

**ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ
ПЕДАГОГА:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

**PERSONAL AND PROFESSIONAL TEACHER'S COMPETENCE:
THEORY AND PRACTICE**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

Суми – 2025

УДК 371: 373: 374: 376: 377: 378

ББК 74

О 75

Рекомендовано до друку Вченою радою
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Протокол № 3 від «25» березня 2025 р.

Редакційна колегія**Сєрих Л.В.**, к. пед. наук., доцентка КЗ Сумський ОІППО (головний редактор)**Нікітін Ю.О.**, д. іст. наук, професор, ректор КЗ Сумський ОІППО**Бірюк Л.Я.**, д. пед. наук, професорка Глухівського НПУ ім. О. Довженка**Вознюк А.В.**, д. психолог. наук, доцентка КЗ Сумський ОІППО**Грицай С.М.**, к. пед. наук, доцент, проректор КЗ Сумський ОІППО**Коростіль Л.А.**, к. пед. наук, доцентка КЗ Сумський ОІППО**Лузан Л.О.** к. пед. наук, проректорка КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти»**Собко В.О.**, к. пед. наук, доцентка Глухівського НПУ ім. О. Довженка**Тихенко Л.В.**, к. пед. наук, доцентка КЗ Сумський ОІППО, директорка КЗ СОРОЦПО та РТМ**Успенська В.М.**, к. пед. наук., доцентка Сумський ОІППО**Чуркіна В.Г.**, к. мист., доцентка, директорка департаменту Online Studies громадської організації «Міжнародна наукова гільдія»**О 75**

Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика: збірник наукових статей / за заг. ред. Л. В. Сєрих. Суми: НІКО, 2025. 232 с.

У збірнику наукових матеріалів представлені доповіді науковців, методистів, викладачів закладів вищої освіти, управлінців, учителів закладів загальної середньої освіти, викладачів закладів фахової передвищої, вищої освіти, вихователів закладів дошкільної освіти, керівників гуртків, методистів, завідувачів відділами, заступників директорів, директорів закладів позашкільної освіти з актуальної проблеми формування та розвитку особистісно-професійної компетентності педагога.

У контексті гуманітарних смислів розкриваються педагогічні, професійні, соціальні, філософські, управлінські, психологічні, методичні характеристики особистісно-професійної компетентності педагогів дошкільної, початкової, загальної середньої, позашкільної, професійної, фахової передвищої, вищої освіти.

Матеріали конференції стануть у нагоді науковцям, керівникам закладів освіти, викладачам, учителям, вихователям, керівникам гуртків, педагогам, методистам, студентам – усім, кого цікавить проблема формування та розвитку особистісно-професійної компетентності педагога.

Редакція не несе відповідальності за зміст текстів і не завжди поділяє думки їх авторів.

© КЗ СОІППО, Л.В. Сєрих, 2025

© Суми, НІКО, 2025

ЗМІСТ

1.	Бех Іван Дмитрович ВІТАННЯ УЧАСНИКАМ ТА ОРГАНІЗАТОРАМ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ	6
2.	Азаров Сергій Володимирович ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ	7
3.	Бєлінська Любов Анатоліївна РОЛЬ ТВОРЧОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ	12
4.	Біліченко Тетяна Михайлівна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	17
5.	Білявська Марина Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ: ВПЛИВ НА МОТИВАЦІЮ, СТРЕС І КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	22
6.	Борика Катерина Іванівна ІНТЕРАКТИВНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЛУЧЕНОСТІ УЧНІВ	26
7.	Висоцька Ірина Володимирівна ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ОНЛАЙН	28
8.	Вороніна Галина Леонідівна ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	32
9.	Голінська Олена Григорівна, Ковтун Єлизавета Федорівна РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	36
10.	Горбань Галина Григорівна, ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ДОШКИ FLINGA У ДИСТАНЦІЙНОМУ ТА ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ	41
11.	Декунова Зоя Володимирівна, Лавська Алла Михайлівна ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА	45
12.	Дерев'янка Юлія Олександрівна, ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКУ I LOVE IMG ДЛЯ СТВОРЕННЯ МЕМІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	49
13.	Зимовець Олена Олексіївна ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРОДУКТІВ	53
14.	Зудінова Ірина Віталіївна, Орєхова Світлана Володимирівна ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	59
15.	Іващенко Інна Іванівна КЛАСНИЙ КЕРІВНИК В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ВИКЛИКИ, ВЗАЄМОДІЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ	63
16.	Калмикова Тетяна Василівна ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ В НУШ	67
17.	Капленко Анна Валеріївна, Кужель Людмила Миколаївна ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО РОБОЧОГО АРКУША LIVEWORKSHEETS У СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ	71
18.	Кісільова Марина Вікторівна МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ НА УРОКАХ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ	75
19.	Кіцаненко Дар'я Миколаївна ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	80
20.	Княгницька Вікторія Миколаївна ВИКОРИСТАННЯ ТА СТВОРЕННЯ КОМІКСІВ: КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВІЗУАЛЬНІ ІСТОРІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ	84
21.	Кожем'якіна Ірина Володимирівна РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ	88

22.	Костенецька Ірина Володимирівна РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ ТА БІНАРНИХ УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ НУШ	92
23.	Кужель Людмила Миколаївна ІНТЕРАКТИВНЕ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ НА ПЛАТФОРМІ NEARPOD	96
24.	Кулініч Сергій Володимирович ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ІНФОРМАТИКИ	99
25.	Лобода Вікторія Володимирівна ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ	104
26.	Мозуль Ірина Вікторівна ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	107
27.	Ніколаєнко Михайло Сергійович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОНЛАЙН ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ	111
28.	Павленко Ірина Миколаївна МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ УЧНІВ ІНФОРМАТИЧНОЇ ГАЛУЗІ	116
29.	Панченко Світлана Миколаївна, Буймер Наталія Володимирівна РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	120
30.	Перетятко Кристина Борисівна ПОДОЛАННЯ ОСВІТНИХ ВТРАТ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	125
31.	Пінчук Діана Миколаївна СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА	129
32.	Поливко Людмила Борисівна УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ТРВЗ У КОМПЕТЕНТІСНОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА	132
33.	Руденко Ольга Валеріївна АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	136
34.	Сердюк Ірина Олексіївна РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ТА ПІДТРИМУЮЧОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВІЙНИ	139
35.	Сєрих Лариса Володимирівна, Вітер Ольга Іванівна ПОДОЛАННЯ ОСВІТНИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ ПІДЛІТКІВ	142
36.	Сєрих Тетяна Миколаївна ІНСТРУМЕНТИ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ З ВИХОВАНЦЯМИ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (З АКЦЕНТОМ НА ПОЗИТИВНУ МОТИВАЦІЮ)	149
37.	Соколовська Ірина Анатоліївна, Нечипоренко Валентина Василівна, Позднякова Олена Леонтіївна, Гордієнко Наталія Миколаївна ІНСТРУМЕНТИ САМОРОЗВИТКУ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА	153
38.	Ступакова Анна Миколаївна ЗАВДАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-РЕАБІЛОЛОГА У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	156
39.	Суркова Тетяна Миколаївна ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ЗАНЯТЬ ТРАДИЦІЙНИМИ ВИДАМИ НАРОДНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА	160
40.	Сьома Світлана Олексіївна ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЦИФРОВИХ ОСВІТНИХ ЦЕНТРІВ НА БАЗІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	164

41.	Тарасенко Олена Дмитрівна ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ: МОЖЛИВОСТІ SLIDESGO В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	166
42.	Трофимович Тетяна Миколаївна ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	169
43.	Успенська Валентина Миколаївна СТВОРЕННЯ ШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА CLASSDOJO В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ	172
44.	Харламова Лариса Дмитрівна, Малиновська Валерія Олександрівна ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ	176
45.	Химченко Оксана Петрівна ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	180
46.	Чернов Артем Анатолійович, Атаманчук Ніна Михайлівна, Заїка Віталій Миколайович, Лебедев Віктор Альбертович ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ	184
47.	Churkina V. G., Gryshchenko T. PROFESSIONAL SOCIAL AND HUMANITARIAN COMPETENCE OF A PEDAGOGIST AND ART TEACHER	188
48.	Шевченко Світлана Володимирівна ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У РАМКАХ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ	191
49.	Шевченко Тетяна Олександрівна ВПЛИВ МЕДІАСФЕРИ НА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ	195
50.	Швачунова Вікторія Василівна ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	198
51.	Шкурдода Людмила Олександрівна ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ	200
52.	Якушева Ірина Олександрівна ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	204
53.	Кайдалова Жанна Борисівна, Дрантусова Олена Миколаївна, Вісневська Любов Олександрівна, ТЕХНОЛОГІЇ ТА НАВЧАННЯ: ЯК ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЗМІНЮЄ ОСВІТУ	208
54.	Ковальова Світлана Михайлівна, Медведєва Вікторія Вікторівна ОСВІТА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ	210
55.	Ковтун Ірина Іванівна, Луган Олена Вікторівна, Ляхович-Зверсва Євгенія Олександрівна ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ГРОМАДЯНСЬКОЇ, КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ	213
56.	Никифорова Ірина Іллівна, Рябко Ірина Миколаївна, Кирилюк Наталя Володимирівна ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	216
57.	Пашина Олена Іванівна СУЧАСНА СИСТЕМА ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	218
58.	Покатіло Світлана Ігорівна, Пуляєва Валентина Петрівна, Покатіло Ганна Володимирівна ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	221
59.	Шкода Катерина Валеріївна, Давидова Ольга Миколаївна РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	223
60.	ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	226

ВІТАННЯ

учасникам, гостям та організаторам
IX Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції
доктора психологічних наук, академіка,
директора Інституту проблем виховання НАПН України
ІВАНА ДМИТРОВИЧА БЕХА

Вельмишановні учасники та гості IX Всеукраїнської науково-методичної конференції!

Щиро вітаю організаторів та учасників конференції!

Повномасштабне вторгнення військ російської федерації на територію України ставить перед сучасним українським суспільством гострі питання інформаційних впливів. Одним із інструментів захисту від деструктивного інформаційного впливу може виступати сучасна освіта як важлива складова формування свідомого громадянина держави в сучасному середовищі, актуальними залишаються питання упровадження нових підходів до освіти, що здатні забезпечити високий рівень освіченості майбутніх фахівців, майстерності в усіх її проявах, готовності до пошуку нових знань і нестандартних креативних рішень. Освіта сьогодення має носити випереджувальний характер і трансформуватися у відповідності до тенденцій розвитку суспільства в майбутньому.

Переконаний, що науково-методична конференція, яка проводиться вдев'яте КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, розглядатиме змінені підходи до освіти, які полягають у розв'язанні низки ключових проблем: забезпечення формування інноваційної людини – людини з інноваційним мисленням, інноваційною культурою, здатної до інноваційної діяльності, що лише і може забезпечити в Україні дослідницько-інноваційний тип прогресу та побудову суспільства знань; утвердження в освіті принципу дитиноцентризму, тобто максимальне наближення навчання і виховання дитини до її сутності, здібностей і врахування її особливостей, що буде сприяти максимальному саморозвитку й самореалізації особистості впродовж життя; поваги до особистості учня та визнання пріоритету його інтересів; забезпечення рівного доступу кожного здобувача до освіти без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; дотримання принципів академічної доброчесності у взаємодії учасників освітнього процесу та організації всіх видів навчальної діяльності; становлення вільної особистості учня, підтримка його самостійності, підприємливості та ініціативності, розвиток критичного мислення та впевненості в собі; формування культури здорового способу життя учня, створення освітнього середовища, в якому забезпечено атмосферу довіри, без будь-яких форм дискримінації учасників освітнього процесу; підвищення професійних умінь і фахової майстерності педагогів.

Це потребує системної перебудови освітньої сфери на засадах компетентнісного, діяльнісного підходів, а теоретико-методологічний та науково-методичний супровід цих підходів забезпечує, зокрема й ваша конференція.

Сподіваюсь, що актуальні питання освітнього процесу, розглянуті на конференції, відображають головні принципи, завдання, напрями діяльності сучасного періоду модернізації національної освіти.

Зичу всім учасникам конференції щастя, здоров'я, миру та злагоди в родинях, усіляких наукових, творчих та особистих злетів. Упевнений, що результати IX Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції стануть рушійною силою на шляху до поліпшення якості національної освіти і науки України та життя суспільства; укріплення безпеки, миру й стабільності в нашій державі.

З повагою,

Іван Дмитрович Бех, директор Інституту проблем виховання НАПН України

Азаров Сергій Володимирович,

викладач II категорії з професійно-теоретичної підготовки

Державний навчальний заклад «Сумське вище професійне училище будівництва та автотранспорту»

ЕЛЕКТРОННИЙ ПОСІБНИК ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ

Анотація. У статті презентується авторський електронний посібник «Автослюсар», що допомагає ефективно активізувати пізнавальну діяльність учнів у закладах ПТО при підготовці кваліфікованих робітників за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Водій автотранспортних засобів, категорії «С».

Ключові слова: активізація, активізація пізнавальної діяльності, електронний посібник, програмні конструктори,

Актуальність дослідження. Ми живемо в суспільстві, рушійною силою розвитку якого є виробництво не матеріальних, а інформаційних продуктів. В інформаційному суспільстві виробляються і споживаються інтелект, знання, що призводить до збільшення частки розумової праці. На сьогодні процес інформатизації охопив практично всі напрямки діяльності людини, у тому числі і процес навчання.

Тому, інформаційно-комунікаційна компетентність є однією з ключових компетентностей результатів навчання, про що зазначено в Державному стандарті профільної середньої освіти [1].

На відміну від загальної середньої освіти, де постійно оновлюється навчальна література, розробляються дидактичні матеріали, сучасні електронні засоби навчання тощо, професійно-технічна освіта, за напрямками професійної спеціалізації, має застарілу навчальну літературу або її нестачу. Це значно знижує результативність освітнього процесу, його педагогічну ефективність.

Тому одним із напрямків вдосконалення навчально-методичного забезпечення уроків теоретичного навчання в професійно-технічних навчальних закладах є самостійне розроблення викладачем електронних навчальних посібників. На нашу думку, це дає змогу викладачеві вдосконалити педагогічний процес, випробувати власні ідеї, напрацювання, реалізувати проекти і, що не менш важливо, значно активізувати пізнавальну діяльність учнів ПТНЗ.

Мета статті – презентувати авторський електронний посібник «Автослюсар», що допомагає ефективно активізувати пізнавальну діяльність учнів у закладах ПТО при підготовці кваліфікованих робітників за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Водій автотранспортних засобів, категорії «С».

Виклад основного змісту. Проблема активізації пізнавальної діяльності учнів завжди буде актуальною, бо від її вирішення залежить ефективність навчальної діяльності і розвиток інтересу до навчання. У науковій літературі поняття «активність» трактується як діяльність, яка спрямована на стимулювання процесу усвідомлення учнями їхніх загальних інтересів і потреб як єдиної групи, визначення необхідних засобів та активних дій для досягнення усвідомлених цілей. «Активізація пізнавальної діяльності учнів» розглядається як *перехід до більш високого рівня активності та самостійності учнів у процесі навчання*, який стимулюється розвитком пізнавального інтересу, та відбувається завдяки удосконаленню методів та прийомів навчального процесу [2].

Враховуючи, що в професійно-технічних закладах однією зі складових організації освітнього процесу є самостійне навчання, а під час дистанційного і змішаного форматів ця частка тільки збільшується, то потрібно більше уваги приділяти спільній діяльності викладача та учнів у напрямку активізації самостійної пізнавальної діяльності сучасними методами.

Існує багато методів активізації пізнавальної діяльності учнів: проблемне навчання, групова робота, ділова гра, мозковий штурм, аналіз конкретних ситуацій, ситуаційних завдань, дискусія, тренінг тощо. Однак сьогодні стало можливим за допомогою використання саме електронних навчальних посібників і підручників, об'єднати не тільки навчальні матеріали різного характеру, а й методи в одному місці. Таке поєднання робить навчання цікавим і доступним.

Електронний навчальний посібник – це засіб з незвичайним (нелінійним) способом подачі та представлення інформації у вигляді тексту, зображень, анімацій, відеороликів, які можна отримати в залежності від керуючої дії користувача. Електронний навчальний посібник є освітнім продуктом, який відрізняється від традиційного підручника на друкованій основі тим, що переглянути його зміст можна лише за допомогою комп'ютера, ноутбука тощо [3].

Використання електронних навчальних посібників в освітній галузі з кожним днем набирає все більшого значення. Їх кількість постійно збільшується і всі вони, так чи інакше, мають свої відмінності, як за змістом так і за наповненістю. Сучасна ж типологія електронних посібників (підручників) має таку класифікацію:

- статичний електронний посібник (трансформація паперового підручника в електронний формат PDF, DJVU тощо);
- електронний посібник з елементами мультимедійності (трансформація паперового підручника в електронний формат HTML, HTM тощо) з гіпертекстом і гіперпосиланнями;
- мультимедійний електронний посібник (самостійне навчальне видання, що має покрокову навігацію керування та оснащене мультимедійними елементами, такими як анімація, симуляція, звук тощо);
- інтерактивний електронний посібник (самостійне навчальне видання з інтеграцією в одному програмному продукті різноманітних видів даних, таких як текст, зображення, анімація, таблиці, аудіо та відео. Посібник має покрокову навігацію, блок контролю і самоконтролю, а також реалізацію інтерактивних вправ, тестових завдань тощо);
- інтелектуальний електронний посібник (універсальне самостійне навчальне видання, що має комплекс загальнокористувацьких інструментів, за допомогою яких викладач може створити контент уроків, з можливістю заміни чи трансформації навчального матеріалу. Посібник має покрокову навігацію, блок контролю і самоконтролю та можливість реалізації інтерактивних вправ) [4].

Безумовно можна сказати, що наведені вище типи посібників об'єднують засоби їх створення і використання, адже усі вони створені за допомогою персонального комп'ютера чи ноутбука, а тому і використані можуть бути лише за допомогою них. На сьогоднішній день існує велика кількість різних програмних конструкторів і Web-платформ, які дають змогу створювати електронні посібники різних типів. Наприклад, Microsoft Office – офісний пакет, створений корпорацією Microsoft для операційних систем Windows; Google Сайти – простий і зрозумілий конструктор сайтів з готовими шаблонами і можливостями налаштування дизайну; Google App Engine – платформа для створення та хостингу масштабованих вебзастосунків на серверах

компанії Google; PHP Devel Studio – безкоштовне середовище розробки, призначене для створення власних додатків, веб-сервісів і клієнтів з готових компонентів.

Авторський електронний навчальний посібник під назвою «Автослюсар» (рис.1), був створений на базі програмного конструктора PHP Devel Studio. Даний посібник розрахований на використання у закладах ПТО для підготовки кваліфікованих робітників за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» та «Водій автотранспортних засобів, категорії «С».

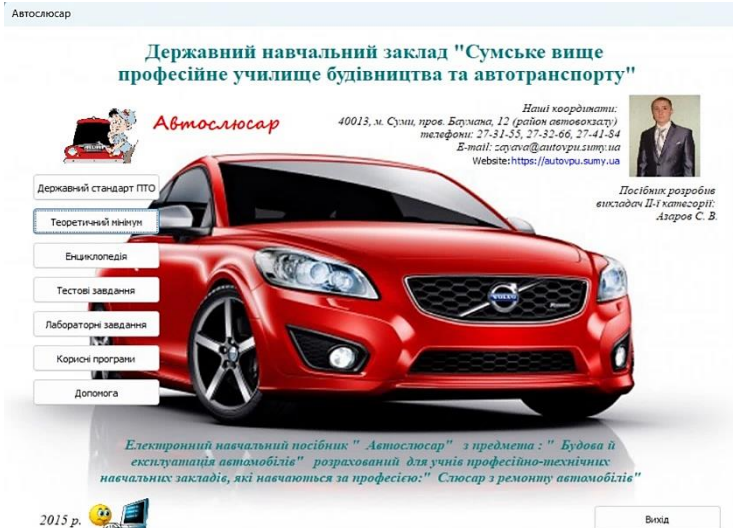

Рис.1. Титульна сторінка посібника

Це інтерактивний електронний навчальний посібник, який дає можливість не тільки опрацьовувати навчальні матеріали у вигляді тексту, зображення, анімації, відео, а й здійснювати оцінювання знань за допомогою вбудованих тестових завдань і завдань на встановлення відповідності.

Особливість посібника полягає у тому, що він являє собою повноцінну програму, яка встановлюється на персональний комп'ютер і не вимагає підключення до мережі Інтернет. Меню посібника просте, зручне і зрозуміле, що робить користування ним легким і цікавим. Для вибору необхідної вкладки, достатньо лише навести на неї та клікнути лівою кнопкою миші. Як показано на рис.1 посібник має вкладки різного характеру, на які можна перейти до будь якої сторінки посібника. Наприклад, вкладка «Державний стандарт» дає змогу відкрити ДС ПТО за професією «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів» і ознайомитися з ним; вкладка «Теоретичний мінімум» охоплює весь курс предмету «Будова й експлуатація автомобіля», маючи у собі посилання на кожен тему окремо (рис. 2).

Теоретичний мінімум

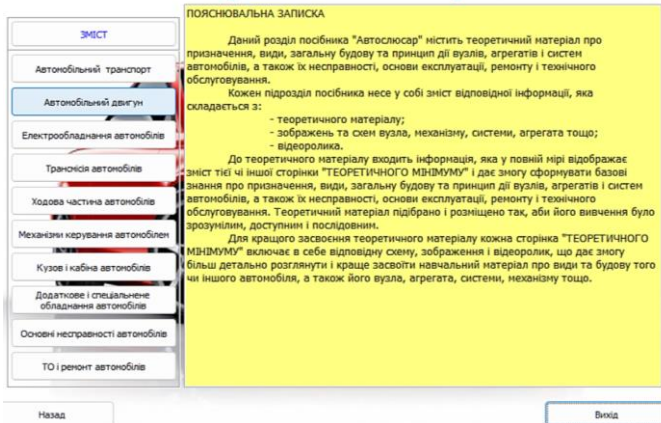

Рис. 2. Теоретичний мінімум

Теоретичний мінімум

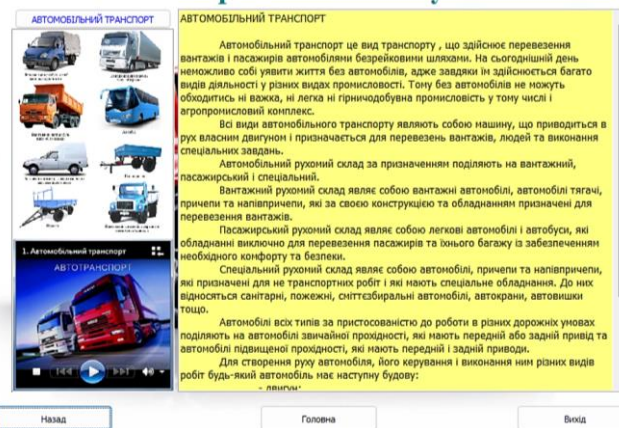

Рис. 3. Автомобільний транспорт

У блоці кожної теми посібника представлено текстовий варіант теоретичного мінімуму, зображення, яке можна збільшити і переглянути відеоролик (рис. 3).

Енциклопедія

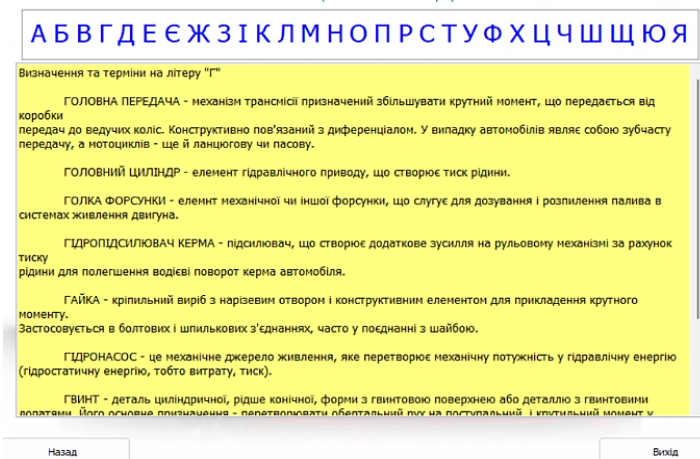

Рис.4. Енциклопедія

Тестові завдання

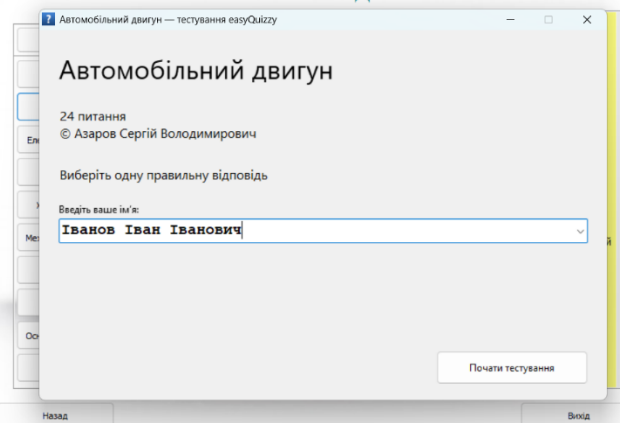

Рис. 5. Тестові завдання

Усі матеріали, як і сам інтерфейс посібника, наведені й озвучені українською мовою. Цікавою вкладкою є вкладка «Енциклопедія», де наведено велику кількість понять і термінів з теоретичного мінімуму і не тільки (рис. 4).

Такі вкладки, як «Тестові завдання» і «Лабораторні завдання», дають змогу учням перевірити та відкоригувати теоретичні знання, застосувати їх в практичній ситуації, а також автоматично отримати оцінку. Вживою є змога переглянути свої неправильні відповіді, зберегти їх чи роздрукувати (рис. 5).

Особливим даний посібник робить ще й те, що він має у собі перелік інших програм, які дають змогу оволодіти додатковим навчальним матеріалом про автомобілі різних категорій та ознайомитися з правилами дорожнього руху. Доступ до них здійснюється натисканням на вкладку «Інші програми» (рис. 6). До цих програм відносяться: Експлуатація і ремонт ВА3-2106; Експлуатація і ремонт ВА3-21213; Експлуатація і ремонт ВА3-2110; Експлуатація і ремонт СОБОЛЬ; Експлуатація і ремонт AUDI 80, В4; Правила дорожнього руху.

Представлений вище перелік додаткових програм дає користувачеві змогу мати ширший спектр використання даного посібника.

Рис. 6. Інші програми

Останньою вкладкою посібника є вкладка «Допомога» (рис. 7). У ній наведено вимоги до встановлення і користування посібником, а також реалізацію навігації посібником.

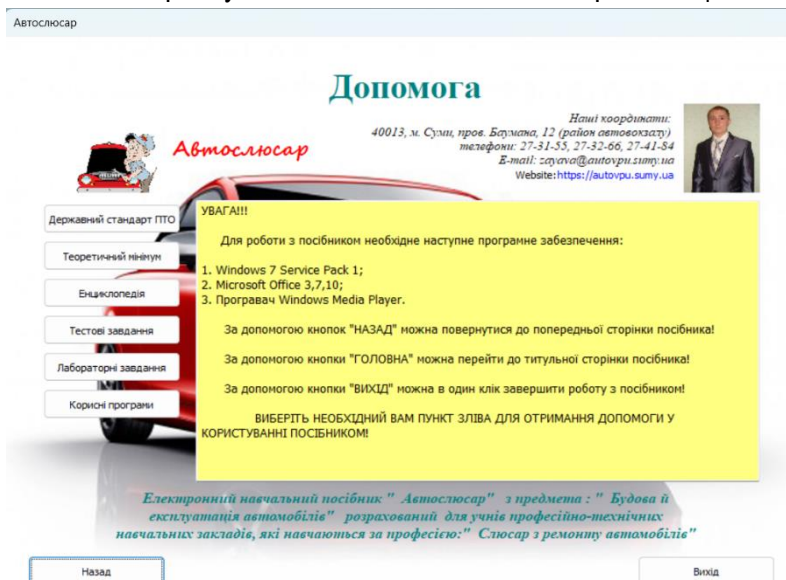

Рис.7. Допомога

Успішний досвід використання електронного навчального посібника «Автослюсар» у професійно-теоретичній підготовці кваліфікованих робітників дає можливість стверджувати, що він є зручним і ефективним, а процес навчання для учнів – цікавим і доступним. Вважаємо, що якісні і продумані електронні посібники є одним із сучасних засобів активізації пізнавальної діяльності учнів, які допомагають педагогам вирішити головне питання в освіті – її якість. Освіта доти якісна, коли у ній зацікавлені головні учасники цього процесу – учні.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт профільної середньої освіти. URL: <https://surl.li/krzdkd>
2. Дудник Т. Використання сучасних засобів і методів навчання для активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти на уроках громадянської освіти. URL: <https://surl.li/dankkr>

3. Електронний навчальний посібник з предмета «Технологія виготовлення одягу» : для професії 7433 Кравець за темою «Технологія виготовлення спідниці». URL:<https://surl.li/vwkomw>
4. Електронний посібник. <https://surl.li/newodi>

Белінська Любов Анатоліївна,
викладачка спеціальних дисциплін, «старша викладачка»
Сумської дитячої художньої школи імені М.Г. Лисенка Сумської міської ради

РОЛЬ ТВОРЧОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ

Анотація. У статті розглянуто роль художньої творчості в професійній орієнтації вихованців дитячої художньої школи.

Ключові слова: художня школа, творчість, професійна орієнтація.

Актуальність проблеми. Загальновідомо, що мотивацію навчальної діяльності покращуємо й підвищуємо за допомогою творів образотворчого, візуального мистецтва, які часто й створюємо самі.

Творчість відіграє важливу роль у професійній орієнтації учнів, оскільки допомагає їм досліджувати свої інтереси, розвивати таланти та знаходити шляхи самореалізації.

Розглянемо деякі аспекти, які підкреслюють значення творчості в цьому процесі [1-11]:

1. Розвиток уяви та креативного мислення: Творчість сприяє розвитку уяви, що дозволяє учням бачити різні можливості та знаходити нестандартні рішення. Креативне мислення допомагає їм адаптуватися до змін, генерувати нові ідеї та бути успішними в різних сферах діяльності.

2. Дослідження інтересів та талантів: За допомогою творчості учні можуть досліджувати свої інтереси та таланти, виявляти свої здібності та розуміти, що їх найбільше цікавить. Це допомагає їм зробити усвідомлений вибір професії, яка буде приносити задоволення та успіх.

3. Самореалізація та самовираження: Творчість є важливим засобом самореалізації та самовираження. Учні можуть виражати свої думки, почуття та ідеї через різні види творчої діяльності, такі як малювання, живопис, скульптуру та інші. Це допомагає їм краще розуміти себе та свої потреби, що є важливим фактором у виборі професії.

4. Розвиток соціальних навичок: Творчість може сприяти розвитку соціальних навичок, таких як співпраця, комунікація та вміння працювати в команді. Багато творчих проектів потребують спільної роботи, що допомагає учням вчитися ефективно взаємодіяти з іншими людьми.

5. Підвищення самооцінки та впевненості: Успіх у творчій діяльності сприяє підвищенню самооцінки та впевненості учнів у своїх силах. Вони починають вірити в свої здібності та можливості, що є важливим фактором для досягнення успіху в будь-якій сфері діяльності.

Для того щоб розвивати творчість учнів у контексті професійної орієнтації, важливо створювати умови для їх самовираження, підтримувати їх ініціативу та заохочувати до експериментів. Різноманітні творчі завдання, проекти та конкурси можуть допомогти учням

розкрити свій потенціал та зробити усвідомлений вибір професії.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Розглянемо сутність та стан проблеми у загальному вигляді.

Сучасний світ характеризується швидкими змінами та розвитком технологій, що призводить до постійної трансформації ринку праці. У цих умовах творчість стає ключовим фактором успіху в будь-якій сфері діяльності. Проте, система освіти часто не приділяє достатньої уваги розвитку творчого потенціалу учнів, що призводить до того, що вони виходять зі школи не готовими до викликів сучасного світу.

Проблема полягає в тому, що традиційні методи та способи навчальної діяльності, орієнтовані на запам'ятовування та відтворення інформації, не сприяють розвитку творчого мислення, уяви та креативності. Учні часто не мають можливості досліджувати свої інтереси та таланти, що ускладнює їх професійне самовизначення.

Теоретична значущість проблеми полягає в тому, що вона стосується фундаментальних питань розвитку особистості та її самореалізації. Дослідження творчості в контексті професійної орієнтації дозволяє поглибити розуміння механізмів творчого мислення, виявити фактори, що сприяють розвитку креативності, та розробити ефективні методи навчання, спрямовані на розвиток творчого потенціалу учнів.

Практична значущість проблеми полягає в тому, що її вирішення сприяє підвищенню конкурентоспроможності випускників художніх шкіл на ринку праці, їх успішній адаптації до змін та здатності генерувати нові ідеї та рішення. Розвиток творчості у учнів є важливим фактором інноваційного розвитку суспільства та економіки.

Виклад основного змісту статті.

Обґрунтування актуальності та важливості проблеми.

Актуальність проблеми розвитку творчості в контексті професійної орієнтації учнів зумовлена низкою факторів [1-11]:

– Зміни на ринку праці: Сучасний ринок праці вимагає від фахівців не тільки професійних знань та навичок, але й креативного мислення, здатності знаходити нестандартні рішення та адаптуватися до змін.

– Глобалізація та конкуренція: В умовах глобалізації та посилення конкуренції творчість стає ключовим фактором успіху для окремих людей, компаній та країн в цілому.

– Розвиток технологій: Швидкий розвиток технологій вимагає від людей постійного навчання та перекваліфікації, а також здатності генерувати нові ідеї та розробляти інноваційні продукти та послуги.

– Потреба в самореалізації: Для сучасної творчої людини важливо не тільки заробляти гроші, але й реалізовувати свій творчий потенціал, знаходити роботу, яка приносить задоволення та сенс.

Важливість проблеми розвитку творчості в контексті професійної орієнтації учнів полягає в тому, що її вирішення сприяє досягненню таких цілей:

– Підвищення якості освіти: Розвиток творчого потенціалу учнів є важливим фактором підвищення якості освіти та її відповідності вимогам сучасного світу.

– Підготовка до успішної кар'єри: Учні, які мають розвинене творче мислення, краще підготовлені до успішної кар'єри та досягнення успіху в обраній професії.

– Розвиток інноваційного потенціалу суспільства: Розвиток творчості у молодих художників є важливим фактором інноваційного розвитку суспільства .

– Формування гармонійно розвиненої особистості: Творчість є важливим засобом самореалізації та самовираження особистості, сприяє її гармонійному розвитку.

Таким чином, проблема розвитку творчості в художній орієнтації учнів є актуальною та важливою для сучасного суспільства. Її вирішення потребує комплексного підходу, який включає зміни в системі освіти, розробку нових методів навчання та підтримку творчої ініціативи учнів.

Останні публікації свідчать про зростаючу увагу до ролі творчості в професійній орієнтації учнів. Адже творчість є не тільки важливим компонентом багатьох професій, але й універсальним механізмом розвитку особистості, який допомагає учням краще зрозуміти себе, свої інтереси та здібності.

Ось деякі ключові аспекти, які висвітлюються в останніх публікаціях [1-11]:

– Творчість як засіб самопізнання: Творча діяльність допомагає учням досліджувати свої сильні та слабкі сторони, виявляти свої таланти та інтереси. Цей процес самопізнання є важливим кроком у професійній орієнтації, оскільки дозволяє учням обирати професії, які відповідають їхнім особистим якостям та здібностям.

– Творчість як навичка, що користується попитом: У сучасному світі, який швидко змінюється, творчість стає однією з ключових навичок, що користуються попитом на ринку праці. Роботодавці шукають креативних та інноваційних працівників, які здатні знаходити нестандартні рішення складних завдань. Тому розвиток творчих здібностей учнів є важливим завданням професійної орієнтації.

– Творчість як мотивація до навчання: Творча діяльність може стати потужним мотиватором до навчання. Коли учні займаються творчістю, вони відчувають інтерес та задоволення від процесу, що сприяє їхній активності та залученості до навчання. Це, в свою чергу, позитивно впливає на їхню успішність та подальший професійний розвиток.

– Творчість як інструмент професійного самовизначення: Творчі проєкти та завдання можуть слугувати для учнів своєрідною «професійною пробою». Вони дозволяють учням відчути себе в ролі представників різних професій, спробувати свої сили та зрозуміти, які види діяльності їм найбільше підходять.

Аналіз останніх публікацій (В. Власова, О. Гурська, М. Кириченко, В. Ковальова, С. Ковальова, О. Калініченко, В. Ружицький, Л. Сєрих, С. Федун та ін.) дозволяє зробити висновок, що творчість відіграє важливу роль у професійній орієнтації учнів. Розвиток творчих здібностей учнів є не тільки важливим для їхнього майбутнього професійного успіху, але й для їхнього особистісного розвитку, формування їхньої національної ідентичності та світогляду [6; 7].

Поняття «креативні індустрії» – відносно нове для галузі педагогіки, маловідоме, особливо у порівнянні з терміном «мистецтво», проте не таке й нове явище в культурі, що виникло наприкінці минулого століття внаслідок поширення глобальної економіки та масових комунікацій і набуває активної динаміки поступу в нашій державі. Одним з важливих завдань вітчизняної мистецької освіти є гнучке, мобільне реагування на згадані культурні реалії і запити соціуму.

Доцільно розрізняти наступний смисловий нюанс: художня творчість характеризується прагненням людини до самовираження, у ній важливі натхнення людини, емоції, естетичне задоволення від процесу творення і сприймання; а креативні індустрії зорієнтовані насамперед на

технологічні інновації і комерційну вигоду – прибуток, тобто творчість підпорядкована прагматичним цілям, її результати зумовлені меркантильними інтересами і потребами.

Беручи до уваги процес навчання, позашкільна освіта (зокрема початкова мистецька освіта) відіграє велику роль у розвитку виховання молодого покоління. Перспективним є завдання ввести застосування різних технік сучасного мистецтва в програму дитячої художньої школи на практиці, яка дасть розуміння та сприймання світу сучасного мистецтва, але розглядаючи художні техніки, маємо говорити й про інформаційне забезпечення як освітнього процесу, так і результатів художньо-творчої діяльності здобувачів освіти. Так, науковець Л.Сєрих зазначає: «на формування оцінки діяльності здобувачів освіти впливають освітні електронні мережі, які долаючи будь-які мовні й культурні кордони, дають змогу отримувати інформацію в небачених до цього часу різноманітних форматах і обсягах. Тому стає все більш помітною різниця між інноваційним і традиційним, звичним і зручним для багатьох учителів підходом до контролю й оцінювання, коли зафіксовані результати виконання учнями перевірних робіт зіставляються з чітко визначеними критеріями, рівнями й оцінками в балах» [14, с. 8]. Отже, початкова мистецька освіта має стати допоміжним і визначальним у подальшому виборі професії вихованцями.

На сучасному етапі розвитку суспільства освіта стає одним з головних факторів формування людського інтелектуального капіталу, її духовного та економічного розвитку. Перехід у новий якісний стан позашкільної роботи збігся в часі не тільки з усвідомленням її як надзвичайно актуального явища для подальшого розвитку освітнього простору України, але і з правовим закріпленням її нового статусу як складової системи освіти .

Метою роботи дитячої художньої школи є [6]:

виховання учнів у атмосфері духовно-естетичних цінностей;

надання початкової художньої освіти;

підготовка учнів до самостійної творчої діяльності, до прагнення такої творчої діяльності у подальшому житті.

Таким чином, заклад освіти ставить перед собою завдання естетичного виховання учнів засобами образотворчого мистецтва [6].

Серед завдань початкової мистецької освіти можемо запропонувати ті, які рекомендовано для закладів загальної середньої освіти, оскільки викладачі дитячих художніх шкіл матимуть вагомні орієнтири в освітньому процесі.

Зокрема, маючи за мету уроку: формувати ключові компетентності, формуємо:

– *загальнокультурну компетентність*: роль мистецтва у житті, засвоєння художньої картини світу;

– *вміння вчитися*: організувати своє робоче місце, планувати свої дії, доводити роботу до кінця;

– *соціальну компетентність*: ефективно співпрацювати з іншими;

– *міжпредметну естетичну компетентність*: виявлення естетичного ставлення до мистецтва;

– *предметні мистецькі компетентності*: поглибити знання про закони лінійної перспективи; виробити практичні навички зображення інтер'єру з різних точок зору, уміння бачити і розуміти особливості будови форми замкнутого простору; розвивати образно-просторове мислення та уяву; виховувати працьовитість у роботі, естетичний смак, стимулювати розвиток допитливості [14, с. 67].

У програмі художньої школи передбачено розвивати та формувати в учнях естетичну

культуру кольору, сприяти та стимулювати фаховій підготовці як майбутніх митців. Багаторічний досвід роботи дозволяє стверджувати, що необхідно органічно поєднувати в програмі художньої школи навчання та виховання форм естетики творчого домислу та креативності [6, с. 468].

Вагомий внесок формування особистості в системі позашкільної освіти полягає в тому, що тут учень може не просто набувати знання і вміння, але й розвивати їх, втілювати у формі практичної діяльності, що створює виконання об'єктивації внутрішніх творчих зусиль. Такий результат надзвичайно важливий саме в дитячому та юнацькому віці. Однією з особливостей позашкільного виховного процесу є не просто відтворення засвоєного, а розвиток набутого досвіду, його доповнення та вдосконалення – у цьому полягає особливість методики педагогічного процесу [11, с. 11].

Висновки. Розвиток мистецтва завжди пов'язаний з діяльністю шкіл, у яких формуються творчі навички учнів. Якість наданих знань у багатьох випадках залежить від притаманного школі методичного впровадження. Теоретичні напрацювання в позашкільній освіті повинні перебувати в органічній єдності з практикою, оскільки досвід моделює узагальнення щодо впровадження новітніх методичних напрацювань. Система позашкільної освіти відкриває для учнів самостійний доступ до освітньої сфери. Діяльність окремих мистецьких шкіл закладає підґрунтя на особистісне зростання учня, вдосконалення та розвиток у вибраній предметно-діяльній сфері. У межах поставлених завдань було оглянуто навчальні плани та особливості організації навчально-виховного процесу в зазначеному позашкільному закладі. У програмі художньої школи закладено базові основи розвитку естетичних навичок, культури кольору. У старших класах школи формуються ази підготовки учнів як майбутніх студентів мистецьких вузів.

Список використаних джерел

1. Биковська О.В. Сучасні положення теорії та методики позашкільної освіти. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2010. Вип. 2. С. 171-180.
2. Філатьєва Т.В. Позашкільна освіта як історико-педагогічна проблема. URL: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN28/20.pdf>.
3. Волощук А.В. Традиції позашкільного художнього навчання школярів на Закарпатті (на прикладі діяльності художника-педагога З. Баконія) // Тези міжнародної наук.-практ. конференції «Ерделівські читання». Ужгород, 2013. С. 114-116.
4. Небесник І.І. Розвиток художньої освіти у Закарпатті у ХХ столітті: дис. ...канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Івано-Франківськ, 2000. 180 с.
5. Дитяча художня школа ім. Міхая Мункачі. URL: <http://pleyady.kiev.ua/pidgotovchi-ustanovi/7201-ditjacha-hudozhnja-shkola-im-mihaja-munkachi.html>.
6. Дорожнікова Р.М. Навчальна програма для дитячої художньої школи та образотворчих відділів шкіл мистецтв – основа організації навчально-виховного процесу в мистецьких закладах (власний досвід) // *Європейський вектор розвитку і національний контекст*: Зб. наук. праць. Кн. 1. Полтава: Видавничий центр ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2014. С. 467–468.
7. Макушин В.Ю. Рисунок у просторі і часі: навчальний посібник. Миколаїв, 2008. 42 с.
8. Сучасний урок образотворчого мистецтва відповідно до вимог реалізації нових державних стандартів. URL: <http://dubnoosvita.at.ua>.
9. Напрями живопису. URL: <http://www.art.ber.te.ua/art/art.html>.
10. Абстрактний експресіонізм. URL: <http://ua-referat.com>

11. Мачуський В., Корнієнко А. Стан підготовленості педагогів позашкільних навчальних закладів до формування соціальної компетентності учнів. *Нова педагог-на думка*, 2011.3. С.11-13.
12. *Методика навчання «Мистецтво» (інтегрований курс) у 5-6 класах на засадах компетентнісного підходу в умовах воєнного стану та відбудови: методичний посібник / Автори-упорядн.: Л. В. Серих, В. Г. Чуркіна, К. О. Косенко. Суми: НВВ КЗСОІППО. 2023. 125.*
13. *Формувальне оцінювання мистецької освітньої галузі НУШ: адаптаційний цикл: методичний посібник / за заг. ред. Л.В. Серих; КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кафедра теорії і методики змісту освіти. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2023. 101.*
14. *Формувальне оцінювання навчальних досягнень з мистецтва НУШ: другий цикл базової середньої освіти: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Л.В. Серих, доцента кафедри ТМЗО КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2024. 323 с. <http://ir.soippo.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/570>*
15. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2006. 560 с.

Біліченко Тетяна Михайлівна,

викладачка ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж

Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка»,

докторка філософії

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Анотація. У статті розглядаються психолого-педагогічні аспекти соціалізації студентів закладів фахової передвищої освіти в умовах російської збройної агресії. Особливу увагу приділено впливу психолого-педагогічних факторів та ролі педагога на адаптацію молоді до нових умов життя та навчання.

Ключові слова: соціалізація, аберація, фахова передвища освіта, військовий стан, психолого-педагогічна підтримка.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах російської збройної агресії процес соціалізації дітей, молоді, дорослих стикається з низкою психолого-педагогічних викликів. Зокрема, життя в середовищі, де відбувається війна та інформаційна агресія, знижує емоційну і психічну стабільність студентів. Вимушена міграція, втрата друзів та рідних руйнують соціальні структури. Перехід освітніх закладів на дистанційне навчання ускладнює інтеграцію студентів у спільноту.

Життя в таких умовах створює серйозну загрозу для соціалізації молоді, яка зачіпає емоційну, соціальну та освітню сфери. Наслідки можуть проявлятися у посттравматичному стресовому розладі, підвищеному рівні тривожності, порушенні сну та зниженні мотивації до навчання.

У таких умовах навчальні заклади мають стати ключовими осередками підтримки студентів, сприяючи відновленню втрачених соціальних зв'язків та формуванню навичок адаптації до кризових обставин. У науково-методичному збірнику «Освіта України в умовах воєнного стану» виданого МОН України у 2022 році, зокрема зазначено, що психолого-педагогічні аспекти

соціалізації студентів коледжів в умовах війни потребують комплексного підходу, який враховує як емоційні, так і освітні потреби молоді, забезпечуючи їм підтримку та сприяючи успішній адаптації в сучасних реаліях [7].

Аналіз наукових досліджень і педагогічного досвіду дає змогу виокремити вагомі праці вітчизняних і закордонних учених, які висвітлюють сутність та багатогранність процесу соціалізації особистості.

Теоретичною основою для розкриття теми статті стали наукові дослідження, присвячені сутності, чинникам та різновидам процесу соціалізації особистості, представлені в працях закордонних (Е. Дюркгейм, А. Мудрик, Т. Парсонс,) і вітчизняних (І. Бех, Н. Максимова, С. Савченко, М. Фіцула та ін.) учених; визначення сутності та механізмів інформаційно-психологічної війни в інформаційному суспільстві (В. Вітюк, О. Кривицький, В. Курило, Н. Олійник, С. Савченко та ін.); розкриття значення міждисциплінарного феномену «аберація» (Х. Денніс, Стівенс) та ін.

На нашу думку, психолого-педагогічні аспекти соціалізації студентів, її вплив на їхню емоційну та психічну стабільність в умовах війни, інформаційної агресії представлені у вітчизняних наукових дослідженнях не достатньо. Це викликало наш інтерес до глибшого вивчення цієї проблеми.

Мета статті – розглянути психолого-педагогічні аспекти соціалізації студентів закладів фахової передвищої освіти в умовах російської збройної агресії та вплив педагогів на адаптацію молоді до нових умов життя та навчання.

Виклад основного змісту. Досліджуючи поняття «соціалізація», важливо зазначити, що серед учених немає загальної згоди щодо його визначення. Так, М. Фіцула, зіставляє це поняття з «соціальним становленням» [8].

І. Бех наголошує на тому, що процес соціалізації особистості, зокрема підлітка – це процес формування дорослості й почуття дорослості, який є специфічним за соціальною формою самосвідомості [1].

Процес соціалізації ніколи не завершується, він продовжується протягом усього життя. Йому властива внутрішня динаміка здобутків і втрат, безмежність саморозкриття особистості, проте найважливішим рівнем соціалізації особистості є соціальна зрілість. Тобто соціальна зрілість є результатом соціалізації особистості. У реаліях війни життя відбувається зовсім по-іншому: психологічний стан погіршують відчуття невизначеності майбутнього, порушення функціонування в усіх сферах життя, деструктивні способи впоратися зі стресом, з'являються аморальні вчинки, девіантна поведінка.

Важливо зазначити, що життя в середовищі, де відбувається війна та інформаційна агресія, впливає на емоційну та психічну стабільність. Підлітки болючіше сприймають негативний досвід війни і чим довше вони перебувають у такому стані, тим довгими стають затяжні депресії та розлади психіки, яка поки що не здатна витримувати сильні навантаження та може похитнутися. А це веде до змін у процесах соціалізації особистості [6].

Це пояснює намагання окремих науковців запровадити та обґрунтувати термін «абераційна соціалізація», що означає негативну, хибну соціалізацію особистості внаслідок агресивних і спотворених зовнішніх впливів. Аберація, по суті, означає, що у людини наявні помилкові, нав'язливі ідеї, які не відповідають дійсності [4].

Враховуючи раніше викладене, зауважимо, що війна змусила багатьох учасників освітнього процесу масово залишити місця проживання. Таке масштабне переміщення як у межах України, так і за кордон, стало викликом для системи освіти з огляду на необхідність забезпечення рівного доступу до навчання, створення передумов для утримання учнів і педагогів у сфері впливу української системи освіти та їх повернення, якщо вони виїхали за кордон.

Державою створено цілу низку важливих кроків щодо вирішення всього спектру проблем, які виникли в умовах воєнного стану, зокрема: створені Національні програми для розв'язання проблеми збереження психічного здоров'я українців; укладені Меморандуми про співпрацю з представництвом Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) щодо психосоціальної підтримки та розвитку дітей та молоді, створення безпечного освітнього простору; схвалено Концепцію безпеки закладів освіти. Для підготовки педагогів щодо роботи в нових умовах організуються вебінари, здійснюється підтримка проєктів та інформаційних платформ, де розробляються необхідні інформаційні матеріали.

Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання та інноваційних форм організації освітнього процесу. Це включає адаптацію навчальних програм, впровадження дистанційних технологій та забезпечення психологічної підтримки студентів. Згідно зі ствердженнями сучасної дослідниці В. Вітюк, особливістю психолого-педагогічної підтримки є необхідність вирішення завдань особистісного розвитку та виховання в умовах війни, змін в структурі та змісті сучасної освіти [2].

Науковцями також розробляються та реалізуються проєкти щодо формування спроможності педагогічних працівників і батьків надавати першу психологічну підтримку дітям під час здобуття освіти для досягнення найкращих результатів навчання та їх соціалізації в умовах дистанційного формату освіти.

Як зазначає *Н. Олійник*, позитивною соціалізацією вважається, коли особа є прийнятною у групі на рівних умовах. Але у сьогоднішніх умовах воєнного стану, з міркувань безпеки, освітня соціалізація відбувається через віртуальні середовища. Цифрові платформи переформатовують соціальну взаємодію, є інструментами підтримки психічного здоров'я, але при цьому вони і створюють потенційні ризики [5]. Прикладами таких ризиків є: кібербулінг, залежність, самоізоляція від реального життя та як наслідок – соціальна ізоляція. Зважаючи на це, як зазначає *О. Петрунко*, варто підкреслити необхідність збалансованого користування віртуальними середовищами, аби уникнути шкоди стосункам та здоров'ю у соціальному середовищі. Важливо зазначити, що головне для викладачів – недопущення своїми діями чи бездіяльністю повторної травматизації учасників освітнього процесу [7].

Слід наголосити, що фізичні та емоційні стани людини взаємопов'язані і тому здатні взаємовпливати один на одного. Під час напружених емоційних станів у підлітка змінюється міміка, темп мовлення, з'являється метушливість, змінюється дихання, пульс, колір обличчя, можуть з'явитися сльози, що не одразу може помітити викладач, зважаючи на онлайн-навчання. Навіть за таких умов, з використанням сервісів для дистанційної роботи: Google Meet та Zoom доречно організувати «психологічну хвилинку», яка допоможе здобувачеві освіти справитися зі стресом та його наслідками, емоційно налаштуватися на заняття, на плідну роботу. Це дасть змогу створити сприятливу атмосферу, що дозволить студентам розслабитися, зняти емоційне напруження, відновити почуття безпеки та психоемоційного комфорту.

О. Кривицький зазначає, що у спілкуванні зі студентами в умовах війни важливо використовувати слова, які допоможуть їм почуватися захищеними, підтримуваними та мотивованими. Варто використовувати слова підтримки та стабільності: *«Ми разом, і ми впораємося»*, *«Ви не самі, ми всі підтримуємо одне одного»*, *«Ваші почуття важливі, і вони мають значення»*; слова проєкції на майбутнє, слова віри в студентів: *«Навіть у такі часи навчання – це вклад у майбутнє»*; слова адаптації та прийняття ситуації: *«Зараз непростий час, і це нормально відчувати втому чи невпевненість»*, *«Давайте разом знайдемо способи підтримати одне одного»*; слова обережності та безпеки: *«Якщо вам потрібна допомога – не соромтеся звертатися»*. Головне – говорити ці слова щиро та впевнено. Студенти відчувають емоційний стан викладача, тому важливо не лише підтримувати їх словами, а й створювати атмосферу довіри та розуміння [3].

У зв'язку з цим, важливо впроваджувати психолого-педагогічні заходи, спрямовані на підтримку емоційного стану студентів та забезпечення безпечного освітнього середовища. Зокрема, використання арт-терапії розглядається як ефективний засіб психологічної реабілітації, що сприяє зниженню рівня стресу та тривожності серед молоді.

У діяльності колективу ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського НПУ ім. О. Довженка» є в пріоритеті забезпечення психологічної стійкості учасників освітнього процесу, які постраждали від російської збройної агресії. Викладачами коледжу здійснюється психологічна підтримка здобувачів освіти під час організації різних форм роботи: проведення тематичних виховних годин, годин спілкування із класним керівником, організовано систематичні зустрічі із психологом коледжу в дистанційному форматі. На сайті коледжу розміщені контакти психологічної підтримки для здобувачів освіти, педагогів.

Класними керівниками створені групи у Viber та Telegram для більш тісного спілкування з групою та для налагодження ефективної комунікації. Варто установити такі контакти зі здобувачами освіти, щоб вони відчували підтримку та знали, що можуть за нею звернутись в будь-який момент.

Варто зазначити, що педагогічний колектив коледжу ефективно здійснює психолого-педагогічну діяльність в умовах війни задля цього налагоджують взаємовідносини з учасниками освітнього процесу через якісне спілкування. Викладачі на початку занять пропонують студентам визначити свій емоційний стан за допомогою смайлів. Також, щоб отримати емоційний зв'язок зі здобувачами ставлять прямі запитання: *«Ти як?»*, *«Що сьогодні сталося цікавого?»*, *«Що тебе роздратовало?»*. Викладачами коледжу та практичним психологом використовуються техніки гри для самовираження, самовдосконалення, самопізнання, зцілення та особистісного зростання для того, щоб вони краще розуміли свої емоції, почуття, вміли ідентифікувати та приймати їх, справлятися з емоційними проблемами, що є фундаментальною основою розвитку особистості та досягнення більшого відчуття благополуччя. Використовуються сенсорні ігри, які знижують стрес і тривогу.

Викладачем педагогіки під час занять використовуються, зокрема такі техніки як самовираження (малювання, конструювання, творчі ігри – сюжетно-рольові, режисерські, будівельно-конструкційні, ігри на теми педагогічних ситуацій); техніки зцілення, які охоплюють релаксаційні вправи, елементи аутотренінгу, робота з образами; методи особистісного зростання, які включають постановку та досягнення цілей, навчання новим навичкам, розширення своїх знань і формування позитивної самооцінки. За допомогою використання води, специфічних смаків,

запахів, звуків фокусується увага на тілесних відчуттях, що збагачує сенсорний досвід та стабілізує стан.

На заняттях викладачі також намагаються використовувати творчі завдання, метафоричні карти, що допомагають розвивати уяву і творчі здібності; вправи для зняття стресу, які знижують схвильованість, напруженість або агресивність, зокрема такі як «лимонний сік», «душ», «трясіть, трясіть», «геть із моєї спини», «хор бурмотіння».

Вважаємо, що саме робота з емоціями – допомагає усвідомлювати, розпізнавати та виражати власні емоції та емоції інших, покращувати навички міжособистісного діалогу.

Під час проведення виховних годин класні керівники коледжу використовують техніки релаксації та стресостійкості, які є дієвим інструментом для заспокоєння та зменшення стресу. Пропонують студентам за допомогою ребрендингу проаналізувати свій тиждень та дати відповідь на питання «Що ви брали з собою?», використовують різноманітні фрази для підтримки та мотивації, навчають студентів сприймати, усвідомлювати свій стан та бути уважним до нього, бути співчутливим до себе.

У коледжі функціонує Центр розвитку дитини, який створено з метою забезпечення відпрацювання практичних навичок студентами, організації розумного дозвілля дітей дошкільного та шкільного віку міста Глухова та громади. Студенти спеціальностей «Дошкільна освіта», «Початкова освіта» під керівництвом викладачів організують та проводять у безпечному місці заняття, які сприяють психологічному розвантаженню, активному спілкуванню. Вважаємо, що така спільна робота – чудова можливість навчитися чомусь новому один у одного. Ми переконані, що лише через взаємодію, рефлексію та підтримку ми можемо досягти справжнього професійного зростання, сприяти відновленню почуття єдності та взаємодії серед здобувачів освіти.

Отже, психоемоційна підтримка потрібна у будь-якій кризовій чи стресовій ситуації та на будь-якому етапі нашого життя. Психоемоційний стан людини залежить від двох факторів: вміння керувати власними емоціями, думками, переживаннями, поведінкою та здатністю соціалізуватися в оточуючому середовищі, особливо в умовах війни. Основними критеріями розвитку емоційної стійкості виступає адекватне відображення суб'єктом дійсності та формування позитивних психічних станів. Адже емоційна стійкість – це віра в себе, співчуття до себе та розширення меж власного пізнання, що і є основою належної соціалізації особистості.

Соціалізація студентів коледжу в умовах війни є складним, але водночас необхідним процесом, який вимагає комплексного підходу. Спостерігаємо, що забезпечення психологічної підтримки, розвиток соціальних ініціатив і впровадження інноваційних технологій дозволяють психолого-педагогічному складу закладу створити сприятливе середовище для адаптації молоді.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості. У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Наук. вид. Київ : Либідь, 2003. 280 с.
2. Вітюк В. Безпечне освітнє середовище як умова навчання, соціалізації та самореалізації дитини: зб. ст. наук.-практ. конф. (29 березня 2024 р, м. Луцьк) / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк: Волинський ІППО, 2024. 240 с.
3. Кривицький О. М. Безпечне освітнє середовище як умова навчання, соціалізації та самореалізації дитини : зб. ст. наук.-практ. конф. (29 березня 2024 р, м. Луцьк) / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк: Волинський ІППО, 2024. 240 с.

4. Курило В., Савченко С., Караман О. Соціалізація особистості в умовах гібридної війни на сході України: монографія. Київ: Талком, 2018. 240 с.
5. Олійник Н. Особливості соціалізації студентів коледжів в умовах війни. *Освітній простір: перспективи розвитку*, (4), 25–31.
6. Освіта України в умовах воєнного стану. *Інформаційно-аналітичний збірник*. Київ: Міністерство освіти і науки України. 2022. 358 с. URL: <https://surl.li/niicgbm>
7. Петрунько О. В. Соціалізація студентів у віртуальних соціальних мережах: актуальність проблеми. Педагогічний процес: теорія і практика. Серія Психологія. 2016. № 3 (54). С. 72-77.

Білявська Марина Володимирівна,

викладачка математики

Державного професійно-технічного навчального закладу

«Шосткинське вище професійне училище»

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ВИКЛАДАННІ МАТЕМАТИКИ: ВПЛИВ НА МОТИВАЦІЮ, СТРЕС І КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядається проблема використання штучного інтелекту при викладанні математики, вплив на мотивацію здобувачів освіти, стрес і когнітивний розвиток здобувачів освіти в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: здобувачі освіти, виховання, освіта, штучний інтелект, викладання, математика, мотивація, стрес, когнітивний розвиток здобувачів освіти.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується складними соціально-політичними процесами, глобалізацією, інформаційною війною та іншими викликами, що актуалізують питання національної безпеки. У сучасній освіті виникає потреба в інноваційних підходах до викладання, зокрема в контексті використання штучного інтелекту. Актуальність проблеми полягає в дослідженні можливостей використання штучного інтелекту при викладанні математики, що може значно знизити навантаження на вчителів [1].

Актуальність проблеми. Відповідно до Регламенту ЄС про штучний інтелект (англ. AI Act), освітнє застосування технологій штучного інтелекту належить до сфери високих ризиків, зокрема, у контексті прийняття автоматизованих рішень щодо визначення доступу до освітніх та професійних навчальних закладів, наприклад при оцінюванні відповідності здобувача освіти вимогам до вступу. Водночас у цьому ж Регламенті визнано потенційні економічні та соціальні переваги застосування штучного інтелекту, зокрема у сфері освіти [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі розвитку освіти проблему використання штучного інтелекту в організації освітньої діяльності розглядали І. Лубенець, О. Мельник, А. Муртіщева, Т. Опришко, Ю. Перегуда, О. Петінова та ін., висвітлюючи актуальні питання щодо використання технологій штучного інтелекту в освітньому просторі у розрізі збереження академічної доброчесності. І. Бубнов описав можливості та ризики використання штучного інтелекту в освітній сфері сучасної України та визначив завдання щодо роз'яснення потенціалу технологій штучного інтелекту для суб'єктів і об'єктів освітнього процесу.

Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів використання штучного інтелекту при викладанні математики, вплив на мотивацію здобувачів освіти, стрес і когнітивний розвиток здобувачів освіти в умовах сучасних викликів.

Виклад основного змісту статті. Використання штучного інтелекту у викладанні математики відкриває широкі можливості для покращення якості освіти та індивідуалізації навчального процесу. Штучний інтелект може допомогти вчителям створювати персоналізовані навчальні програми, адаптовані до потреб кожного учня, враховуючи їхній рівень знань, темп навчання та індивідуальні особливості.

Одним із ключових напрямків використання штучного інтелекту є створення інтерактивних навчальних платформ, які можуть аналізувати помилки здобувачів освіти, надавати миттєвий зворотний зв'язок та пропонувати додаткові завдання для закріплення матеріалу. Штучний інтелект також може допомогти вчителям автоматизувати рутинні завдання, такі як перевірка домашніх завдань та оцінювання результатів, що дозволяє їм більше часу приділяти індивідуальній роботі з здобувачем освіти.

Крім того, штучний інтелект може використовуватися для створення віртуальних навчальних середовищ, де учні можуть досліджувати математичні концепції в інтерактивній та захоплюючій формі. Наприклад, за допомогою штучного інтелекту можна візуалізувати складні математичні функції або створити інтерактивні моделі геометричних фігур.

Застосування штучного інтелекту при викладанні математики також може сприяти розвитку критичного мислення та навичок розв'язання проблем у здобувачів освіти. Штучний інтелект може «допомогти» здобувачам освіти аналізувати дані, виявляти закономірності та робити висновки, що є важливими навичками для успішного вивчення математики. Особливо важливою є роль штучного інтелекту у сприянні розвитку критичного мислення та навичок розв'язання проблем у здобувачів освіти. Використовуючи можливості сучасних нейромереж можна:

1. Аналізувати дані та виявляти закономірності. Штучний інтелект може обробляти великі обсяги даних, допомагаючи здобувачам освіти знаходити зв'язки та робити висновки. Це особливо важливо при вивченні статистики та аналізу даних.

2. Створювати проблемні ситуації. Штучний інтелект може генерувати складні математичні задачі, що вимагають від здобувачів освіти нестандартного мислення та застосування різних стратегій розв'язання.

3. Моделювати реальні сценарії. Штучний інтелект може створювати симуляції, що відображають реальні ситуації, де учні можуть застосовувати математичні знання для прийняття рішень.

4. Надавати зворотний зв'язок щодо процесу мислення. Штучний інтелект може не лише оцінювати правильність відповіді, але й аналізувати хід думок учня, вказуючи на можливі помилки в логіці та пропонуючи альтернативні підходи до розв'язання задачі (рівняння).

На думку В. Заболотного «Штучний інтелект активно впроваджується у процес викладання математики, значно змінюючи при цьому освітній процес. Використання адаптивних платформ, інтелектуальних репетиторів та автоматизованих систем оцінювання покращення персоналізації навчання, дозволяючи здобувачам освіти рухатися у власному темпі та отримувати миттєвий зворотний зв'язок. Завдяки інтерактивним методам навчання полегшується подання інформації у різний спосіб, здійснюється візуалізація даних, використовується гейміфікація та надаються

інтелектуальні підказки. При цьому здобувачі освіти глибше розуміють математичні положення і концепції. Такий підхід позитивно впливає на мотивацію здобувачів освіти, допомагає краще розуміти матеріал і досягти успіхів. Водночас штучний інтелект зменшує стрес, пов'язаний із традиційними формами і методами оцінювання, пропонує більш об'єктивний та неупереджений аналіз набутих здобувачами освіти компетентностей» [2, с. 45].

Штучний інтелект також сприяє формуванню самостійності у навчанні. Здобувачі освіти можуть отримувати пояснення, розв'язки та підказки без постійного звернення до вчителя. Це особливо корисно для тих, хто відчуває труднощі у засвоєнні навчального матеріалу. Інтелектуальні системи можуть пропонувати індивідуальні завдання відповідно до рівня знань кожного здобувача освіти. Однак, варто зазначити, що автоматизовані системи не завжди можуть замінити «людську» підтримку, особливо коли йдеться про складні концепції, що потребують глибокого емоційного розуміння [4].

Слід зазначити, що вплив штучного інтелекту на мотивацію здобувачів освіти не завжди є однозначно позитивним. З одного боку, інтерактивні інструменти, гейміфікація та можливість бачити власний прогрес у реальному часі підвищують інтерес до навчання. З іншого боку, залежність від алгоритмів може призвести до зниження здатності самостійно долати труднощі, так як здобувачі освіти звикають до миттєвих підказок і можуть втрачати навички пошуку власних шляхів розв'язання задач, можливість генерувати ідеї тощо.

Стрес у процесі навчання також може змінюватися під впливом штучного інтелекту. Завдяки адаптивним системам зменшується страх помилок, після чого здобувач освіти отримує можливість опрацювати матеріал у комфортному темпі. Однак, у деяких випадках, використання сучасних технологій може викликати стрес, якщо здобувач освіти ставить високими очікуваннями до системи або відчуває труднощі через неможливість працювати в цифровому світі.

Щодо когнітивного розвитку, штучний інтелект відкриває нові можливості для вдосконалення логічного мислення, розвитку навичок аналізу даних та моделювання математичних процесів. Завдяки використанню можливостей штучного інтелекту застосовується візуалізація математичних понять, відбувається унаочнення навчального матеріалу, що сприяє кращому розумінню абстрактних концепцій.

Штучний інтелект в математиці не лише полегшує розв'язання задач, але й сприяє когнітивному розвитку здобувачів освіти. Він персоналізує навчання, адаптуючи матеріали до рівня знань, що стимулює індивідуальний прогрес кожного здобувача освіти. Інтерактивні інструменти штучного інтелекту візуалізують абстрактні поняття, розвиваючи просторове мислення та уяву. Автоматичне розв'язання задач з покроковими поясненнями покращує розуміння алгоритмів та логіки. Аналіз даних та зворотний зв'язок від штучного інтелекту допомагають виявляти та виправляти помилки, розвиваючи навички самостійного навчання. Використання штучного інтелекту в математиці також сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок розв'язання проблем, що є ключовими аспектами когнітивного розвитку.

Проте, автоматизація може спричинити втрату соціальної взаємодії з вчителем і однолітками, що є негативним фактором для соціалізації і здатності працювати у команді на спільний результат. Штучний інтелект може призвести до ускладнення розвитку аналітичного

мислення, вміння знаходити закономірності та вирішувати складні математичні задачі. Проте важливо зберегти баланс між використанням штучного інтелекту та традиційними методами навчання, щоб уникнути негативного впливу [4].

Однак важливо зазначити, що штучний інтелект не може повністю замінити вчителя. Роль вчителя залишається ключовою у навчальному процесі, оскільки вони можуть надавати емоційну підтримку, мотивувати здобувачів освіти та допомагати їм розвивати соціальні навички. Штучний інтелект є лише інструментом, який може допомогти вчителям зробити навчальний процес більш ефективним та цікавим.

Отже, штучний інтелект відкриває нові можливості для вивчення та викладання математики, трансформуючи традиційні підходи. Штучний інтелект може персоналізувати навчання, аналізуючи рівень знань учня, виявляючи слабкі місця та адаптуючи навчальні матеріали, створюючи індивідуальні траєкторії навчання, де кожен учень працює у власному темпі. Інтерактивні інструменти на ШІ-платформах пропонують вправи, візуалізації та симуляції, які роблять математику більш зрозумілою та цікавою, наприклад, генеруючи геометричні фігури в 3D тощо.

Існують ШІ-інструменти, здатні автоматично розв'язувати математичні задачі різної складності, від простих рівнянь до складних диференціальних рівнянь, не лише надаючи відповіді, але й пояснюючи кроки розв'язання. Штучний інтелект може аналізувати результати тестів і домашніх завдань, виявляючи типові помилки та надаючи персоналізований зворотний зв'язок, допомагаючи вчителю ефективніше виявляти проблемні зони та коригувати освітній процес. Такі інструменти як Smodin та Mathway здатні допомогти у розв'язанні доволі складних математичних задач, та надавати при цьому покрокове пояснення. Проте, потрібно пам'ятати, що штучний інтелект, на даний момент, не здатен розв'язати увесь спектр математичних задач. Важливо пам'ятати, що штучний інтелект є інструментом, який повинен доповнювати, а не замінювати традиційні методи навчання. Водночас важливо зберегти баланс між цифровими технологіями та традиційними методами навчання, щоб сприяти розвитку глибокого мислення, творчого підходу та вміння працювати з нестандартними завданнями [3, с. 177].

Висновки. Штучний інтелект здатний персоналізувати навчання, роблячи його більш цікавим та адаптованим до індивідуальних потреб. Інтерактивні інструменти та візуалізації, які надають можливість використовувати штучний інтелект, підвищують залученість здобувачів освіти до освітнього процесу. Швидкий зворотний зв'язок та можливість відстежувати власний прогрес стимулюють учнів до досягнення кращих результатів. Штучний інтелект сприяє розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та навичок розв'язання проблем. Інтерактивні завдання та симуляції стимулюють учнів до активного навчання та глибокого розуміння матеріалу.

Штучний інтелект допомагає розвивати у здобувачів освіти просторове мислення, логіку та інші когнітивні навички. Проте, важливо використовувати штучний інтелект як допоміжний інструмент, що доповнює традиційні методи навчання, а не замінює їх. Роль вчителя в цьому процесі залишається ключовою. Вчитель виступає як фасилітатор, який керує освітнім процесом, допомагає здобувачам освіти використовувати ШІ-інструменти ефективно, надає індивідуальну підтримку та стимулює розвиток критичного мислення. Вчитель має створювати сприятливе освітнє середовище, де учні можуть вільно досліджувати та експериментувати з використанням сучасних технологій у процесі опанування знань. Штучний інтелект не замінює вчителя, а

розширює його можливості, дозволяючи зосередитися на більш важливих аспектах організації освітнього процесу, таких як розвиток творчості, емпатії та соціальних навичок у здобувачів освіти.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової середньої освіти. [URL:http://www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua).
2. Заболотний В.Ф. Дидактика фізики і математики: від методичної системи до методичної моделі. Збірник наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені І. Огієнка. Серія педагогічна. 2019. Випуск 26. С. 45-46.
3. Школа О. В. Світоглядна культура майбутнього вчителя як професійно значимий феномен. Вісник ЧНПУ ім. Т.Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Чернігів: ЧНПУ, 2020. Вип. 116. С.176-180.
4. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту у закладах загальної середньої освіти. [URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/Instruktyvno.metodychni.rekomendatsiyi.shchodo.SHI.v.ZZSO-22.05.2024.pdf)

Борика Катерина Іванівна,
викладачка спеціальних дисциплін
Сумської дитячої художньої школи ім. Г. Лисенка

ІНТЕРАКТИВНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЗАЛУЧЕНОСТІ УЧНІВ

Анотація. У статті розкрито можливості використання інтерактивних цифрових технологій на заняттях з вихованцями художньої школи.

Ключові слова: художня школа, образотворче (візуальне) мистецтво, цифрові засоби.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сучасний світ характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, які проникають у всі сфери життя, включаючи освіту. Художні школи не є винятком, і використання цифрових інструментів стає все більш актуальним для підвищення залученості учнів та розвитку їх творчих здібностей.

Одним з ключових завдань є забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх учнів, незалежно від їх місця проживання чи соціального статусу. Цифрові технології можуть допомогти подолати географічні та соціальні бар'єри, надавши можливість навчатися дистанційно або в змішаному форматі.

Виклад основного змісту статті. Іншим важливим завданням є розвиток в учнів цифрової компетентності та критичного мислення. В умовах інформаційного перенасичення, учні повинні вміти аналізувати, оцінювати та використовувати інформацію ефективно та безпечно.

Обґрунтування актуальності та важливості обраної проблеми.

Актуальність проблеми цифровізації освітнього процесу зумовлена кількома факторами:

* Глобалізація та інформатизація суспільства: Сучасний світ характеризується швидким розвитком інформаційних технологій та їх проникненням у всі сфери життя, включаючи освіту.

* Зміна потреб ринку праці: Роботодавці все більше цінують працівників з розвиненими цифровими навичками та вмінням працювати з інформацією.

* Потреба в підвищенні якості освіти: Цифрові технології можуть допомогти зробити навчання більш цікавим, інтерактивним та ефективним.

Важливість цієї проблеми полягає в тому, що від її вирішення залежить успіх розвитку освіти в цілому, а також конкурентоспроможність країни на міжнародній арені.

Метою даного дослідження є аналіз існуючих інструментів цифрової освіти та розробка рекомендацій щодо їх ефективного використання в освітньому процесі.

Аналіз останніх публікацій.

Останні дослідження свідчать про те, що цифровізація освітнього процесу є світовим трендом. Багато країн активно впроваджують цифрові технології в освіту, розробляють нові методики навчання та створюють цифрові освітні ресурси.

В Україні також спостерігається позитивна динаміка у сфері цифровізації освіти. Проте, існує ще багато проблем, які потребують вирішення, зокрема:

* Недостатнє фінансування: Впровадження цифрових технологій потребує значних фінансових вкладень.

* Недостатня підготовка педагогів: Педагоги повинні володіти цифровими навичками та вміти використовувати цифрові технології в навчальному процесі.

* Відсутність якісного цифрового контенту: Необхідно створювати якісні та цікаві цифрові освітні ресурси, які відповідають потребам учнів.

Дослідження показують, що інтерактивні цифрові інструменти можуть значно підвищити мотивацію та залученість учнів до навчання. Вони дозволяють зробити процес навчання більш цікавим, різноманітним та індивідуалізованим. У контексті художньої освіти цифрові інструменти можуть відкрити нові можливості для експериментів з формами, кольорами та техніками.

Аналіз показав, що існує широкий спектр інтерактивних цифрових інструментів, які можуть бути використані в художніх школах. Серед них:

- Графічні редактори: Adobe Photoshop, Procreate, Autodesk Sketchbook. Вони дозволяють учням експериментувати з цифровим живописом, малюванням та дизайном.

- 3D-моделювання та анімація: Blender, Tinkercad. Ці інструменти розвивають просторове мислення та дозволяють створювати тривимірні об'єкти та анімацію.

- Інтерактивні дошки та проєктори: Вони дозволяють демонструвати роботи учнів, проводити майстер-класи та створювати спільні проєкти.

- Онлайн-платформи та соціальні мережі: Behance, Instagram, Pinterest. Вони дозволяють учням ділитися своїми роботами, отримувати зворотний зв'язок та знаходити натхнення.

- Інструменти для створення цифрових портфоліо: Wix, Google Sites. Ці інструменти дозволяють учням створювати власні цифрові портфоліо, що є важливим для їхнього майбутнього професійного розвитку.

Треба наголосити на перевагах і недоліках використання інтерактивних цифрових інструментів.

Серед переваг використання інтерактивних цифрових інструментів слід виділити основні:

- Підвищення мотивації та залученості учнів.
- Розвиток творчих здібностей та просторового мислення.
- Індивідуалізація навчання.
- Розширення можливостей для експериментів.

- Підготовка до використання цифрових технологій у майбутній професійній діяльності.
- Серед недоліків використання інтерактивних цифрових інструментів є:
- Необхідність технічного забезпечення та доступу до інтернету.
 - Ризик відволікання від традиційних технік малювання.
 - Необхідність навчання педагогів роботі з цифровими інструментами.
 - Висока вартість деяких програмних продуктів.

Висновки. Цифровізація освітнього процесу є неминучим та позитивним явищем. Вона відкриває перед освітою нові можливості та перспективи. Проте, важливо пам'ятати, що цифрові технології є лише інструментом, і успіх їх використання залежить від професіоналізму педагогів, якості цифрового контенту та готовності учнів до навчання в цифровому середовищі.

Інтерактивні цифрові інструменти можуть стати потужним засобом для підвищення залученості учнів у художніх школах. Їх використання дозволяє зробити процес навчання більш цікавим, різноманітним та індивідуалізованим. Однак, важливо враховувати потенційні недоліки та забезпечити належну підготовку педагогів та учнів.

Список використаних джерел

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття». №1, 2020: наук. журнал / голов. ред. Г.І. Сотська. Київ: ТОВ «Талком», 2020. С. 27-36.
2. Цифрова трансформація освіти України в умовах воєнного стану. Digital Library NAES of Ukraine. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735053/2/%D0%97pdf>
3. Цифровізація освітнього процесу: корисні інструменти. *Всеосвіта*. URL: <https://vseosvita.ua/library/tsyfrovizatsiia-osvitnoho-protsesu-korysni-instrumenty-878295.html>
4. Стаття «Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей». *На урок*. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-cyfrovizaciya-ta-vpliv-na-osvitniy-prostir-u-konteksti-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-383676.html>
5. Реалії та особливості цифрової трансформації професійної освіти і педагогіки. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736359/1/VNIASO-AHSEduSci-RB17-2023-96-109.pdf>

Висоцька Ірина Володимирівна,
вихователька дітей дошкільного віку
Кролевецького закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 5
Кролевецької міської ради

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ОНЛАЙН

Анотація. У статті розкриваються особливості організації роботи вихователя закладу дошкільної освіти онлайн. Визначено поняття «синхронний та асинхронний формат навчання». Надано перелік сучасних освітніх цифрових інструментів, якими можуть користуватися і вихователі закладів дошкільної освіти, і батьки дітей дошкільного віку, та описано роботу на платформі ZOOM.

Ключові слова: діти дошкільного віку, дистанційне навчання, онлайн заняття, воєнний стан, професійна компетентність.

Актуальність дослідження. Сучасні умови життя та стрімкий розвиток цифрових технологій змінили підхід до роботи вихователів закладів дошкільної освіти (ЗДО), та зумовили пошук нових і трансформацію вже існуючих методів, форм та засобів дистанційного навчання здобувачів дошкільної освіти України. Онлайн-освіта стала невід'ємною частиною сучасного навчального процесу, та дозволила забезпечити безперервність освітнього процесу та підтримку розвитку дітей. Це не тільки створює вихователю нові виклики, але й відкриває широкі можливості для розвитку професійної компетентності, творчого підходу, інтеграції цифрових технологій та залучення батьків до освітнього процесу. Саме тому питання організації роботи вихователя ЗДО в онлайн-форматі є надзвичайно важливим і потребує детального розгляду.

Мета статті – показати найкращі приклади організації роботи вихователя ЗДО в онлайн-форматі та ефективність використання сучасних освітніх цифрових інструментів.

Виклад основного змісту статті. До введення воєнного стану про дистанційне навчання дошкільників йшла мова у статті О. Косенчук, І. Новик «Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії» [8. с. 20-21] та «Рекомендаціях щодо забезпечення якості дошкільної освіти України в умовах карантину». Різні аспекти впровадження цифровізації в освітній простір стали предметом дослідження зарубіжних та вітчизняних (В. Биков, Д. Галкін, М. Жалдак, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина, О. Стрижак, І. Колеснікова та О. Орлова) науковців. Формуванню інформаційно-комунікаційної компетентності вихователів ЗДО присвячено праці С. Дяченко, Т. Котик, І. Таран та ін.

Модернізація дошкільля вимагає від педагогів якісної зміни в організації освітньої діяльності дітей. Вони є не тільки носіями знань, якими діляться з вихованцями, а й провідниками до цифрового світу. Відтак вихователь повинен володіти цифровою грамотністю, здатністю створювати та розміщувати контент за допомогою цифрових технологій, включно з навичками пошуку, обміну інформацією, комунікацією. Зокрема, використання інформаційно-комунікаційних технологій для реалізації освітньої програми, дозволить стимулювати пізнавальну активність дошкільнят – необхідну складову освітнього процесу.

Якість дошкільної освіти в Україні забезпечується Законом «Про дошкільну освіту» (2025р.), Концепцією розвитку дошкільної освіти (2020р.), Концепцією освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020р.), Базовим компонентом дошкільної освіти (2021р.) та іншими нормативно-правовими актами, інструктивно-методичними документами. Сутність дистанційного навчання в ЗДО полягає в тому, щоб забезпечити продуктивну взаємодію між учасниками освітнього процесу, зокрема, комунікацію між вихователем, дітьми, батьками (або особами, які їх замінюють) та дітей між собою. Сталих вимог щодо здійснення дистанційного навчання немає, оскільки кожен педагог, маючи право на академічну свободу, творчо підходить до цієї роботи відповідно до вимог освітньої програми розвитку дітей своєї групи, їхніх вікових та індивідуальних особливостей, сформованих міжособистісних взаємин як із дітьми, так і їхніми батьками.

Педагоги О. Косенчук, І. Новак надають таку класифікацію онлайн-інструментів для забезпечення роботи вихователя: освітні онлайн-платформи (віртуальні дошки; презентації та публікації; тести, опитувальники; створення дидактичних матеріалів; створення карт знань; створення і зберігання онлайн-книжок та коміксів); соціальні мережі (Viber чати, Messenger, Twitter, WhatsApp, Youtube блоги, FB); сервіси відеозв'язку (Skype, Zoom, Hangust Meet, Google Meet, Cisco

Webex, Microsoft Teams); сервіси для розміщення інформації (Dropbox, Google Drive, One Drive, відеохостинги, блоги, сайти) [8.с. 21].

Як справедливо зазначають автори, рекомендовані платформи дають змогу реалізовувати авторські методичні задуми педагогів, створювати навчальні матеріали, гнучко розподіляючи контент між онлайн- та офлайн-частинами, диференціювати навчальні завдання, проводити онлайн-заняття, оперативно надавати зворотний зв'язок, відстежувати динаміку кожної дитини, створювати та наповнювати особистісно-професійне портфоліо [8. с. 21].

В умовах війни педагогічні працівники мають бути готовими та спроможними повноцінно надавати освітні, інформаційні, консультаційні послуги сім'ям з дітьми, для цього педагоги ЗДО повинні бути забезпечені спеціалізованим програмним оснащенням та засобами інформаційно-комунікаційного зв'язку, у тому числі мережею Інтернет, що дає змогу встановити швидкий обмін інформацією, мобільність зворотного зв'язку. У свою чергу діти також за допомогою батьків, асистентів, сімейних педагогів (гувернерів), доглядальників повинні мати доступ до відповідних пристроїв та інтернет-ресурсів.

Синхронний онлайн-формат навчання, це коли вихователь і діти (батьки) беруть участь в освітньому процесі одночасно, але вони розділені територіально. Зв'язок здійснюється за допомогою інтернету, через skype або інші програми спілкування. Інформація від педагога до дитини та від дитини до педагога передається через аудіо й відеозображення, а спілкування здійснюється в режимі реального часу за розкладом (робота онлайн). Тобто заняття відбувається «тут і зараз». Наприклад: інтернет-зустрічі, робота у віртуальних групах, вебзаняття, дидактичні ігри онлайн, миттєві повідомлення, спілкування із застосуванням різних інтернет-ресурсів.

Асинхронний формат передбачає онлайн-роботу вихователя або інших фахівців і дитини (батьків) у різний час. Інформація передається з використанням електронної пошти, заздалегідь підготовлених і розміщених аудіо та відеозаписів. Вихователі викладають у мережу навчальний матеріал (завдання, ігри), доступ до якого дитина (батьки) мають у будь-який зручний час (робота онлайн без спілкування в режимі реального часу). Наприклад: запис відеозанять, документи, вебсторінка, вебсайт, блоги, форуми, освітні платформи, опитування.

На нашу думку найзручнішим для проведення онлайн-занять та організації освітньої роботи з дітьми, педагогами, батьками у форматі відеоконференція є платформа Zoom. Безкоштовний обліковий запис дозволяє проводити відеоконференцію тривалістю 40 хвилин. Програма відмінно підходить для індивідуальних і групових занять, в неї можна заходити як з комп'ютера, так і з планшета або телефона. До відеоконференції можуть підключатися всі, хто має посилання, або ідентифікатор конференції. Захід можна запланувати заздалегідь, а також зробити повторне посилання, тобто для постійного заняття в певний час можна зробити одне і те ж посилання для входу.

Перевагами є відмінний зв'язок, відео та аудіо зв'язок з кожним учасником. У організатора є можливість вимикати і вмикати мікрофон, а також вимикати відео. Можна увійти в конференцію як учасник з правами тільки для перегляду, а можна ділитися екраном (screensharing) вже зі звуком. Демонстрацію екрану можна поставити на паузу. Більш того, можна ділитись не всім екраном, а тільки окремими додатками, наприклад, ввімкнути демонстрацію браузера. У налаштуваннях можна надати всім учасникам можливість ділитися екраном, або включити обмеження, щоб

робити це міг тільки організатор. В платформу вбудована інтерактивна дошка, тому можна легко і швидко перемикається з демонстрації екрану на дошку.

Такі заняття, у разі згоди батьків, з дітьми молодшого та середнього дошкільного віку проводимо не більше 10 хвилин, старшого дошкільного віку — до 15 хвилин.

Робота вихователя в умовах дистанційного освітнього процесу має свої особливості:

1. Короткий період уваги дітей. Заняття мають бути динамічними та короткими (10–15 хвилин).
2. Відсутність прямого контакту. Важко забезпечити емоційний зв'язок з дитиною без фізичної присутності.
3. Необхідність залучення батьків. Успішність онлайн-навчання залежить від їхньої участі.
4. Технічні обмеження. Не всі родини мають доступ до швидкого інтернету чи сучасних пристроїв.

Щоб забезпечити ефективне навчання дошкільнят онлайн, ми враховуємо вікові та індивідуальні особливості дітей, обираємо ігровий формат навчання. У процесі онлайн взаємодії використовуємо інтерактивні завдання, фізичні активності. Налагодили регулярний контакт з батьками, розробили рекомендацій щодо підтримки дитини вдома. Забезпечувати систематичність роботи.

Відповідно до суспільних викликів, педагоги закладу постійно підвищують власний фаховий рівень з оволодіння цифровими інструментами. Зокрема, проходимо різні онлайн-курси на платформах суб'єктів підвищення кваліфікації, вивчаємо та поширюємо досвід педагогів. Також у садочку ми сформували цифровий кейс матеріалів для організації освітнього процесу.

Із практичного досвіду роботи ми зрозуміли, що вихователі дітей дошкільного віку, особливо у синхронному режимі дистанційного навчання, повинні вміти спілкуватися одночасно і з дітьми, і з батьками. Адже, до введення дистанційного навчання ми ще не мали сформованих компетентностей із синхронної онлайн-комунікації. В асинхронному режимі необхідно було навчитися формулювати для батьків дописи лаконічного і доступного характеру з максимальною емоційно-позитивною мотивацією та стимуляцією до спільної діяльності з власними дітьми. Також, організовуючи дистанційне навчання, вихователю важливо проявляти всі свої професійні навички.

Висновки. Ефективна онлайн-робота вихователя ЗДО базується на ретельній підготовці педагога, високій особистісно-професійній компетентності, творчому підході, та активному залученні дітей і батьків. Використання інтерактивних елементів, ігор і творчих завдань дозволяє зберігати високу якість освітнього процесу навіть у дистанційному форматі, стимулюючи розвиток малюків та забезпечуючи їм право на освіту. Онлайн-навчання відкриває нові можливості для вихователів, дозволяючи поєднувати традиційні методи виховання із сучасними технологіями та інноваційними підходами, що робить освітній процес більш гнучким та ефективним.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Т. К., Лохвицька Л. В., Руденко Ю. А. & Дудник Н. А. Використання ІКТ для формування здоров'язбережувальної компетентності старших дошкільників. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. № 81 (1). С. 15–35.

2. Колеснікова І. В. Цифровізація освітнього процесу в закладі післядипломної педагогічної освіти. Науковий часопис Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 78. С. 117–120.
3. Косенчук О., Новик І. Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії. Дошкільне виховання. 2020. № 9. С. 17–21.
4. Положення про дистанційне навчання: наказ МОН № 466 від 25.04.2013р. Режим доступу: [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/](https://zakon.rada.gov.ua/laws/) .
5. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій: лист МОН №1/337122 від 06.03.22р. Режим доступу: [URL:https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86062/](https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86062/) .

Вороніна Галина Леонідівна,

*доцентка кафедри виховання й розвитку особистості
КЗ «Харківська академія неперервної освіти», кандидатка педагогічних наук*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто значення позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Наголошено на важливість підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти в умовах війни. Розкрито шляхи психолого-педагогічного супроводу професійного зростання педагога закладу позашкільної засобами тематичного спецкурсу з теми «Психоемоційні ресурси педагога-позашкільника під час війни: педагогічний аспект».

Ключові слова: заклад позашкільної освіти, педагог закладу позашкільної освіти, психолого-педагогічний супровід, психоемоційні ресурси педагога.

Актуальність дослідження. Реалії війни кардинально змінили життя українців, змусивши по-іншому розставляти пріоритети. Зіткнувшись з серйозними викликами, людина потребує значних особистісних ресурсів для їх подолання. Виснаження внутрішніх ресурсів, руйнування психіки, втрата відчуття безпеки, стабільності, впевненості в завтрашньому дні стають причиною сильного стресу як для дорослих, так і для дітей. Тривале перебування в такому стані може призвести до важких наслідків. Саме тому першочерговим завданням батьків, освітянської спільноти є надання невідкладної допомоги та психологічної підтримки дітям, що дозволить їм впоратися зі стресом від війни, попередить виникнення більш складних проблем.

Війна стала травматичною подією та спричинила появу відчуття розірваності життя: «до» та «після». Для відновлення відчуття безперервності життя дуже важливим є вміння набувати й використовувати досвід подолання труднощів.

Працюючи в умовах війни, педагоги закладів позашкільної освіти часто-густо ставлять такі питання: чи не відчуваю я реальної загрози життю, фізичному та психічному здоров'ю, чи не здригаюся я від звуків вибухів, сирен, чи завжди є бажання працювати, як раніше, як я почуваюся в стані тривалого стресу, що я відчуваю? Очевидно, основним завданням для нормалізації ситуації та опанування нею стає відновлення безперервності життя та розірваних зв'язків, самопочуття педагогів. Значну роль відіграє й створення сприятливого освітнього середовища для вихованців, що спирається на унікальність позашкільної освіти: в умовах війни посилюється

вагомість таких специфічних її особливостей, як мобільність, варіативність, соціально-педагогічна спрямованість, добровільність, доступність різноманітність форма (гурток, студія, клуб або інше творче об'єднання); орієнтація на інклюзивність та безбар'єрність [2].

Мета та завдання. Мета статті полягає у висвітленні підходів до забезпечення психолого-педагогічного супроводу професійного зростання педагога закладу позашкільної освіти засобами тематичного спецкурсу.

Аналіз останніх публікацій. Система розбудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічної еліти нині вміщує три слова «в умовах війни». Дані, розміщені на інтерактивній мапі «Освіта під загрозою», засвідчують: Харківська область зазнала значних руйнувань, зокрема повністю знищено 8 закладів позашкільної освіти, 39 – пошкоджено [5]. Основними проблемами позашкільної освіти в регіоні в умовах воєнного стану є втрата освітньої інфраструктури, реорганізація закладів освіти, простій педагогів, зупинення або призупинення освітнього процесу, зменшення кількості дітей, відсутність посади психолога, а також повітряні тривоги, відключення світла тощо.

Як зазначає О. Биковська, позашкільна освіта як невід'ємний складник системи освіти сьогодні є для кожної дитини простором для навчання, виховання, соціалізації, розвитку, а в умовах воєнного стану – простором для психологічної підтримки [6].

Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану наголошує на необхідності надання психологічної підтримки дітям і молоді, тому серед основних завдань визначається посилення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Зрозуміло, що педагог має безпосередній контакт з вихованцем, учнем, слухачем і безпосередньо здійснює провадження освітнього процесу в закладах позашкільної освіти [2]. І саме від рівня розвитку професійної компетентності педагогів залежить якість психолого-педагогічної підтримки й організація змістовного дозвілля дітей в умовах воєнного стану.

У сучасній системі позашкільної освіти невід'ємною якістю педагога-позашкільника є його професійна компетентність як інтегроване утворення, яке поєднує в собі систему знань, умінь, професійних та індивідуальних властивостей щодо здійснення завдань позашкільної освіти, що набули особистісного змісту в педагогічній свідомості керівника гуртка та стали спонукальними мотивами його професійної діяльності. Без сумніву, психоло-педагогічна складова особистісно-професійної компетентності вміщує такі характеристики:

- інтеграція педагогічних, психологічних та соціальних якостей, що забезпечують високий стандарт педагогічної діяльності, професійний зріст, професійну та соціальну мобільність;
- володіння теоретико-практичними і методичними основами і категоріями педагогіки, позашкільної педагогіки, загальної, соціальної, вікової, педагогічної психології; знання закономірностей розвитку особистості, шляхів соціалізації дітей, підлітків, юнаків в сучасному суспільстві;
- знання про психолого-педагогічні основи організації освітнього процесу, психологічний потенціал особистісно орієнтованих освітніх технологій;
- володіння психолого-педагогічними техніками, широким діапазоном організаторських та перцептивних вмінь, навичками спілкування та управління дитячим творчим об'єднанням;

- здатність до емоційно-вольового та ціннісно-мотиваційного розвитку, професійного самопізнання, самовдосконалення, саморегуляції, самоконтролю, удосконалення та розвитку особистісних ресурсів.

Виклад основного змісту статті. Спираючись на матеріали «Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни» для вчителів закладів загальної середньої освіти, розроблений Громадською організацією «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою Career Hub у рамках програми «Мріємо та діємо», напрацювання викладачів кафедри виховання й розвитку особистості Харківської академії неперервної освіти, було розроблено тематичний спецкурс «Психоемоційні ресурси педагога-позашкільника під час війни: педагогічний аспект» для методистів та керівників гуртків закладів позашкільної освіти. Актуальність спецкурсу полягає в забезпеченні психолого-педагогічного супроводу розвитку особистісно-професійної компетентності педагогів-позашкільників щодо управління психоемоційними ресурсами в умовах воєнного часу.

Термін «супровід» згідно з тлумачним словником має декілька значень: «це дія за значенням супроводжувати, супроводити разом із ким-, чим-небудь», або «те, що супроводить яку-небудь дію, явище» [1, с. 1217]. Дослідники зауважують, що феномен «психолого-педагогічний супровід» є складним інтегрованим поняттям, що вміщує педагогічну підтримку й надання психологічної допомоги дитині, передбачає комплексну реалізацію педагогічної та психологічної допомоги вихованцям і вихованкам та їхнім родинам, створення психологічного мікроклімату, урахування індивідуальних потреб та інтересів дитини тощо.

Разом з тим, у методичних рекомендаціях «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» наголошено, що хоча допомога надається іншим, пережите в кризовій ситуації може негативно вплинути і на того, хто надає цю допомогу. Відповідальне надання допомоги також означає турботу про власне здоров'я і благополуччя. Перша психологічна допомога – це сукупність заходів загальнолюдської підтримки та практичної психологічної допомоги людям, які зазнали впливу значних стресорів. Її надання не передбачає значної професійної підготовки, достатньо педагогічних знань, отриманих у межах загальноосвітнього психологічного інформування, і природної здатності проявляти співчуття, людяність [4].

Зважаючи на це, зміст спецкурсу спрямований насамперед на надання допомоги педагогу відповісти на питання та сказати: «Я це шукав, це мені потрібно, я знаю, як цим користуватися». Програма спецкурсу розкриває сутність понять першої психологічної допомоги, розуміння меж компетентності та вимог до осіб, які надають першу психологічну допомогу, особливості різноманітних інструментів комунікації з дитиною в стресових ситуаціях та правил ефективного спілкування, специфічних завдань арттерапії в роботі педагога, створення системи роботи щодо формування батьківської компетентності як запоруки адаптації дитини в складних ситуаціях, організації проведення стресостійкого заняття та адаптаційних технік складних ситуацій, що виникають унаслідок стресу.

На заняттях спецкурсу педагогічні працівники закладів позашкільної освіти мають можливість поглибити уявлення про стрес, особливості його переживання під час війни, опановують знання з психофізіологічних та біохімічних змін, що виникають в організмі людини під впливом стресу. З метою унеможливлення переходу до стадії виснаження педагог має відслідковувати стан свого організму та зміни, що з ним відбуваються під дією стресу, вчасно

відновлювати фізичні та емоційні ресурси. На занятті з теми «Техніки саморегуляції та заземлення» учасники спецкурсу опановують метафоричність термінів «заземлення», «резильєнтність», методи та прийоми саморегуляції як управління власним психоемоційним станом за допомогою слів, уявних образів, управління м'язовим тонусом і диханням.

Особливу увагу педагогів привертає розуміння дитячого стресу, визначення психологічних, фізіологічних, когнітивних, поведінкових симптомів у вихованців різного віку. У зв'язку з цим на заняттях спецкурсу опрацьовується психологічний аспект уміння спілкуватися та вимоги спілкування з людьми під час надання першої психологічної допомоги. Слухачі ознайомлюються з інструментами вербального та невербального спілкування, виконують вправи на формування вмій ефективного спілкування, вчать розпізнавати токсичну позитивність та підтримку, складають колесо гармонійного спілкування та ефективної комунікації, розробляють алгоритми спілкування з людьми при наданні першої психологічної допомоги.

Безперечно, під час війни неабиякої значущості набуває роль мистецтва та засоби артпедагогіки й арттерапії, якими володіє керівник гуртка. Важливим є зрозуміти їхню сутність, специфічні ознаки, мету й завдання артпедагогіки, аби здійснювати відбір певних методів та прийомів для проведення занять в умовах воєнного стану та відбудови. Практичні вправи, робота в малих групах, використання сервісів миттєвої комунікації дозволяють не тільки створити атмосферу творчості, забезпечити психоемоційну підтримку педагогів під час спілкування на спецкурсі, але й опрацювати потенціал різних видів артпедагогіки: музикотерапія, вокалотерапія, ритмотерапія, казкотерапія, терапія творчості, театральна терапія тощо. Створюючи власні мистецькі практики (public art) керівники гуртків здійснюють кроки у відновленні власних ресурсів в умовах постійних повітряних тривог, гучних вибухів, відключення світла тощо.

Висновки. Як бачимо, цілеспрямований процес забезпечення психолого-педагогічного супроводу професійного зростання педагога закладу позашкільної освіти засобами тематичного спецкурсу не тільки привертає увагу керівників гуртків та методистів закладів позашкільної освіти, а й створює умови для розвитку особистісно-професійної компетентності, зокрема формує здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності, усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: Перун, 2004. 1728 с.
2. Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану. [URL:https://pou.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Kontsepsiya-pozashkilnoyi-osvity-v-umovah-voyennogo-stanu-2024.pdf](https://pou.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/Kontsepsiya-pozashkilnoyi-osvity-v-umovah-voyennogo-stanu-2024.pdf)
3. Корнієнко А. Освітня діяльність закладів позашкільної освіти в умовах бойових дій. Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць. 2022. № 26. Кн. 1. С. 190–198. [URL:https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-190-198](https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-190-198)
4. Лист МОН України від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій». [URL:https://imzo.gov.ua/2022/04/07/lyst-mon-vid-04-04-2022-1-3872-22-pro-metodychni-rekomendatsii-persha-psykholohichna-dopomoha-alhorytm-diy/](https://imzo.gov.ua/2022/04/07/lyst-mon-vid-04-04-2022-1-3872-22-pro-metodychni-rekomendatsii-persha-psykholohichna-dopomoha-alhorytm-diy/)
5. Освіта під загрозою. [URL:https://saveschools.in.ua/](https://saveschools.in.ua/) (Дата звернення: 25.02.2025)

6. Позашкільна освіта – 2023: десять звершень. [URL:https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3796072-pozaskilna-osvita2023-desat-zversen.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3796072-pozaskilna-osvita2023-desat-zversen.html)

Голінська Олена Григорівна,
вихователька-методистка
Сумської початкової школи № 14 Сумської міської ради
Ковтун Єлизавета Федорівна,
старша викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ НАСТУПНОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті зосереджено увагу на проблемі наступності між дошкільною та початковою ланками освіти, охарактеризовано сучасні підходи до вирішення окресленої проблеми у наукових дослідженнях та освітніх практиках. Окреслено низку організаційно-педагогічних умов, за яких наступність між дошкільною та початковою освітою забезпечується у практичній площині на прикладі освітньої діяльності у Сумській початковій школі № 14 Сумської міської ради.

Ключові слова: дошкільна і початкова ланки освіти, Нова українська школа, наступність, перспективність, безперервне навчання, компетентність, готовність до навчання.

Постановка проблеми. Наступність між дошкільною та початковою освітою є фундаментальним принципом безперервного освітнього процесу, що відкриває можливості для досягнення цілісності й наступності в навчанні, перетворення освіти на процес, що триває упродовж усього життя людини.

Нині в Україні розроблено низку документів, що унормовують єдність підходів в освіті дітей на всіх рівнях.

У Базовому компоненті дошкільної освіти та Державному стандарті початкової освіти чітко прослідковуються спільна мета й принципи, на яких ґрунтується їхня реалізація. Документи покликані забезпечити становлення особистості дитини, сформувати у неї низку ключових компетентностей. Спільна мета – забезпечення всебічного гармонійного розвитку самодостатньої, ініціативної, компетентної особистості на перших суміжних ланках системи безперервної освіти впродовж життя.

Зокрема, фундаментальні засади реформування перших освітніх ланок, які визначено в Концепції «Нова українська школа» та Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, проголошують співзвучні вектори забезпечення освіти на ідеях дитиноцентризму з максимальним урахуванням індивідуальних фізичних, психологічних, інтелектуальних особливостей дитини кожної вікової групи.

Відповідно до чинного законодавства та нормативних документів саме наступність є однією з обов'язкових умов здійснення неперервності здобуття освіти, яка певною мірою має забезпечити єдність, взаємозв'язок та узгодженість мети, змісту, методів, форм освітнього процесу з урахуванням вікових особливостей дітей на суміжних рівнях освіти, а отже, забезпечити

відповідність Базового компонента дошкільної освіти віковим особливостям дітей старшого дошкільного віку й вимогам концептуальних засад реформування Нової української школи.

Наступність передбачає методологічну єдність у підходах до навчання та виховання, що зумовлює поступовий перехід від ігрових методів до більш структурованих форм навчальної діяльності. Реалізація наступності між дошкільним і початковим рівнями освіти сприяє зближенню умов освіти старших дошкільників і молодших школярів. Завдяки цьому адаптація дитини до шкільних умов життя, виконання нею ролі учня відбуваються з найменшими труднощами, а сформовані в закладі дошкільної освіти елементи навчальної діяльності забезпечують підвищення ефективності навчання першокласників [6].

Актуальність проблеми наступності між дошкільною і шкільною освітою зумовлена забезпеченням плавного переходу дитини від дошкільного до початкового навчання. Відсутність узгодженості між цими рівнями освіти може спричинити труднощі в адаптації, зниження мотивації до навчання та емоційний дискомфорт. Послідовність у змісті, методах і формах навчання сприяє гармонійному розвитку дитини, формуванню більшості компетентностей та готовності до нових освітніх викликів. Врахування вікових особливостей, індивідуальних потреб і можливостей дітей є ключовим завданням для педагогів обох рівнів освіти.

Виклад основного змісту статті. Сучасні дослідження в галузі освіти проблеми наступності і перспективності між дошкільною та початковою ланками освіти стосуються забезпечення всебічного розвитку старших дошкільників як передумови їх успішної адаптації до школи; висвітлюють важливість наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти. Проблему наступності принципів, змісту, форм і методів дошкільної та початкової освіти розглядають у своїх працях Е. Баллер, А. Богуш, О. Кононко, Л. Артемова, О.Савченко В.Котирло, І. Огородник, З. Плохій, О. Проскура. Вчені Н. Гавриш, Т. Піроженко звертають увагу на необхідність вироблення спільних підходів перших освітніх ланок системи освіти у формуванні компетентностей дітей дошкільного віку.

Сучасні науковці А. Богуш, Т. Степанова схиляються до думки про необхідність розробки наскрізних програм навчання й виховання дітей, спрямованих на проектування цілісної спільної діяльності дитини і дорослого (мовленнєвої, навчально-пізнавальної, ігрової, комунікативної, рухової тощо), що орієнтована на зону найближчого розвитку дитини з урахуванням специфіки діяльності, що засвоюється. [8].

За А. Богуш дошкільний вік є таким, коли формуються найважливіші риси майбутньої особистості: формування комунікативних умінь; ставлення до довілля, до дорослих, ровесників; емоційно-моральна сфера; здатність до співчуття тощо.

Незважаючи на це, наступність у дошкільній та початковій освіті не повинна розглядатися як підготовка дитини до навчання. Учителі молодших класів мають уважно вивчити форми та методи роботи у дошкільних закладах, щоб зробити перехід дітей від дошкільного закладу до школи «м'якішим», дати їм можливість швидше адаптуватися до нових умов, зважаючи на те, що психологічні відмінності між дітьми шестирічного і семирічного віку є незначними. Повноцінна підготовка дитини до школи передбачає розв'язання багатьох завдань, пов'язаних з емоційно-особистісним, пізнавальним і художнім розвитком, формуванням комунікативних навичок, укріпленням здоров'я дитини тощо [2].

На думку О. Савченко, тільки загальна стратегічна ідея для всіх рівнів освіти – забезпечення цілісного розвитку особистості – забезпечить вирішення проблеми наступності між дошкільним і початковим рівнями освіти в сучасності; при цьому формування якостей, необхідних школяреві, має здійснюватися не всупереч, а на основі розвитку якостей, притаманних дошкільникові [7].

І. Перережко розкриває проблему наступності в навчанні дітей з погляду забезпечення комфортних умов для якісно нового етапу розвитку дитини та розкриття її потенціалу [5].

Психолого-педагогічні аспекти цієї проблеми представлено в працях науковців у галузі педагогіки, психології, філософії. Наступність між дошкільною і початковою ланками в контексті завдань Нової української школи досліджували Н. Гавриш, О. Ліннік. Сутність проблеми та способи розвитку ключових компетентностей, а також їх оцінювання вивчали Н. Бібік, Р. Шиян, М. Вашуленко, О. Савченко, на питанні підготовки педагогічних кадрів для дошкільного рівня освіти, їх відповідності вимогам сучасності, акцентують увагу Г. Бєленька, Е. Вільчковський, Н. Гавриш, Є. Карпова, Т. Поніманська, Н. Лисенко, М. Машовець, та інші, на підготовці вчителя до Нової української школи – І.М. Шапошнікова.

Мета статті полягає у вивченні питання наступності між дошкільною та початковою освітою, визначенні її значення для успішної адаптації дітей до шкільного навчання та розкриття ефективних шляхів забезпечення освітнього процесу.

Напрями розвитку дошкільної та початкової освіти мають багато спільного: гуманізм; визнання самоцінності кожного вікового періоду та орієнтація на вікові особливості; урахування індивідуальних інтересів, здібностей, темпу розвитку дитини; опора на досягнення попереднього етапу розвитку; створення сприятливих умов для формування і розвитку у дитини пізнавальних, психічних процесів, належної спрямованості на активність у соціумі, конструктивних мотивів поведінки, самосвідомості, позитивної самооцінки, самоповаги та шанобливого ставлення до тих, хто її оточує; забезпечення реалізації можливостей дитини тощо.

У Базовому компоненті дошкільної освіти та Державному стандарті початкової освіти визначається пріоритетність особистісно-орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, середовищного підходів до розв'язання основних завдань дошкільної та початкової освіти.

Основою формування ключових компетентностей дітей у початковій школі є базові якості особистості дитини, набуті у дошкільному віці: спостережливість, допитливість, довірливість, самостійність, ініціативність, відповідальність, чуйність, креативність, міжособистісна позитивна комунікація та інші.

Для спланованої та системної роботи двох ланок освіти у Сумській початковій школі № 14 на початку навчального року складаємо план взаємодії дошкільного та шкільного підрозділу закладу, в якому висвітлено методи та форми роботи з реалізації даної проблеми за трьома основними напрямками: робота з педагогами, з дітьми та батьками. На основі плану розробляємо заходи, що направлені на вирішення питання перспективності та наступності між ланками освіти.

У забезпеченні перспективності і наступності передбачаємо тісну взаємодію педагогів дошкільної і початкової школи, системну роботу з різних аспектів. Методичну роботу організуємо за двома напрямками: інформаційно-просвітницьким та практичним.

З огляду на зазначені аспекти взаємодії дошкільного підрозділу та початкової школи використовуються індивідуальні та інтерактивні (колективні, колективно-групові, групові) форми методичної роботи, які дають можливість педагогам дошкільної ланки та вчителям ближче

познайомитись із програмами, методами, прийомами розвитку, виховання і навчання старших дошкільників та учнів початкової школи.

Важливим елементом наступності дошкільної і початкової освіти є обмін досвідом між вихователями та вчителями початкової школи. Цей досвід свідчить, що ефективною формою співпраці є взаємовідвідування відкритих занять з дітьми старшого дошкільного віку та уроків у початковій школі; взаємний обмін педагогічним досвідом щодо використання сучасних методів та прийомів у реалізації завдань пізнавального розвитку 6-7 річних вихованців.

У закладі створено предметно-розвивальне середовище, психолого-педагогічні умови, що сприяють формуванню готовності та психологічної зрілості старших дошкільників. Оснащення групових приміщень не лише «гарне», а й «корисне», дієве, інформативне, мобільне, зручне, розвивальне, доступне насамперед для дітей.

Довкілля дитини є важливою умовою ефективної підготовки її до майбутнього самостійного життя. Навколишнє середовище в групах і класах організоване так, аби спонукати дитину до виконання активних дій відповідно до її життєвого ритму, фізичних та психічних можливостей.

Завдання вихователів груп старшого дошкільного віку – не лише сформувати компетентності, а й створити умови для безкризового переходу дітей до початкової школи, їх адаптації до нових умов.

Оскільки гра є основним видом діяльності дитини дошкільного віку, вона стала предметом уваги і в початковій школі. Новий [Стандарт початкової освіти](#), безпосередньо пов'язаний з дошкільням і передбачає продовження (особливо 1-2 класи) дій за принципами й методиками, що застосовують у дошкільні: використання гри як одного з основних елементів навчання для першокласників.

Педагоги-дошкільники та вчителі закладу, відповідно концепції НУШ та БК дошкільної освіти застосовують діяльнісний підхід до освіти, що передбачає пріоритетність активних видів діяльності, активної дієвої позиції дитини в процесі пізнання світу, через залучення до суто дитячої діяльності – рухової, ігрової (сюжетно-рольова гра «Школа», дидактичні ігри «Граємо в школу», «Що змінилось?» та ін.), мистецької, пізнавально-дослідницької (спостереження, досліди та експерименти, проблемний, ігровий методи, творчі завдання), господарчо-побутової (через самообслуговування, допомогу дорослим, працю в природі, ігрову діяльність). Як результат, діти творчо застосовують знання, у них розвиваються навички мислення, креативні здібності, формуються компетентності за освітніми напрямками Базового компоненту.

Компетентнісний підхід – ще одна особливість оновленого Базового компонента дошкільної освіти, як і Державного стандарту початкової освіти, що сприяє формуванню компетентностей дитини за освітніми напрямками з урахуванням її бажань, інтересів, намірів. Вихователі використовують методи моделювання, кейс-метод, рефлексію, роблять акцент на формуванні допитливості, ініціативності, відповідальності, креативності, навичок комунікації. Для дошкільників важливе вміння комунікувати з однолітками, працювати в групах і далі – використовувати знання, вміння й навички для продовження формування компетентностей у початковій школі. Робота вчителів початкових класів базується на цих навичках і поглиблює їх.

Наступність прослідковується і в продовженні ключових компетентностей через освітні галузі. Цьому сприяє інтегрований підхід до реалізації змісту та процесу освіти як дошкільної так і шкільної ланки, що забезпечує формування цілісної картини світу. У дошкільному підрозділі

педагоги організують інтегровані види діяльності, де акцент ставиться на самостійній пізнавальній діяльності дітей, створенні проблемних ситуацій з урахуванням вікових особливостей дітей та логіки навчального матеріалу, інтеграцію освітнього процесу (планування за тематичними блоками і днями). У початковій школі інтеграція здійснюється через створення інтегрованих курсів («Я досліджую світ», «Мистецтво», та ін.), розроблення нових форм уроків, упровадження навчальних проєктів, організація тематичних днів та тижнів.

Педагоги стимулюють радісне проживання подій, смислове наповнення, активне залучення дитини до спільної діяльності з дорослими та однолітками.

Педагогічні працівники СПШ № 14 СМР посилену увагу приділяють індивідуальним потребам дитини, її вподобанням, здібностям, ініціативності та креативності. Індивідуальний підхід націлений у першу чергу на зміцнення позитивних якостей і усунення недоліків. Здійснюючи індивідуальний підхід до дітей, педагоги пам'ятають, що їх завдання не тільки розвивати ті позитивні якості, що уже є в дитини, але і формувати якості особистості на новому рівні.

Наступність між дошкільною та початковою освітою простежується й через формування наскрізних умінь, що є спільними для дошкільної та початкової освіти: виявляти творчість та ініціативність, керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, критично мислити, ухвалювати рішення, розв'язувати проблеми та співпрацювати в колективі. Колектив закладу розуміє важливість створення умов, що сприятимуть розвитку наскрізних умінь та навичок у дітей: збагачене середовище, підтримка з боку дорослих.

Для реалізації задекларованого підходу, вихователі, так само, як і вчителі, змінюють свою роль з інформатора («Слухайте мене, робіть як я») на фасилітатора, який дає дітям змогу набувати власний досвід пошуку й опрацюванні інформації – не відстороненої («все, що знаю»), а потрібної для виконання конкретних дій у певних ситуаціях. На сьогоднішній день педагог нашого закладу – це наставник, він направляє діяльність дитини-дошкільника, учня, допомагаючи йому, де це необхідно, та залишаючи його діяти там, де він це може зробити самостійно.

Отже, враховуючи, що необхідною для набуття компетентностей умовою є власний досвід, педагоги забезпечують його пріоритетність в освітньому процесі закладу дошкільної освіти і школи.

Забезпеченню психологічно виваженого та успішного для дитини переходу з попереднього рівня – дошкільна освіта, на наступний – початкова освіта, сприяють об'єднані зусилля педагогічного колективу закладу та батьківської громадськості.

Коли дитина стає на порозі шкільного життя, у батьків виникають питання, що стосуються майбутнього навчання дитини, зокрема, у який колектив прийде дитина, як буде проходити її адаптація, чи витримає за станом здоров'я навчальне навантаження тощо.

Звичайно, першими порадниками стають вихователі та вчителі, які завдяки своєму високому професіоналізму допомагають подолати ці прояви, вселити віру та уникнути труднощів.

Мета роботи педагогічного колективу закладу з батьками майбутніх першокласників – створити всі можливі умови для успішної адаптації дітей у школі. Насамперед, робота педагогів передбачає емоційну підтримку батьків та просвітницьку роботу з боку спеціалістів. Усі форми взаємодії педагогів та батьків спрямовані на забезпечення оптимальних умов для розвитку кожної дитини як у закладі, так і вдома.

Отже, вирішуючи проблему наступності в роботі дошкілля і школи, педагогічний колектив переконався, що школа реалізовує досвід повсякденного життя дитини, набутий в дитячому садку, а педагоги-дошкільники спрямовують свою роботу на розвиток природних задатків дитини, створюють умови для її всебічного розвитку, більше уваги приділяють розвитку мовлення та комунікативних здібностей дошкільнят, не перевантажують їх надмірними вимогами, дають можливість зберегти дитинство в дітях, адже ранні інвестиції дають найбільшу віддачу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти України (нова редакція). Наказ МОН від 12.01.2021. Режим доступу: <http://surl.li/jyzt>
2. Богуш А.М. Наступність, перспективність, спадкоємність – складові неперервної освіти // Дошкільне виховання. 2001. № 11. С. 11-12.
3. Гавриш Н., Ліннік О. Дитячий садок – початкова школа: перезавантаження?! // Дошкільне виховання. 2019. № 9. С. 3-9.
4. Концепція «Нова українська школа». Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
5. Перережко, І. Проблеми наступності в навчанні. // Початкова освіта, 2006. №42. С. 7-9.
6. Рожок Т., Харматова В. Забезпечення наступності між дошкільним навчальним закладом і початковою школою // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. №8. С. 43-46.
7. Савченко, О.Я. Наступність і перспектива в роботі двох перших ланок освіти. // Дошкільне виховання. 2000. №11. С. 4-5 .
8. Степанова Т. М. Трансформації змісту передшкільної освіти в історії розвитку вітчизняної дошкільної педагогіки; методологія, теорія, практика (кінець XIX-XX століття): монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 424 с.

Горбань Галина Григорівна,
*учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»,
учителька вищої категорії, старша учителька
Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 22
імені Ігоря Гольченка Сумської міської ради*

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-ДОШКИ FLINGA У ДИСТАНЦІЙНОМУ ТА ЗМІШАНОМУ ФОРМАТІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ

Анотація. Стаття присвячена огляду веб-інструменту *Flinga*, який дозволяє легко створювати онлайн-середовища для спільної роботи та є помічником педагога для забезпечення високої якості змішаного та дистанційного навчання. Пропонуються кроки долучення до сервісу та можливості *Flinga* в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: *Flinga*, онлайн-дошка, змішане навчання, дистанційне навчання, загальна середня освіта.

Актуальність дослідження. Один із ключових напрямів, який впливає на процес навчання, – це використання різноманітних онлайн-ресурсів та платформ під час змішаного та дистанційного навчання. У світлі змін, пов'язаних з глобальною пандемією, воєнним станом в Україні та швидким

цифровим розвитком, майстерність педагога у використанні цих інструментів стає критично важливою для забезпечення якісної та доступної освіти.

Мета статті – розкрити можливості веб-інструменту Flinga в дистанційному та змішаному форматі навчання в загальній середній освіті.

Виклад основного змісту статті. **Flinga** – це інтерактивна онлайн-дошка візуалізації інформації, організації навчального середовища для спільної роботи. У ній можна організувати роботу над проєктами та спільну колективну роботу (Flinga Whiteboard); мозкові штурми (Flinga Wall), динамічні презентації, плани уроків, спільні завдання. Для візуалізації інформації додаються текст, зображення, відео, посилання, нотатки (стікери), фігури та лінії. Для спільної роботи учням надається посилання, доступ учнів регулює вчитель. Інструмент самодостатній. Безкоштовно сервіс дає 5 дошок.

Ідеї для використання Flinga в освітньому процесі:

- інструмент залучення всіх здобувачів освіти до роботи, візуалізація створюваного продукту;
- колективна спільна робота (рефлексія) та групова робота;
- застосування прийому «Займи позицію» – голосування; встановлення причинно-наслідкових зв'язків засобами ментальних карт;
- проведення мозкових штурмів та генерація ідей.

Розглянемо кроки долучення до сервісу Flinga

1. Для початку роботи вчителю необхідно увійти в сервіс Flinga <https://flinga.fi> [2] та зареєструватися через Google. Після входу відкриється вікно англійською мовою. Для зручного використання скористайтеся функцією «Перекласти українською мовою». Для цього правою клавішею миші натисніть на будь-якій ділянці екрану і у випадіючому контекстному меню оберіть «Перекласти українською».

На вибір надаються два середовища: середовище мозкового штурму (Flinga Wall); спільна дошка (Flinga Whiteboard).

2. Оберіть опцію «Створити сеанс», наприклад, Flinga Whiteboard.

Звертаємо увагу, що таких безкоштовних сеансів можна створити п'ять. Якщо потрібно буде створити новий, то необхідно видалити непотрібні сеанси.

Відкривається вікно, в якому треба дати назву сеансу (дошці) та натиснути кнопку «Створити» (рис. 1).

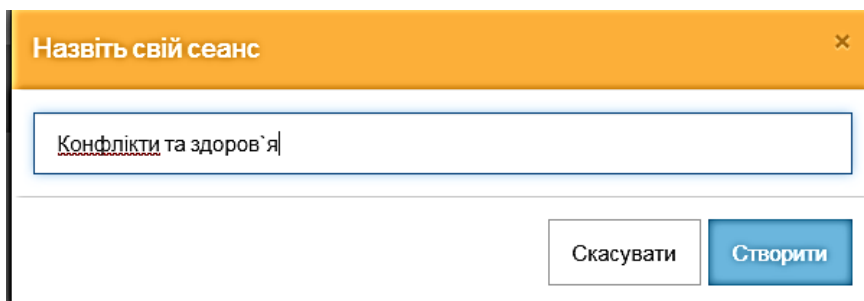

Рис. 1

3. Відкривається дошка. Праворуч у верхньому куті знаходиться робоче поле, яке допоможе обрати форму повідомлення, колір, вставити саме повідомлення або малюнок, фотографію або переглянути відеопідказку роботи з дошкою (рис. 2).

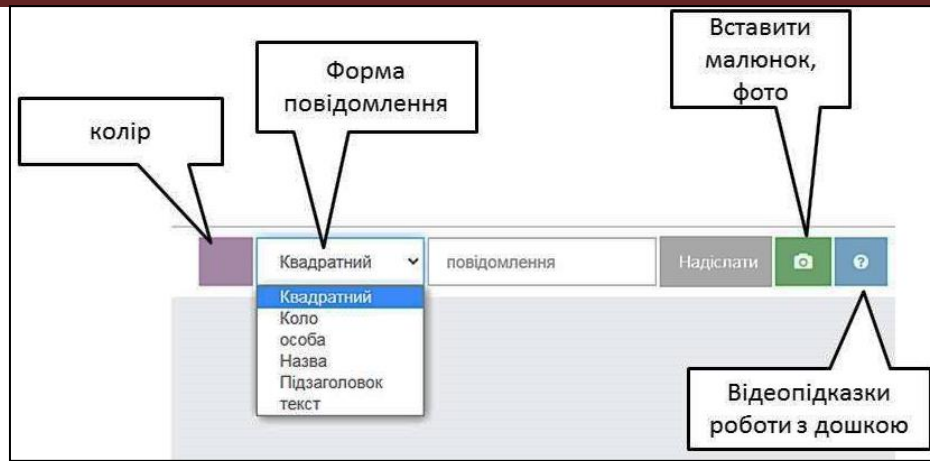

Рис. 2

У лівому нижньому куті знаходиться функція редагування «олівець», де можна обрати колір та товщину лінії. У правому нижньому куті знаходяться кнопки збільшення або зменшення зображення на дошці. У верхньому лівому куті знаходиться вхід у панель налаштування (рис. 3).

Рис.3.

4. На панелі налаштування вказано способи приєднання учнів до спільної роботи та інші елементи сесії.

5. Створіть своє перше повідомлення, наприклад, у формі квадрату.

Додайте до нього зображення. Щоб збільшити зображення, клацніть по ньому лівою клавішею миші, з'явиться стрілочка на зеленому тлі, що дозволить цю функцію (рис. 4).

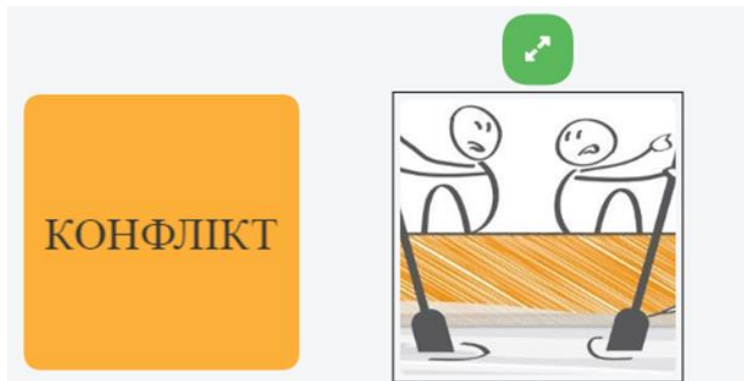

Рис. 4

Тепер можна створити асоціативний куц до свого повідомлення.

Зверніть увагу, що в асоціативному куці всі елементи повинні бути однакові, наприклад, квадрат.

Щоб з'єднати асоціації з ключовим поняттям, треба їх накласти одна на одну до появи позначки *Link created* (рис. 5) та відвести потім вбік від ключового поняття. Таким самим способом можна з'єднати й малюнок з ключовим поняттям. Якщо натиснути на кінці лінії з'єднання, то можна створити напрямок з'єднання, як в один, так і в обидва боки (рис. 6).

Рис. 5

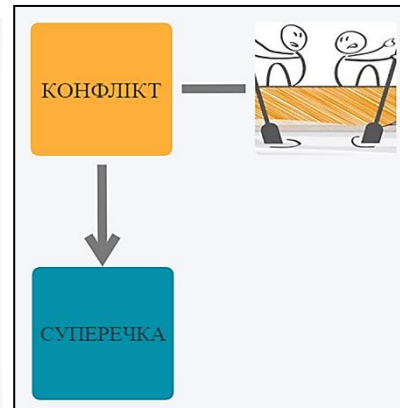

Рис. 6

Щоб розірвати поєднання, натисніть на асоціацію, з'явиться позначка на червоному тлі. Після натискання на цю позначку функція з'єднання буде розірвана (рис. 7).

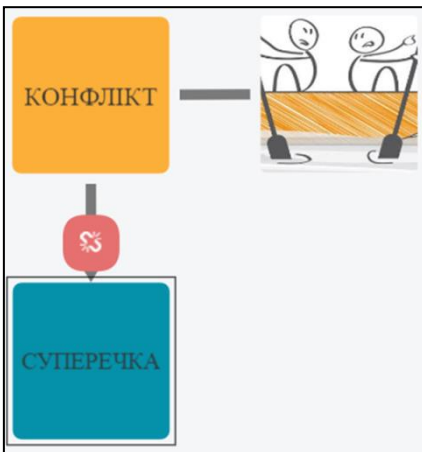

Рис. 7

6. Щоб зберегти результати роботи з учнями у вигляді малюнка, клацніть правою кнопкою миші по вільному місцю на дошці і у випадяючому контекстному меню оберіть «Зберегти картинку як...» та збережіть у теці на комп'ютері (рис. 8).

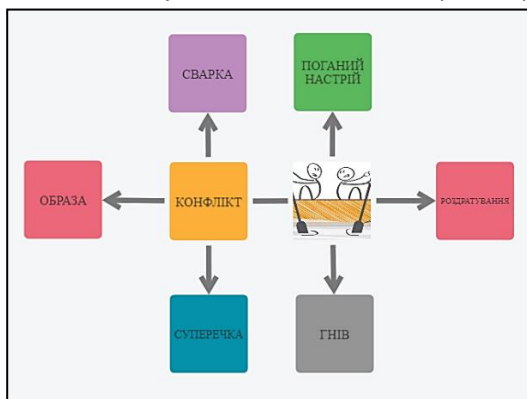

Рис. 8

Детально про інструмент та способи його використання розкрито у відеороликах «Flinga – ресурс для співпраці та візуалізації. (ІКТ в освіті: YouTube-канал)» [3], «Сервіс Flinga як ефективний інструмент залучення та взаємодії (На Урок: освітній портал / Ю. Батура)» [1].

Висновки. Веб-інструмент Flinga не лише сприяє створенню цікавого навчального процесу та розвиває навички учнів у використанні сучасних технологій, робить процес навчання більш доступним та гнучким. Педагоги, які успішно впроваджують такі інновації, демонструють високий рівень адаптації до нових умов навчання, активно взаємодіють із сучасними технологіями та сприяють розвитку компетентностей учнів у цифровому середовищі.

Окрім того, важливим елементом успішного дистанційного та змішаного навчання є створення мотиваційної атмосфери для учнів, і педагоги, які вміло використовують різноманітні онлайн-ресурси та платформи, відіграють ключову роль у створенні стимулюючого навчального середовища.

Список використаних джерел

1. Сервіс Flinga як ефективний інструмент залучення та взаємодії. На Урок : освітній портал / Ю. Батура. [URL:https://www.youtube.com/watch?v=pOPia4xhcUg](https://www.youtube.com/watch?v=pOPia4xhcUg)
2. Flinga: онлайн-інструмент. [URL:https://flinga.fi](https://flinga.fi)
3. Flinga – ресурс для співпраці та візуалізації. ІКТ в освіті: YouTube-канал. [URL:https://www.youtube.com/watch?v=JoCRMSVGYPs](https://www.youtube.com/watch?v=JoCRMSVGYPs)

Декунова Зоя Володимирівна,

Лавська Алла Михайлівна,

старші викладачки

кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА

Анотація. У статті окреслено основні аспекти емоційно-етичної компетентності педагога, розкрито значення поняття «емоційно-етична компетентність педагога», зазначені шляхи її формування.

Ключові слова: компетентність, емоційно-етична компетентність, освітнє середовище, розвиток, педагог.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні спрямоване в першу чергу на підготовку педагога з високою професійною компетентністю, із добре усвідомленими сучасними викликами навчання і виховання та його базовими моральними цінностями, здатного надавати якісні освітні послуги здобувачам освіти. Батьки мріють про те, щоби їхнім дітям надавав освітні послуги педагог, здатний зрозуміти потреби дитини, вміє толерувати і поважати кожного, любити дітей. Такі вміння і здатності у професійному стандарті вчителя віднесені до емоційно-етичної компетентності. Професійний стандарт вчителя визначає п'ять трудових функцій педагога. Емоційно-етична професійна компетентність віднесена стандартом до тих, якими має володіти учитель у межах трудової функції «партнерська взаємодія із учасниками освітнього процесу». Тож, набуття і розвиток емоційно-етичної компетентності є необхідною складовою професійної підготовки і підвищення кваліфікації сучасного вчительства.

Актуальність теми розвитку емоційно-етичної компетентності важко переоцінити, особливо в сучасному світі, який характеризується швидкими змінами, високим рівнем стресу та складними соціальними викликами. Важливість теми розвитку емоційно-етичної компетентності педагога в сучасному світі зумовлена низкою факторів, які впливають на освітній процес та психологічний стан учасників освітнього процесу. А саме:

- Зміни в освітній парадигмі: створення сприятливого навчального середовища, де учні почуваються комфортно та безпечно. Сучасна освіта все більше орієнтується на розвиток особистості, а не лише на передачу знань.

- Соціально-емоційні виклики: сучасні діти та підлітки стикаються з різноманітними соціально-емоційними викликами, такими як булінг, кібербулінг, тривожність та депресія. Педагог з розвинутою емоційно-етичною компетентністю може ефективно підтримувати учнів, допомагати їм справлятися з цими викликами та розвивати соціально-емоційні навички.

- Професійний стандарт педагога: сучасні професійні стандарти педагога включають вимоги до розвитку емоційно-етичної компетентності. Це означає, що педагоги повинні вміти керувати своїми емоціями, розуміти емоції учнів, будувати ефективні стосунки та приймати етичні рішення.

- Вплив на якість освіти: дослідження показують, що емоційно-етична компетентність педагога позитивно впливає на якість освіти. Педагоги з розвинутою емоційно-етичною компетентністю створюють більш мотивуюче та ефективне навчальне середовище.

- Сучасні умови воєнного стану: в умовах воєнного стану, коли психологічний стан, як учнів, так і педагогів знаходиться в постійній напрузі та стресу, розвиток емоційно-етичної компетентності педагога виходить на перше місце. Педагог повинен уміти надати першу психологічну допомогу, та стабілізувати емоційний стан учнів.

Отже, розвиток емоційно-етичної компетентності педагога є необхідною умовою для забезпечення якісної освіти, підтримки психічного здоров'я учнів та створення сприятливого навчального середовища.

Питання розвитку емоційно-етичної компетентності досліджувалося багатьма зарубіжними педагогами та психологами. Д. Гоулман, психолог, автор книги «Емоційний інтелект» підкреслює важливість емоційного інтелекту, який включає в себе самосвідомість, саморегуляцію, мотивацію, емпатію та соціальні навички. С. Стайн, дослідник емоційного інтелекту, який розробив модель емоційного коефіцієнта (EQ) стверджує, що емоційна компетентність може бути розвинута шляхом навчання та тренування. М. Еліас, спеціаліст з соціально-емоційного навчання, розробив програми, спрямовані на розвиток соціально-емоційних навичок у дітей та підлітків.

В Україні питання розвитку емоційно-етичної компетентності також привертає увагу педагогів та психологів. Важливість та необхідність формування емоційно-етичної компетентності педагога представлені у наукових працях та методичних розробках сучасних вчених: І. Бега, В.Гриньової, К. Гулей, К. Журби, І. Зязюна, В. Радула, О. Савченко, О. Сухомлинської, Л. Хоружої.

І. Бех, відомий український психолог, який досліджує проблеми морального та духовного розвитку особистості, підкреслює важливість формування етичних цінностей та моральної свідомості у дітей та молоді. В. Гриньова, К. Гулей досліджують важливість та необхідність формування емоційно-етичної компетентності педагога. Ці та інші українські науковці працюють над розробкою методик та програм, спрямованих на розвиток емоційно-етичної компетентності.

Мета статті полягає у розкритті ролі емоційно-етичної компетентності педагога як необхідної умови сучасного навчання у контексті вимог Нової української школи.

Глобальний світ сьогодні та контекст, в якому перебуває Україна, потребують людей з розвиненими соціально-емоційними навичками. У 2023/2024 навчальному році Державною службою якості освіти України було проведене Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни. У дослідженні взяли участь директори, вчитель, учні/учениці, батьки 118 шкіл з усіх областей України. Окрім з'ясування змін в організації освітнього процесу, в контингенті учнів/учениць та педагогічних працівників, рівня матеріально-технічного забезпечення, завдання дослідження передбачали також визначення динаміки освітніх втрат в умовах воєнного часу, учнів/учениць, які найбільше потребують компенсаторних заходів та розуміння, яких саме.

Одним із запитань дослідження до учнів/учениць було «Як ти почувався (-лася) у цьому навчальному році?». Результати дослідження свідчать про високий рівень тривожності дітей, але при цьому самі діти не усвідомлюють цього, адже у дітей недостатньо розвинені вміння розуміти власні почуття та емоції, регулювати їх, говорити про них, звертатися по допомогу, а також вміти справлятися зі стресом. І це є тими викликами, рішення яких безпосередньо пов'язані з розвитком соціально-емоційних навичок усіх учасників освітнього процесу.

Тож, виходячи з розуміння важливості розвитку соціально-емоційних навичок дітей та педагогів, освітні політики і практики мають відповідно реагувати, пропонувати й реалізовувати дієві рішення у формі програм, системних навчальних курсів, наскрізної інтеграції соціально-емоційного навчання усіх ланок освіти від дошкілля до вищої та післядипломної освіти.

Саме тому у фокусі уваги освітян є особливий акцент на розвитку соціально-емоційних навичок, які також є важливим фундаментом набуття академічних знань дітьми та розвитку наскрізних умінь, що сприяє не тільки навчальному поступу, а й подоланню освітніх розривів і втрат.

Окрім того, соціально-емоційне навчання є важливою і невід'ємною складовою Нової української школи та допомагає досягнути цілей, визначених у Державних стандартах початкової та базової середньої освіти.

Але найважливішим для педагогів є власне глибоке усвідомлення і розуміння нагальності і невід'ємності соціально-емоційного навчання в освітньому контексті сьогодення.

Емоційно-етична компетентність – це здатність людини розуміти, керувати та виражати власні емоції, а також усвідомлювати та враховувати емоції інших людей у контексті етичних норм і цінностей. Ключовими аспектами емоційно-етичної компетентності є :

- Розуміння емоцій: усвідомлення власних емоцій та їх впливу на поведінку; розпізнавання емоцій інших людей через вербальні та невербальні сигнали.

- Керування емоціями: контроль імпульсивних реакцій; адаптивне вираження емоцій; регулювання емоційного стану в стресових ситуаціях.

- Емпатія: здатність співпереживати емоціям інших людей; розуміння точок зору інших людей.

- Етична свідомість: усвідомлення етичних норм і цінностей; прийняття рішень на основі етичних принципів; відповідальність за свої дії та їх наслідки.

- Соціальні навички: ефективна комунікація; вміння будувати та підтримувати позитивні міжособистісні відносини; здатність вирішувати конфлікти.

Емоційно-етична компетентність є важливою для успішної взаємодії з людьми, побудови здорових стосунків та досягнення особистісного та професійного успіху.

Розвиток емоційно-етичної компетентності педагога – це безперервний процес, який вимагає самоусвідомлення, саморегуляції та постійного вдосконалення. Ось деякі шляхи, які можуть допомогти педагогам у цьому:

1. Самосвідомість: рефлексія (*ведення щоденника емоцій*, де педагог записує свої емоційні реакції на різні ситуації; аналіз своїх сильних і слабких сторін у керуванні емоціями); *зворотний зв'язок* (прохання колег або учнів надати зворотний зв'язок щодо своєї поведінки та емоційного стану; участь у групових дискусіях та супервізіях).

2. Саморегуляція: техніки управління стресом (*практика медитації, йоги* або інших технік релаксації; регулярні фізичні вправи та здоровий сон); розвиток емоційної стійкості (навчання технік когнітивної реструктуризації для зміни негативних думок).

3. Емпатія та соціальні навички: *активне слухання* (навчання технік активного слухання для кращого розуміння емоцій інших людей; практика емпатійного спілкування); розвиток комунікативних навичок (участь у тренінгах з ефективною комунікації та вирішення конфліктів; навчання технік невербальної комунікації).

4. Професійний розвиток: *участь у тренінгах та семінарах* (відвідування тренінгів з розвитку емоційного інтелекту та соціально-емоційних навичок; участь у семінарах з етичних питань в освіті); *самоосвіта* (читання книг та статей з емоційного інтелекту та етики; використання онлайн-ресурсів та курсів).

Сьогодні школярі особливо відчутно потребують від педагога високих етичних, моральних якостей та комфортного емоційного інтелекту. Етика взаємостосунків педагога з учнем передбачає створення належного освітнього середовища, яке допомагає процесу взаємопізнання, діяльності, дозвілля, формуванню позитивної мотивації навчання, гідності і впевненості у власних силах.

Уміння педагога створити на уроці простір інтересу й радості підвищує працездатність учнів, активує розумовий тонус школяра, допомагає відчути задоволення собою. Дітям і дорослим необхідні розвинені соціально-емоційні навички для ефективного навчання й успішної реалізації в усіх сферах життя. Проте, люди не народжуються з розвиненими соціально-емоційними навичками, вони розвиваються з часом упродовж усього життя. За словами С. Стайна, емоційна компетентність розвивається шляхом навчання, тренування, набуття досвіду.

Висновки. Отже, емоційно-етична компетентність педагога – це сформовані професійні вміння у царині етики, а також виPLEKані його особистісні якості, ціннісне ставлення до педагогічної діяльності, проведення професійної рефлексії. Слід відзначити, що тільки маючи емоційну зрілість вчитель може претендувати на головну роль у формуванні емоційно – етичної компетентності учнів. Тому формування емоційно-етично компетентного педагога вважається соціально значимим завданням, від вирішення якого залежить успіх гуманізації системи освіти, підвищення загальної культури у суспільстві та перспективи розвитку сучасної людини.

Список використаних джерел:

1. Гулей К.В. Про етичну компетентність сучасного вчителя. [URL:http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/etyka/5933-pro-etichnu-kompetentnist-suchasnogo-vchitelya.html](http://oblosvita.com/navigaciya/skrynka/etyka/5933-pro-etichnu-kompetentnist-suchasnogo-vchitelya.html).

2. Матійків І. Емоційна компетентність педагога як чинник позитивної взаємодії в професійному середовищі. URL: pfp.lviv.ua/emotsiyna_kompetentnist_pedagoga_yak_chinnik_pozitivn
3. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» [Наказ МОН від 29.08.2024 №1225](#)
4. Хоружа Л. Етична компетентність сучасного вчителя. *Відкритий урок*. URL: <http://ru.osvita.ua/school/theory/1915/>.

Дерев'янка Юлія Олександрівна,
вчителька біології, спеціалістка вищої категорії
Комунальної установи Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 7
імені Максима Савченка Сумської міської ради

ВИКОРИСТАННЯ ДОДАТКУ I LOVE IMG ДЛЯ СТВОРЕННЯ МЕМІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті розкрито функції, значення, можливості мемів в освітньому процесі та запропоновано зручний додаток I love img для їх створення. Пропонується покрокова інструкція користування цифровим інструментом для створення мемів.

Ключові слова: мем, сміхотерапія, цифровий додаток I love img.

Постановка проблеми. Навіть у такий скрутний час наш незламний дух підтримує унікальний український гумор. Усі ми пам'ятаємо трендовий мем на початку війни про «хто не вкрав танк».

І як би не намагались учителі бути серйозними під час уроків, але всі люблять дотепний гумор. І він навіть є здоров'язбережувальною технологією – сміхотерапією. Крім того, усі ми знаємо, як важко втримати увагу учнів на уроках. Особливо при вивченні складного матеріалу, лекційних занять. Також важливо на початку уроку мотивувати учнів до роботи та зацікавити. Одним із дієвих лайфаків і є МЕМІ.

Мета статті – розкрити значення мемів та можливості використання цифрового додатку I love img для створення мемів до уроків.

Виклад основного змісту статті. Використання мемів в освітньому процесі сприяє розвитку спостережливості, креативному переосмисленню будь-якої інформації, розвиває почуття гумору та навчає учнів лаконічно робити акценти на ключових моментах. До того ж, створення мемів – це відмінний спосіб додати гумору під час уроків, а це, у свою чергу, позитивно впливає на побудову стосунків з учнями!

Мем – (англ. *meme*, [mi:m]) – одиниця культурної інформації, поширювана від однієї людини до іншої за допомогою імітації, навчання тощо. Може бути зображенням або відеозаписом гумористичного характеру [1].

Мем, або інтернет-мем, – це будь-яка дотепна коротка інформація (фраза, зображення, звукоряд, відео) іронічного характеру, яка відтворює певне ставлення до якихось подій чи обставин, та поширюється в Інтернеті. Найпопулярнішими є інтернет-меми у форматі зображення із влучним жартівливим текстовим поясненням.

Термін і концепція мема були запропоновані у 1976 році професором оксфордського університету біологом Річардом Докінзом. Він популяризував ідею, що подібно тому, як біологічна інформація складається з найменших одиниць – генів, так і вся культурна інформація складається з мемів. Термін «*meme*» походить не від англійського «*memory*» (пам'ять), а від терміну «*memetica*» (теорія еволюції культури).

Меми – це не лише розвага, а й потужний інструмент навчання, який може зробити освітній процес більш цікавим, ефективним і сучасним.

Функції та значення мемів:

– репрезентативна: відтворення побаченого, прочитаного чи почутого з відповідним акцентом на певній інформації.

– комунікативна: реакція на ситуацію, яка породжує дискусію, а також створення особливого мовного простору, зрозумілого певній групі.

– креативна: відтворення подій дійсності у творчому форматі з використанням сучасних онлайн-інструментів [3].

Можливості мемів у освітньому процесі:

1. *Сприяють кращому засвоєнню матеріалу.* Меми використовують візуальні та асоціативні механізми, що допомагає учням швидше запам'ятовувати складну інформацію.

2. *Додають гумору та знижують стрес.* Гумористичний контент робить навчання менш напруженим, допомагає підтримувати увагу та створює позитивну атмосферу на уроках.

3. *Розвивають креативність та критичне мислення.* Створюючи власні меми, учні навчаються аналізувати інформацію, виділяти головне, формулювати думки лаконічно та творчо.

4. *Роблять навчання ближчим до покоління Z.* Сучасні учні багато часу проводять у соцмережах, тому меми як навчальний інструмент допомагають зробити освіту більш цікавою та актуальною.

5. *Покращують комунікацію між учителем та учнями.* Обмін мемами може стати способом налагодження довірливих відносин і створення дружньої атмосфери в класі [6].

За якими принципами створюється мем?

Інформаційна складова. В основі мему може бути певна фраза, спірне питання, формула, афоризм тощо. Мем – це лаконічна змістовна фраза, яка має гумористичний відтінок, зрозумілий та близький для певної групи людей.

Емоційна складова. Сенс мему – гумор, емоційна близькість поєднання зображення та текстової складової для репрезентативної групи учнів (наприклад, певний клас чи паралель).

Парадокс, новий сенс загальновідомого. Використовуйте *гру слів, оксюмори, метафори* чи *переносне значення слів, тобто ситуації*, коли певне словосполучення набуває нового нетипового значення.

Меми можна створювати на уроках з будь-якого предмету. Гарно було б показати учителю приклад своїх власноруч створених мемів. Потім надати учням певну світлину та запропонувати дібрати заголовок за темою вивчення таким чином, щоб утворився мем. Це дозволить вихованцям використати креативний підхід до опанування навчального матеріалу.

Спочатку запропонуйте учням добірки підписів та набір світлин та попросіть створити меми, скомпонувавши заготовки та надавши аргументацію власного бачення. Надалі, учні вже самостійно будуть створювати меми і цей підхід до навчання неодмінно буде в системі роботи вчителя [3].

Для створення мемів можна скористатися спеціальними онлайн-інструментами. До вашої уваги простий та зручний ресурс – I love img – інструмент, потрібний для пакетної обробки зображень.

Покрокова інструкція щодо створення мемів за допомогою додатку (I love img)

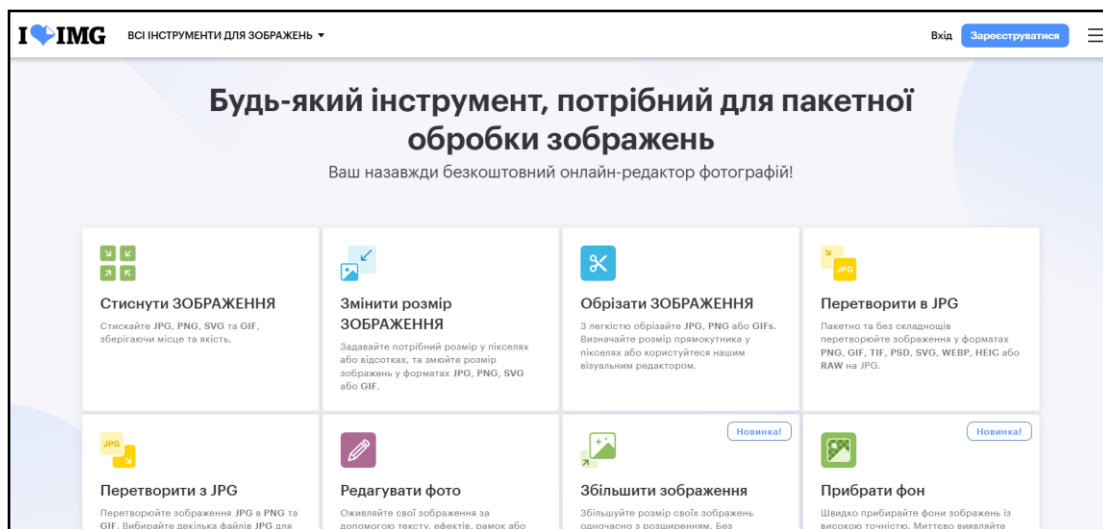

Крок 1. Знайомство з додатком. Перейти за посилання <https://www.iloveimg.com/uk> на додаток. Реєстрація для використання сервісу не є обов'язковою. До ваших послуг комплексний інструмент, потрібний для пакетної обробки зображень. Обираєте мову.

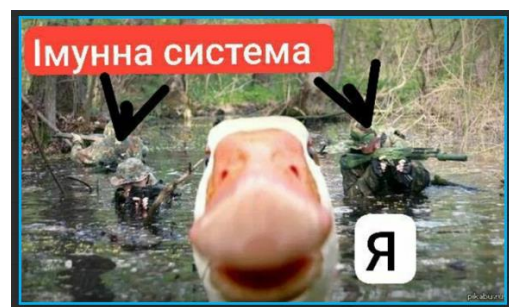
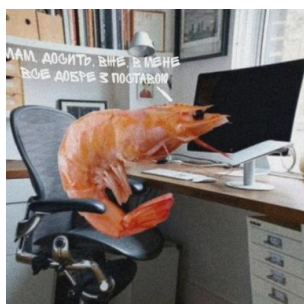
Крок 2. Генератор мемів. Обираєте з інтерфейсу опцію «Зробити мем».

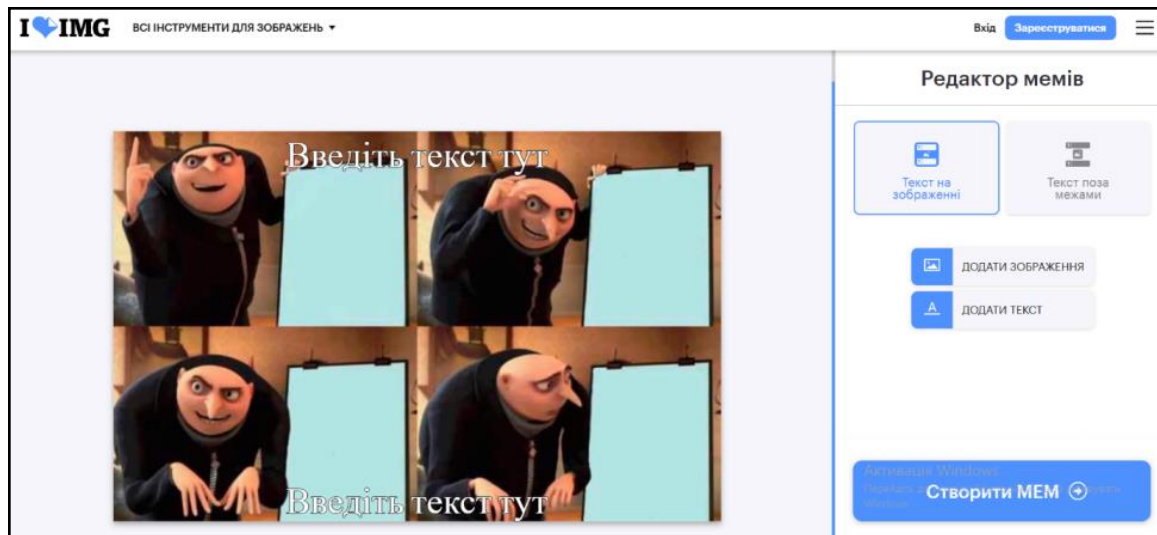
Крок 3. Використання інструменту для створення мемів. Для створення мемів можна завантажити та редагувати власне зображення з гаджету або використати готові шаблони.

Наприклад, обираєте зображення із запропонованих шаблонів. Додаєте текст до зображень, за необхідності – додаткове зображення. Натискаєте «створити мем» і зображення автоматично генерується та зберігається на гаджеті. Насолоджуйтеся результатом своєї роботи [5].

Приклади мемів, створених учнями на уроках біології, можна переглянути за посиланням https://drive.google.com/drive/folders/1gfjW-nOSnMZmn2aHFnaUsP3POZ9l-mTb?usp=drive_link.

Ознайомитися з використанням мемів під час освітнього процесу можна з виступу Алли Козенко «Ненудне навчання: використання мемів та хмар слів на уроках» та мого виступу на вебінарі «Сучасний урок біології. Використання візуальних та цифрових методів» від освітнього проекту «На Урок» [2, 4].

Висновки. Використання мемів в освітньому процесі – це не просто тренд, а дієвий метод, що сприяє кращому засвоєнню знань, розвиває творчі навички та робить освіту ближчою до сучасних реалій.

Додаток I love img дає можливість легко й швидко створювати освітні меми, які неодмінно захоплять Вашу аудиторію.

Список використаних джерел

1. Мем. Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL:<https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Mem> (дата звернення 28.02.2025).
2. Ненудне навчання: використання мемів та хмар слів на уроках: освітній проєкт «На Урок». Алла Козенко: YouTube-канал. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=TyMvkm8oMV0> (дата звернення 01.03.2025)
3. Освітній тренд: використання інтернет-мемів на уроках: освітній проєкт «На Урок». URL:<https://naurok.com.ua/post/osvitniy-trend-vikoristannya-internet-memiv-na-urokah> (дата звернення 28.02.2025).
4. Сучасний урок біології. Використання візуальних та цифрових методів: видавнича корпорація «Ранок». Юлія Дерев'янка, Андрій Самойлов: YouTube-канал. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=CS9EV7OpQuU> (дата звернення 28.02.2025).
5. I love img: будь-який інструмент, потрібний для пакетної обробки зображень. URL:<https://www.iloveimg.com/uk> (дата звернення 28.02.2025).
6. Chatgpt : текстовий чатбот. URL:<https://chatgpt.com/> (дата звернення 28.02.2025).

Зимовець Олена Олексіївна,

заступниця директора з навчально-виховної роботи, вчителька біології

Конотопського ліцею № 1 Конотопської міської ради Сумської області

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ПРОДУКТІВ

Анотація. У статті запропоновано використання цифрового інструменту Genially. Особливу увагу приділено методиці створення інтерактивних продуктів у Genially, що сприяють активізації пізнавальної діяльності учнів та розвитку їхніх компетентностей. Визначено переваги використання Genially у навчальному процесі з біології..

Ключові слова: Genially, онлайн-середовище, цифрові інструменти, інтерактивний плакат

Постановки проблеми. Genially [8] – інструмент для створення всіх видів дидактичних ресурсів, презентацій, ігор, інтерактивних зображень, карт, ілюстрованих процесів, резюме тощо. Ідеально підходить для всіх рівнів освіти та дистанційного навчання. Працювати у ньому легко й швидко. Пропонує різні шаблони для створення ресурсів. Можливості інтерактивності дозволяють давати коментарі до об'єктів, відкривати спливаючі вікна, робити гіперпосилання на слайди проєкту та зовнішні ресурси. Genially зберігає весь контент, що додається в хмарному сховищі, тому можна продовжувати розпочату роботу в інший час і на іншому комп'ютері.

Мета статті – проаналізувати можливості використання цифрового інструменту **Genially** для підвищення ефективності навчального процесу з біології, розкрити його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів. Стаття також спрямована на представлення практичних підходів до інтеграції інтерактивних технологій у освітній процес з метою покращення засвоєння навчального матеріалу та розвитку критичного мислення учнів.

Виклад основного змісту статті. Ідеї для використання Genially при викладанні біології:

- створення інтерактивної презентації зі спливаючими вікнами за темами: «Будова насінини», «Як тварини маскуються», «Внутрішня будова листка», «Ендокринна система», «Імунітет. Види імунітету»;
- створення інтерактивних плакатів для самостійного вивчення матеріалів з тем: «Будова тваринної клітини», «Будова рослинної клітини», «Частини тіла людини»;
- створення інтерактивних посібників для самостійного вивчення тем: «Будова кореня», «Будова квітки»;
- створення інтерактивних вікторин для проведення уроків узагальнення.

Основні переваги використання Genially на уроках біології.

1. Інтерактивність та залучення учнів. Genially дозволяє створювати динамічні презентації, де учні можуть самостійно взаємодіяти з контентом через спливаючі вікна, гіперпосилання та анімовані елементи. Використання ігрових елементів (вікторини, квести, симуляції) підвищує мотивацію учнів до навчання.

2. Візуальна привабливість. Величезна бібліотека шаблонів для створення презентацій, плакатів, інфографік, вікторин та ігор. Можливість додавати анімацію, ефекти, зображення, відео та інтерактивні елементи без потреби у складному програмуванні.

3. Простота використання. Інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, що не потребує глибоких технічних знань. Можливість швидко редагувати контент, додавати нові елементи та адаптувати ресурси до конкретного уроку.

4. Хмарне зберігання та доступ з будь-якого пристрою. Не потрібно встановлювати програми – усе працює онлайн. Усі проєкти зберігаються у хмарі, що дозволяє переглядати та редагувати матеріали з будь-якого пристрою.

5. Спільна робота та інтеграція з іншими сервісами. Учителі можуть працювати над одним проєктом спільно, що зручно для створення міждисциплінарних уроків. Genially легко інтегрується з Google Classroom, Microsoft Teams, Moodle та іншими освітніми платформами.

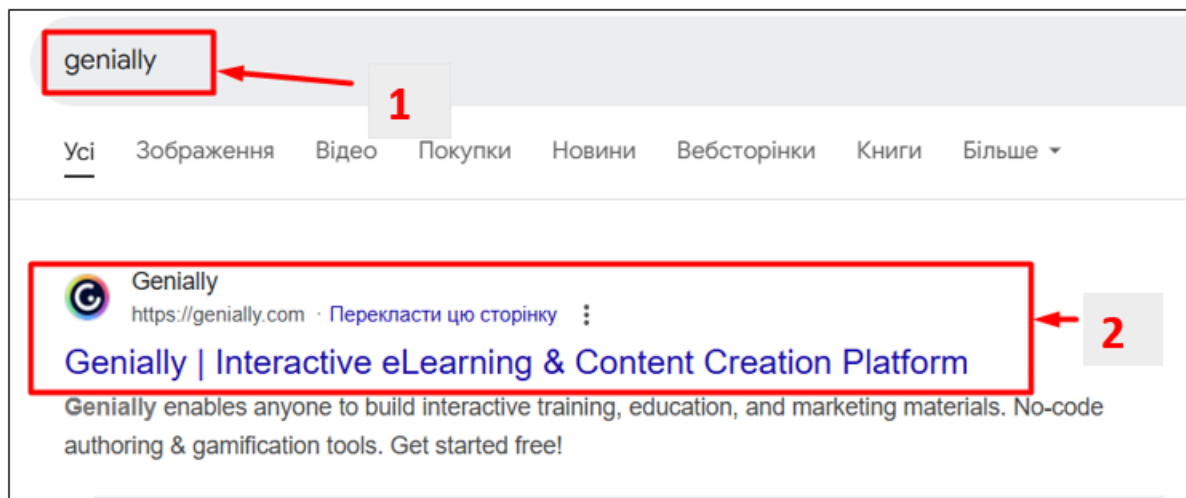
6. Різноманітні формати навчального контенту. Використання Genially дозволяє створювати: інтерактивні презентації для пояснення матеріалу; ігрові вікторини для перевірки знань; квести та місії для розвитку критичного мислення; інфографіки для узагальнення інформації; цифрові постери та ментальні карти для візуалізації понять.

7. Безкоштовний доступ до основних функцій. Genially пропонує безкоштовний тариф, який містить велику кількість шаблонів та функцій. Додаткові можливості доступні у платних версіях, але для більшості навчальних завдань вистачає базового пакету.

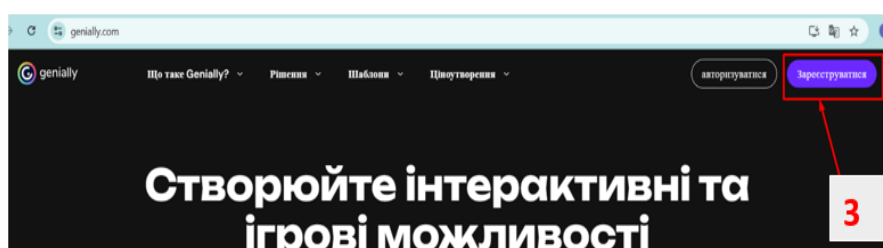
Покрокова інструкція створення презентації Genially

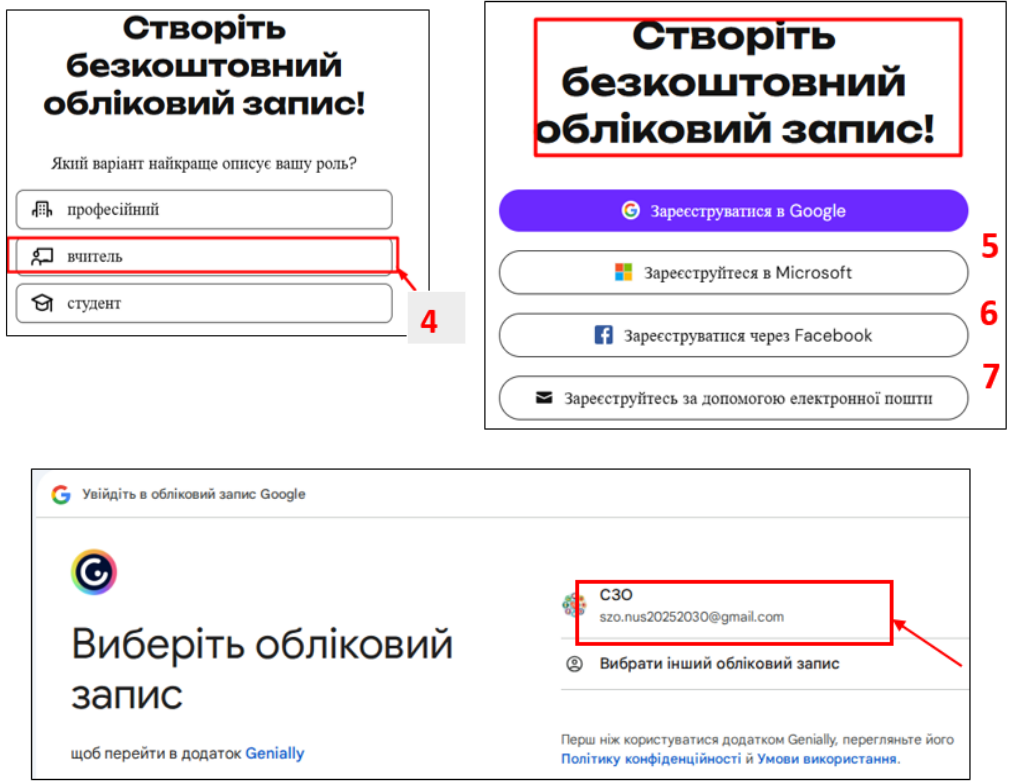
Крок 1. Реєстрація. Увійдіть на офіційний сайт <https://genially.com/> та натисніть кнопку «Sign up for FREE» (Зареєструватися/увійти) у верхньому правому куті екрану. Зареєструйтесь (можна за допомогою Google чи інших доступних мереж). Дія 1, 2, 3.

Зареєструйтесь, попередньо обравши свою «роль», як вчитель. Дія 4.

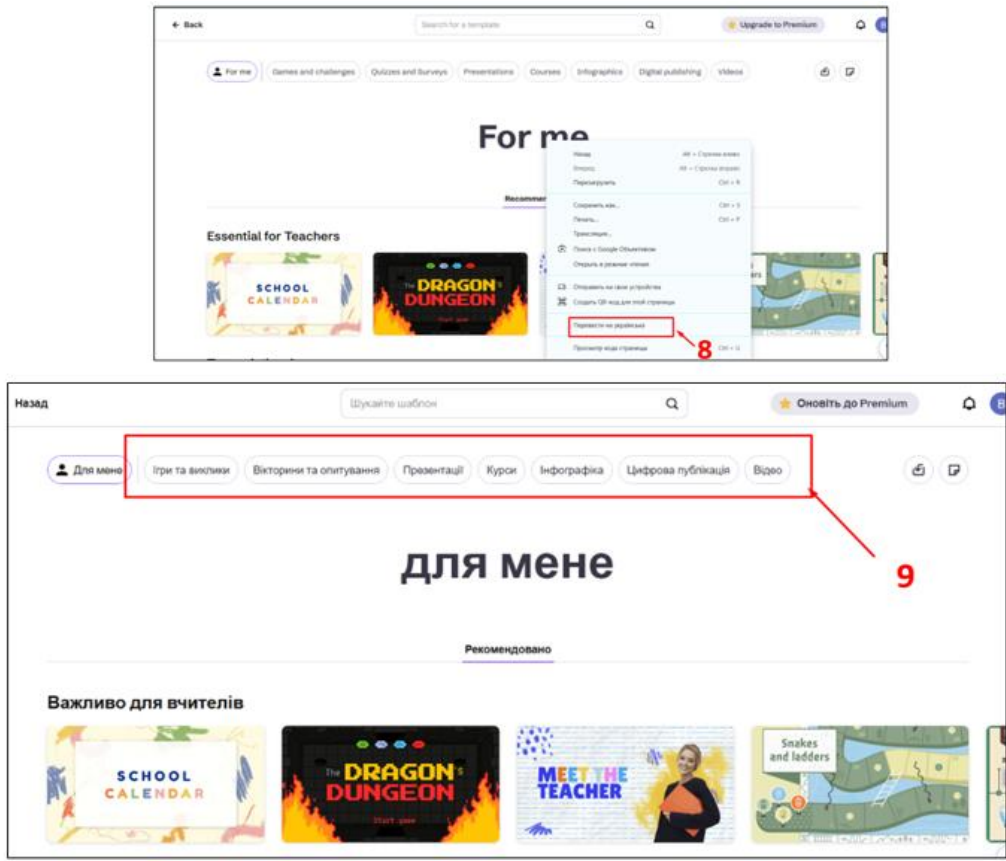
Створіть свій обліковий запис за допомогою Google, Microsoft, Facebook, або електронної пошти. Дія 5, 6, 7. Оберіть обліковий запис.

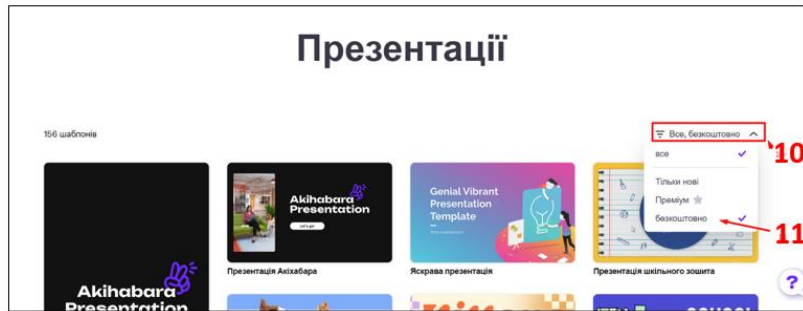

Крок 2. Переклад українською мовою. Відкривається головна сторінка сервісу. Щоб її перекласти українською мовою, необхідно у будь-якому місці вільного поля цієї сторінки натиснути правою кнопкою мишки й у розкритому вікні задач обрати рядок «Перекласти українською». Дія 8.

Крок 3. Доступ до налаштування презентації. Після перекладу сторінки ви побачите назви шаблонів. Дія 9. Оберіть потрібний вам шаблон. Наприклад «Презентації».

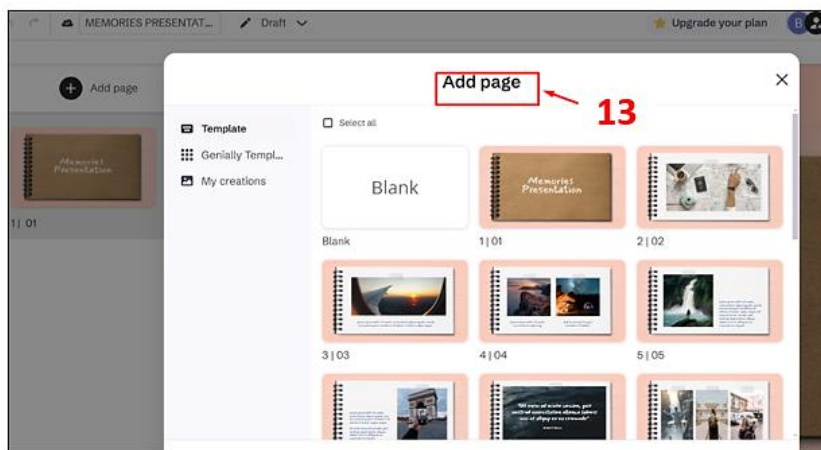

Із шаблонів оберіть собі безкоштовні. У фільтрі оберіть «безкоштовно». Дія 10, 11, після чого натисніть на будь-який шаблон, що вам сподобався.

Відкривається попередній перегляд, на якому ви можете змінити колірну гаму. Натисніть «Використовуйте цей шаблон» і він відкриється для редагування. Дія 12.

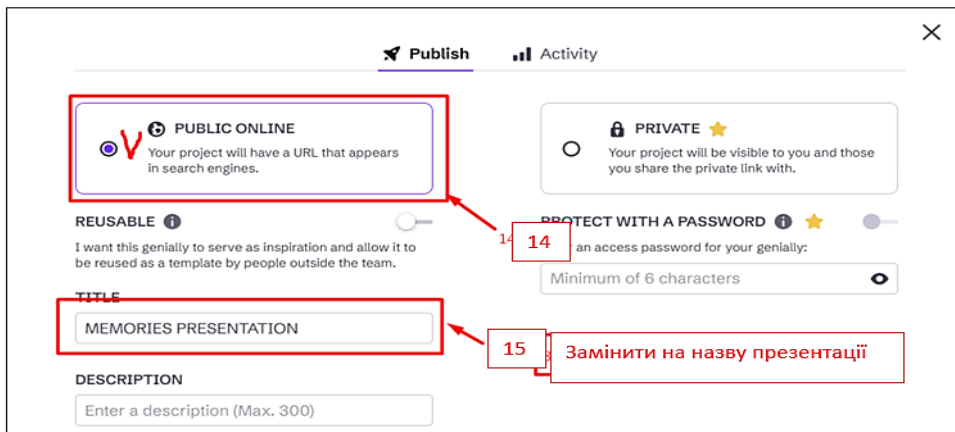
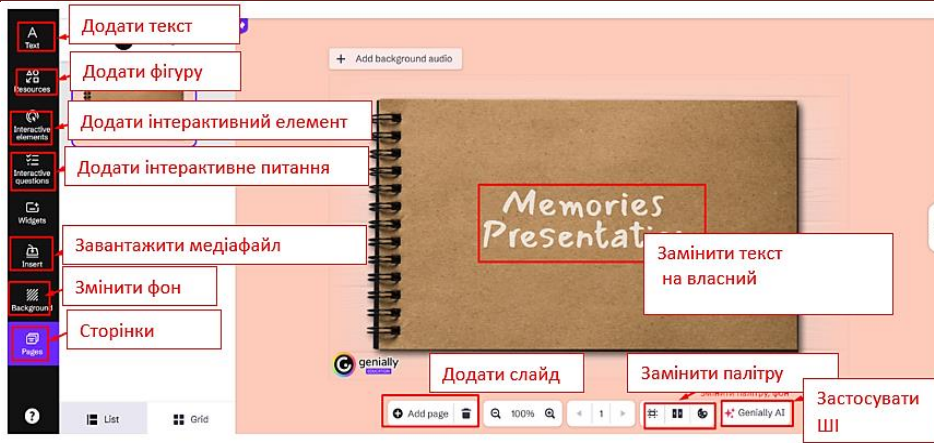
У вікні, що відкриється, відобразатимуться всі слайди цієї презентації. Якщо ви хочете застосувати всі, то виконайте дію 13, якщо обрати конкретний слайд, то оберіть, який вам потрібно.

У редакторі створення презентації ви можете додавати слайди, змінювати фон, використовувати ШІ, додавати (змінювати) текст, додавати різні елементи.

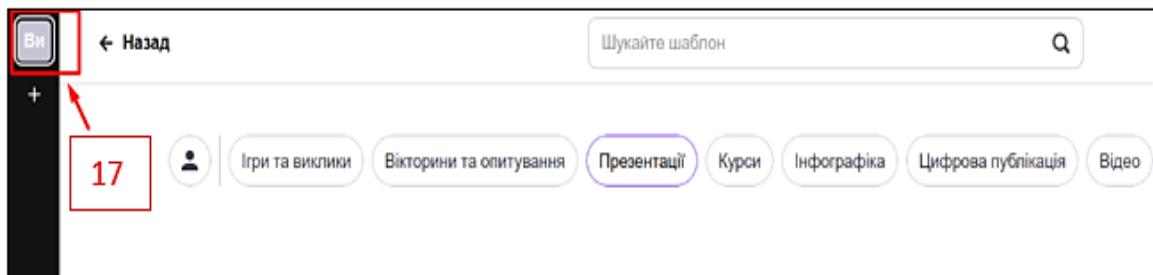
Усе, що ви створюєте, автоматично зберігається у ваших проектах цього сервісу. У будь-який зручний час ви можете продовжити його редагувати й змінювати. Щоб використовувати презентацію для демонстрації вам необхідно її відкрити, натиснувши «Present».

Відкриється вікно налаштування презентації, в якому вам необхідно виконати дії 14, 15, 16, тоді презентація відкриється в повноекранному режимі.

Крок 4. Робота з власною сторінкою сервісу

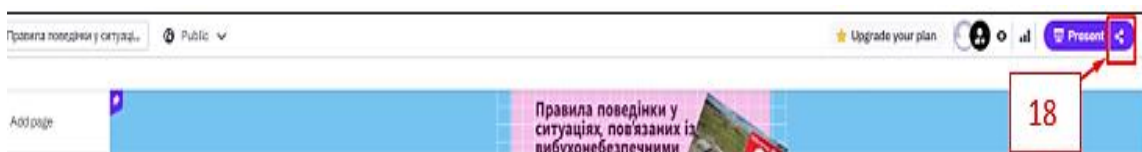
Щоб перейти на власну сторінку цього сервісу необхідно виконати дію 17.

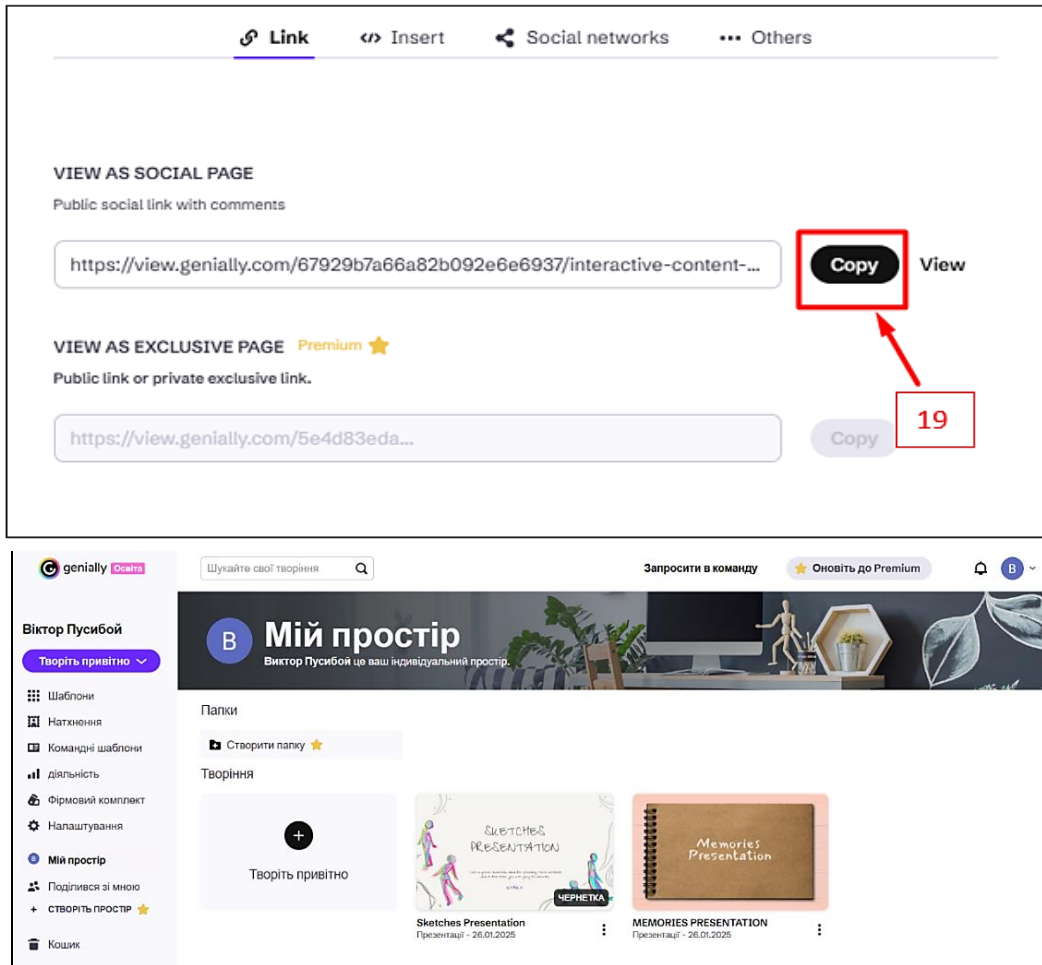
Перед вами відкриється вкладка «Мій простір», де ви можете бачити шаблони, ваші проєкти, командні шаблони та інше.

Крок 5. Надати доступ до презентації (проєкту).

Щоб надати доступ учням до презентації, потрібно її відкрити та виконати дію 18.

Скопіюйте посилання й надайте учням для роботи. Дія 19.

Презентація «Серцево-легенева реанімація», перекладена з Genially [6].

Презентація «Здорові звички», перекладена з Genially [7].

Genially надає вам все необхідне для створення привабливої презентації. Genially зберігає весь контент, що додається в хмарному сховищі, тому можна залишити незакінчену роботу над проектом і продовжити її на іншому комп'ютері.

Для створення інтерактивного плаката в Genially пропоную відеоінструкцію «Як створити інтерактивний плакат в Genially» [1]. Зразок інтерактивного плаката «Правила поведінки у ситуаціях, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами» (можна використати у роботі класного керівника) [3].

Висновки. Отже, у Genially можна легко й швидко підібрати шаблон для презентації й скористатись ним для створення власної презентації. Починаючи від вибору шаблону, ресурс пропонує цікаві й ефективні функції, які зроблять презентацію незабутньою. Можна додавати ілюстрації, аудіо- та відеофайли, інтерактивності, коментарі до об'єктів, відкривати спливаючі вікна, робити гіперпосилання на слайди проєкту та зовнішні ресурси. Це сприяє активізації пізнавальної діяльності учнів та розвитку їхніх компетентностей в освітньому процесі, зокрема при викладанні біології.

Список використаних джерел

1. Як створити інтерактивний плакат в Genially: відео майстер-клас / О. Зимовець. URL: <https://cutt.ly/trrpDtVo>

2. Гейміфікація в Genially: Спільнота вчителів NovaED_UA: YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g4glXu6i2hY>
3. Правила поведінки у ситуаціях, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами: Інтерактивний плакат / О. Зимовець. URL: <https://cutt.ly/LrrpFi3p>
4. Налаштування інтерактивностей в Genially. URL: <https://view.genially.com/67741258bd90f37decb8b1dd/>
5. Тріщук І. Особливості презентації в Genially. Технічні навички для блогера : YouTube-канал. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hWosvYh2OAA4>
6. Серцево-легенева реанімація : презентація / О. Зимовець. URL: <https://cutt.ly/ErrpHezp>
7. Здорові звички : презентація / О. Зимовець. URL: <https://cutt.ly/ErrpH4cT>
8. Genially: офіційний сайт. URL: <https://genially.com/>

Зудінова Ірина Віталіївна,
*методистка комунального закладу – центру
позашкільної роботи Путивльської міської ради*
Орехова Світлана Володимирівна,
*завідувачка відділу комунального закладу – центру
позашкільної роботи Путивльської міської ради*

ЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті представлений стислий огляд ключових компонентів професійних компетентностей педагогів позашкільної освіти. Розкрито значення професійної компетентності для педагога та вплив професіоналізму педагогів на розвиток дітей та підлітків у закладі позашкільної освіти.

Ключові слова: професіоналізм, компетентність, педагог, позашкільна освіта, освітній процес, вихованці.

Актуальність проблеми. Сучасна ситуація у суспільному розвитку актуалізувала необхідність вивчення такого феномена, як «компетентність фахівця» чи «професійна компетентність». Нині у науці немає однозначного підходу до визначення цього поняття. У зарубіжній літературі під компетентністю мають на увазі «поглиблене знання», «стан адекватного виконання завдання», «здатність до актуального виконання діяльності» тощо, що не відображає змісту цього поняття повною мірою.

Виклад основного змісту статті. Показниками професійної компетентності є загальна сукупність об'єктивно необхідних знань, умінь, навичок та вміння правильно розпорядитися ними під час виконання своїх функцій, знання можливих наслідків певних дій, практичний досвід, результат праці людини, гнучкість методу, критичність мислення, а також професійні позиції та індивідуально-психологічні якості [2, с. 175].

Що до погляду зарубіжних експертів на складові педагогічної компетентності, то, наприклад: у США, вітаючи бажання громадськості бачити в закладах освіти високо компетентних фахівців,

педагогів приймають на роботу за результатами тестів, у змісті яких виділяють п'ять основних аспектів: основні вміння; загальний світогляд (знання в галузі мистецтва, літератури, історії); знання предмета, що викладається; знання в галузі педагогіки, психології та філософії; майстерність вчителя (цей аспект, проте, часто піддається критиці, та її визнають неадекватним, оскільки важко врахувати все елементи майстерності) [1, с. 19] .

Оскільки досі питання про компетентність фахівця взагалі і, зокрема, компетентність педагога не вирішено в науці однозначно, розглянемо це поняття у співвідношенні з поняттям «професіоналізм», оскільки нерідко вони взаємозамінні та їх межі чітко не позначені [2, с. 179].

На сьогоднішній день існує безліч підходів до поняття «професіоналізм». Деякі вчені зіставляють професіоналізм з іншими поняттями, що так чи інакше пов'язані з характеристикою здатності людини виконувати роботу: компетентність, майстерність, кваліфікація [1, с. 14].

Розглянемо професійну компетентність на прикладі педагога позашкільної освіти адже педагог позашкільної освіти відіграє ключову роль у розвитку дітей та підлітків, надаючи їм можливості для навчання, творчості та особистісного зростання. Професійна компетентність такого педагога включає широкий спектр знань, навичок і якостей, які дозволяють йому ефективно виконувати свої обов'язки і досягати поставлених цілей.

Ключові компоненти професійної компетентності:

– предметна компетентність, а саме: 1) глибоке знання предмета чи галузі діяльності, у якій працює педагог (наприклад, мистецтво, спорт, наука, технології); 2) постійне оновлення знань та навичок відповідно до сучасних тенденцій та розробок [2, с. 176];

– методична компетентність: 1) вміння розробляти та реалізовувати освітні програми та заходи, враховуючи вікові особливості та інтереси вихованців; 2) володіння різноманітними педагогічними методами та прийомами, що сприяють активному навчанню та розвитку творчих здібностей; 3) вміння створювати стимулюючу та підтримуючу освітнє середовище у позашкільному закладі освіти;

– комунікативна компетентність:

1) вміння встановлювати контакт та підтримувати позитивні стосунки з вихованцями, батьками та колегами;

2) ефективне спілкування, вміння слухати та розуміти інших;

3) вміння вирішувати конфлікти та створювати атмосферу співробітництва;

– організаційна компетентність:

1) вміння планувати та організовувати освітні заходи, проєкти тощо;

2) вміння керувати часом та ресурсами;

3) вміння працювати в команді та координувати діяльність інших;

– особистісні якості:

1) любов до дітей та захопленість своєю роботою;

2) творчий підхід та ініціативність;

3) відповідальність та дисциплінованість;

4) гнучкість та адаптивність;

5) вміння мотивувати та надихати.

Обов'язково треба зазначити що професійна компетентність педагога позашкільної освіти не є статичною, вона потребує постійного розвитку та вдосконалення. Це може бути досягнуто

через: участь у курсах підвищення кваліфікації та семінарах, обмін досвідом із колегами, самоосвіта та вивчення нових педагогічних методик та технологій, участь у професійних спільнотах, рефлексія власної діяльності [3, с. 176].

Значення професійної компетентності для педагога є незаперечним бо висока професійна компетентність педагога позашкільної освіти має вирішальне значення для: забезпечення якісної освіти та розвитку вихованців, створення сприятливого та стимулюючого освітнього середовища, підвищення мотивації та інтересу вихованців до навчання, досягнення поставлених освітніх цілей, підвищення престижу позашкільної освіти [2, с. 177].

Особливу увагу треба звернути на те, що в умовах стрімкої цифровізації суспільства компетентність педагогів позашкільної освіти в галузі цифрових технологій набуває особливого значення. Розглянемо кілька ключових аспектів, що наголошують на важливості цього фактору, а саме:

– адаптація до сучасних освітніх вимог:

1) сучасні діти та підлітки ростуть у цифровому середовищі, і педагоги повинні вміти використовувати цифрові інструменти для ефективної взаємодії з ними;

2) цифрова компетентність дозволяє педагогам створювати інтерактивні та захоплюючі освітні програми, що відповідають інтересам та потребам сучасного покоління;

– розширення освітніх можливостей:

1) цифрові технології відкривають доступ до величезної кількості освітніх ресурсів, дозволяючи педагогам збагачувати свої заняття та надавати вихованцям ширший спектр можливостей для навчання та саморозвитку;

2) використання онлайн-платформ та віртуальних інструментів дозволяє організувати навчання за змішаною або дистанційною формою, що особливо важливо в умовах воєнного стану та інших надзвичайних ситуацій;

– розвиток цифрової грамотності вихованців:

1) педагоги позашкільної освіти відіграють важливу роль у формуванні цифрової грамотності вихованців, навчаючи їх безпечному та відповідальному використанню цифрових технологій;

2) вони допомагають дітям розвивати навички критичного мислення, необхідні для аналізу та оцінки інформації, отриманої з цифрових джерел;

– підвищення ефективності творчого процесу:

1) цифрові інструменти дозволяють автоматизувати багато рутинні завдання, звільняючи педагогам час для більш творчої та індивідуальної роботи з вихованцями;

2) використання онлайн-платформ для обміну інформацією та спілкування з батьками дозволяє покращити комунікацію та підвищити залученість батьків до освітнього процесу;

– відповідність сучасним трендам:

1) цифровізація освіти є одним із ключових трендів сучасного суспільства, і педагоги позашкільної освіти повинні відповідати цим тенденціям, щоб залишатися затребуваними та конкурентоспроможними;

2) постійне вдосконалення цифрових навичок педагога дозволяє йому йти в ногу з часом.

Ключові аспекти цифрової компетентності педагога позашкільної освіти: вміння використовувати різні цифрові інструменти та платформи для створення та проведення освітніх

занять, навички пошуку, аналізу та оцінки інформації в цифровому середовищі, вміння створювати інтерактивні освітні матеріали, навички організації дистанційного навчання, знання основ цифрової безпеки та етики [3, с. 180].

Насамкінець, цифрова компетентність є невід'ємною частиною професійної компетентності сучасного педагога позашкільної освіти.

Отже, рівень професіоналізму та компетентності педагогів закладів позашкільної освіти має велике значення, оскільки ці педагоги відіграють унікальну роль у розвитку дітей та підлітків. Ось кілька ключових аспектів:

1. Розширення освітніх можливостей:

- педагоги позашкільної освіти надають дітям можливість досліджувати свої інтереси, розвивати таланти та набувати навичок, які не завжди доступні в рамках шкільної освіти;
- висококваліфіковані педагоги можуть створювати інноваційні та захоплюючі освітні програми, які надихають вихованців на навчання та саморозвиток.

2. Розвиток особистісних якостей:

- позашкільна освіта сприяє розвитку таких важливих особистісних якостей, як творче мислення, критичне мислення, комунікативні навички, лідерство та вміння працювати у команді тощо;
- компетентні педагоги можуть створювати підтримуючу та стимулюючу середу, в якій вихованці почуваються впевнено та мотивовано.

3. Соціальна адаптація:

- установи позашкільної освіти надають дітям можливість спілкуватися з однолітками, заводити друзів та розвивати соціальні навички;
- педагоги відіграють важливу роль у створенні позитивної та інклюзивної атмосфери, в якій кожна дитина почувається прийнятою та цінною.

4. Професійна орієнтація:

- позашкільна освіта може допомогти дітям досліджувати різні професії та визначити свої майбутні кар'єрні цілі;
- педагоги, які мають досвід і знання в різних галузях, можуть надати дітям цінні поради та рекомендації та професійно зорієнтувати вихованців.

5. Якість освітнього процесу:

- високий рівень компетентності педагогів позашкільної освіти безпосередньо впливає на якість освітнього процесу;
- педагог повинен постійно вдосконалюватися, навчатися та бути в курсі нових методик, тенденцій та новинок щодо організації освітньої діяльності [3, с. 178].

Висновки. Отже, аксіомою стає висновок про те, що професійна компетентність педагога будь-якої сфери освітньої діяльності беззаперечно значима як для самих педагогів, так і для їх вихованців.

На закінчення, професійна компетентність педагога позашкільної освіти є *багатогранною та динамічною*. Вона вимагає постійного розвитку та вдосконалення, щоб відповідати потребам сучасних вихованців та забезпечувати якісну позашкільну освіту за межами шкільних стін.

Список використаних джерел

1. Університет менеджменту освіти «Професійна компетентність сучасного вчителя»
URL:<https://surl.gd/dsoccl>
2. Купрієвич В.О. Розвиток професіоналізму педагогічних та науково-педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти: Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (2квітня 2021 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2021. С. 104–108.
URL:<https://lib.iitta.gov.ua/725161/>
3. Щербак О. І. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання / Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. Вип. 23 / редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. С. 175–180.

Іващенко Інна Іванівна,
заступниця директора з навчально-виховної роботи
Державного навчального закладу «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу»

КЛАСНИЙ КЕРІВНИК В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ: ВИКЛИКИ, ВЗАЄМОДІЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У статті зосереджено увагу на викликах, з якими стикається класний керівник у роботі з учнями під час війни. Класний керівник в умовах сьогодення стає не просто педагогом, а ще й психологом, наставником, координатором, який допомагає кожному вихованцю адаптуватися в сьогоденних умовах життя. Виокремлюються вектори взаємодії педагогів, учнів, батьків під час виховного процесу в закладі професійно-технічної освіти, яка налаштовує вихованців на постійне особистісне зростання та викликає прагнення до професійного становлення.

Ключові слова: класний керівник, заклад професійно-технічної освіти, виховний процес, виклики в роботі класного керівника, особистісні якості класного керівника, професійні компетенції класного керівника, взаємодія в педагогічному процесі.

Постановка проблеми. Діяльність класного керівника в закладі професійно-технічної освіти окреслено законодавчими та нормативно-правовими актами України [4]: Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», Положенням про класного керівника, Порядком реагування на випадки булінгу (цькування), Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України, Статутом закладу освіти, Положенням про внутрішню систему забезпечення якості освіти, Правилами внутрішнього розпорядку тощо. Серед усіх документів – «найстаршим» є Положення про класного керівника, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 06.09.2000 № 434 (далі – Положення) [6].

Виклад основного змісту статті. Відповідно до Положення, класний керівник – це педагогічний працівник, який здійснює педагогічну діяльність з колективом учнів класу, навчальної групи професійно-технічного навчального закладу, окремими учнями, їх батьками, організацію і проведення позаурочної та культурно-масової роботи, сприяє взаємодії учасників навчально-

виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання, самореалізації та розвитку учнів (вихованців), їх соціального захисту.

Зазначимо, що дослідження [3] ролі класного керівника у виховному процесі здійснювали такі педагоги, як С. Русова, В. Сухомлинський. Проблему змісту, методів та форм організації виховної роботи висвітлила в своїх працях Х. Алчевська. Питання роботи з батьками вихованців розглянуто в працях О. Барвінського, М. Ярмаченка, О. Савченко. Зміст діяльності класного керівника сучасного закладу освіти, визначення його функцій, підходів до формування особистості, теоретично обґрунтовано в наукових дослідженнях І. Бега, Б. Кобзаря, В. Киричука, О. Пилипенка, де зазначено, що діяльність класного керівника охоплює широку векторність дій та відповідальності, спрямованих на становлення особистості з урахуванням її індивідуальних інтересів і потреб, на розвиток творчих здібностей.

В умовах сьогодення роль класного керівника закладу професійно-технічної освіти стає більш багатогранною й відповідальною. Нові виклики вимагають від педагогів не лише професійних знань, а й високого рівня емоційної стійкості та гнучкості. З'ясуємо їхню сутність.

Психологічний стан учнів. Багато учнів переживають стресові стани, пов'язані з війною: страх, тривога, відчуття небезпеки, втрати. Класний керівник має надавати психологічну підтримку, створювати атмосферу безпеки та довіри.

Соціальні проблеми. Війна призводить до зміни соціального статусу багатьох сімей, що може негативно впливати на освітній процес. Класному керівнику необхідно співпрацювати із соціальними службами, щоб надати учням необхідну допомогу.

Організаційні труднощі. Переміщення освітнього процесу в онлайн-формат, нестабільний інтернет, відсутність необхідного обладнання – усе це теж ускладнює організацію освітнього процесу.

Мотивація учнів. Війна може знижувати мотивацію до навчання. Класному керівнику необхідно знаходити індивідуальний підхід до кожного учня, щоб підтримувати бажання здобувати професію.

Комбінування ролей. Крім процесу навчання, класний керівник часто бере на себе функції психолога, соціального працівника, інколи й волонтера. Це створює додаткове навантаження та вимагає високої стресостійкості.

Власна психологічна стійкість. Педагоги також відчувають стрес, пов'язаний з війною. Тому потрібно дбати про ментальне здоров'я, щоб бути ефективними у своїй роботі.

У сучасних умовах класний керівник – це не лише педагог, а й психолог, соціальний працівник, ментор та друг для своїх вихованців. Аби працювати в такому форматі класному керівнику необхідно володіти такими особистісними якостями :

емпатія та розуміння (здатність співпереживати, слухати та розуміти емоції та потреби кожного учня);

терпіння та стійкість (здатність зберігати спокій у складних ситуаціях та знаходити індивідуальний підхід до кожної особи);

креативність та інноваційність (пошук нових методів і форм роботи, здатність адаптуватися до змін);

комунікабельність (уміння будувати довірливі стосунки з учнями, батьками та колегами);

лідерські якості (здатність організовувати та мотивувати учнів до навчання та саморозвитку); *професіоналізм* (постійна робота над підвищенням своєї кваліфікації).

Класний керівник має бути готовий до постійного навчання та саморозвитку. Для ефективно роботи з учнями роль класного керівника потребує цілого комплексу компетенцій:

педагогічні знання (глибоке розуміння психології підлітка, вікових особливостей розвитку);

методичні вміння (знання та вміння застосовувати різноманітні методи навчання та виховання);

організаторські здібності (уміння планувати та організовувати різноманітні заходи для учнів);

соціальні компетенції (здатність вирішувати конфлікти, створювати сприятливий психологічний клімат у навчальній групі);

цифрова грамотність (уміння використовувати сучасні технології в освітньому процесі);

батьківська співпраця (уміння будувати партнерські відносини з батьками учнів).

Окреслимо вектори взаємодії класного керівника в педагогічному процесі з учнями та батьками [1]:

індивідуальний підхід (розуміння, що кожен учень унікальний і потребує особливого підходу);

соціалізація (створення умов для розвитку соціальних навичок учнів);

профорієнтація (допомога учням у здобутті обраної професії);

профілактика девіантної поведінки (створення безпечного та сприятливого середовища для навчання);

розвиток творчих здібностей (створення умов для самореалізації кожного учня);

інформування (регулярне інформування батьків про успіхи та проблеми дитини);

співпраця (залучення батьків до участі у житті учнівської групи);

підтримка (надання батькам психологічної підтримки та консультацій).

В умовах сьогодення важливо не просто навчити учнів з дисциплін, а й поради та окреслити їхні орієнтири, що забезпечать належний рівень життєвої компетентності здобувачів освіти і дозволять брати участь у розбудові держави в повоєнний час та «віднайти своє місце». Слід навчити вихованців долати невизначеність та складність, умінню вчитися самостійно, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя своє власне й родини, співпереживати й дипломатично вирішувати конфлікти, долучатися до підтримки ЗСУ й надавати допомогу всім, хто її потребує.

За якими цільовими напрямками [1] класний керівник взаємодіє в педагогічному процесі виховання в закладі професійно-технічної освіти?

По-перше, піклування про збереження здоров'я особистості: її фізичного, психічного, соціального і духовного благополуччя.

По-друге, створення безпечних умов для захисту життя усіх учасників освітнього процесу, що включає засвоєння знань вихованцями: про заборони та обмеження, що діють під час воєнного стану; про «тривожну валізу» – як зібрати і що туди покласти; про дії під час повітряних тривог, правила поведінки під час обстрілів, у випадку виявлення вибухонебезпечних предметів, а також навчання з надання першої невідкладної допомоги при потрапленні в небезпечні ситуації,

пов'язані з пораненням, мінною небезпекою, поводженням з вогнепальною зброєю, видами отруєнь.

По-третє, формування рис інформаційної безпеки вихованців в умовах воєнного стану. У світі, де має місце інформаційна війна та фейкові новини, важливо вміти розпізнавати інформацію, аналізувати джерела і мотиви, приймати зважені рішення. Завдання педагога – виховати медіаграмотного учня, спроможного перетворювати інформацію в знання; компетентного члена сучасного соціуму, здатного не піддаватися медіаагресії та маніпуляціям.

По-четверте, формування ефективного дистанційного виховного простору. Перед класним керівником постає важливе завдання – наповнити дистанційний освітній процес таким виховним змістом, що дасть дітям відчуття стабільності в теперішній реальності, зможе відволікти їх і розважити, що необхідно для позитивного фізичного і психоемоційного стану. Форми проведення виховних онлайн-заходів у нашому закладі різноманітні [2]: тематичні виховні години, заняття, години психолога, круглі столи, челенджі, флешмоби, конкурси малюнків на патріотичну тематику, онлайн-виставки, написання мотиваційних листів-подяк ЗСУ, створення тематичних колажів або хмар слів, популярні онлайн-проекти від учнівського самоврядування, перегляд та обговорення роликів, фільмів про безпеку булінгу, торгівлі людьми, насильства під час війни, наркотиків, профорієнтаційні зустрічі тощо [2]. Виховні заходи проводяться із максимальним залученням учнів до їхньої підготовки. Важливою є активізація діяльності учнівського самоврядування, наскільки це можливо в дистанційному виховному середовищі.

По-п'яте, посилення ролі класного керівника при співпраці з батьками та учнями. Під час воєнного стану багато батьків та учнів нині перебувають за кордоном, і завдання класного керівника – утримувати зв'язок учня із закладом освіти. Особливу увагу класні керівники мають приділити учням учнів із сімей вимушених переселенців щодо адаптації їх у закладі, у навчальній групі зокрема. Для класного керівника важливими є також регулярна комунікація з батьками про стан їхніх дітей, спільна розробка стратегій підтримки учнів, залучення батьків до участі у заходах, спрямованих на згуртування колективу вихованців.

По-шосте, виконання завдань національно-патріотичного виховання. Класний керівник виконує складну місію – поєднання патріотичного і національного виховання з метою формування нового українця-патріота, що керується національними та європейськими цінностями. Мета заходів національно-патріотичного виховання – сприяти набуттю учнями досвіду патріотичних дій, вихованню в душі патріотичного обов'язку.

У часи воєнної загрози набуває пріоритетного значення військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування в особистості готовності до захисту України, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу в Збройних Силах України як особливому виді державної служби.

Щоденне проведення в закладі загальнонаціональної хвилини мовчання з метою вшанування світлої пам'яті, громадянської відваги і самовідданості, сили духу, стійкості та героїчного подвигу воїнів, полеглих під час виконання бойових завдань із захисту державного суверенітету та територіальної цілісності України, мирних громадян, які загинули внаслідок російської агресії проти України [4] сприяє розумінню значення життя як найвищої цінності, вихованню громадянських почуттів, поведінкових еталонів, особистого відчуття учнями власного внеску в загальну силу боротьби й перемоги над ворогом.

По-сьоме, сприяння активній волонтерській діяльності в учнівських колективах. В сучасних реаліях волонтерство – не модний тренд, це – життєва необхідність! Наш громадянський обов'язок – допомогти та підтримати військових, що захищають нашу Батьківщину і нашу свободу. Адаже серед них є багато випускників, працівників нашого закладу освіти. Чому з вихованцями потрібно займатися благодійністю? Волонтерські справи виховують в учнів емпатію, здатність розуміти інших, дають змогу накопичувати досвід соціальної взаємодії та спілкування. Допомога конкретній людині важитиме для кожного учня значно більше, ніж слова. Війна нас змінює і випробовує на міцність. Зараз більшість українців вчиться вибудовувати своє життя по-новому, але лише разом ми – величезна сила, яка дає ресурс для подолання будь-якого випробування на шляху до перемоги.

У складних реаліях воєнного стану в Україні перед класним керівником – освітянином – стоїть важливе завдання – об'єднання зусиль педагогічної та громадської спільнот на засадах взаєморозуміння, співробітництва щодо захисту прав та свобод, оволодіння дітьми універсальними цінностями та моделями поведінки, які складають основу нашої культури і світової культури в цілому.

Висновки. Отже, класний керівник – ключова фігура в освітньому процесі, творча, стресостійка особистість, ерудована, має моральний авторитет, швидко адаптується до умов сьогодення та знаходить дієві форми й методи роботи з вихованцями, з їхніми батьками; «людина, яка може робити важкі речі легкими» (Ральф Емерсон) [5].

Список використаних джерел

1. Бенза С. Класне керівництво в умовах воєнного стану. Вебінар. URL:<https://surl.li/gtwmti>
2. Державний навчальний заклад «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу». Офіційний сайт. URL:<https://sumy.centri.today/>
3. Малафіюк С.В. Організація діяльності класного керівника сучасної гімназії. URL:<https://surl.li/vtwwed> (Дата звернення: 02.03.2025).
4. Нормативно-правове забезпечення виховного процесу. URL:<https://surl.li/gcrsio>
5. Перловська М.В. Класний керівник в умовах сьогодення. Презентація. URL:<https://zpliance.com.ua/> (Дата звернення: 28.02.2025).
6. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти. URL: <https://surl.cc/wszypi> (Дата звернення: 04.03.2025).

Калмикова Тетяна Василівна,

учителька інформатики

Охтирської загальноосвітньої школи I-III ступенів №2

Охтирської міської ради Сумської області

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНФОРМАТИКИ В НУШ

Анотація У статті розглянуто сутність особистісно-професійної компетентності вчителя інформатики в умовах Нової української школи (НУШ). Визначено основні складові компетентності, серед яких професійні, педагогічні, цифрові та комунікативні навички. Особливу увагу приділено інноваційним підходам до викладання інформатики.

Ключові слова: особистісно-професійна компетентність, вчитель інформатики, НУШ, цифрова грамотність, педагогічні навички.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток інформаційних технологій та реформування освітньої системи вимагає від педагогів постійного професійного вдосконалення. В умовах Нової української школи (НУШ) особлива увага приділяється не лише рівню знань учителів, а й їхній особистісній компетентності. Учитель інформатики, як провідник цифрових технологій у навчальному процесі, відіграє ключову роль у формуванні інформаційно-цифрової грамотності учнів.

Актуальність дослідження. Особистісно-професійна компетентність педагога інформатики – це інтеграція професійних знань, методичних умінь та особистісних якостей, що дозволяє ефективно впроваджувати інноваційні підходи до навчання. Саме ця компетентність визначає здатність учителя мотивувати учнів, формувати їхнє критичне мислення та навички роботи з інформаційними ресурсами.

Виклад основного змісту статті. Розглянемо понятійний апарат особистісно-професійної компетентності.

У наукових дослідженнях компетентність педагога розглядається як сукупність знань, навичок і ціннісних орієнтацій, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність. Особистісно-професійна компетентність учителя інформатики включає такі компоненти:

1. Предметна компетентність – знання основ програмування, алгоритмізації, баз даних, кібербезпеки, робототехніки, а також вміння використовувати сучасні цифрові інструменти.
2. Методична компетентність – здатність застосовувати сучасні освітні методики, такі як STEM, гейміфікація, проєктне та проблемне навчання.

Методична компетентність педагога є однією з ключових складових його професійного розвитку та ефективної роботи в освітньому середовищі. Вона охоплює здатність планувати, організовувати та реалізовувати навчальний процес відповідно до вимог сучасної освіти, застосовуючи ефективні педагогічні методики та цифрові технології.

В НУШ методична компетентність набуває особливого значення, оскільки новий освітній стандарт орієнтується на компетентнісний підхід, інтегроване навчання та розвиток критичного мислення учнів.

Педагог інформатики, володіючи методичною компетентністю, повинен уміти:

- адаптувати навчальний матеріал до рівня знань учнів,
- застосовувати інноваційні педагогічні технології,
- реалізовувати інтегроване навчання,
- організовувати проєктну діяльність,
- використовувати цифрові освітні ресурси.

Методична компетентність дозволяє педагогу не просто передавати знання, а формувати в учнів ключові компетентності: цифрову грамотність, критичне мислення, комунікаційні навички та навички самостійного навчання.

3. Дидактична компетентність

- ✓ Знання основних принципів навчання, педагогічних теорій та методологій.
- ✓ Розуміння особливостей вікового розвитку учнів та адаптація матеріалу до їхніх потреб.

✓ Використання різних типів навчання (традиційне, дистанційне, змішане).

✓ Розробка інтерактивних та персоналізованих навчальних маршрутів.

4. Психолого-педагогічна компетентність – знання вікових особливостей учнів, навички мотивації, комунікації, формування безпечного цифрового середовища.

5. Цифрова компетентність – вміння використовувати онлайн-платформи (Google Classroom, Moodle, Zoom), програмне забезпечення для візуалізації даних, системи тестування та оцінювання.

6. Комунікативна компетентність – здатність ефективно взаємодіяти з учнями, батьками, колегами, брати участь у професійних спільнотах.

Основні компоненти комунікативної компетентності включають:

✓ Комунікабельність: уміння налагоджувати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми.

✓ Володіння інформацією: здатність оперувати змістовною інформацією та ефективно її передавати.

✓ Партнерська взаємодія: здатність до співпраці та досягнення взаєморозуміння в процесі спілкування.

✓ Для вчителя інформатики комунікативна компетентність є особливо важливою, оскільки вона сприяє:

✓ Ефективному навчанню: чітке та зрозуміле пояснення складних технічних концепцій.

✓ Мотивації учнів: створення сприятливої атмосфери, що заохочує до вивчення предмета.

✓ Підтримці професійних відносин: налагодження співпраці з колегами для обміну досвідом та спільного вирішення педагогічних завдань.

✓ Взаємодії з батьками: інформування про успіхи та труднощі учнів, спільне визначення шляхів підтримки їх розвитку.

7. Саморефлексивну компетентність – здатність до самоаналізу власної діяльності, критичного осмислення викладацької практики та готовність до постійного навчання, проходження курсів підвищення кваліфікації, участь у вебінарах, конференціях, стажуваннях.

Таким чином, особистісно-професійна компетентність є багатограним поняттям, що охоплює не лише знання предмету, але й педагогічну майстерність та навички самоорганізації.

У чому ж полягають особливості формування компетентності педагога інформатики.

Нова українська школа передбачає перехід від традиційної системи навчання до особистісно орієнтованої освіти, що базується на інтегрованому підході та розвитку ключових компетентностей.

Використання інноваційних методів навчання

Важливою складовою підготовки вчителя є впровадження сучасних методів навчання:

Проектне навчання – учні розробляють власні ІТ-проекти, що сприяє розвитку практичних навичок.

STEM-освіта – інтеграція інформатики з іншими предметами (математика, фізика, біологія):

✓ використання міжпредметного підходу у викладанні природничих наук, математики, технологій та інформатики;

✓ впровадження проектної діяльності та практичного застосування отриманих знань;

✓ застосування сучасних цифрових технологій у навчальному процесі;

✓ формування навичок критичного мислення, аналітичного підходу та вирішення комплексних завдань;

✓ використання робототехніки, програмування та моделювання для навчання учнів.

Гейміфікація – використання ігрових елементів у навчальному процесі для підвищення мотивації учнів.

Менторство та наставництво – співпраця між педагогами та учнями для індивідуальної підтримки.

Розглянемо використання цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасна освіта неможлива без цифрових технологій, які значно покращують доступ до інформації, підвищують мотивацію учнів і роблять навчання інтерактивним. У Новій українській школі (НУШ) цифрові технології є не просто допоміжним інструментом, а ключовим компонентом освітнього процесу.

Використання цифрових технологій у навчанні передбачає не лише застосування комп'ютерів, а й інтеграцію різних цифрових інструментів та платформ для навчання.

Електронні освітні платформи

• Google Classroom, Moodle, Microsoft Teams – для організації дистанційного та змішаного навчання.

• Всеукраїнська школа онлайн (ВШО) – ресурс для учнів та вчителів із відеоуроками, тестами та матеріалами для самостійного навчання.

Використання мультимедійних ресурсів

• Презентації, відеоуроки, віртуальні лабораторії – дозволяють візуалізувати матеріал і роблять навчання більш наочним.

• Доповнена (AR) та віртуальна реальність (VR) – забезпечує можливість взаємодії з об'єктами, які складно відтворити в реальному житті (наприклад, 3D-моделі органів людини або механізмів).

Онлайн-симулятори та програми для практичного навчання

• Scratch, Code.org, Python, C++ – для навчання програмування.

• GeoGebra, Desmos – для вивчення математики.

• PhET Interactive Simulations – для проведення віртуальних експериментів з фізики, хімії, біології.

Цифрові інструменти для оцінювання знань

• Kahoot!, Quizizz, Mentimeter – для інтерактивного тестування та опитувань.

• Google Forms, TestPad – для створення контрольних робіт і збору результатів учнів.

Хмарні технології

• Google Drive, OneDrive, Dropbox – для зберігання та спільного доступу до навчальних матеріалів.

• Padlet, Trello – для організації групових проєктів і спільної роботи.

Висновки. Особистісно-професійна компетентність вчителя інформатики є ключовим фактором успішної реалізації концепції НУШ. Вона визначає здатність педагога не лише ефективно передавати знання, а й мотивувати учнів, сприяти їх всебічному розвитку та формувати в них навички 21-го століття.

Компетентний учитель інформатики повинен поєднувати глибокі фахові знання з вмінням адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей учнів, застосовувати інноваційні технології та методики викладання.

Важливою умовою розвитку особистісно-професійної компетентності є безперервне навчання, участь у професійних спільнотах, самоаналіз власної діяльності та прагнення до постійного вдосконалення. Це забезпечить високу якість освіти, що відповідає сучасним вимогам цифрового суспільства, та сприятиме підготовці учнів до ефективного використання технологій у майбутньому житті та кар'єрі.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua>
2. Гуржій А. М. Цифрова трансформація освіти: виклики та перспективи. Київ, 2022.
3. Ковальчук О. В. Інформаційні технології у навчальному процесі. Харків: Освіта, 2021.
4. Савченко О. Я. Методика викладання інформатики в НУШ. Львів: Світ знань, 2020.
5. Сисоєва С. О. Професійний розвиток педагогів у цифрову епоху. Харків: Освіта, 2021.
6. Єрмаков І. В. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Львів: Світ, 2019.

Капленко Анна Валеріївна,

вчителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»

Сумського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів № 26 Сумської міської ради

Кужель Людмила Миколаївна,

заступниця директора з навчально-виховної роботи,

вчителька хімії, інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», старша вчителька

Олешнянський ліцей Чупахівської селищної ради Охтирського району Сумської області

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО РОБОЧОГО АРКУША LIVEWORKSHEETS У СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті запропоновано огляд цифрового сервісу LiveWorksheets, який може зробити навчання цікавішим, змістовнішим та ефективнішим для учнів. Цей вебсервіс дозволяє перетворити звичайні уроки в захопливі пригоди, які сприяють навчанню та розвитку кожного учня. Пропонуються кроки долучення до сервісу та можливості LiveWorksheets для організації діяльності учнів.

Ключові слова: LiveWorksheets, онлайн-середовище, цифрові інструменти, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.

Актуальність дослідження. Сучасний світ вимагає від нас застосовувати нові технології у навчанні, які не лише залучають увагу учнів, але й сприяють їхньому активному навчанню та розвитку. Інтерактивні аркуші LiveWorksheets – це інструмент, який може зробити навчальний процес більш захоплюючим та ефективним. Вони дозволяють учителям створювати інтерактивні завдання, тести, вправи та інші навчальні матеріали, які можна використовувати в класі або в дистанційному навчанні.

Мета статті – розкрити можливості цифрового сервісу LiveWorksheets в освітньому процесі з навчальних предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Виклад основного змісту статті. Вебсервіс LiveWorksheets дозволяє вдосконалювати робочі матеріали, створені в форматах pdf, jpg і png. Перетворює звичайні сторінки в інтерактивний матеріал для самоперевірки. Можна створювати робочі аркущі, які містять кілька типів завдань. За допомогою LiveWorksheets можна:

- у текстових полях вводити текст;
- пропонувати тести на вибір правильної відповіді;
- створювати вікторини з вибором правильної відповіді;
- розробляти завдання на зіставлення, перетягування правильної відповіді;
- давати завдання на прослуховування аудіотексту.

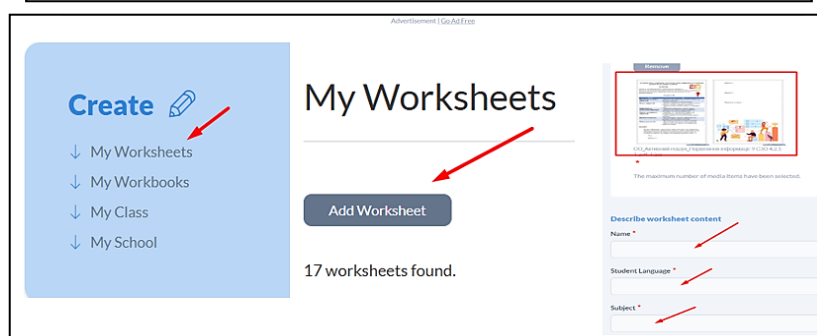
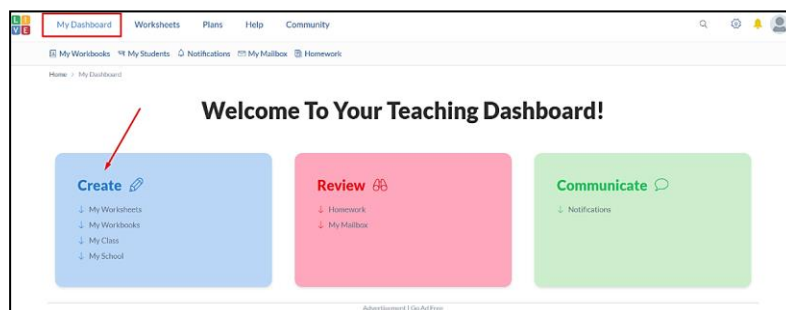
Ідеї для використання вебсервісу LiveWorksheets в соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі:

- перевірка знань з безпеки дорожнього року, побуту, довкілля, із здорового харчування тощо;
- створювати різноманітні завдання щодо профілактики захворювань, стихійних лих, першої домедичної допомоги;
- вставляти зображення, відео з надання домедичної допомоги в період військового стану, правил поведінки з вибухонебезпечними предметами;
- створювати автоматичну перевірку відповідей діагностичних робіт.

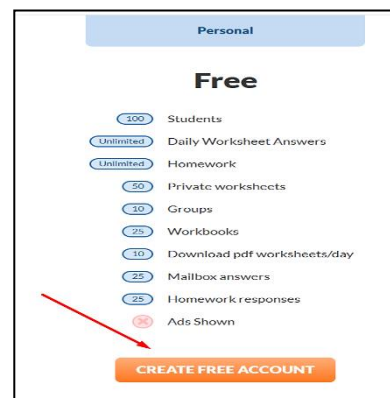
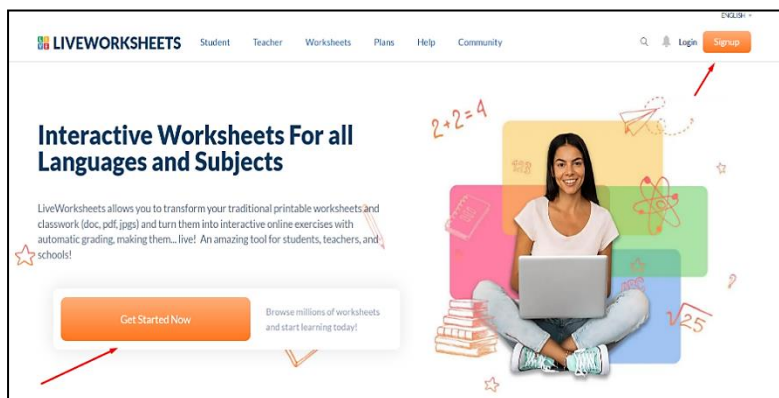
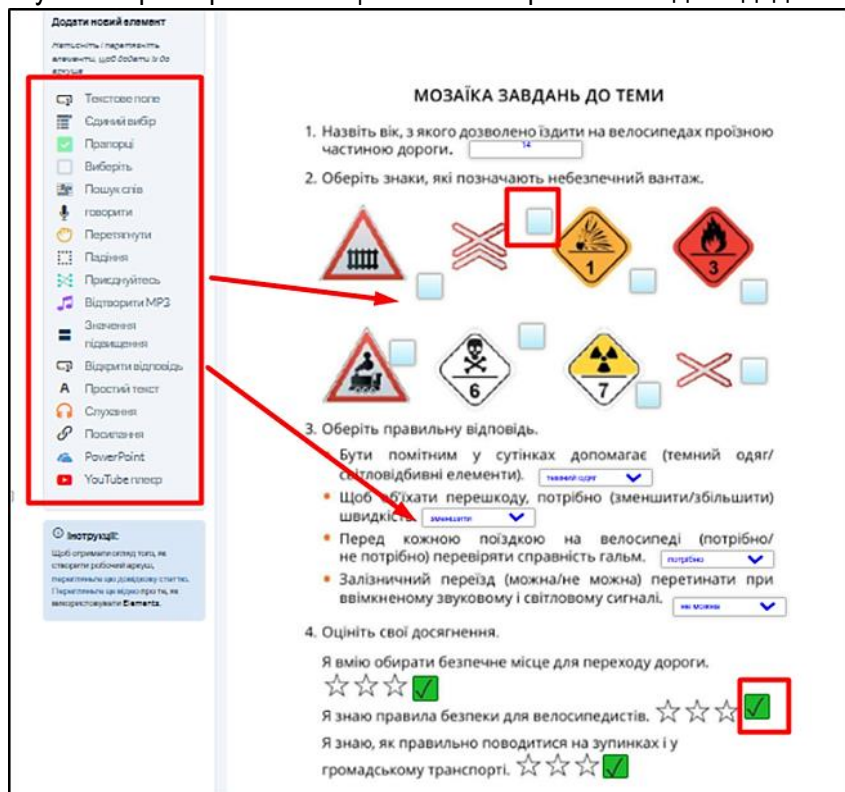
Покрокова інструкція зі створення інтерактивного робочого аркуша LiveWorksheets.

Крок 1. Реєстрація та вхід. Увійдіть на офіційний сайт LiveWorksheets (<https://www.liveworksheets.com>) [4]. Натисніть «Sign up» (Реєстрація) у верхньому правому куті сторінки, або обравши клавішу «Get Started Nov/Почніть зараз». Оберіть безкоштовний тарифний план. Увійдіть як вчитель і заповніть реєстраційну форму з вашими даними та підтвердіть реєстрацію. Працюйте на англomовній розкладці, тоді будуть коректно відображатися всі посилання. Після реєстрації увійдіть у свій обліковий запис, використовуючи свої облікові дані.

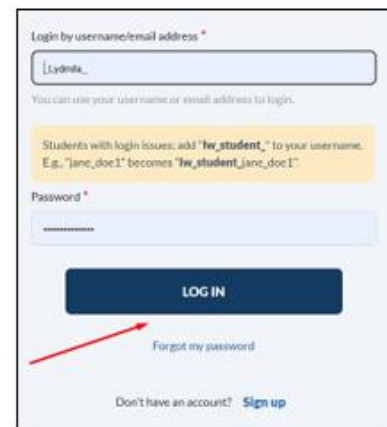
Крок 2. Створення нового робочого аркуша. На головній сторінці оберіть «Create a new worksheet» (Створити новий робочий аркуш). Потім завантажте ваш попередньо створений PDF-документ із необхідними вправами, або зображення аркуша, який хочете зробити інтерактивним. Укажіть назву та опис вашого робочого аркуша. Зверніть увагу, що опис потрібно робити на англomовній розкладці. Після заповнення форми збережіть дані [2].

Крок 3. Додавання інтерактивних елементів. Використовуючи інструменти на панелі зліва, оберіть тип інтерактивного елементу, який бажаєте додати (наприклад, текстові поля, варіанти відповідей тощо). Додайте елементи на відповідні місця вашого робочого аркуша, налаштовуючи їх розміри та позицію. Укажіть правильні відповіді для автоматичної перевірки [1].

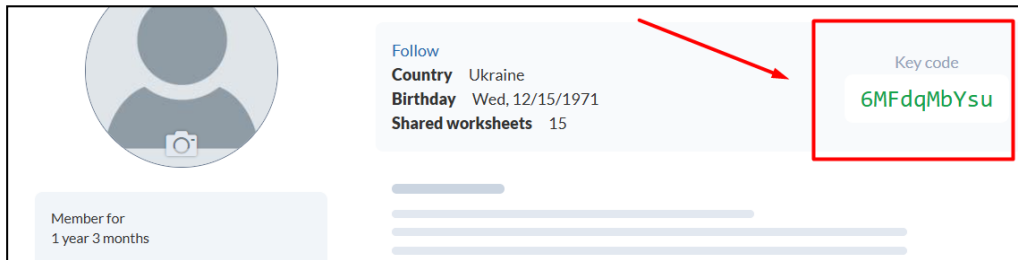

Крок 4. Збереження та попередній перегляд. Коли всі інтерактивні елементи додані, натисніть «Save» (Зберегти). Перейдіть до режиму попереднього перегляду, щоб перевірити роботу вашого аркуша та виправити можливі помилки.

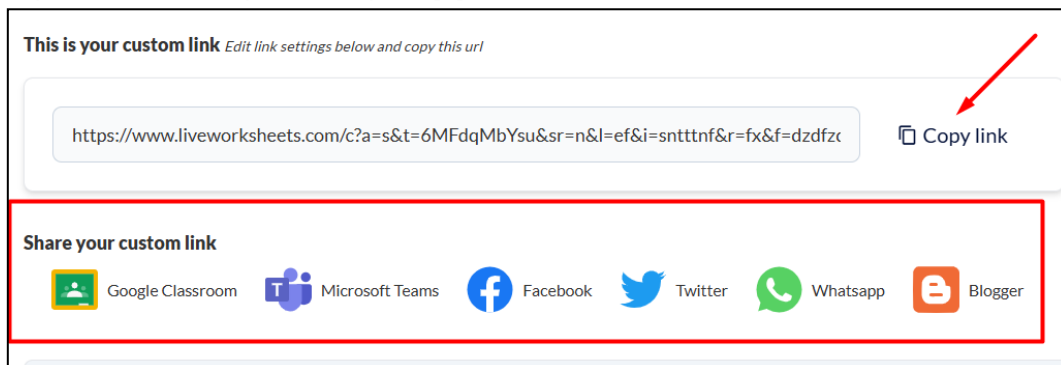

Крок 5. Публікація та поділ. Якщо все працює коректно, аркушем можна поділитися з учнями. Для цього існує два шляхи:

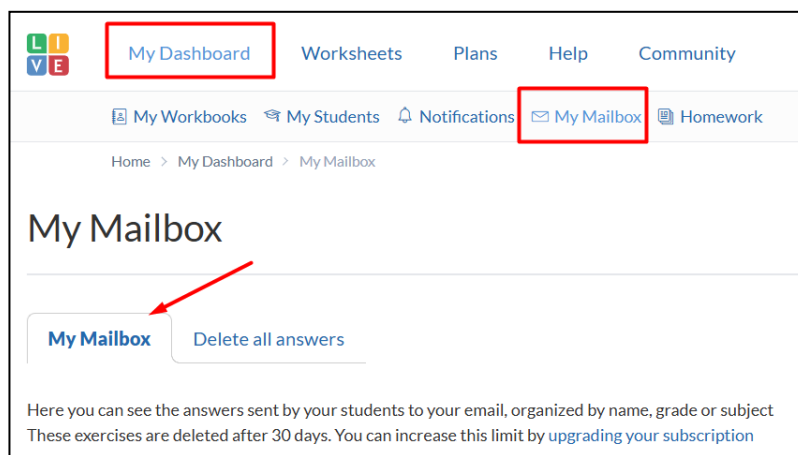
1. Відкрийте аркуш, скопіюйте посилання і відправте учням надавши додатково код особистої скриньки з облікового запису.

2. Згенеруйте спеціальне посилання. Для цього відкрийте аркуш і у верхньому горизонтальному рядку натисніть «Custom link». Це надасть вам можливість налаштувати аркуш для автоматичної перевірки, за потреби вказати дату і час виконання, налаштувати кількість балів та можливість аркуша не реагувати на правопис. Також таке посилання забезпечить поділ аркушем через можливі соціальні мережі [2].

Крок 6. Аналіз результатів. Після виконання учнями робочих аркушів ви зможете переглянути результати в своєму обліковому записі. Оцінити відповіді та надати зворотний зв'язок учням.

Висновки. Інтерактивні живі аркуші LiveWorksheets – це не лише інструмент для перевірки знань, але і можливість зробити навчання цікавішим та ефективнішим для кожного учня. Їхні можливості у співпраці, персоналізації та інтерактивності роблять їх важливим елементом у сучасному освітньому процесі, зокрема під час дистанційного навчання. Запропонований алгоритм створення інтерактивного аркуша LiveWorksheets допоможе ефективно й швидко

створювати власні інтерактивні аркуші онлайн та розміщувати їх в хмарних сховищах, отримувати посилання на власні матеріали.

Список використаних джерел

1. LiveWorksheets: створення та ефективне використання інтерактивних аркушів у роботі вчителя. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dt7ivpYH9S4>
2. Інтерактивні аркуші Liveworksheets: від реєстрації до огляду всіх активностей оновленої версії. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jPY-kjHNIOW>
3. Інтерактивні робочі аркуші LiveWorksheets. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1IH9ByYVw>
4. Офіційний сайт LiveWorksheets <https://www.liveworksheets.com/>

Кісільова Марина Вікторівна,

викладачка комунального закладу Сумської обласної ради

«Сумський фаховий медичний коледж»

МОБІЛЬНІ ЗАСТОСУНКИ НА УРОКАХ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті акцентовано увагу на одному з пріоритетних напрямів суспільства – процесі інформатизації освіти, який передбачає широке використання цифрових технологій навчання. У статті розглядаються можливості використання мобільних застосунків у освітньому процесі та можливості інтернет-ресурсів у представленні матеріалу.

Ключові слова: цифрові технології, мотивація навчання, мобільні застосунки.

Постановка проблеми. Процес інформатизації, що охопив сьогодні всі сторони життя сучасного суспільства, має кілька пріоритетних напрямів, до яких, безумовно, слід віднести інформатизацію освіти [1]. Вона є першоосновою глобальної раціоналізації інтелектуальної діяльності людини за рахунок використання цифрових технологій. Цифрові технології полегшують доступ до інформації і відкривають можливості варіативності навчальної діяльності, її індивідуалізації та диференціації, також дозволяють цікаво організувати взаємодію всіх суб'єктів навчання, створити таку освітню систему, в якій учень був би активним і рівноправним учасником освітньої діяльності.

Використання цифрових технологій під час уроків соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі сприяє формуванню в учнів умінь працювати з великим обсягом інформації. Сприяє розвитку наочно-образного мислення, комунікативних та творчих здібностей особистості, формуванню дослідницьких умінь та вмінь вибору оптимальних рішень. Мобільні застосунки, як складники цифрових технологій спонукають учнів до постійної самоосвіти, а сам процес навчання дає можливість відчувати практичні результати.

Аналіз останніх публікацій. Фундаментальними є дослідження таких вчених щодо використання цифрових на уроках: О. Буйницької, О. Гудиревої, Ю. Жук, Г. Селевко тощо. В Україні шляхи використання ІКТ в освітньому процесі, його переваги та недоліки вивчали В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопап та інші.

Під час підготовки уроків соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі з використанням цифрових технологій учитель має можливість підготувати цікаву та змістовну наочність до уроку. При цьому збільшується обсяг та кількість завдань, які можна використати на уроці. Підвищується мотивація і пізнавальна активність за рахунок різноманітності форм роботи. Такі уроки викликають цікавість у дітей, навіть пасивні учні починають активно працювати. Якщо на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі використовувати мобільні застосунки, то вони активізуватимуть сприйняття і мислення учнів, підвищуватимуть їх мотивацію до вивчення та пізнання світу та себе в ньому, як невід'ємної його частини.

Мета статті полягає в ознайомленні з можливостями мобільних застосунків, які вчитель соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі може використовувати під час освітнього процесу в закладах освіти.

Виклад основного змісту статті. Цифрові технології виступають одним із шляхів розвитку інформатизації освіти. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги цих технологій. Вони стали необхідною складовою різних галузей людської діяльності, насамперед тих, які пов'язані з освітою та професійною підготовкою.

Цифрові засоби навчання, як комплекс апаратних і програмних засобів, що дозволяють користувачеві спілкуватися з комп'ютером, використовуючи різноманітні, природні для себе середовища: графіку, гіпертексти, звук, анімацію, відео [1], займають важливе місце у розвитку інформаційного суспільства. Існують різноманітні способи їх застосування в освітньому процесі, серед яких: використання електронних та мобільних застосунків, лекторів, тренажерів, підручників, енциклопедій; розробка ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор з використанням штучного інтелекту; моделювання процесів і явищ; забезпечення дистанційної форми навчання; проведення інтерактивних освітніх телеконференцій; побудова систем контролю й перевірки знань і умінь; створення і підтримка сайтів навчальних закладів; створення презентацій навчального матеріалу [1].

Дослідження вчених підтверджують, що розумне використання можливостей сучасних цифрових технологій у закладах освіти сприяє:

- активізації пізнавальної діяльності учнів, підвищенню якості навчання;
- досягненню цілей навчання за допомогою сучасних електронних застосунків, призначених для використання на уроках;
- розвитку навичок самоосвіти і самоконтролю, життєвих компетентностей;
- підвищенню рівня комфортності навчання;
- підвищення активності та ініціативності учнів на уроці;
- розвитку інформаційного мислення та формування інформаційно-комунікаційної компетенції.

За допомогою цифрових технологій можна отримати інформацію в різних формах і тим самим зробити освітній процес більш ефективним. Економія часу, необхідного для вивчення конкретного матеріалу, в середньому становить 30 %, а набуті знання зберігаються в пам'яті учнів значно довше [1].

Мобільний застосунок – програмне забезпечення, призначене для роботи на смартфонах, планшетах та інших мобільних пристроях. Багато мобільних застосунків встановлені на самому

пристрої або можуть бути завантажені на нього з онлайн магазинів мобільних застосунків, таких як App Store, Google Play, Windows Phone Store та інших, безкоштовно або за плату [5].

Яка ж мета використання застосунків на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі? Перш за все, це:

- розвиток міжпредметних зв'язків з інформатикою, математикою;
- формування інформаційної грамотності;
- розвиток самостійної роботи учнів;
- реалізація індивідуального, особистісно орієнтованого підходу;
- розвиток творчих та дослідницьких здібностей учнів.

Із зазначеної мети можна сформулювати завдання вчителя соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі. Учитель, навчаючи дітей: забезпечує фундаментальну підготовку учнів, формує інформаційну культуру, творчий дослідницький стиль діяльності учнів, готує учнів використовувати інформаційні технології та інші інформаційні структури в повсякденному житті [4].

Уроки соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі – це такі уроки, під час яких використання цифрових технологій може активізувати всі види освітньої діяльності: вивчення нового матеріалу, підготовку і перевірку домашнього завдання, самостійну роботу, перевірочні і контрольні роботи, позакласну роботу, творчу роботу.

Доцільними є мобільні застосунки, які можна використовувати під час організації освітнього процесу в школі та працювати учням з ними вдома, виконуючи завдання вчителя. Ці застосунки потребують встановлення на мобільний телефон та деякі постійного підключення до мережі Інтернет.

Застосунок

«Your plan, your planet»

Це застосунок від «Google» в інтерактивній формі показує вплив людини на навколишнє середовище та дає поради щодо того, як зробити повсякденне життя екологічним та раціонально використовувати природні ресурси. Застосунок має 4 блоки: речі, їжа, вода та енергія. Програма пропонує пройти різноманітні тести на розуміння того, скільки ресурсів ми витрачаємо і як їх заощадити. Застосунок також містить цікаві факти, різноманітні анкети та інтерактивні навчальні ігри. Англomовний [11].

Сайт «Worldometers»

Сайт із світової статистики, який містить такі рубрики: населення світу; уряд та економіка; суспільство та засоби масової інформації; навколишнє середовище; продовольство; водні ресурси; енергетика; здоров'я. В онлайн-режимі можна подивитись скільки втрачено лісів цього

року; токсичних хімікатів надійшло до навколишнього середовища цього року; людей померло з голоду на сьогоднішній день; людей не має доступу до безпечної питної води; використано електроенергії сьогодні і багато іншого, що так чи інакше впливає на навколишнє середовище в даний час [10].

Застосунок «Дорожні знаки України»

Це застосунок, який допоможе учням вивчити знаки дорожнього руху та орієнтуватися в них. Застосунок треба встановити на мобільний телефон і потім він працює в офлайн-режимі [2].

Застосунок «Moodpress»

Застосунок допоможе розібратися і зрозуміти, скільки позитивного чи негативного відбувається у вашому житті. Для цього необхідно фіксувати свою кожну емоцію, думку чи переживання і давати всьому оцінку. Є опція «Опитування» щодо з'ясування ризику тривоги та ризику депресії. Можна обирати різні мелодії природи, komponувати їх та прослуховувати. Застосунок має змогу за результатами відповідей формувати діаграму зміни настрою та таблиці здоров'я. У налаштуваннях є українська мова [8].

Застосунок «Швидка допомога: Симулятор»

Застосунок є грою-симулятором, що дозволяє побути в ролі лікаря швидкої допомоги і допомогти пацієнтам, що перебувають в різних станах. Застосунок містить широке коло можливостей, що імітують реальні події. При невдалому лікуванні пацієнта, пропонується пройти навчання та дізнатися більше про методи допомоги в надзвичайних ситуаціях. Застосунок буде корисний тим учням, які мають глибокі знання з біології, цікавляться медициною [6].

Застосунок «UpLife – ментальне здоров'я»

В UpLife зібрані курси саморозвитку від професійних психологів, медитації та практики для самопізнання і внутрішньої трансформації. UpLife базується на принципах когнітивно-поведінкової терапії (СВТ). За допомогою даного застосунку можна подолати стрес, позбутися тривоги, підвищити самооцінку та мотивацію, знайти вихід із особистісної кризи тощо. У застосунку є серія аудіокурсів, які допоможуть впоратись зі стресом через війну. У них можна послухати про посттравматичне зростання, панічні атаки, а також про комплекс провини того, хто вижив. У застосунку також зібрані медитації і музика для розслаблення. А в розділі «Календар саморозвитку» відобразатиметься графік ваших занять та практик [9, 3].

Застосунок

«BetterMe: Mental Health»

Увесь функціонал в застосунку BetterMe: Mental Health для українців зробили повністю безкоштовним. Тут є курси для підвищення рівня вашої усвідомленості. Приміром, такі як «Самопізнання», «Вправи для подолання стресу», «Основи емпатії», «Самооцінка» та інші. Також у застосунку зібрані дихальні практики, медитації, а ще – історії та звуки для сну [3, 7].

Висновки. Застосування цифрових технологій, зокрема мобільних застосунків, дають змогу підвищити мотивацію та якість навчання, створити нові засоби впливу на особистість. Їх використання на уроках соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі розширює можливості творчості як вчителів, так і учнів, підвищує інтерес до предмета, стимулює засвоєння учнями важливих тем та підвищує якість навчання.

Список використаних джерел

1. Бученко І. Комп'ютеризація навчання – свідчення професійної майстерності педагога.

URL: http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=200&Itemid=60

2. Дорожні знаки України : додаток Google Play. URL:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.fibogame.road_signs_ukrain

3. Зберегти психічне здоров'я: 5 корисних ресурсів для самопомоги. URL:

<https://freeradio.com.ua/ekskerivnyka-selydivskoi-hromady-pidozriiut-u-roztrati-biudzhethnykh-koshtiv-na-bronezhyletakh-shcho-pro-tse-kazhe-sam-posadovets/>

4. Качинська Г. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках. URL:

<http://labtv.at.ua/load/0-0-0-77-20/>

5. Мобільний_застосунок : пошукова система: Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>

6. Швидка допомога: Симулятор : додаток Google Play. URL:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=ru.DmitryLomakin.ReanimationInc>

7. BetterMe: Mental Healt : додаток Google Play. URL:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.gen.bettermeditation>

8. Moodpress : додаток Google Play. URL:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.selfcare.diary.mood.tracker.moodpress>

9. UpLife – ментальне здоров'я : додаток Google Play. URL:

<https://play.google.com/store/apps/details?id=com.olearis.uplife>

10. Worldometers. URL: <https://www.worldometers.info/>

11. Your plan, your planet. Застосунок Google. URL:

<https://yourplanyourplanet.sustainability.google/>

Кіцаненко Дар'я Миколаївна,
керівниця гуртка Web-програмування
Комунального закладу – центр позашкільної роботи Путивльської міської ради

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (НА ПРИКЛАДІ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. У статті розглянуто особливості професійної компетентності педагогічних працівників позашкільної освіти в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділено впровадженню STEAM-освіти та web-програмування як інноваційних підходів, що сприяють розвитку критичного мислення, творчості та мотивації дітей.

Ключові слова: професійна компетентність, позашкільна освіта, STEAM-освіта, web-програмування, психологічна підтримка.

Актуальність дослідження. Позашкільна освіта відіграє важливу роль у формуванні всебічно розвиненої особистості дитини, особливо в умовах воєнного стану. Військові дії в Україні поставили перед освітянами нові виклики, змусивши адаптуватися до дистанційного навчання, змінити методи роботи та шукати інноваційні рішення для підтримки дітей.

Виклад основного змісту статті. Одним із таких рішень є STEAM-освіта, яка поєднує науку, технології, інженерію, мистецтво та математику (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics). Вона допомагає не лише розвивати інтелектуальні здібності дітей, а й знижувати рівень стресу через творчі та практичні заняття. Також важливим напрямом є web-програмування, яке дозволяє дітям здобувати сучасні цифрові навички та створювати власні проекти. У статті розглянуто, як STEAM-освіта та web-програмування можуть бути використані педагогами позашкільної освіти в умовах воєнного стану.

1. Виклики для педагогів позашкільної освіти в умовах війни

1.1. Безпекові ризики та організація освітнього процесу

Через постійні ракетні атаки та артилерійські обстріли в Сумській області багато освітніх закладів змушені працювати дистанційно або в змішаному форматі. Відсутність укриттів у деяких закладах позашкільної освіти унеможливорює очне навчання. Це вимагає від педагогів:

- оволодіння цифровими технологіями для дистанційного навчання;
- розробки нових форматів проведення гурткових занять онлайн;
- вміння мотивувати дітей до навчання в умовах нестабільності.

1.2. Психологічне навантаження дітей і педагогів

Війна спричинила психологічний стрес у дітей та педагогів. Частина вихованців пережили втрату рідних, вимушену евакуацію або життя в зоні активних бойових дій. Це вимагає від педагогів додаткових компетентностей у сфері психологічної підтримки, зокрема:

навичок кризової комунікації;

застосування методів арт-терапії, музикотерапії, тілесно-орієнтованих практик для зниження стресу дітей;

уміння розпізнавати ознаки посттравматичного стресового розладу (ПТСР) у вихованців.

1.3. Проблеми з матеріально-технічним забезпеченням

Багато закладів позашкільної освіти Сумщини зруйновані або потребують ремонту. Вчителі та вихованці часто стикаються з проблемами нестачі:

комп'ютерної техніки для дистанційного навчання;

інтернет-зв'язку в сільських районах;

обладнання для творчих, технічних та спортивних гуртків.

1.4. Виїзд педагогічних кадрів за кордон та кадровий дефіцит

Через воєнні дії частина педагогів виїхала за межі України або змінила професійну діяльність. Це призвело до кадрового дефіциту, що ускладнює роботу закладів позашкільної освіти.

Таким чином, в умовах воєнного стану педагоги позашкільної освіти Сумщини стикаються з численними викликами, серед яких безпекові ризики, психологічне навантаження, нестача ресурсів та кадрові труднощі. Важливим інструментом для подолання цих проблем є впровадження STEAM-освіти та web-програмування. Інтерактивні методи навчання, залучення технологій та креативних підходів не лише допомагають розвивати сучасні компетентності у вихованців, а й сприяють психологічному розвантаженню та підвищенню мотивації до навчання.

2. Впровадження STEAM-освіти та web-програмування в позашкільну діяльність

STEAM-освіта та web-програмування є ефективними методами навчання в умовах війни, оскільки вони: сприяють розвитку критичного мислення та креативності; дозволяють інтегрувати різні дисципліни в єдиний навчальний процес; підтримують психологічний стан дітей через цікаві заняття; можуть реалізовуватися як в очному, так і в дистанційному форматі.

2.1. Інтерактивні STEAM-заняття для позашкільної освіти

1. «Лабораторія виживання» (STEM-підхід)

Дослідження фізичних законів через практичні експерименти:

- Як працює фільтрація води у польових умовах?

- Як побудувати найпростіший генератор електроенергії?

2. «Будуємо місто майбутнього» (інженерія + мистецтво)

Діти створюють макети міст із екологічними технологіями, аналізують архітектурні рішення та можливості відновлення зруйнованої інфраструктури.

3. «Робототехніка для дітей» (технології + математика)

Використання LEGO-конструкторів або Arduino для створення простих роботів, які можуть виконувати рятувальні місії.

4. «STEAM-арт» (мистецтво + наука)

Поєднання науки та творчості через створення малюнків за допомогою фізичних і хімічних експериментів (наприклад, малювання світлом або використання реакцій для створення кольорових візерунків).

2.2. Дистанційна STEAM-освіта: доступні інструменти

Kahoot, *Quizizz* – інтерактивні вікторини для закріплення знань.

Minecraft Education – платформа для створення віртуальних міст і навчальних проєктів.

Tinkercad – онлайн-інструмент для 3D-моделювання.

Scratch – програма для вивчення програмування через створення анімацій та ігор.

2.3. STEAM-освіта як спосіб зниження стресу

Психологічна арт-терапія через STEAM:

Малювання віртуальних світів у VR-програмах.

Створення «машин Голдберга» – складних механізмів, які виконують прості дії (допомагає відволіктися та проявити креативність).

«Розумні» пластилінові моделі – моделювання емоцій та історій із пластиліну.

STEAM-мотивуючі челенджі:

«Зроби міні-дрон із підручних матеріалів».

«Створи безпечний будинок майбутнього».

«Склади електросхему для автономного освітлення».

2.4. Web-програмування як елемент STEAM-освіти в позашкільній роботі

1. Основи web-програмування для дітей

HTML + CSS – створення власних веб-сторінок, портфоліо або блогів.

JavaScript – інтерактивні сайти, анімації та прості ігри в браузері.

WordPress – конструювання сайтів без програмування.

2. Web-розробка як спосіб навчання та комунікації

«Створення сайту гуртка» – проєкт, у якому діти створюють сайт для свого гуртка, де публікують новини, роботи, фото та відео.

«Кодинг для миру» – розробка соціальних ініціатив, зокрема сайтів на підтримку дітей-переселенців або благодійних проєктів.

«Моя перша онлайн-візитка» – створення персональної сторінки з інформацією про свої хобі, інтереси та досягнення.

3. Використання web-програмування для психологічної підтримки

«Щоденник позитиву онлайн» – простий сайт або блог, де діти можуть записувати свої успіхи та ділитися емоціями.

«Віртуальна дошка підтримки» – сайт із мотиваційними цитатами та творчими роботами дітей.

«Цифрова арт-терапія» – створення інтерактивних арт-проєктів (наприклад, сайтів із генерованими малюнками).

4. Дистанційне навчання web-технологіям

Scratch for Web – просте візуальне програмування.

Code.org, FreeCodeCamp – безкоштовні платформи для вивчення HTML, CSS, JavaScript.

Tilda, Wix – конструктори сайтів для дітей, які хочуть створювати власні проєкти.

5. Web-програмування для розвитку професійних навичок

У воєнних умовах багато дітей та підлітків шукають шляхи для самореалізації та фінансової незалежності. Навчання основам web-розробки може стати першим кроком до фрілансу або участі в міжнародних IT-проєктах.

Таким чином, web-програмування в STEAM-освіті відкриває нові можливості для дітей, дозволяє їм отримувати сучасні навички, мотивує до навчання та допомагає знайти нові шляхи

для творчого самовираження. Для педагогів позашкільної освіти важливо інтегрувати цифрові технології в навчальний процес, щоб створювати цікаві та корисні проєкти навіть у кризових умовах.

3. Методи мотивації дітей до навчання через технології

Сучасні технології роблять освіту цікавою та ефективною. У позашкільній освіті поєднання технологій із навчанням стимулює інтерес дітей, STEAM-методи сприяють залученню вихованців через інноваційні підходи.

Гейміфікація

Використання ігрових елементів (бали, нагороди, квести) робить навчання захопливим. Програмування роботів чи створення власних ігор допомагає краще засвоювати матеріал.

Проектне навчання

Діти працюють над реальними задачами, створюють вебсайти, додатки та інші проєкти, що мають практичне застосування.

Інтерактивні платформи

Онлайн-ресурси (Coursera, Code.org) дозволяють навчатися у власному темпі, а вебінари та хакатони сприяють співпраці.

Спільнота та наставництво

Участь у конкурсах, зустрічах та робототехнічних проєктах мотивує дітей через взаємодію з однодумцями.

Висновки. STEAM-освіта є ефективним інструментом для розвитку професійної компетентності педагогів позашкільної освіти та підтримки дітей в умовах війни. Вона дозволяє поєднувати навчання та творчість, сприяє формуванню стресостійкості та розвиває ключові навички XXI століття.

Однак, для ефективного впровадження STEAM-освіти в позашкільну діяльність необхідно проводити тренінги для педагогів, створювати цифрові ресурси для інтерактивного навчання та залучати міжнародних партнерів для забезпечення обладнанням. Попри всі виклики, війна суттєво вплинула на позашкільну освіту, особливо в прикордонних регіонах, таких як Сумська область, де педагоги змушені працювати в умовах нестабільності, підвищених ризиків та професійних викликів, що впливають на освітній процес.

Проте, завдяки співпраці освітян, громадських організацій і міжнародних партнерів, педагогічна спільнота Сумщини демонструє стійкість і готовність адаптувати освіту до нових реалій. Важливо забезпечити підтримку педагогів і покращити матеріально-технічну базу, щоб створити безпечне та інноваційне освітнє середовище, яке сприятиме розвитку вихованців навіть у складних умовах.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку позашкільної освіти. 2-ге вид., перер. і доповн. / за ред. проф. О.В.Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2021. 116 с.
2. Департамент освіти і науки Сумської ОВА. Стан позашкільної освіти в Сумській області під час війни. Суми, 2024.
3. Позашкільна освіта – проблеми, пропозиції та нові формати роботи. <https://eo.gov.ua/pozashkilna-osvita-problemy-propozytzii-ta-novi-formaty-roboty/2023/09/19/>

4. STEAM-освіта майбутнього в Україні. Курс виживання вчителів / Сергій Вакарін. Саміт-Книга 2021, 188с.

5. STEAM-освіта: від теорії до практики. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції. Інститут обдарованої дитини НАПН України. 2024. 406 с.

Княгницька Вікторія Миколаївна,
*вчителька соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі,
ІКТ, вчителька вищої категорії, старша вчителька.
Комунальна організація (установа, заклад) «Шосткинська загальноосвітня
школа I-III ступенів № 4 Шосткинської міської ради Сумської області»*

ВИКОРИСТАННЯ ТА СТВОРЕННЯ КОМІКСІВ: КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВІЗУАЛЬНІ ІСТОРІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті запропоновано огляд онлайн-інструменту StoryboardThat для створення коміксів як ефективного засобу для візуалізації навчального матеріалу під час проведення уроків у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі. Пропонуються кроки реєстрації та створення розкадровок. Матеріал стане корисним для педагогів, які прагнуть використовувати інноваційні методи навчання.

Ключові слова: StoryboardThat, онлайн-інструмент, цифрові інструменти, візуальна комунікація, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта все частіше звертається до інноваційних методів навчання, які залучають учнів до навчання, розвивають їхню креативність та допомагають краще засвоювати матеріал. Одним із таких методів є використання коміксів, які поєднують візуальну складову з текстовою, роблячи навчання цікавим та ефективним. Інструмент StoryboardThat [6] стає у цьому незамінним помічником для вчителів та учнів.

Мета статті: проаналізувати можливості сервісу StoryboardThat для викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі та запропонувати покрокову інструкцію з його освоєння.

Чому комікси ефективні в навчанні?

1. Розвиток креативності: учні можуть виражати свої ідеї через візуальні образи, що стимулює їхню уяву.

2. Покращення навичок письма: створення діалогів і описів для коміксів допомагає учням вдосконалювати мовленнєві навички.

3. Візуальна грамота: робота з візуальними елементами вчить учнів аналізувати та інтерпретувати зображення.

4. Залучення до навчання: інтерактивний формат робить процес навчання більш цікавим і мотивує учнів до активної участі.

Виклад основного змісту статті. StoryboardThat – онлайн-інструмент для створення розкадровок та коміксів. Це неймовірно потужний інструмент візуальної комунікації. За допомогою StoryboardThat можна створити цифрову історію за лічені хвилини, використовуючи вбудовані

візуальні елементи (предмети, персонажі, сцени, анімації, бульбашки мови, фігури, інфографіку, Web і Wireframes, наукові зображення, робочі аркуші та шаблони розкадровки, а також завантажити або вставити свої). Кожен з них можна редагувати – змінювати колір, розмір та положення. StoryboardThat має велику бібліотеку ілюстрацій, які також можна використовувати у своїх коміксах [5]. Програма ідеально поєднує широкий функціонал і максимально зручний інтерфейс. Готовий проєкт можна завантажити у вигляді PDF-документа, презентації PowerPoint, зображення у форматі png (з логотипом сервісу). Також є можливість вбудувати проєкт на власний сайт за кодом чи прямим посиланням.

Ідеї для використання StoryboardThat в соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі:

- створення коміксів (зразок «На вечірці») [3].
- створення та доповнення учнями історій з оцінки рівня ризиків у навколишньому середовищі для особистого здоров'я і безпеки, передбачення способів уникнення або зменшення виявлених небезпек та інших;
 - підготовка відповідної сценки або діалогу показ її у класі (використати готовий комікс або додати свої репліки);
 - використання коміксів для демонстрації правил безпечних стосунків під час міжособистісного спілкування;
 - створення ілюстрованих аркушів для вивчення тем щодо класифікації чи різноманітності (види небезпек; рівні ризиків; соціальні детермінанти здоров'я; доходи і витрати);
 - «оживити» малюнки з коміксу, додавши репліки (зразок – «Доповни історію» [2]);
 - створення учнями власного коміксу, взявши за основу створений комікс вчителем, із подальшим наведенням прикладів із життя;
 - спільна робота над коміксом або історією («Відмова від пропозиції покататися на мотоциклі» [1]);
 - доповнити історію або комікс.

Покрокова інструкція

Крок 1. Для незареєстрованих учителів. Увійдіть в сервіс [6]. Зареєструйтеся за допомогою електронної пошти або авторизуйтеся за допомогою Google чи Facebook (рис. 1). Для переходу до форми авторизації натисніть на кнопку «Зареєструватися» в меню зверху (рис. 2). Можна створити дві розкадровки на тиждень безкоштовно або скористатися платною версією (перейти на преміум-акаунт), щоб отримати більше функцій.

Рис. 1

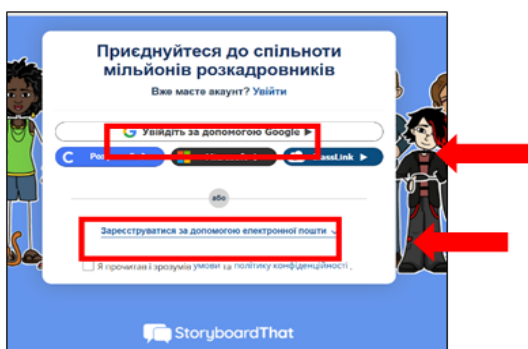

Рис. 2

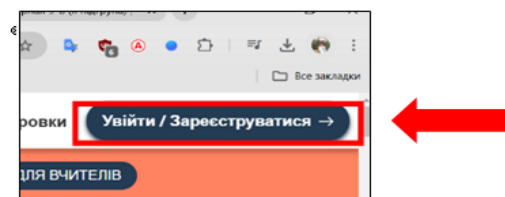
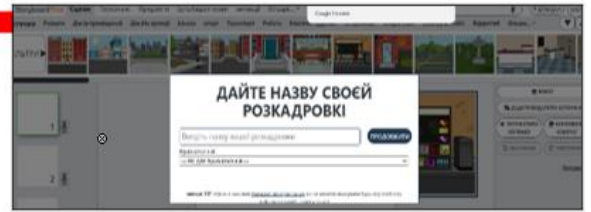

Рис. 3

Рис. 4

Крок 2. Створення комікса. Натисніть на кнопку «Створення розкадровки» в бічному меню сайту (рис. 3) та напишіть назву (рис. 4). Після того, як ваша розкадровка названа, вона збережеться у вашому обліковому записі в розділі «Мої розкадровки» та зберігатиметься в режимі реального часу під час вашої роботи.

Оберіть макет, сцени, персонажів, діалоги та інші елементи з верхньої панелі інструментів (рис. 5) та перетягніть її вниз у клітинку. На бічній панелі з правого боку доступні функції для редагування сцени (рис. 5), персонажів (рис. 6) та інших елементів.

Рис. 5

Рис. 6

Крок 3. Збереження комікса. У нижньому правому куті вікна натисніть «Зберегти та вийти» (рис. 7).

Рис. 7

Крок 4. Завантаження та робота з коміксом. Створений комікс можна редагувати, використати як шаблон, роздрукувати (рис. 8) та завантажити (рис. 9, 10, 11).

Рис. 8

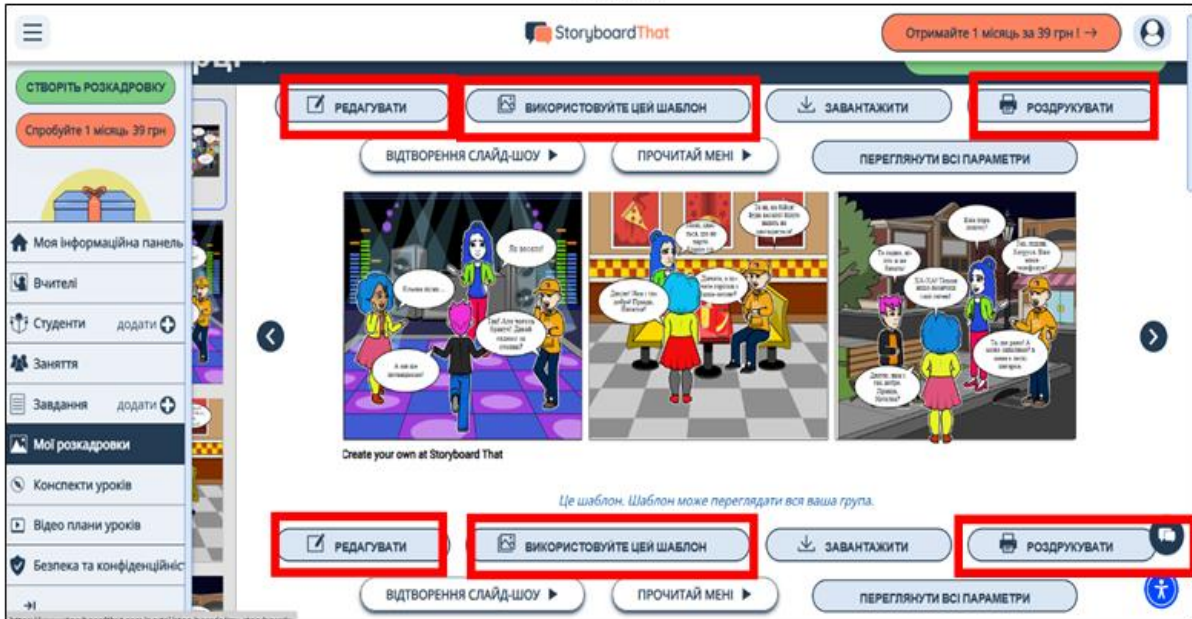

Рис. 9

Рис. 10

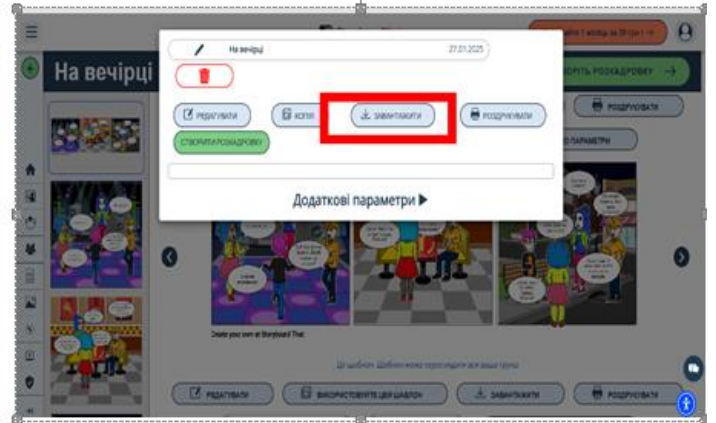

Рис. 11

Параметри завантаження		
Це БЕЗКОШТОВНИЙ акаунт. Ваші зображення матимуть ВОДЯНІ ЗНАКИ. Оновіть зораз, щоб видалити їх!		
Найкраще для	опис	
 Пакет зображень	Презентації, App Smashing	Кожну клітинку вашої розкладовки буде експортовано як окреме зображення у файлі zip.
 Зображення високої роздільної здатності	Блоги, плакати	Завантажте одне гігантське зображення всієї розкладовки.
 PDF	Широкоформатний друк, Adobe Illustrator	Завантажте PDF-версію вашої розкладовки.
 PowerPoint	Презентації	Перетворіть свою розкладовку на дивовижну презентацію! Працює з Microsoft PowerPoint, Apple Keynote і Google Slides.
 Соціальні медіа, блоги		Перетворіть свою розкладовку на анімований GIF!

У цій інструкції представлено, як легко й швидко можна створити комікс у StoryboardThat, використати його як шаблон для створення нових коміксів, а також роздрукувати для використання на уроках. За допомогою сервісу StoryboardThat можна створювати різноманітні

розкадровки, історії від імені головного героя чи будь-якого іншого персонажа. Завдяки тисячам сцен, персонажів, предметів тощо створювати за допомогою StoryboardThat захоплює й просто [4].

Висновки. Це чудовий спосіб стисло організувати та подати інформацію. StoryboardThat – це потужний інструмент, який допомагає перетворити традиційні уроки на захоплюючий процес навчання через візуальні історії. Використання коміксів дозволяє не лише залучити учнів, а й розвинути їхні креативні, аналітичні та комунікативні навички.

Список використаних джерел

1. Відмова від пропозиції покататися на мотоциклі: комікс / В. Княгницька. URL:<https://surl.li/vhtqrb>
2. Доповни історію: комікс / В. Княгницька. URL:<https://surl.li/hlktds>
3. На вечірці»: комікс / В. Княгницька. URL:<https://surl.li/aaxdr>
4. Створення коміксу в сервісі Storyboard That: Світлана Попкова : YouTube-канал. URL:<https://youtu.be/TxhpwB8cHyY>
5. Як створити комікс, сервіс Storyboard That. Creative Teacher: YouTube-канал. URL:<https://youtu.be/sbfFKNes8TA?si=cwJCreUld0ivzTIT>
6. StoryboardThat: онлайн-інструмент для створення цифрових коміксів. URL:<https://www.storyboardthat.com/>

Кожем'якіна Ірина Володимирівна,
доцентка кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
кандидатка педагогічних наук, доцентка

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Анотація. У статті розглянуто аспекти розвитку професійної компетентності з маркетингової діяльності керівників закладів дошкільної освіти у процесі підвищення їх кваліфікації в умовах післядипломної освіти; окреслено ефективні стратегії маркетингової діяльності у закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, керівник закладу освіти, маркетинг, маркетингова діяльність, стратегії маркетингової діяльності.

Актуальність дослідження. Проблема запровадження маркетингу у діяльність закладів освіти, зокрема закладів дошкільної освіти, наразі стає актуальною, зважаючи на виникнення конкурентності на ринку освітніх послуг. Освітній маркетинг як механізм соціальної орієнтації на ринкові процеси в освітній галузі ще лише формується, тому запровадження процесів маркетингової діяльності у освітній сфері потребує значної уваги керівників закладів освіти, до яких відносяться і заклади дошкільної освіти. Тому керівники та педагоги закладів дошкільної освіти мають активно розвивати свої пропозиції щодо надання сучасних та якісних освітніх послуг.

Метою та завданнями статті є аналіз аспектів розвитку професійної компетентності з маркетингової діяльності керівника закладу дошкільної освіти у процесі підвищення кваліфікації в умовах післядипломної освіти.

Аналіз останніх публікацій. Сьогодні вже існує незначний спектр досліджень з маркетингу в освіті. Зокрема, детальний аналіз наукових основ маркетингового управління в освіті здійснила у своєму монографічному дослідженні З. Рябова. Особливості маркетингу у сфері освітніх послуг досліджували О. Болотна, А. Могилова та ін.. Можливості формування маркетингових відносин у сфері освітніх послуг з'ясовували С. Вільчинська, С. Ковальчук та ін.. Проте питання запровадження маркетингу у діяльність закладів дошкільної освіти наразі потребують подальшого дослідження.

Виклад основного змісту статті. З кожним роком конкуренція на ринку освіти стає дедалі жорсткішою. Крім традиційних навчальних закладів, активну роль почали грати онлайн-платформи та освітні громадські організації. Вони пропонують нові формати навчання, часто гнучкіші та доступніші, ніж традиційні заклади освіти. Це зумовлює необхідність запровадження маркетингу у закладах освіти, зокрема у закладах дошкільної освіти. А керівників закладів дошкільної освіти активно розвивати свою професійну компетентність із маркетингової діяльності.

На такий виклик сьогодення у сфері освітніх послуг важливим є реагування закладів післядипломної педагогічної освіти, які спрямовують свої зусилля у процесі підвищення кваліфікації педагогів на розвиток їх компетентностей. Зокрема, серед визначеного Професійним стандартом спектру загальних компетентностей керівників закладів дошкільної освіти: громадянська, соціальна, культурна, когнітивна та підприємницька, на нашу думку, компетентність із маркетингової діяльності можна розглядати як складову підприємницької компетентності або як окрему професійну компетентність, яка наразі набуває важливого значення у діяльності керівників закладів дошкільної освіти.

Вважаємо, що розвиток компетентності з маркетингової діяльності керівника закладу дошкільної освіти насамперед, передбачає розуміння й усвідомлення того, що сучасні заклади дошкільної освіти стикаються сьогодні з низкою викликів: воєнний стан, демографічні зміни, перехід на онлайн-навчання, швидкий розвиток технологій, інклюзивна освіта, розширення освітнього простору, запровадження Базового компоненту дошкільної освіти (2021) та Закону України «Про дошкільну освіту» (2024).

Щоб залишатися на вершині попиту заклади дошкільної освіти мають реагувати на ці зміни, активно просувати себе на ринку освітніх послуг.

Відтак, вважаємо дієвим у розвитку професійної компетентності з маркетингової діяльності керівників закладів дошкільної освіти запровадження змін у навчально-тематичних планах курсів підвищення кваліфікації у процесі їх неперервної післядипломної освіти, які проводяться на базі інститутів післядипломної освіти. На базі Сумського обласного інституту післядипломної освіти у навчально-тематичних планах курсів підвищення кваліфікації для керівників закладів дошкільної освіти (директорів, методистів) передбачено введення тематичного блоку «Маркетинг в освіті», який спрямований на реалізацію завдання щодо розвитку знань, вмінь і навичок, які є базовими для розвитку компетентності з маркетингової діяльності.

Насамперед, на лекційних і практичних заняттях здійснюється мотивація керівників закладів дошкільної освіти (завідуючих та методистів) до запровадження маркетингу у діяльність закладів

дошкільної освіти, яка спрямована на усвідомлення того, що маркетинг допомагає не лише донести унікальні особливості закладу дошкільної освіти до потенційних клієнтів (батьків і дітей), а й створити навколо закладу освіти позитивний імідж.

У започаткованому тематичному блоці «Маркетинг в освіті» вивчаються та з'ясовуються на практиці можливості запровадження й реалізації стратегій маркетингу освіти у закладах дошкільної освіти. Аналіз існуючих досліджень [1; 2] та набутий наразі досвід маркетингової діяльності закладів дошкільної освіти дозволяє визначити ефективними для створення позитивного іміджу закладу та його конкурентноспроможності певні стратегії.

Насамперед, така стратегія як **брендінг закладу освіти** [3]. За допомогою створення бренду можна донести до потенційних клієнтів (батьків і дітей) цінності вашого закладу дошкільної освіти, виділитись серед конкурентів. Складовими створення бренду закладу дошкільної освіти є:

- унікальність – заклад дошкільної освіти має запропонувати щось унікальне: це може бути авторська методика навчання, партнерство з іншими закладами освіти та закладами позашкільної освіти, із закладами мистецтва, соціальними структурами, громадськими організаціями, промисловими компаніями та виробництвами тощо;

- позиціонування – заклад дошкільної освіти має чітко визначити свою цільову аудиторію та позиціювати себе таким чином, щоби залучати саме цих клієнтів (батьків і дітей).

Розуміючи, що бренд – це перше, що бачить їх клієнт (батьки і діти) керівники закладів дошкільної освіти на практичних заняттях здійснюють критичний аналіз того, як представлений їх заклад дошкільної освіти у медійному просторі (сайти, сторінки facebook та ін..), які розміщено фото і опис закладу дошкільної освіти, соціальні та освітні проекти садочка, досягнення працівників закладу та вихованців тощо.

Саме завдяки бренду заклад дошкільної освіти запам'ятають. Бренд – це те, що вирізняє заклад дошкільної освіти від інших, тому для створення бренду закладу необхідно вивчити конкурентів, тобто інші заклади дошкільної освіти. Насамперед в місті, а також регіоні та країні. Тому практична самостійна робота керівників закладів дошкільної освіти з тематичного блоку «Маркетинг в освіті» передбачає критичний аналіз та оцінку представлених брендів закладів дошкільної освіти області. Аналізується сайт закладів освіти, їх цінності, яка у них реклама та інше. Результати аналізу фіксуються у такому інструменті стратегічного розвитку закладу освіти як SWOT-аналіз.

Для здійснення якісного брендінгу закладів дошкільної освіти, орієнтуємо їх керівників на постійний зворотній зв'язок з батьками дітей кожного дня, вивчення їх запитів, очікувань, вражень, реакцій тощо. Вважаємо це надзвичайно важливим.

Також важливим і необхідним в умовах високої конкурентності задіювати у розвиток дітей дошкільного віку сучасні методи, методики та технології. Тому спрямовуємо керівників закладів дошкільної освіти на постійне вивчення ефективних інноваційних методів, методик та технологій активного розвитку та навчання дошкільників. Для цього пропонуємо різноманітні курси, вебінари, дієві онлайн канали, професійні групи у соціальних мережах, науково-практичні конференції, майстер-класи, педагогічні куфери тощо, які представляє освітянська спільнота, в тому числі і викладачі та методисти Сумського обласного інституту післядипломної освіти.

Ще однією із ключових маркетингових стратегій в освітній сфері, на думку спеціалістів з маркетингу в освіті, є **контент-маркетинг** [3]. Оскільки освітні послуги вимагають серйозного

підходу до вибору, батьки потенційних вихованців прагнуть зібрати якнайбільше інформації перед ухваленням рішення щодо обрання закладу дошкільної освіти. Саме тут контент відіграє важливу роль. Тому звертаємо увагу керівників закладів дошкільної освіти на те, що заклади освіти можуть вести *освітні блоги*, де висвітлюються актуальні теми в освіті, досягнення дітей та педагогів, новини подій, які відбуваються у закладі. Це допоможе встановити зв'язок з аудиторією, підвищити довіру до бренду та продемонструвати спроможність закладу.

Також доцільним створити *відеоконтент* про заклад дошкільної освіти, інтерв'ю з вихователями, методистом, завідуючою та наявними у закладі спеціалістами, відгуки батьків та презентацію освітніх програм, проектів та технологій. Усе це допоможе потенційним клієнтам (батьки і діти) краще зрозуміти, як організовано освітній процес у закладі та які можливості перед ними відкриваються.

Цікавим інструментом для створення контент-маркетингу закладів дошкільної освіти можуть стати *освітні подкасти*, у яких обговорюються актуальні теми, пов'язані з програмами навчання чи перспективами у розвитку дітей у закладі дошкільної освіти та після закінчення навчання.

Усвідомлюючи, що соціальні мережі стали невід'ємною частиною нашого життя, вважаємо доцільним активно використовувати їх для взаємодії з аудиторією (родини дітей).

Важливо створювати контент, який буде цікавим та корисним для цільової аудиторії. Тому дієвою стратегією маркетингової діяльності закладів дошкільної освіти може бути **залучення через соціальні мережі** [3] потенційних клієнтів (батьків і дітей). Серед інструментів залучення через соціальні мережі доречно задіяти: *інтерактивні пости* (вікторини, опитування чи конкурси), щоби привертати увагу своєї аудиторії; *історії успіху* (розповіді про досягнення вихованців та випускників), які можуть надихати батьків дошкільників сприяти формуванню позитивного іміджу закладу; *відео на facebook*, в *instagram* тощо.

Ще однією стратегією маркетингової діяльності у закладах дошкільної освіти може стати **персоналізація підходу до дітей та їх батьків**. Розвиток технологій створює широкі можливості для персоналізованої взаємодії з потенційними клієнтами (батьків і дітей): таргетована (целеспрямована) реклама, індивідуальні пропозиції та автоматизовані email-розсилки, адаптовані під конкретні інтереси дітей та їхніх батьків.

Однією з найефективніших стратегій маркетингової діяльності у закладах дошкільної освіти є **проведення онлайн-заходів**. Вебінари, онлайн-презентації та віртуальні дні відкритих дверей дозволяють потенційним клієнтам (батькам і дітям) дізнатися більше про програми навчання та розвитку дітей, поставити запитання та особисто познайомитися з вихователями, методистом та керівником закладу освіти.

Важливою стратегією маркетингової діяльності у закладах дошкільної освіти є **робота з репутацією закладу освіти** [3]. Відгуки та рекомендації відіграють важливу роль у прийнятті рішень батьками щодо обрання закладу дошкільної освіти, тому слід активно працювати з відгуками батьків випускників, які навчаються на цей момент, заохочувати їх ділитися своїм досвідом у соціальних мережах.

Висновки. Отже задіяні аспекти щодо розвитку компетентності з маркетингової діяльності керівників закладів дошкільної освіти у процесі підвищення кваліфікації на базі Сумського обласного інституту післядипломної освіти дозволять керівникам закладів дошкільної освіти

ефективно розвивати компетентність з маркетингової діяльності, яка є для них стратегічно важливою.

Список використаних джерел

1. Болотна О.В. Особливості маркетингу у сфері освітніх послуг. URL:https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2021/Conf_25.06.21/Conf_25.06.21
2. Вільчинська С.Б., Ковальчук С.В. Сфера освітніх послуг як об'єкт маркетингу відносин. *Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. Спец. вип. Маркетингова освіта в Україні*. Київ: КНЕУ, 2011. С. 14–25.
3. Маркетинг у сфері освіти: стратегії та тактики. 2024. URL:<https://myka.agency/tpost/sjm61i9691-marketing-u-sfer-osvti-strateg-ta-taktik>

Костенецька Ірина Володимирівна,
учителька географії

Сумський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів № 26 Сумської міської ради

РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ НА ІНТЕГРОВАНИХ ТА БІНАРНИХ УРОКАХ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ НУШ

Анотація. У статті розглядаються інтегровані й бінарні способи взаємодії на уроках природничої освітньої галузі. Засоби, форми і методики Нової української школи допомагають на уроках цієї освітньої галузі розвивати ключові компетентності учнів.

Ключові слова: ключові компетентності, природнича освітня галузь.

Актуальність дослідження. На сучасному етапі історичного розвитку суспільства виникла нагальна потреба в підготовці професійно-компетентної молоді, яка духовно, інтелектуально та психологічно підготовлена до самостійного життя. На сьогодні нашій державі потрібні особистості, які вміють швидко адаптуватися до стрімких змін, здатні до самостійного вибору сфер діяльності та орієнтовані на успіх.

Українська система освіти переживає глибокі трансформації, орієнтуючись на нові стандарти та вимоги. Реформа Нової української школи (НУШ) акцентує увагу на формуванні ключових компетентностей, що забезпечують успішну соціалізацію й реалізацію учнів у сучасному світі. Особливого значення набувають інтегровані та бінарні уроки, які сприяють створенню міждисциплінарного зв'язку, формуванню цілісного світогляду учнів і стимулюванню їхнього критичного мислення.

Інтеграція навчальних предметів не є новим явищем у педагогіці. Про неї писали ще Амонашвілі Ш., Зверев І., Коменський Я., Песталоцці Й., Сухомлинський В., Ушинський К. та інші. Серед сучасних науковців, які опікуються цією проблемою, можна назвати Т.Браже, О.Гільзову, Л.Масол, О. Сухаревську, В.Фоменка та інших. Ідеї формування ключових компетентностей на інтегрованих та бінарних уроках сьогодні надзвичайно актуальні, оскільки сприяють успішній реалізації нових освітніх завдань.

Мета статті – розглянути особливості організації інтегрованих та бінарних уроків у природничій галузі та їхню роль у розвитку ключових компетентностей учнів в умовах реформування освіти.

Виклад основного змісту статті. Нова українська школа (НУШ) – це реформа, спрямована на модернізацію освіти в Україні, орієнтуючись на сучасні потреби учнів і суспільства, важливими аспектами якої є змінена концепція навчання, орієнтація на компетентнісний підхід та розвиток ключових компетентностей учнів [4].

У Державному стандарті базової середньої освіти зазначено, що ключові компетентності – це сукупність знань, умінь, навичок, цінностей і установок, які людина застосовує в різних життєвих ситуаціях, щоб бути успішною в навчанні, роботі, особистому житті та суспільстві. Вони є основою для навчання впродовж усього життя та забезпечують здатність адаптуватися до змін у світі. Ключовими компетентностями згідно з реформою НУШ є наступні: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, інноваційність, екологічна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність [3].

Природнича освітня галузь – це одна з ключових складових освітнього процесу, яка охоплює вивчення природних явищ, законів природи та взаємодії людини з довкіллям. Її головна мета – формування в учнів системного розуміння природничих наук, розвиток наукового мислення, екологічної свідомості та здатності застосовувати знання в реальному житті [1].

В умовах реалізації реформи Нової української школи для розвитку ключових компетентностей учнів на уроках природничого циклу важливу роль відіграють інтегровані та бінарні уроки, які формують цілісну картину світу в учнів, сприяють розумінню зв'язків між явищами в природі, суспільстві та світі в цілому та більш міцному засвоєнню знань, спонукають до пошукової, дослідницької діяльності, розвитку критичного мислення.

Далі розглянемо детальніше особливості й переваги інтегрованих та бінарних уроків.

Інтегровані уроки – це педагогічний підхід, при якому різні предмети об'єднуються на одному уроці для більш глибокого розуміння теми. Вони дозволяють учням бачити зв'язки між різними предметами та вирішувати завдання, що потребують комплексного підходу. Це сприяє розвитку аналітичних навичок, навичок критичного мислення та здатності працювати в команді [5].
Переваги інтегрованих уроків:

1. Сприяють глибокому розумінню теми, оскільки вони розглядають її з різних точок зору.
2. Розвивають аналітичні навички.
3. Сприяють навчанню в контексті, допомагають учням бачити, як набуті знання можна використовувати в реальному житті.
4. Розвивають навички роботи в команді.

Міжпредметна інтеграція може бути повною або частковою. Повна інтеграція, будучи органічним поєднанням в одному курсі різних навчальних предметів, дає змогу нівелювати деякі недоліки предметної системи навчання, що сприяє різнобічному й цілісному засвоєнню знань. Часткова інтеграція полягає в поєднанні матеріалу з різних предметів, підпорядкованих одній темі.

Розрізняють інтеграцію за змістом (залучення матеріалу з інших, дотичних предметів); за способами пізнавальної діяльності, якими є спостереження, мислення, мовлення.

Методами та формами роботи на інтегрованих уроках є:

1. Проектна діяльність. Проектний підхід є одним із найефективніших методів формування компетентностей. Наприклад, на інтегрованому уроці хімії та біології учні можуть досліджувати властивості води в різних екосистемах.

2. Метод кейсів. На інтегрованих уроках учням пропонуються ситуаційні завдання. Наприклад, урок з фізики та географії може включати аналіз природних катаклізмів з точки зору законів механіки.

3. Використання цифрових технологій. Застосування інтерактивних платформ (Google Classroom, Office 365, Kahoot, PhET) дозволяє створювати віртуальні лабораторії для учнів, що значно збагачує освітній процес.

4. Експериментально-дослідницька діяльність. На інтегрованих уроках хімії та фізики учні можуть проводити експерименти з вивчення теплових явищ і хімічних реакцій.

Бінарні уроки – це ще один метод, за допомогою якого можна досягти активного розвитку ключових компетентностей.

Бінарний урок – це заняття, що побудоване на тісних міжпредметних зв'язках, яке проводиться спільно двома вчителями відповідних дисциплін. У сучасному тлумаченні бінарний урок повинен бути побудований на активному використанні комп'ютерної техніки, на знаннях учнів, творчому мисленні, обізнаності та широкому професіоналізмі педагогів [2].

На таких уроках два предмети поєднуються в парі, і вони взаємодіють для вирішення спільних завдань. Наприклад, географія може поєднуватися з біологією та хімією під час вивчення теми «Вода як універсальний розчинник: фізико-хімічні властивості та її роль у живих організмах».

Бінарні уроки мають ряд переваг:

1. Розвивають креативність – взаємодія різних предметів створює можливості для творчого мислення та використання знань у нетрадиційний спосіб.

2. Формують комунікативні навички – учні навчаються ефективно спілкуватися, ділитися ідеями та взаємодіяти з однолітками.

3. Сприяють засвоєнню матеріалу – використання різних підходів допомагає учням краще засвоювати інформацію та бачити її практичне застосування.

4. Навчання стає активним. На бінарних уроках важливо ставити акцент на активному навчанні. Замість традиційних уроків учителі можуть створювати сценарії для обговорення, дебатів, проєктів та практичних вправ. Це сприяє розвитку критичного мислення, навичок розв'язання проблем, спільної роботи та ініціативи.

5. Формування цілісного світогляду. Учні отримують змогу побачити взаємозв'язок явищ у природі.

6. Розвиток критичного мислення. Інтегровані та бінарні уроки сприяють аналізу, порівнянню та узагальненню інформації з різних джерел.

7. Підвищення мотивації до навчання. Інтерактивні форми роботи, міждисциплінарність і використання цифрових інструментів роблять уроки цікавими та актуальними [2].

Підготовка до проведення бінарних уроків має включати декілька етапів. Перший етап – аналіз навчальних програм з предметів. Педагогами підбираються предмети й теми, де можливі варіанти бінарних занять, визначається тип і мета заняття, час його проведення.

Другий етап – це спільна робота вчителів над розробкою плану-конспекту заняття, над підготовкою потрібних матеріалів для уроку. На цьому етапі ставляться задачі до кожного з предметів, визначається мета.

Третій етап – це контрольний огляд і коректування розроблених матеріалів до заняття. Четвертий етап – планування бінарного заняття в розкладі уроків. Можливі різні варіанти планування в залежності від типу, мети й змісту уроку.

Психологічна й методична сумісність учителів відіграє не останню роль у підготовці та проведенні бінарного уроку.

Роль учителя під час проведення бінарних та інтегрованих уроків надзвичайно важлива. Педагог повинен не просто надавати інформацію, але й бути наставником, який спрямовує учнів на шляху до досягнення цілей. Він створює сприятливу атмосферу для співпраці та взаємодії, стимулює самостійність та ініціативу здобувачів освіти. Учителі повинні бути готові до постійного вдосконалення своєї роботи та навчання новим методам та прийомам.

Оцінювання на інтегрованих і бінарних уроках також потребує нового підходу. Важливо враховувати не лише знання, але й навички та вміння учнів. Для цього можна використовувати різноманітні методи, такі як формувальне оцінювання (портфоліо, самооцінювання, взаємооцінювання), рубрики та інші інструменти, що дозволяють відстежувати розвиток ключових компетентностей.

Висновки. Таким чином, розвиток ключових компетентностей учнів на інтегрованих та бінарних уроках в умовах НУШ є важливим завданням для сучасного освітнього процесу. Розвиваючи такі навички, ми готуємо молоде покоління до успішного майбутнього, де вони зможуть активно приносити користь суспільству та розвивати власний потенціал.

Список використаних джерел

1. Богданова О. Розвиток ключових компетентностей учнів шляхом використання інтерактивних технологій навчання при викладанні предметів природничої освітньої галузі. URL: [https://C:/Users/admin/Downloads/mv_58-490-502%20\(2\).pdf](https://C:/Users/admin/Downloads/mv_58-490-502%20(2).pdf)
2. Віннік В., Тімченко Т. Підготовка та проведення бінарних уроків URL: <https://vseosvita.ua/library/posibnik-provedenna-binarnih-urokiv-285230.html>
3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>

Кужель Людмила Миколаївна,

заступниця директора з навчально-виховної роботи, учителька хімії, інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», учителька вищої категорії, старша вчителька. Олешнянський ліцей Чупахівської селищної ради Охтирського району Сумської області

ІНТЕРАКТИВНЕ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ НА ПЛАТФОРМІ NEARPOD

Анотація. У статті досліджено можливості використання платформи Nearpod для створення інтерактивних уроків у сучасному освітньому процесі. Проаналізовано її функціонал, зокрема інтеграцію мультимедійного контенту, засоби оцінювання знань у режимі реального часу та можливості для активної взаємодії між учнями/-цями й викладачем. Окреслено переваги використання Nearpod у порівнянні з традиційними методами навчання та визначено його вплив на підвищення залученості здобувачів освіти. Розглянуто перспективи застосування інтерактивних технологій у різних освітніх контекстах.

Ключові слова: Nearpod, цифрова освіта, мультимедійний контент, оцінювання знань, онлайн-уроки.

Актуальність дослідження. З розвитком цифрових технологій зростає потреба в інноваційних освітніх інструментах, які підвищують ефективність навчального процесу. Традиційні методи навчання, засновані переважно на лекційних заняттях і друкованих матеріалах, поступово втрачають свою результативність у контексті сучасного інформаційного середовища. Цифрові сервіси, використовувані в онлайн-освіті сьогодні, дозволяють за допомогою інтерактивних презентацій гейміфікувати навчальний процес, створювати освітнє середовище взаємодії вчителів та учнівства. Однією з таких онлайн-платформ є Nearpod, яка дозволить перетворити звичні презентації у гейміфіковані інтерактиви та справжнісінькі комп'ютерні ігри. Впровадження інтерактивної платформи Nearpod сприяє активному залученню учнів/-ць і підвищенню рівня засвоєння знань.

Мета статті: проаналізувати функціональні можливості платформи Nearpod для активізації освітнього онлайн-процесу при викладанні предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Виклад основного змісту статті. Nearpod є універсальним інструментом, який може ефективно використовуватися в різних сферах освіти. Його переваги стають очевидними в шкільній освіті, оскільки інтерактивні уроки допомагають утримувати увагу учнів/-ць, роблячи навчання більш цікавим та доступним. Досвід використання Nearpod у різних навчальних середовищах свідчить про його ефективність у покращенні взаємодії між учителем та учнями/-цями, підвищенні рівня засвоєння матеріалу та формуванні сучасних навичок роботи з цифровими технологіями.

Однією з головних проблем традиційного навчання є низький рівень залученості школярів, що особливо актуально в умовах дистанційної освіти. Інтерактивна платформа Nearpod допомагає подолати цей бар'єр завдяки використанню мультимедійного контенту та активних методів навчання.

На основі результатів опитування, проведеного Nearpod у 2023 році з 1025 відповідей вчителів і керівників освіти було зроблено підсумок, що Nearpod покращує залучення учнів та студентів на 92 %, покращує досвід особистого навчання на 87 %, а також на 87 % допомагає учням активніше доєднатися до навчального матеріалу [1].

Цікавий функціонал програми Nearpod включає оцінювання в режимі реального часу (тести та опитування), що дозволить миттєво проаналізувати розуміння учнів/-ць; інструменти (вікторини, малювання, віртуальна екскурсія, підбір, колаборації, заповнення пропусків, дошки для дискусій та інше). Інтеграція таких елементів, як: вбудовані опитування, гейміфіковані тести («Time to Climb»), спільні дошки для колективної роботи, інтерактивні презентації сприяють підвищенню мотивації здобувачів освіти і покращують розуміння матеріалу.

Застосування Nearpod сприяє розвитку критичного мислення завдяки інтерактивним дискусіям, які дають змогу дітям не лише відповідати на запитання, а й обґрунтовувати власну позицію, аналізувати різні точки зору та розвивати навички аргументованого висловлення думки.

На основі проведеного аналізу можна виокремити такі ключові переваги використання Nearpod:

– **Активізація навчального процесу.** Використання інтерактивних інструментів (вікторини, завдання на співпрацю, вбудовані відеоматеріали, віртуальні екскурсії) сприяє підвищенню концентрації уваги та залученості у процес навчання.

– **Гнучкість і адаптивність.** Nearpod дозволяє створювати навчальні матеріали, що відповідають рівню підготовки учнівства, а також оперативно змінювати зміст відповідно до їхніх потреб.

– **Можливість миттєвого зворотного зв'язку.** Учитель може отримувати відповіді у реальному часі, що дає змогу своєчасно коригувати подачу матеріалу, звертаючи увагу на складні моменти.

– **Персоналізоване навчання.** Завдяки можливості самостійного проходження інтерактивних уроків школярі можуть засвоювати матеріал у власному темпі.

– **Аналітика та моніторинг успішності.** Nearpod надає детальну інформацію про результати кожної дитини, що дозволяє відстежувати прогрес і вдосконалювати навчальні методики.

Використання Nearpod на практиці під час занять показало, що учні/-ці не лише краще взаємодіють із матеріалом, а й активніше беруть участь у дискусіях та групових проєктах.

Ідеї для використання Nearpod в соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі:

- розвиток навичок керування емоціями;
- організація спільних квестів на відпрацювання навичок першої домедичної допомоги чи інших;
- учні/-ці разом слухатимуть, обговорюватимуть і презентуватимуть власне бачення і спільні рішення щодо безпеки, здоров'я, добробуту відповідно до прагнень і потреб;
- аналізуватимуть, перетворюватимуть, оцінюватимуть різну інформацію;
- через інтерактивні симуляції розвиватимуть комунікативні навички та вирішуватимуть конфлікти;

- здійснюватимуть самооцінювання і самоконтроль, розроблятимуть і використовуватимуть індивідуальні навчальні стратегії, які передбачають раціональне планування, рефлексію та оцінювання результатів;
- тренуватимуть активне слухання під час комунікації;
- навчатимуться уникати небезпечного / шкідливого контенту;
- прийматимуть обґрунтовані рішення.

Покрокова інструкція роботи в Nearpod [2].

Крок 1. Створення облікового запису на платформі. Перейдіть на офіційний сайт Nearpod за посиланням: <https://nearpod.com/>. У верхньому правому куті сторінки натисніть кнопку «Sign up for FREE». (zareєstrуватися/увійти). Виберіть спосіб реєстрації: за допомогою Google-акаунту або введенням електронної пошти та пароля. Після реєстрації відкриється головна сторінка вашого облікового запису.

Крок 2. Початок використання. Увійдіть у ваш особистий кабінет. Ви побачите панель з такими розділами: «Library» (бібліотека) – збережені уроки та ресурси; «Reports» (звіти) – аналітика та оцінки учнів/-ць; «Create» (створити) – можливість створення нового інтерактивного уроку.

Крок 3. Використання бібліотеки Nearpod. Перейдіть до розділу «Library». Використайте фільтри для вибору предмета або віку учнів/-ць. Оберіть необхідний інтерактивний урок та ознайомтеся з його коротким описом. Додайте презентацію до своєї бібліотеки та відредагуйте її за потреби.

Крок 4. Створення уроку. Перейдіть на головну сторінку та натисніть кнопку «Create» (створити). Виберіть опцію «Lesson» (урок). Відкриється конструктор слайдів, де ви можете завантажити презентації, PDF-файли, зображення; додати інтерактивні елементи.

Крок 5. Додавання контенту та інтерактивних елементів. Натисніть «Add Slide» (дати слайд). Виберіть «Content» (контент), щоб додати: текст, зображення, відео, PDF-файли. Щоб додати інтерактивні елементи, оберіть «Activities» (активності) та виберіть один із варіантів: вікторина; віртуальна екскурсія; дошка для обговорень; опитування тощо. Відредагуйте текст, порядок слайдів та інтерактивні елементи.

Крок 6. Збереження та публікація уроку. Натисніть «Save and Exit» (зберегти і вийти). Дайте назву вашому уроку. (Наприклад, інтерактивний урок «Самодопомога і невідкладна допомога») (<https://app.nearpod.com/?pin=729CT>). Урок буде збережено в розділі «My Library» (Моя бібліотека).

Крок 7. Використання уроку з учнями. Перейдіть у «My Library». Оберіть потрібний урок і натисніть «Launch» (запустити). Оберіть формат проведення уроку: «Live Participation» (живий режим) – учнівство приєднується в реальному часі; «Student-Paced» (самостійне опрацювання) – учні/-ці працюють у зручний для них час.

Для підключення учням/-цям необхідно отримати код доступу від учителя. ввести його на сайті Nearpod у відповідному полі, натиснути «Join Lesson» (приєднатися до уроку).

Крок 8. Налаштування уроків. Відкрийте урок у розділі «My Library». Натисніть «Edit» (редагувати), щоб внести зміни. Налаштуйте термін доступу до уроку, встановивши необхідні дати.

Запропонована інструкція допоможе вчителям швидко зорієнтуватися на платформі та створити свої інтерактивні уроки, цікаві та захоплюючі, які покликані залучати учнів/-ць до активної участі в навчальному процесі.

Особливістю платформи Nearpod є те, що дія інтерактивного режиму уроку обмежена в часі, програма надає доступ на два місяці, в ручному режимі можна задати термін дії максимум на один рік, а потім покликання стає неактивним. Для відновлення активності необхідно в особистому кабінеті відкрити урок для редагування і встановити новий термін, але при цьому формується нове покликання.

Бажаєте дізнатися більше про аналітику, інструменти синхронної та асинхронної взаємодії при дистанційному навчанні? Перегляньте виступ Ганни Дудіч – учительки англійської мови, заступника директора з імплементації STEM-освіти в гімназії ім. Т. Г. Шевченка, сертифікованого вчителя Nearpod [3].

Платформа Nearpod стане у нагоді для організації ефективної онлайн-комунікації як під час очного, так і дистанційного навчання. Може бути дуже корисним інструментом для впровадження універсального дизайну в навчанні, а також дозволяє вчителям створювати інклюзивне та адаптивне навчальне середовище, що підходить для учнів/-ць з різними навчальними потребами та стилями навчання.

Висновки. Використання Nearpod відкриває нові можливості для викладання та навчання. Завдяки інтеграції мультимедійного контенту, інтерактивних завдань і можливості отримання миттєвого зворотного зв'язку, ця платформа допомагає підвищити зацікавленість учнів/-ць та ефективність засвоєння матеріалу.

Досвід використання Nearpod доводить, що інтерактивне навчання значно перевершує традиційні методи, особливо в умовах сучасного цифрового середовища. Перспективи застосування таких платформ є надзвичайно широкими, і їх використання лише набирає обертів у всіх сферах освіти.

Список використаних джерел

1. Nearpod: онлайн-платформа для презентацій та взаємодії. URL: <https://nearpod.com/>
2. Використання сервісу NEARPOD під час змішаної форми навчання. Вебінари від Мій Клас : МійКлас : YouTube-канал. URL: <https://cutt.ly/Ze4nTMPZ>
3. Дудіч Г. Платформа Nearpod як ефективний інструмент синхронної та асинхронної взаємодії при навчанні. URL: <https://cutt.ly/4e4nYp9K>

Кулініч Сергій Володимирович,

учитель I категорії з інформатики

Комишанського ліцею Комишанської сільської ради Охтирського району Сумської області

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ІНФОРМАТИКИ

Анотація. У статті аналізується сучасні принципи навчання інформатики та надані рекомендації щодо проведення уроку інформатики в ліцеї.

Ключові слова: інформатика, особистісно-професійна компетентність, професійна компетентність, сучасність, принципи.

Актуальність дослідження. Базові знання людина отримує у школі, а основою шкільного навчання є урок. Від методів викладання уроку залежить все: знання, уміння, набуття компетентностей, культура та доброзичливість у взаєминах між учнями, вчителями і батьками. Сучасні умови і ритм життя вносить корективи в структуру і типологію уроку, в методи і засоби навчання. Незмінною залишається роль вчителя в освітньому процесі, його авторитет настільки високий і міцний, що не підлягає сумнівам навіть найсміливіших критиків [1, с. 5-9].

Урок інформатики є зовсім не схожими на інші шкільні предмети, не за змістом, не за цілями навчання. Завдання, що вирішуються при вивченні інформатики, відносяться як до інформатики, так і до інших шкільних предметів, оскільки інформатика має міжпредметний характер. Персональний комп'ютер використовують як об'єкт вивчення: формуються базові знання і уміння роботи з ПК (пристрої, операційна система, методи пошуку інформації і так далі); в той же час комп'ютер є засобом навчання і інструментом для вирішення завдань. Специфіка уроку інформатики виявляється, передусім, в істотному обсязі практичних робіт з використанням комп'ютера, при якому «контактний час» роботи з комп'ютером становить майже половину уроку.

Як для учнів, так і для вчителів, урок цікавий тоді, коли він сучасний – це й зовсім новий, і такий, що не втрачає зв'язку з минулим, актуальний. Актуальний (від лат. *actualis* – «діяльний») означає важливий, суттєвий на сьогодні. А ще дієвий, сучасний, має безпосередній зв'язок з інтересами людини. Крім цього, якщо урок сучасний, то він обов'язково закладає основу для майбутнього кожної дитини.

Якість підготовки учнів із тієї чи іншої навчальної дисципліни багато в чому визначають рівень проведення уроку, його змістовна й методична наповненість, атмосфера. Щоб цей рівень був досить високим, учитель під час підготовки уроку має перетворити його на своєрідний твір з певним задумом, зав'язкою і розв'язкою.

На думку М.М. Верзилина, «урок – це сонце, навколо якого, наче планети, обертаються всі інші форми навчальних занять». Створення будь-якого уроку починається з усвідомлення й правильного, чіткого визначення його кінцевої мети: чого вчитель хоче досягти на занятті. Необхідно визначити засоби, які можуть допомогти вчителю досягти поставленої мети, а вже потім обрати спосіб дії [2, с.13-19].

Виклад основного змісту статті. Розглянемо найважливіші аспекти сучасного уроку.

1. Мотиваційно-цілеспрямований аспект

Мета сучасного уроку повинна бути конкретно й вимірюваною. Мету можна ототожнити з результатом заняття. Результат уроку — не успішність, не обсяг вивченого матеріалу, а набуті учнями знання. До таких універсальних дій слід віднести: як здатність діяти, застосовувати знання, реалізовувати власні проекти, схильність до соціальної дії тощо.

Такий підхід в жодному разі не заперечує значення знань, здобутих учнями, але акцентує особливу увагу на здатності використовувати ці знання. У сучасних умовах застосування отриманих знань важливіше, ніж їх здобуття.

До нових освітніх цілей уроку належать ті, які учні формулюють самостійно й усвідомлюють їх значущість особисто для себе [2, с.25-29].

2. Діяльнісний аспект

Новий зміст уроку в сучасних умовах – розв'язання проблем, що виникають у навчальному процесі, самими дітьми на занятті через самостійну активну пізнавальну діяльність. Проблемний характер сучасного уроку можна розглядати як відхід від репродуктивного підходу до заняття. Чим захопливіша, самостійна діяльність учнів, тим краща, оскільки діти набувають уміння розв'язувати проблеми. Навіть роботу з підручником на уроці можна розглядати як розвиток інформаційної компетентності учнів під час роботи з текстом.

Сучасний урок необхідно розглядати як ланку продуманої системи роботи вчителя, де вирішують питання навчання, виховання й розвитку учнів [3, с.4-9].

Розглянемо сучасні методи та прийоми роботи

Якими саме методами та прийомами роботи в навчальному процесі доцільно користуватися сьогодні? Відповідь на це питання слід шукати в школі. Уроки бажано проводити за зовсім іншою схемою. Якщо зараз найбільше поширений пояснювально-ілюстративний метод роботи, коли вчитель, стоячи перед класом, пояснює тему, а потім проводить вибіркове опитування, то відповідно до змін особливу увагу необхідно приділяти взаємодії учнів і вчителя, а також взаєминам між дітьми. Учень повинен стати живим учасником навчального процесу.

Дослідження німецьких науковців доводять, що людина запам'ятовує лише 10 % від того, що вона читає, 20 % від того, що чує, 30 % від того, що бачить; 50-70 % запам'ятовує під час участі в групових дискусіях, 80 % – під час самостійного виявлення й формулювання проблем. І лише коли учень безпосередньо бере участь у реальній діяльності, у самостійній постановці проблем, складанні та ухваленні розв'язання, формулюванні висновків і прогнозів, він запам'ятовує матеріал на 90 %. Дотичні результати отримали американські та українські дослідники.

Урок у сучасній школі відрізняється використанням діяльнісних методів і прийомів навчання. Прикладами таких методів можуть бути навчальна дискусія, діалог, відео обговорення, ділові та рольові ігри, відкриті питання, мозковий штурм [3, с.15-19].

Новий підхід до освітнього процесу відповідає сучасному уявленню про урок. Це таке заняття, де вчитель разом із школярами на рівних веде роботу з пошуку та відбору інформації наукового змісту, що підлягає засвоєнню. Тільки тоді навчання стає особистісно значущим, а учень сприймає вчителя як творця своїх знань. Дитина завжди зрозуміє те, до чого дійшла самостійно. Саме такі уроки дозволяють сьогодні реалізовувати нові освітні стандарти.

В основі сучасного уроку має бути й розвивальне навчання. Розвивальний урок спрямований на створення умов, у яких школяр відчуває себе самим собою, повноцінним учасником різних форм суспільного життя. Учитель на такому уроці – організатор навчальної діяльності [3, с.22-25].

Якщо порівняти традиційну діяльність педагога та діяльність учителя на сучасному уроці, мета якого – отримати мета предметні й особистісні результати, то можна побачити низку відмінностей.

Учитель користується жорстко структурованим конспектом уроку, підручником і методичними рекомендаціями. Учитель користується сценарним планом уроку, що надає педагогові свободу у виборі форм, методів і прийомів навчання, підручником і методичними рекомендаціями, інтернет-ресурсами, матеріалами колег.

У разі репродуктивних форм основні етапи уроку полягають у поясненні та закріпленні навчального матеріалу. Значна кількість часу відведена поясненню вчителя.

Головна мета діяльності вчителя – встигнути виконати все, що заплановано. Учитель повинен організувати діяльність дітей із пошуку та обробки інформації, узагальнення способів дії, з постановки навчального завдання [4, с.5-8].

Під час формулювання завдань учитель використовує такі способи: розв'язати, списати, порівняти, знайти, виписати, виконати тощо. Ці завдання не можна вважати творчими.

Використовує нові форми завдання: проаналізувати, довести (пояснити), порівняти, передати за допомогою символу, створити схему або модель, продовжити, узагальнити (зробити висновок), вибрати розв'язання або спосіб розв'язання, дослідити, оцінити, змінити, придумати .

Фронтальна форма роботи Переважно групова та / або індивідуальна робота школярів. Можливість одночасного ведення уроку в декількох класах, наприклад дистанційно, або двома педагогами (спільно з учителями інформатики, психологами та предметниками), з підтримкою тьютора чи в присутності батьків учнів [4, с.13-17].

Батьки беруть пасивну участь у навчальному процесі. На батьківських зборах вони ознайомлюються з діяльністю своїх дітей, слухають лекції психологів, розмовляють із педагогами.

Батьки мають можливість брати активну участь у навчальному процесі. Спілкування вчителя з батьками школярів може здійснюватися за допомогою Інтернету.

Для демонстрації досягнень школярів педагоги влаштовують виставки робіт учнів.

Презентації своїх досягнень влаштовують самі учні: під час організації елементів виставки у класах і холах, в інформаційно-освітньому середовищі школи, розміщення матеріалів у мережі Інтернет. Неабиякого значення в цьому процесі набуває навчальний простір учителя.

Результати навчання мають переважно предметний характер. Учні повинні демонструвати не тільки предметні результати, а й особистісні, метапредметні досягнення. Повинно відбуватися безперервне формування портфоліо школяра, де ведеться облік динаміки результатів навчання дитини: оцінювання проміжних результатів навчання, використання оцінок, формування адекватної самооцінки [4, с.41-49].

Ефективність уроку визначається мірою адекватності остаточних результатів і мети. Важливо оцінити не тільки знання, вміння і навички як такі, а й шляхи їх здобуття: шляхом передавання навчальної інформації з подальшим закріпленням учителем або навчання дітей власної діяльності щодо оволодіння змістом навчального предмета на основі їхньої самостійної діяльності. Вибір методів навчання, організаційних форм і засобів залежить від поставлених цілей уроку. При цьому кожному методу і прийому мають відповідати певні організаційні форми діяльності учнів на уроці.

Висновки. З поширенням ідеології комп'ютерно-орієнтованого навчання, що передбачає використання педагогічних програмних засобів, стає актуальним питання про зміну ролі і обов'язків учителя за умов роботи в комп'ютерному класі. Практика свідчить, що провідна роль учителя зберігається і навіть посилюється і за умов комп'ютерно-орієнтованого навчання, а комп'ютер у всіх випадках залишається надійним і ефективним засобом діяльності вчителя і учня. Використання комп'ютера разом з методично доцільними педагогічними програмними засобами дозволяє вдосконалити стиль та прийоми роботи вчителя за рахунок перекладання на комп'ютер рутинних операцій і забезпечення вчителю творчого підходу до розв'язування завдань навчання і виховання [5, с.9-14].

Такі важливі компоненти навчально-виховного процесу, як з'ясування можливих навчальних проблем і питань, які виникають у ході навчання, ведення дискусій, заохочення міркувань, підтримка дисципліни, вибір необхідного рівня деталізації при поясненні матеріалу для різних учнів та інші моменти міжособистісного спілкування учнів і вчителя та учнів між собою найефективніше організувати і проводити може лише вчитель, можливо і використовуючи комп'ютер для підтримки тих чи інших дій. Оскільки при використанні комп'ютерно-орієнтованих систем навчання навчально-пізнавальна діяльність значно інтенсифікується, учні встигають розв'язати значно більше різних задач, то, природно, при цьому виникає значно більше проблемних ситуацій і запитань, у з'ясуванні яких повинен брати участь вчитель. Тому при використанні комп'ютерів в навчально-виховному процесі роль учителя не лише не зменшується, а значно зростає. Крім того, комп'ютер ніколи не замінить особистісного спілкування вчителя з учнем і батьками.

На уроках інформатики створюється благодатний ґрунт для відтворення такої організації навчання і контролю знань, при якій заздалегідь найбільш успішно працюючі учні, що визначаються вчителем, виконують роль помічників учителя. За рахунок цього на уроках інформатики впроваджується система взаємної допомоги учнів. Чинник обміну знаннями, передавання знань від більш компетентних менш компетентним починає виступати як дієвий засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу. При цьому врахування особливостей змісту навчання дозволяє широко використовувати колективну та групову навчальну діяльність учнів, що має вагомое соціальне значення за умов створення та розвитку інформаційного суспільства [6, с.7-9].

Систематичне використання комп'ютера для розв'язування навчальних задач створює передумови для копіювання учнями дій педагога. Принцип «виконуй як я» при збільшенні масштабів підготовки не втратив свого значення. Можливості використання локальної мережі дозволяють у багатьох випадках ефективно застосовувати ідею «копіювання» в навчанні, причому вчитель одержує можливість одночасної роботи із всіма учнями при збереженні принципу індивідуальності. Різна базова підготовка учнів до сприймання матеріалу та різна освіченість учнів з предметної галузі призводить до того, що на уроках інформатики дидактичне завдання реалізації принципу диференціації та індивідуалізації навчання стає першочерговим.

Необхідність ефективного використання сучасних комп'ютерно-орієнтованих систем навчання для забезпечення гармонійного розвитку, навчання і виховання дітей, потребують від вчителя високої професійної компетентності [6, с.31-39].

Висновки. Динамічність змісту навчання, програмного забезпечення, яке використовується та вивчається на уроках інформатики, потребує від вчителя постійної роботи над собою, підвищення професійного рівня за рахунок самоосвіти і самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики. Ч.1. Загальна методика навчання інформатики. К.: Навчальна книга, 2017. 254 с.
2. Мазурок Т.Л., Москальчук О.Я. Методика викладання пропедевтичного курсу інформатики» для студентів напряму підготовки 01 «Педагогічна освіта», спеціальності «Початкова освіта» до спецкурсу з методики викл. інформатики. Одеса: ПНПУ ім. К.Д. Ушинського, 2019. 125 с.

3. Руденко В.Д. Сучасні підходи до вивчення інформатики. К.: Шкільний світ, 2019. 128 с.
4. <http://urok-informatiku.ru/vimogi-do-uroku-informatiki>
5. http://informatika-lub.ucoz.ua/blog/suchasnij_urok_informatiki_formi_ta_metodi_navchannja_17
6. <http://journal.osnova.com.ua/article/39595>

Лобода Вікторія Володимирівна,
викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЩОДО ПОДОЛАННЯ СИНДРОМУ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні аспекти особливостей емоційного вигорання педагогів закладів дошкільної освіти: поняття, причини, симптоми. Виокремлено основні методи профілактики та подолання синдрому емоційного вигорання, наголошено на важливості психологічного супроводу педагогів.

Ключові слова: психологічний супровід, емоційне вигорання, педагог закладу дошкільної освіти.

Актуальність дослідження. Сучасна система дошкільної освіти в Україні зазнає значних змін, що вимагає від педагогів не лише високого професіоналізму, але й стійкої психоемоційної рівноваги. Однією з ключових проблем педагогів є синдром емоційного вигорання, що негативно впливає на їхню роботу, знижує ефективність виконання професійних обов'язків і може призводити до серйозних психологічних та фізичних наслідків. Важливість вчасного розпізнавання й подолання цього синдрому у педагогів закладів дошкільної освіти є актуальною проблемою сучасної педагогічної психології. У зв'язку з цим виникає необхідність у розробці та реалізації програм психологічного супроводу, спрямованих на профілактику та подолання емоційного вигорання.

Метою статті є аналіз наукових досліджень і практичних підходів до психологічного супроводу педагогів закладів дошкільної освіти з метою подолання синдрому емоційного вигорання. Основними завданнями є: визначення теоретичних аспектів синдрому емоційного вигорання; аналіз чинників, що впливають на розвиток емоційного вигорання у педагогів закладів дошкільної освіти; вивчення методів психологічного супроводу, спрямованих на профілактику та подолання цього синдрому.

Виклад основного змісту статті. Проблематика емоційного вигорання педагогів досліджувалася багатьма науковцями, як вітчизняними, так і зарубіжними. У роботах Маслач (Maslach & Jackson, 1981) синдром емоційного вигорання був визначений як результат тривалої професійної діяльності в умовах постійного емоційного напруження. В українському контексті дослідження емоційного вигорання проводили такі вчені, як О. Садковська, яка наголошує на необхідності створення системної допомоги педагогам через психологічну підтримку та консультування.

Термін «burnout» («емоційне вигорання») уперше був запропонований американським психіатром Г. Фрейденбергером у 1974 році. Він описав феномен, що спостерігав у себе та своїх

колеги (виснаження, педагогічних працівників утрата мотивації та відповідальності), і назвав його метафорою «вигорання». Ним позначається психічний стан людей, що інтенсивно й тісно спілкуються з іншими [1. с. 21-22].

Педагогічна діяльність пов'язана з регулярним, іноді досить тривалим, інтенсивним впливом (або очікуваним впливом) екстремальних значень професійних, соціальних чи екологічних факторів, негативних емоцій, надмірним напруженням фізичного та психічного характеру та деструкцією діяльності. Тому цей стан вважається типовою формою професійного стресу. До професійних стресів належить явище, яке в різних джерелах визначене як «феномен професійного вигорання», «синдром емоційного вигорання», «психічне вигорання» тощо.

Педагоги мають один з найбільш високих рейтингів вигорання серед інших професій. Такі фактори, як велика кількість дітей в групі, відсутність необхідних дидактичних матеріалів, обладнання, недолік пільг, низька зарплата призводять до постійної втрати ресурсів. Тому для профілактики емоційного вигорання педагогів ЗДО повинен здійснюватися постійний психологічний супровід.

На сьогодні під психологічним супроводом розуміють підтримку психічно здорових людей, у яких на певному етапі розвитку виникають особистісні труднощі. У визначенні Ю. Слюсарєва поняття «супровід» позначає недирективну форму надання психологічної допомоги, спрямованої «не просто на підсилення або вдосконалення, а на розвиток і саморозвиток самосвідомості особистості», допомоги, яка запускає механізми саморозвитку й активізує власні ресурси людини.

Працівники психологічної служби мають велике поле діяльності у сфері збереження та зміцнення професійного здоров'я педагогів ЗДО. Водночас ця робота є складною через неоднозначне сприйняття вихователями самих психологічних служб. Педагоги можуть дуже гостро реагувати, коли оцінюються їхні власні характеристики, що ускладнює прийняття ними власних слабкостей і комплексів. Крім того, більшість вихователів мають високу тривожність і схильні перебільшувати або драматизувати події, не приймаючи висновки психолога і впадаючи в глухий психологічний захист. Психологи повинні пам'ятати про це і бути добре підготовленими до співпраці в цій сфері. Тільки висока компетентність, об'єктивність, практична спрямованість та ефективність роботи може допомогти психологу завоювати довіру педагогічного колективу.

Емоційне вигорання є наслідком хронічного стресу на роботі, який може виникати через високі вимоги до педагогів, емоційне навантаження в процесі спілкування з дітьми та їх батьками, а також через низький рівень соціальної підтримки. Симптоматика вигорання включає емоційне виснаження, деперсоналізацію та зниження професійної ефективності.

Фахівці виділяють кілька основних симптомів емоційного вигорання:

гостра втома (звичайна втома накопичується до вечора, а при емоційному вигоранні вона постійна);

відсутність концентрації уваги;

порушення сну (труднощі із засинанням і відчуття розбитості вранці, ніби не виспався);

часті головні болі;

незадоволеність життям, незадоволеність собою та відчуття «ходіння по колу»;

загальний психологічний дискомфорт (дратівливість, незадоволеність оточуючими, складнощі у спілкуванні, втрата інтересу).

До основних факторів, які сприяють виникненню емоційного вигорання у педагогів дошкільних закладів, належать:

високі емоційні вимоги до роботи;
 недостатній рівень матеріальної та моральної підтримки;
 брак часу для відпочинку та відновлення сил;
 професійна ізоляція;
 в сьогоdnішніх умовах ще і втома від війни.

Ці фактори посилюють стресове навантаження на педагогів і можуть призводити до виснаження як емоційних, так і фізичних ресурсів.

Психологічний супровід є важливою складовою профілактики та подолання емоційного вигорання. Серед методів подолання вигорання виділяються релаксаційні техніки, коучинг, програми підвищення стресостійкості, а також формування позитивного емоційного клімату в колективі. Методи психологічного супроводу педагогів:

1. індивідуальне консультування. Спрямоване на надання психологічної підтримки педагогам, допомогу в усвідомленні особистих ресурсів та шляхів подолання стресу;
2. групові тренінги. Групова робота дає можливість педагогам поділитися досвідом, отримати підтримку від колег і засвоїти нові техніки саморегуляції;
3. релаксаційні техніки та медитації. Психологічне розвантаження через спеціальні вправи допомагає відновити емоційний баланс;
4. підвищення рівня емоційного інтелекту. Розвиток навичок емоційної регуляції дозволяє краще управляти власними емоціями та стресовими ситуаціями;
5. створення позитивного емоційного клімату в колективі. Налагодження ефективної взаємодії між колегами є ключовим для зниження рівня професійного стресу.

Аспекти психологічного супроводу педагога проілюстровані на рис.1.

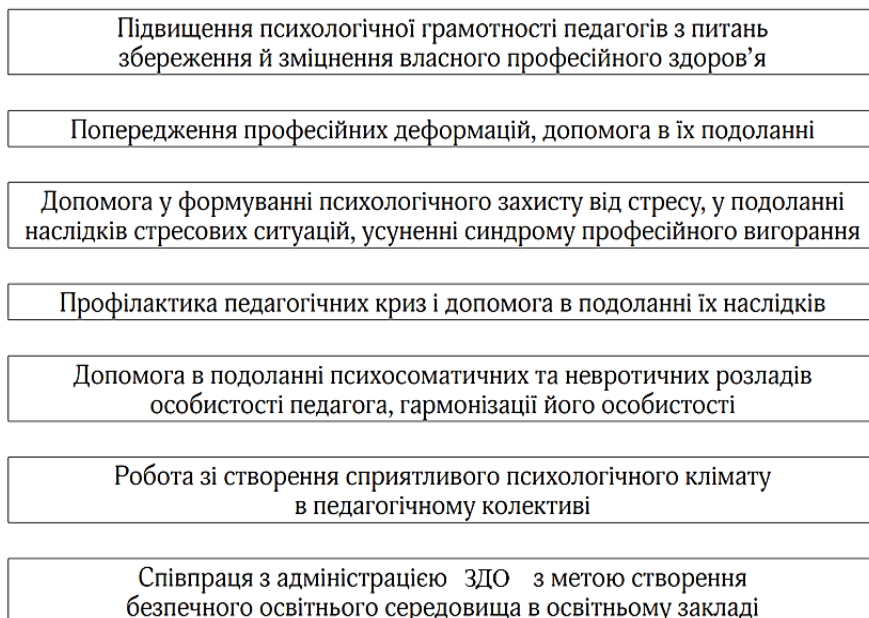

Рис.1. Напрями психологічного супроводу педагога ЗДО в проблематиці професійного здоров'я

В арсеналі практичного психолога також мають бути діагностичні методики для оцінки психологічного стану педагогів, виявлення відхилень в емоційній сфері та схильності до професійного вигорання, симптомів стресу тощо. Для виконання практичних завдань на цьому етапі необхідні психодіагностичні методики для визначення рівня професійного стресу та нервово-

психічної стійкості працівників закладів дошкільної освіти. Діагностичний етап психологічного супроводу спрямований на аналіз наявності або відсутності ознак професійного стресу у працівників закладу освіти. Пропонується комплекс психодіагностичних методик:

- методика «Діагностика рівня емоційного вигорання» (В. Бойко);
- методика «Професійне (емоційне) вигорання» (далі – МВІ) (К. Маслач і С. Джексон, адаптований Н. Водоп'яною);
- методика «Визначення психічного «вигорання» О. Рукавішнікова;
- методика «Прогноз» (за В. Бодровим) [2. с.16-22].

Для ефективного подолання синдрому емоційного вигорання у педагогів закладів дошкільної освіти рекомендується впровадження таких заходів:

- розробка і впровадження програм психологічної підтримки в закладі дошкільної освіти, спрямованих на зниження стресових чинників і підвищення рівня стресостійкості педагогів;
- регулярне проведення психологічних тренінгів, які б навчали педагогів методам саморегуляції та профілактики стресу;
- забезпечення можливостей для професійного зростання та самореалізації педагогів, що сприятиме підвищенню їхньої мотивації і зниженню рівня вигорання;
- створення умов для налагодження здорового балансу між роботою і відпочинком.

Викновки. Отже, емоційне вигорання педагогів дошкільних закладів є серйозною проблемою, яка потребує комплексного підходу до її вирішення. Психологічний супровід педагогів, спрямований на профілактику та подолання вигорання, має охоплювати індивідуальні та групові методи роботи, розвиток навичок саморегуляції та підтримку позитивного емоційного клімату в колективі. Реалізація зазначених заходів допоможе знизити рівень емоційного вигорання, підвищити ефективність професійної діяльності та забезпечити збереження здоров'я педагогів.

Список використаних джерел

1. Байдик В. В. Збереження та зміцнення професійного здоров'я педагогічних працівників : навч.-метод. посібн. Вид. 2-ге., доповн. Харків: Друкарня «Мадрид», 2018. 80 с.
2. Байдик В. В. Психодіагностичні методики дослідження професійного стресу працівників освіти. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д.Максименка. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. Т.7. В. 33. С. 16–25.

Мозуль Ірина Вікторівна,

доцентка кафедри теорії і методики початкової освіти

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка,

кандидатка педагогічних наук, доцентка,

вчителька англійської мови Сопицької філії Есманьської ЗОШ I-III ступенів

Глухівської районної ради Сумської області

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглядаються особливості педагогічної рефлексії у професійній діяльності вчителя початкової школи. Визначено її значення для підвищення ефективності освітнього процесу, розвитку професійних компетентностей та впровадження інноваційних методик. Аналізується вплив рефлексії на самооцінку педагога, його емоційний стан та

взаємодію з учнями. Окреслено основні аспекти, на які слід звертати увагу під час рефлексії, зокрема аналіз власної діяльності, зворотний зв'язок від учнів, професійний розвиток, емоційну саморегуляцію та адаптацію до змінних умов освітнього процесу.

Ключові слова: початкова школа, учитель, освітній процес, педагогічна рефлексія, аналіз діяльності, професійний розвиток, самооцінка.

Педагогічна рефлексія у професійній діяльності вчителя початкової школи відіграє ключову роль у підвищенні ефективності освітнього процесу та розвитку особистості педагога. Вона сприяє глибшому усвідомленню власних дій, аналізу їх наслідків та постійному вдосконаленню професійних навичок. Рефлексія допомагає вчителю бути більш усвідомленим у своїй діяльності, що впливає на якість викладання та формування успішної навчальної атмосфери. Сучасні освітні стандарти вимагають від педагогів не лише володіння професійними знаннями, а й здатності до самоаналізу та вдосконалення методів викладання відповідно до потреб учнів.

Метою цього дослідження є аналіз значення педагогічної рефлексії у професійній діяльності вчителя початкової школи. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

- визначити основні аспекти педагогічної рефлексії;
- дослідити її зв'язок із професійним розвитком учителя;
- розглянути вплив рефлексії на ефективність освітнього процесу;
- окреслити методи розвитку рефлексивних навичок у педагогічній діяльності.

Виклад основного змісту статті. Проблема педагогічної рефлексії активно досліджується сучасними науковцями та освітянами. У працях багатьох авторів зазначається, що рефлексія є важливим елементом професійного розвитку вчителя, оскільки вона сприяє підвищенню якості викладання та адаптації до змін в освітньому середовищі. Дослідження показують, що рефлексивний підхід до викладання позитивно впливає на навчальні досягнення учнів, оскільки дозволяє педагогу швидко коригувати методи навчання відповідно до потреб класу.

Питання рефлексії цікавило дослідників протягом багатьох поколінь. Англійський просвітник Дж. Локк вважав рефлексію джерелом особливого знання, коли увага спрямовується на внутрішні процеси. Німецький філософ Г. Гегель розглядав її як взаємозв'язок між зовнішнім і внутрішнім, сутністю та явищем. У структурі педагогічної діяльності проблема рефлексії висвітлена в працях А. Бізяєвої, І. Зимньої, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, А. Маркової, Л. Мітіної, В. Семиченко, І. Стеценко та інших науковців. Серед сучасних українських досліджень варто відзначити роботи О. Городиської, О. Кравціва, О. Мирошник, М. Михнюка, А. Солодки та інших. Науковці наголошують, що рефлексія є ключовим елементом професійного зростання педагога.

Під час педагогічної рефлексії вчителю початкової школи варто звертати увагу на такі ключові аспекти:

- аналіз власної діяльності (Чи були досягнуті навчальні цілі уроку? Які методи та прийоми працювали найкраще, а які виявилися менш ефективними? Як учні сприйняли матеріал, які труднощі виникли?);
- зворотний зв'язок від учнів (Як учні реагували на урок – активність, зацікавленість, залученість здобувачів освіти? Чи зрозуміли вони матеріал? Як можна покращити подачу інформації, щоб забезпечити краще засвоєння?);

- професійний розвиток (Які навички та компетентності потребують вдосконалення? Чи є потреба в додатковому навчанні або ознайомленні з новими методиками? Як можна урізноманітнити власний педагогічний стиль?);

- емоційний стан і мотивація (Як впливали емоції на викладання? Чи виникали стресові ситуації, і як їх вдалося вирішити? Чи зберігається професійна мотивація та задоволення від роботи?);

- взаємодія з учнями та колегами (Чи вдалося знайти підхід до всіх учнів? Як будуються стосунки з дітьми, батьками, колегами? Чи є необхідність у зміні комунікативних стратегій?);

- гнучкість та адаптація (Чи вдавалося вчасно коригувати план уроку відповідно до ситуації? Як можна зробити освітній процес більш адаптивним до потреб учнів? Які інноваційні підходи варто впровадити в майбутньому?).

Рефлексія у педагогічній діяльності вчителя початкової школи має декілька важливих аспектів. Передусім, це усвідомлення своїх професійних компетентностей та можливих труднощів у освітньому процесі. Вчитель аналізує власний досвід, оцінює успіхи та помилки, що дозволяє коригувати методи навчання відповідно до потреб учнів. Самоаналіз допомагає уникати повторення невдалих рішень та розвивати ефективні підходи до навчання.

Важливим чинником педагогічної рефлексії є її зв'язок із самооцінкою діяльності. Вчитель постійно оцінює якість своєї роботи, враховує зворотний зв'язок від учнів, батьків і колег. Це допомагає йому визначити сильні та слабкі сторони своєї педагогічної практики, а також розробити стратегії подальшого професійного розвитку. Регулярне самооцінювання дозволяє вчителю вчасно коригувати свою діяльність і вдосконалювати методику викладання.

Педагогічна рефлексія також тісно пов'язана з емоційною сферою діяльності вчителя. Усвідомлення власного емоційного стану дозволяє ефективніше управляти взаємодією з учнями, підтримувати позитивний мікроклімат у класі та формувати сприятливу атмосферу для навчання. Емоційна саморегуляція є важливим фактором у роботі педагога, оскільки допомагає уникати професійного вигорання та підтримувати високу мотивацію до роботи.

Окрім того, важливим аспектом педагогічної рефлексії є її роль у впровадженні інноваційних методик. Вчитель, який аналізує результати своєї діяльності, готовий до впровадження нових технологій, методів і підходів, що відповідають сучасним освітнім стандартам та потребам учнів. Інновації в освіті потребують критичного осмислення, і рефлексія допомагає вчителю адаптувати нові стратегії відповідно до реальних умов освітнього процесу.

Наведемо деякі практичні поради для вчителя початкових класів щодо педагогічної рефлексії:

1. ведіть рефлексивний щоденник – записуйте свої думки, враження, результати уроків, а також вдалі та менш вдалі моменти для подальшого аналізу;

2. залучайте колег до спільного аналізу уроків – обговорення з іншими педагогами допомагає поглянути на свою діяльність під іншим кутом;

3. використовуйте анкети та опитування серед учнів – зворотний зв'язок дозволяє оцінити ефективність навчального процесу;

4. застосовуйте метод «відстороненого спостерігача» – аналізуйте свої уроки так, ніби ви зовнішній експерт;

5. регулярно відвідуйте курси підвищення кваліфікації – навчання сприяє професійному зростанню та розширенню рефлексивних навичок;

6. практикуйте самооцінювання після кожного уроку – коротке обдумування своїх дій дозволяє швидко коригувати майбутні заняття.

Пам'ятка для вчителя початкових класів щодо педагогічної рефлексії може включати такі аспекти:

- перед уроком (Яка основна мета уроку? Які методи я використаю для досягнення цієї мети? Як я врахую індивідуальні особливості учнів?);

- після уроку (Чи досяг я поставленої мети? Як учні реагували на урок? Які труднощі виникли і як їх можна подолати в майбутньому? Що можна змінити або покращити у наступних заняттях?).

Щоб навчити педагогів здійснювати рефлексію, можна використовувати такі підходи:

1. тренінги та семінари – організація практичних занять із розвитку рефлексивних навичок;

2. наставництво та колегіальне навчання – обмін досвідом між педагогами;

3. метод відеоаналізу уроків – перегляд і обговорення записаних занять;

4. рефлексивні групи – регулярні зустрічі для обговорення викладацьких практик;

5. впровадження технологій самооцінки – створення чек-листів та анкет для самоаналізу.

Ці методи сприяють глибшому усвідомленню своєї діяльності та постійному вдосконаленню педагогічної майстерності.

Педагогічна рефлексія є необхідною складовою професійного розвитку вчителя початкової школи. Вона сприяє вдосконаленню педагогічної майстерності, ефективній взаємодії з учнями, покращенню освітнього процесу та впровадженню інноваційних методик. Розвиток рефлексивних навичок дозволяє вчителю бути гнучким, адаптивним та успішним у своїй професійній діяльності. Вчителі, які усвідомлено підходять до аналізу своєї роботи, створюють ефективне навчальне середовище, що сприяє формуванню компетентних і творчих особистостей серед учнів.

Список використаних джерел

1. Городиська О.М. Формування педагогічної рефлексії вчителя. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Філологія. Педагогіка. 2015. № 6. С. 28-33.

2. Кондратенко Л.О. Професійна рефлексія як засіб підвищення фахової компетентності педагога та саморозвитку: метод. рек. Суми: НВВ КЗ СОІППО. 2022. 40 с.

3. Мирошник О. Педагогічна рефлексія як чинник вияву творчого потенціалу особистості вчителя. *Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 2. С. 47-57.

4. Нова українська школа: простір освітніх можливостей: проєкт / гр. упорядн. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, П. Хобзей та ін.; заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 40 с.

5. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид. допов. і переробл. Київ: Вища шк., 2004. 422 с.

6. Семенов О., Грищенко О. Інтегративні основи розвитку педагогічної майстерності вчителя гуманітарних дисциплін: посібник. Київ, 2015. 217 с.

7. Сенчина Н. Г. Педагогічна рефлексія: генезис, сутність, функції в освітньому процесі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного ун-ту імені К.Д. Ушинського. Педагогічні науки*. 2017. № 5 (118). С. 106-111.

8. Федорова А. І. Особливості педагогічної рефлексії педагога. *Педагогічна майстерність викладача вищої школи*. 2017. № 5. С. 191-203.

Ніколаєнко Михайло Сергійович,

старший викладач кафедри освітніх інформаційних технологій
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОНЛАЙН ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ

Анотація. Статтю присвячено питанням організації і проведення дистанційної освітньої діяльності, а саме інтерактивної взаємодії вчитель – учень під час проведення дистанційного заняття.

Ключові слова: інтерактивний планшет, онлайн дошки, інтерактивна робота.

Актуальність дослідження. Сучасна освіта стрімко змінюється під впливом цифрових технологій, що робить онлайн взаємодію між вчителем та учнем не лише актуальною, а й необхідною. Глобальні виклики, такі як пандемія COVID-19, війна, довели важливість дистанційного навчання, яке забезпечує безперервність освітнього процесу навіть у складних умовах.

Онлайн взаємодія відкриває нові можливості для навчання, роблячи його більш гнучким і доступним. Учні можуть навчатися у власному темпі, мати доступ до якісних освітніх ресурсів і взаємодіяти з викладачами незалежно від місця перебування. Водночас учитель отримує змогу використовувати інтерактивні платформи, мультимедійні матеріали та онлайн-оцінювання для підвищення ефективності навчального процесу.

Однією з ключових переваг онлайн взаємодії є можливість персоналізації навчання. Завдяки цифровим інструментам учитель може адаптувати матеріали до індивідуальних потреб кожного учня, враховуючи їхні сильні та слабкі сторони. Також розвиваються навички самостійного навчання, критичного мислення та цифрової грамотності, що є важливими для майбутнього.

Проте онлайн взаємодія має і свої виклики, зокрема необхідність цифрової компетентності у вчителів та учнів, забезпечення якісного технічного обладнання та інтернет-з'єднання. Важливо також підтримувати мотивацію учнів, оскільки дистанційний формат може знижувати рівень залученості.

Мета статті – розглянути питання взаємодії вчитель–учень у реальному часі під час проведення освітнього процесу.

Виклад основного змісту статті. Сучасні технології дедалі більше інтегруються в освітній процес, змінюючи традиційні підходи до навчання. Одним із важливих інструментів дистанційного та змішаного навчання стали онлайн-дошки, які дозволяють учням і вчителям одночасно працювати в інтерактивному середовищі. Використання таких платформ, як Miro, Padlet, Linoit, Whiteboard.fi та інших, відкриває нові можливості для ефективного навчального процесу, сприяє підвищенню зацікавленості учнів і полегшує пояснення матеріалу.

Важливість онлайн-дошок у навчальному процесі:

– Інтерактивність і залучення учнів. Онлайн-дошки роблять навчання більш динамічним, що дозволяє учням брати активну участь у процесі. Вони можуть писати, малювати, додавати зображення, наклеювати стікери та виконувати різноманітні інтерактивні вправи. Це особливо

важливо для візуального та кінетичного навчання, коли учень краще сприймає матеріал через взаємодію.

– Можливість одночасної роботи. Головна перевага онлайн-дошок – це можливість спільної та одночасної роботи в **реальному** часі. Учитель і учні можуть спільно створювати схеми, графіки, карти думок або розв'язувати задачі. Такий формат сприяє активному залученню кожного учня, адже кожен може внести свій внесок у спільну роботу, незалежно від місця знаходження.

– Персоналізація навчання. Використання онлайн-дошок дозволяє вчителям адаптувати навчальні матеріали під потреби класу або окремих учнів. Вчитель може створювати завдання відповідно до рівня підготовки учня, що сприяє індивідуалізації навчального процесу.

– Ефективний зворотний зв'язок. Онлайн-дошки дозволяють вчителю миттєво реагувати на відповіді учнів, виправляти помилки, пояснювати складні моменти та коментувати роботу в режимі реального часу. Це сприяє покращенню комунікації та допомагає учням швидко засвоювати матеріал.

– Співпраця та розвиток комунікативних навичок. Робота в онлайн-середовищі вчить учнів працювати в команді, обговорювати ідеї, обмінюватися думками та розподіляти обов'язки. Це важливо не лише для освітнього процесу, а й для майбутньої професійної діяльності.

Світова практика показує, що цифрові технології вже стали невід'ємною частиною освіти. Онлайн-дошки дозволяють поєднувати традиційні методи викладання з сучасними інноваційними підходами, забезпечуючи високий рівень зацікавленості учнів.

В умовах дистанційного навчання онлайн-дошки є необхідним інструментом для взаємодії між учнями та вчителем. Вони забезпечують можливість пояснення матеріалу в інтерактивній формі, що дозволяє компенсувати відсутність очного спілкування.

Використання онлайн-дошок допомагає учням і вчителям розвивати навички роботи з цифровими технологіями. Це важливий аспект сучасної освіти, оскільки цифрова грамотність є ключовою компетенцією XXI століття. Онлайн-дошки дозволяють зберігати всі напрацювання, що дає можливість повернутися до матеріалу пізніше, повторити його або проаналізувати помилки. Це особливо корисно для учнів, які можуть переглядати власні роботи та коригувати знання.

Онлайн-дошки є доступними для всіх учасників навчального процесу, незалежно від їхнього місцезнаходження. Це дозволяє організовувати навчання у зручний час і формат, що є важливим для змішаного та дистанційного навчання.

Використання онлайн-дошок у навчальному процесі є важливим і необхідним для сучасної освіти. Вони сприяють підвищенню ефективності навчання, розвивають цифрові навички, забезпечують інтерактивність та зручність взаємодії між учнями і вчителем. Завдяки можливості спільної роботи онлайн-дошки допомагають зробити навчальний процес більш цікавим, доступним і результативним. Тому їхнє впровадження є логічним кроком у розвитку сучасної освіти, що дозволяє адаптуватися до нових викликів та технологічних змін.

Основну увагу в цій статті, хотілося привернути до роботи учня та вчителя у реальному режимі часу. Крім того, головним аспектом уваги – є одночасне реагування-напис, малювання на дошці. Тобто, під час проведення уроку ми використовуємо малюнки, файли, тощо. Але головним аспектом взаємодії є олівець, за допомогою якого ми виконуємо помітки, написи, та інше – це основний інструмент вчителя.

Зауважимо, що використовувати маніпулятор миша в якості засобу для малювання, досить не зручно. Досить вдалим інструментом може слугувати графічний планшет, або інтерактивна дошка, або сенсорний дисплей.

Одним із важливих інструментів, що значно підвищують ефективність використання онлайн-дошок, є графічний планшет. Завдяки цьому пристрою вчитель отримує змогу керувати онлайн-дошкою так, ніби він працює з традиційною дошкою в класі, але з розширеними можливостями. Графічний планшет дозволяє покращити якість візуального представлення матеріалу, підвищити зручність письма та малювання, а також зробити навчальний процес більш динамічним та ефективним.

Які переваги використання графічного планшета в роботі з онлайн-дошкою:

- Звичне письмо та малювання. Використовуючи стилус, учитель може писати та малювати так, як на звичайній дошці або папері. Це особливо важливо для пояснення математичних формул, креслення схем, написання нотаток або створення ілюстрацій у режимі реального часу. У порівнянні з мишкою або сенсорним екраном, графічний планшет забезпечує плавніші лінії та кращий контроль над написаним.

- Робота з графічним планшетом значно комфортніша, ніж із сенсорною панеллю ноутбука чи мишкою. Стилус дозволяє більш точно керувати елементами на екрані, змінювати товщину ліній, кольори та інші параметри. Це особливо корисно для створення детальних схем або каліграфічного письма.

- Поєднання графічного планшета з онлайн-дошкою дозволяє вчителю проводити уроки в режимі реального часу, створюючи пояснення, креслення та схеми на ходу. Учні можуть спостерігати за процесом, отримуючи чітке та зрозуміле пояснення матеріалу.

- Використання графічного планшета особливо актуальне для дистанційного навчання. Учитель може використовувати його разом із такими онлайн-дошками, як вбудованими дошками до платформ Zoom чи Microsoft Whiteboard (хоча з останньою, необхідно мати обліковий запис), Miro, OneNote або Whiteboard.fi, передаючи екран учням та пояснюючи матеріал у реальному часі. Це допомагає створювати ефект присутності, навіть якщо навчання відбувається онлайн.

- Графічний планшет є незамінним для викладання мистецтва, графічного дизайну або креслення. Він дозволяє створювати складні малюнки, використовуючи різні інструменти та текстури. Навіть у загальноосвітніх предметах, таких як історія чи література, учитель може швидко малювати схеми, карти чи комікси для кращого засвоєння матеріалу.

- Учні можуть також використовувати графічний планшет для роботи з онлайн-дошкою. Це дає змогу виконувати творчі завдання, розв'язувати рівняння або складати інтерактивні схеми. Участь у такій діяльності підвищує зацікавленість у навчанні та сприяє активному засвоєнню знань.

Практичні аспекти використання графічного планшета. Для роботи з онлайн-дошками не обов'язково купувати дорогий графічний планшет. Навіть бюджетні моделі, такі як Wacom One, XP-Pen Deco або Huion H420, чудово підходять для освітніх цілей. Важливо звертати увагу на чутливість до натиску, якість стилуса та підтримку основних програм. Графічний планшет добре працює з більшістю популярних онлайн-дошок, як наведених вище, та інших. Також він може бути інтегрований із програмами для нотаток і малювання, що розширює можливості його використання.

Щоб ефективно використовувати графічний планшет у навчанні, вчителям і учням варто ознайомитися з основними функціями пристрою, протестувати його можливості та просто використовувати його у своїх роботах.

Наведемо деякі з онлайн дощок, та їх основні моменти:

– Explain Everything

- ✓ Учень і вчитель можуть писати одночасно
- ✓ Запис уроків із поясненнями голосом
- ✓ Інтеграція з Google Classroom, OneDrive, Dropbox
- ✓ Можна додавати відео, малюнки, документи, PDF
- ⊗ Обмеження у безкоштовній версії

– Miro

- ✓ Вчитель та учні можуть працювати разом у реальному часі
- ✓ Збереження всіх змін, робота з шаблонами
- ✓ Інтеграція з Google Drive, Microsoft Teams
- ✓ Можна додавати коментарі, нотатки, файли
- ⊗ Потрібна реєстрація

– Microsoft Whiteboard

- ✓ Вбудована в Microsoft Teams
- ✓ Підтримка запису голосу та пояснень
- ✓ Збереження уроків у хмарі OneDrive
- ✓ Учні можуть відповідати у реальному часі
- ⊗ Потрібен обліковий запис Microsoft

– Zoom.us/wb/doc... дошка

- ✓ Підключення учнів через zoom посилання
- ✓ Спільна робота вчителя та учнів на одній дошці
- ✓ Автоматичне збереження змін у Google Диск
- ✓ Можна додавати зображення, текст, малюнки
- ✓ Простота в інтерфейсі

⊗ Обмежені інструменти для малювання,

– Whiteboard.fi

- ✓ Вчитель може бачити кожного учня на своїй дошці
- ✓ Кожен учень отримує власну інтерактивну дошку
- ✓ Підтримує запис процесу роботи
- ✓ Можливість інтеграції з Google Classroom
- ⊗ Дошки не зберігаються після закриття (у безкоштовній версії)

⊗ Цікавий варіант дошки із повним можливостями – «преіум» варіант

– boardmix

- ✓ Вчитель може поділитися дошкою з учнями

- ✓ Інтуїтивний інтерфейс
- ✓ Підтримує файли, малюнки, тощо
- ⊘ Лише 5 людей одночасно можуть працювати у безкоштовній версії
 - wbo
- ✓ Вчитель може поділитися дошкою з учнями просто скопіювавши URL адресу
- ✓ Інтуїтивний інтерфейс
- ✓ Безкоштовна і швидко працює (за рахунок обмежень і простоти)
- ⊘ Не підтримує файли, малюнки, тощо
 - Onlineboard
- ✓ Вчитель може поділитися дошкою з учнями
- ✓ Інтуїтивний інтерфейс
- ⊘ Не підтримує файли, малюнки, тощо
- ⊘ Із інструментів –лише пензлі.

Висновки. Графічний планшет у поєднанні з онлайн-дошкою є потужним інструментом, який дозволяє зробити навчальний процес більш інтерактивним, ефективним та комфортним. Завдяки йому вчителі можуть покращити якість подачі матеріалу, створювати динамічні та візуально привабливі уроки, а учні – легше засвоювати знання. У світі, де дистанційне навчання стає все більш поширеним, графічний планшет відіграє ключову роль у цифровій освіті.

Перелік наведених онлайн дошок досить незначний, він повинен бути набагато більший. Але аналізуючи програми-дошки у більшості випадків зникає бажання їх використовувати за браком можливостей дошки або запропонованої ціни продукту.

На мою думку, варто звернути увагу на дошки Zoom, Microsoft Whiteboard. Все ж таки, більшість вчителів використовують названі платформи для організації та проведення освітньої діяльності, а для спілкування в реальному режимі часу їх можливостей буде досить, звісно із використанням графічного планшета.

Список використаних джерел

1. Whiteboard.fi Безкоштовний інструмент онлайн-дошки для вчителів і класів.
URL: <https://whiteboard.fi/>
2. Whiteboard. URL: <https://app.whiteboard.microsoft.com/>
3. Miro URL: <https://miro.com/app/board/uXjVIXMWEY4=/>
4. Онлайн-дошка для навчання Explain Everything URL: <https://explaineverything.com/pricing/>
5. Платформа для дистанційного навчання URL: <https://kwiga.com/ua>
6. Програмне забезпечення для управління проектами з дошками URL: <https://clickup.com/>
7. Платформа boardmix. URL: <https://boardmix.com/>
8. Відкрита онлайн дошка WBO URL: <https://wbo.ophir.dev/>
9. Безкоштовна веб-дошка онлайн Onlineboard URL: <https://onlineboard.eu/landing>
10. OpenBoard Інтерактивна дошка для шкіл та університетів
URL: <https://openboard.ch/index.en.html>

Павленко Ірина Миколаївна,

старший викладач кафедри освітніх та інформаційних технологій
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ УЧНІВ ІНФОРМАТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті розглядається, як ментальні карти можуть зробити навчання у школі більш ефективним та цікавим. Автор аналізує, як цей метод організації навчального контенту допомагає учням інформатичної галузі краще сприймати та запам'ятовувати інформацію і планувати свою діяльність. Окремо розглядаються можливості використання ментальних карт у хмарних сервісах та за допомогою спеціальних програм. Стаття доводить, що ментальні карти є цінним інструментом для оптимізації освітнього процесу.

Ключові слова: ментальні карти, урок, конспектування, інформація, навчальний процес.

Актуальність дослідження. В освіті відбувається багато змін, і педагоги активно шукають способи зробити навчання не лише цікавим, але й більш ефективним. Сучасний світ вимагає від здобувачів освіти не лише знання фактів, але й вміння швидко знаходити, аналізувати та використовувати інформацію. Саме тому вчителі намагаються навчити своїх вихованців не просто запам'ятовувати, а й розуміти матеріал.

Виклад основного змісту статті. Однією з головних змін є зменшення часу на опанування матеріалу. Учнім потрібно навчитися самостійно опрацьовувати значну частину матеріалу. Це може здатися складним, але насправді це дуже корисна навичка, яка допоможе не лише в школі, але й у подальшому житті.

Сучасний світ переповнений інформацією, і важливо вміти виділяти з неї найважливіше.

Це означає, що потрібно навчитися уважно слухати на уроках, робити конспекти. Намагатися не просто записувати все, що говорить вчитель, а й зрозуміти головну ідею уроку, задавати питання, якщо щось незрозуміло.

Конспект – це не просто запис усього, що ви чуєте. Це спосіб зафіксувати найважливіші моменти уроку. Використовуйте ключові слова, схеми та малюнки, щоб зробити конспект більш наочним та зрозумілим.

Крім звичайних конспектів, можна використовувати ментальні карти, схеми, таблиці та інші способи візуалізації інформації. Це допоможе краще зрозуміти та запам'ятати матеріал. Вчіться самостійно шукати інформацію, використовуючи інтернет, книги, енциклопедії та інші джерела, щоб дізнатися більше про те, що вас цікавить. Не бійтеся досліджувати та шукати відповіді на свої запитання. Регулярно повторюйте вивчений матеріал, робіть домашні завдання та беріть участь в обговореннях. Головне – не просто запам'ятати, а зрозуміти матеріал. Коли учні розуміють, про що йдеться, їм набагато легше запам'ятати інформацію та застосувати її на практиці. Тоді навчання буде не лише корисним, але й цікавим та захоплюючим.

Проте розвиток способів комунікації у сучасному світі обумовив перегляд традиційних підходів до збереження інформації. Повсякчасне оцифровування текстів, використання гаджетів як носіїв інформації актуалізувало ідею про можливість використання ментальних карт, зокрема їх комп'ютерних варіантів.

Тому **метою** статті є аналіз доцільності використання ментальних карт для організації навчального контенту учнів інформатичної освітньої галузі.

Ідея створення ментальних карт належить англійському психологу і консультанту з питань інтелекту й освіти Тоні Бьюзену. За його визначенням, ментальна карта (mind map) – це «прояв радіантного мислення, яке, у свою чергу, є функцією людського мозку» [3].

Вчений дослідив фізіолого-психологічні особливості роботи лівої та правої півкуль мозку й зробив висновок про те, що одночасна діяльність лівої (логічної) та правої (образної) півкуль можлива, якщо спрямовувати людину робити записи у формі асоціативних діаграм. Зазначений процес автор назвав процесом «радіанного мислення», що походить від терміну «радіан» – точка небесної сфери, від якої відходять шляхи тіл з однаково спрямованими швидкостями. За подібністю зазначеної моделі створюються й ментальні карти. У центрі кожної з них представлено головний об'єкт, навколо якого додаються асоціативні зв'язки, що вивільнюють творчість й надають особистісний сенс отриманій інформації, а значить – сприяють її запам'ятовуванню.

Тема застосування ментальних карт досліджується сучасними науковцями у зв'язку з навчанням і генерацією нових ідей [4]. У першому випадку візуально структуровані дані сприяють легшому запам'ятовуванню, а у другому – можливості усвідомити структурні одиниці проблеми для подальшого аналізу.

Ефективність ментальних карт для процесу запам'ятовування досліджують більшість європейських і американських науковців. Наразі низка дослідників (P. Farrand, H. Fearzana, E. Hennessy) визначають, що, попри зазначену функцію, ментальні карти заохочують учнів до більш глибокого рівня навчання, оскільки дозволяють індивідуалізувати сприйняття інформації [1].

Про можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі йдеться у дослідженнях вітчизняних учених [4]. Н. Оксентюк представляє досвід використання ментальних карт у викладанні гуманітарних дисциплін, зокрема, у поясненні, закріпленні, перевірці знань студентів. Автор акцентує увагу на результативності впровадження методу інтелект-карт, про що свідчить активізація умінь студентів застосовувати емоції у процесі усвідомлення – через образні асоціації, набуття ними умінь дослідницької діяльності – через збудження процесів синтезування, узагальнення, порівняння, вільного виходу на комунікацію [4].

Особливо значущу роль ментальних карт як інструменту організації самостійної роботи студентів представляє А. Солодовник. Орієнтуючись на теорію радіанного мислення, запропоновану Т. Бьюзену, науковець пропонує узгодити правила відображення мисленнєвих процесів на ментальній карті (розташування об'єктів, зв'язки між ними, ієрархія, кодування та асоціювання інформації тощо) з етапами радіанного мислення, до яких відносять:

- зародження ідеї;
- встановлення й аналіз системи зв'язків;
- продукування дочірніх ідей [2].

Метод ментальних карт досить широко використовується у шкільній практиці, прикладом чого стають численні сайти вчителів та освітніх закладів, де представлено досвід і приклади реалізації зазначеного методу у викладанні предметів інформатичної галузі.

Вчені вважають, що ментальні карти – це чудовий спосіб організувати свої знання. Вони корисні як для учнів, так і для педагогів.

Учні можуть використовувати ментальні карти, під час вивчення нової теми, щоб зв'язати

всі важливі ідеї разом. Це допоможе краще зрозуміти матеріал і запам'ятати його. Ментальні карти допоможуть організувати інформацію, яку учень отримав на уроці або знайшов самостійно. Вивчаючи предмети інформатичної галузі учні можуть застосовувати ментальні карти для підготовки до практичних робіт або виступу на уроці.

Учителі можуть використовувати ментальні карти, щоб пояснювати складні теми. Це робить урок більш цікавим і зрозумілим. Ментальні карти допомагають вчителям перевіряти знання. Наприклад, вчитель може дати ментальну карту з помилками, і запропонувати учням виправити.

Учитель може створити ментальну карту з ключовими питаннями по темі, щоб учні могли відповісти на них.

Переваги ментальних карт:

- допомагають краще зрозуміти і запам'ятовувати інформацію;
- роблять навчання більш цікавим і творчим;
- допомагають розвивати навички організації та аналізу інформації.

Як створити ментальну карту:

- можна намалювати ментальні карти від руки або використовувати спеціальні програми на комп'ютері;
- в центрі карти потрібно написати головну тему;
- від центральної теми провести гілки до основних ідей;
- використовуйте кольори, малюнки та ключові слова, щоб зробити карту більш наочною.

У ході дослідження ми проаналізували ряд програм для створення ментальних карт, з метою виявлення їхньої придатності для використання в освітньому процесі. Ключовими критеріями відбору були: можливість офлайн-роботи, простота використання для самостійного створення карт, а також безкоштовність програмного забезпечення.

Дослідження інтернет-ресурсів зі створення ментальних карт дозволило зробити такі висновки:

– Google (www.coggle.it) – програма є зручною для роботи з підключенням до мережі. Основними перевагами цієї програми вважаємо можливість повернутись до попередньої версії карти, усі зміни, зроблені автором, миттєво відображаються у браузері, що дозволяє створювати колективні інтелект-карти;

– Freemind – програма, що працює через завантаження, має зручний дизайн. Її мінусом можна вважати недосить сучасний дизайн;

– Xmind (www.xmind.net) – програма з яскравим оформленням, можливостями SWOT-аналізу, використання діаграм Ганта (застосовуються у проведенні мозкового штурму – brainstorming), як і програма Google, ефективною є для роботи у команді;

– MindMeister (www.mindmeister.com) – програма зі зручним інтерфейсом, досить проста у використанні. Подібність до програми Freemind представляє невелика дизайнерська складова, однак мінусом зазначеної програми слід вважати те, що у її безкоштовній версії можна побудувати лише 3 Mind-карти, а експортувати карти дозволяється лише у вигляді тексту;

– BubblUs (www.bubbl.us) – програма, що дозволяє створювати інтелект-карти в режимі онлайн і експортувати їх у форматі зображень. Мінусом можна визначити відносно безкоштовність (лише 3 карти) й не дуже зручне управління;

– MindMup 2 (www.mindmup.com) – програма, що містить усі можливості для якісного

дизайну (наприклад, можливість завантажувати фото), досить проста для новачків, дозволяє здійснювати імпорт картинок з диска або хмари у 2 кліка. Однак позитивність безкоштовного експорту в PDF зрівнюється тим, що посилання може бути доступним лише протягом доби;

– WiseMapping (www.wisemapping.com) – програма, що дозволяє здійснювати експортування в форматі тексту або в Excel, класичні можливості зображення, але виникають труднощі з малюванням додаткових вузлів.

Приклад ментальної карти, створеної у сервісі MindMup 2, представлено на рис. 1.

Рис. 1. Ментальна карта «Хмарні технології в освіті»

Варто зазначити, що вчитель, готуючись до уроку, також може записувати інформацію у вигляді ментальної карти – тоді він орієнтується на логічні зв'язки між поняттями, але зазначений спосіб можна використовувати лише за умови вільної орієнтації у тексті.

Теоретичний матеріал на основі ментальних карт є гнучким, його легко пристосовувати до умов, що змінюються. У час стрімких змін інформації й розвитку педагог може легко і без значних затрат часу вносити корективи до своїх уроків.

Висновки. Ментальні карти – це інноваційний метод організації навчального матеріалу, який стимулює роботу обох півкуль мозку. Вони ефективні для самостійної роботи учнів інформатичної галузі, оцінювання знань і планування навчальної діяльності. Використання ментальних карт на уроках сприяє активному слуханню, систематизації інформації та кращому запам'ятовуванню. Хмарні сервіси дозволяють використовувати ментальні карти для спільної роботи вчителів і учнів, що забезпечує глибше розуміння матеріалу. Результати дослідження підтверджують ефективність застосування ментальних карт у школі. Надалі планується вивчити їхню роль у плануванні та звітності.

Список використаних джерел

1. Farrand P., Fearzana H., Hennessy E. The efficacy of the “mindmap” study technique. *Medical Education*, Issue 36. 2002. p.p. 426-431.
2. Солодовник А.О. Maind-mapping як інструмент організації самостійної роботи курсантів з фізики. *Інформаційні технології в освіті*. Херсонський державний університет. №12, 2012. С. 201-205.
3. Матушевська Н. Організація дистанційної роботи через створення електронного освітнього ресурсу закладу. *Яка вона, якісна освіта?: збірник тез учасників Всеукраїнського челенджу (м. Кропивницький, вересень-листопад 2022 року)* / упоряд. В. В. Кондратова.

Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. С. 47-49. URL: <https://drive.google.com/file/d/1UankwnD7FM5Nc0RIRUeE8hUtO6cK8VIS/view> (дата звернення: 07.02.2025).

4. Оксентюк Н.В. Можливості застосування ментальних карт у навчальному процесі. *Технології навчання* : науково-методичний збірник, Рівне : НУВГП, Випуск 15. 2015. С.194-208.

Панченко Світлана Миколаївна,
проректорка з науково-педагогічної та навчальної роботи
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
кандидатка психологічних наук, доцентка
Буймер Наталія Володимирівна,
директорка комунальної установи
«Інклюзивно-ресурсний центр Охтирської міської ради Сумської області»

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті розглянуто особливості розвитку емоційної стійкості педагога в умовах воєнного стану. Проаналізовано погляди дослідників на структуру емоційної стійкості, виокремлено основні методи розвитку емоційної стійкості педагога, які допоможуть зберігати ментальне здоров'я, підтримувати працездатність та ефективно взаємодіяти з оточенням у кризових ситуаціях.

Ключові слова: стресостійкість, емоційна стійкість, методи розвитку емоційної стійкості.

Актуальність дослідження. В умовах воєнного стану в Україні педагоги стикаються з численними викликами, які впливають на їх емоційний стан, професійну діяльність та особисте життя. Підвищений рівень стресу, емоційне виснаження та невизначеність можуть негативно позначитися на якості освітнього процесу. Емоційна стійкість є ключовим чинником, що допомагає зберігати ментальне здоров'я, підтримувати працездатність та ефективно взаємодіяти з оточенням у кризових ситуаціях. Особистості з високим рівнем емоційної стійкості можуть бути менш вразливими до стресу, краще адаптуватися до змін в житті, бути більш толерантними до незручностей та перешкод, і краще керувати своїми емоціями навіть в емоційно навантажених ситуаціях. Вони можуть бути більш самостійними та самоувідомленими, виявляти більше співчуття та розуміння до емоцій інших людей, і демонструвати здатність до позитивної комунікації та взаємодії з оточуючими.

Однак, емоційна стійкість не означає відсутність емоцій, або нездатність відчувати емоції. Вона відображає здатність ефективно керувати емоціями, включаючи позитивні та негативні, і керувати своїми реакціями на них.

Метою статті є розширення уявлення про емоційну стійкість, основні методи розвитку емоційної стійкості педагога, які допоможуть зберігати ментальне здоров'я, підтримувати працездатність та ефективно взаємодіяти з оточенням у кризових ситуаціях.

Виклад основного змісту статті. Емоційна стійкість віднесена сьогодні до одного з п'яти «великих факторів» особистості у моделі особистості [4]. Аналізуючи поняття емоційна стійкість, можна зазначити, що цей феномен є продуктом двох сфер психічного-емоційної та вольової, що спричиняє використання тотожних термінів – «емоційно-вольова стійкість», «стресостійкість». Аналіз літератури дозволяє виокремити кілька основних підходів до визначення емоційної стійкості, а саме:

- *емоційна стійкість як властивість психіки* (як емоційна резильєнтність або емоційна витривалість), яка описує здатність особистості витримувати емоційний стрес, відновлюватись після травматичних подій та відмовлятися від негативних емоційних реакцій на ситуації, що їх спричиняють і це забезпечується індивідуальним комплексом вроджених та набутих психологічних і фізіологічних властивостей та процесів [4; 8];

- *емоційна стійкість як інтегральна властивість особистості*, яка визначає її здатність ефективно відповідати на емоційні виклики та виходити з емоційних стресових ситуацій з мінімальними наслідками для психічного і фізичного здоров'я. Вона охоплює різні аспекти психіки, такі як когнітивні процеси, поведінку, а також соціальні взаємини. Емоційна стійкість допомагає особистості адаптуватися до негативних ситуацій та стресу, зберігаючи при цьому свою психічну рівновагу та ефективність в діяльності. Вона може бути важливою для досягнення успіху в професійній, соціальній та особистісній сферах життя, а також для збереження психічного здоров'я в цілому [1; 2].

За дослідженнями Г. Мигаль, О. Протасенко [5], емоційна стійкість визначається індивідуальним комплексом вроджених та набутих психологічних і фізіологічних властивостей та процесів, які дозволяють людині краще протистояти негативному впливу стрес-факторів. Так, вроджені фактори емоційної стійкості можуть включати генетичні особливості, які можуть впливати на реакцію організму на стрес. Наприклад, деякі люди можуть мати природну схильність до більш емоційної стійкості або більш оптимістичного світогляду, що може допомагати їм краще впоратися зі стресом. Набуті фактори стресостійкості можуть включати соціокультурні впливи, виховання, навички та досвід, які формують вірування, переконання та реакції на стресові ситуації.

Емоційна стійкість особистості – це здатність особистості ефективно керувати своїми емоціями та взаємодіяти з емоціями інших людей. Це включає різні аспекти емоційного інтелекту, такі як самосвідомість, саморегуляція, соціальна усвідомленість, керування відносинами та вміння розв'язувати емоційні проблеми. Погляди вчених [3; 6; 7] на структуру емоційної стійкості (стресостійкості) різняться (табл.1).

Таблиця 1

Підходи до структури емоційної стійкості

Автор підходу	Опис компонентів емоційної стійкості
О. Поліщук	1. <i>Особистісний компонент</i> : особливості особистості, такі як рівень оптимізму,

	<p>самоконтролю, самодисципліни, саморегуляції, рівень тривожності, рівень самовпевненості та інші аспекти, які можуть впливати на здатність індивіда до стресостійкості.</p> <p>2. <i>Соціальний компонент</i>: відносини людини з її соціальним оточенням, включаючи підтримку від рідних, друзів, колег, співпрацю з оточуючими та взаємодію з соціальним середовищем. Соціальна підтримка може впливати на стресостійкість, забезпечуючи емоційну та практичну підтримку в стресових ситуаціях.</p> <p>3. <i>Поведінковий компонент</i>: спосіб поведінки та дії людини в стресових ситуаціях. Це може включати вміння керувати емоціями, вміння вибирати ефективні стратегії подолання стресу, здатність до адаптації та пристосування до змін в навколишньому середовищі.</p>
В. Корольчук	<p>1. <i>Особистісний компонент</i> – зумовлений особистісними особливостями і внутрішньою мотивацією особистості, що впливає на рівень стресостійкості.</p> <p>2. <i>Соціальний компонент</i> – включає роль соціального середовища в формуванні і зміцненні стресостійкості особистості, в тому числі сім'ї, друзів, колег і спільноти.</p> <p>3. <i>Типологічний компонент</i> – визначається типом нервової системи, яка впливає на поведінку особистості в стресових ситуаціях.</p> <p>4. <i>Поведінковий компонент</i> – включає в себе стратегії поведінки, які використовуються для подолання стресу, такі як фізична активність, релаксація, когнітивні техніки тощо.</p>
М. Кудінова	<p><i>Внутрішні ресурси</i> складаються з трьох рівнів: біологічного, особистісного та поведінкового. На біологічному рівні розглядається фізіологічна складова стресостійкості, яка забезпечує адаптацію організму до стресу. На особистісному рівні внутрішні ресурси складаються з таких компонентів: особистісного, емоційного, когнітивного та мотиваційного. На поведінковому рівні внутрішні ресурси представлені реакціями і діями, які допомагають особистості подолати стрес.</p> <p><i>Зовнішні ресурси</i> стресостійкості забезпечують допомогу ззовні і складаються з таких компонентів: соціальної, емоційної, інформаційної та матеріальної підтримки, соціальної сміливості, гідних побутових умов, безпеки життя, комфортного статусу в соціальній групі та підтримки держави. Усі ці компоненти забезпечують допомогу в управлінні стресом та підтриманні психологічної стійкості особистості.</p>
Ю.Тептюк	<p>1. <i>Когнітивно-рефлексивний компонент</i>: цей компонент відображає когнітивні процеси особистості, такі як сприйняття, увага, сприйняття власних емоцій та рефлексію на свої думки та переконання. Він може включати в себе вміння аналізувати ситуації, розуміти їх, вирішувати проблеми та критично оцінювати ситуації стресу.</p> <p>2. <i>Емоційно-мотиваційний компонент</i>: цей компонент відображає емоційні та мотиваційні аспекти поведінки особистості в стресових ситуаціях. Він може включати в себе емоційний стан, регулювання емоцій, мотиваційні орієнтації, цінності, переконання та інші аспекти, які впливають на емоційну реакцію особистості на стрес.</p> <p>3. <i>Поведінково-регулятивний компонент</i>: цей компонент відображає поведінкові стратегії та регуляцію поведінки особистості в стресових ситуаціях. Він може включати в себе вміння регулювати власну поведінку, адаптуватися до нових умов, розв'язувати конфлікти, керувати стресовими ситуаціями та впливати на оточуючих.</p>

У період воєнного стану педагоги стикаються з численними викликами, які стосуються як професійної діяльності, так і психологічного та емоційного стану. Емоційна стійкість педагога включає такі основні аспекти:

1. *Емоційний інтелект* (усвідомлення та управління власними емоціями, розуміння емоцій учнів та колег, емпатія та здатність підтримувати сприятливий емоційний клімат).

2. *Стресостійкість* (уміння контролювати реакції на стресові ситуації, використання ефективних технік саморегуляції (глибоке дихання, медитація, позитивне мислення), гнучкість у вирішенні конфліктних ситуацій).

3. *Мотивація та професійна самореалізація* (внутрішня мотивація до роботи та розвитку, постановка цілей та їх досягнення, саморефлексія та прагнення до вдосконалення).

4. *Комунікативна компетентність* (навички ефективного спілкування з учнями, батьками та колегами, конструктивне вирішення конфліктів, вміння зберігати спокій та доброзичливість у напружених ситуаціях).

5. *Саморегуляція та баланс між роботою та особистим життям* (дотримання балансу між професійними обов'язками та відпочинком, використання ресурсів для збереження емоційної енергії (хобі, спорт, дозвілля), формування позитивного мислення та адаптивності).

6. *Креативність та гнучкість мислення* (здатність знаходити нестандартні рішення у складних ситуаціях, адаптація до змін у навчальному процесі, використання творчих підходів у викладанні) [4].

Здатність до саморегуляції педагога в умовах війни може бути складною, але водночас вона може бути важливим ресурсом для виживання і пристосування до стресових ситуацій. Розвиток емоційної стійкості педагога в умовах війни є критично важливим для збереження психічного здоров'я та ефективності професійної діяльності, важливим ресурсом для виживання і пристосування до стресових ситуацій, підвищує ефективність викладання, покращує взаємодію з учнями, батьками та колегами. Так, розвиток емоційної стійкості педагога в умовах війни є ключовим фактором для збереження психічного здоров'я як самого вчителя, так і його учнів. Педагоги, які можуть саморегулюватися в умовах війни, краще контролюють свої емоції, поводяться розсудливо та діють ефективно навіть в небезпечних ситуаціях.

Для розвитку емоційної стійкості педагогу варто опанувати основними методами, які допоможуть підтримувати внутрішній баланс та адаптуватися до складних умов:

1. *Психоемоційна саморегуляція* – свідоме управління своїм емоційним станом, що допомагає зберігати внутрішню рівновагу, знижувати стрес та підвищувати загальну якість життя. Вона базується на психологічних і фізіологічних методах впливу на емоційний стан (глибоке діафрагмальне дихання, дихання «4-7-8» – вдих на 4 секунди, затримка на 7 секунд, видих на 8 секунд; медитація та майндфулнес для зниження рівня стресу).

2. *Когнітивні методики* – сукупність технік і підходів, що базуються на когнітивній психології та спрямовані на зміну мислення, поведінки та емоцій. (раціональне мислення, методи роботи з емоційними тригерами, зосередження на позитивних аспектах життя у щоденнику вдячності). Вони активно використовуються в когнітивно-поведінковій терапії, навчанні, особистісному розвитку та навіть у професійному коучингу.

3. *Фізична активність* – будь-який рух тіла, що викликає витрату енергії. Вона є ключовим елементом здорового способу життя та може включати різні форми рухової активності (регулярні фізичні вправи, техніки релаксації, прогулянки на свіжому повітрі).

4. *Емоційна підтримка та комунікація* – важливий аспект нашого життя, який допомагає долати труднощі, будувати здорові стосунки та підтримувати психоемоційний баланс (спілкування з колегами, друзями, родиною, участь у групах підтримки для педагогів, використання методу «Я-повідомлень» для ненасильницького спілкування).

5. *Організація особистого простору та режиму дня*, що допомагає зберігати продуктивність, зменшувати стрес і підвищувати якість життя (дотримання режиму сну та харчування, розмежування роботи та відпочинку, створення комфортної робочої атмосфери).

6. *Професійний розвиток та навчання* – безперервний процес здобуття нових знань, навичок і компетенцій, необхідних для вивчення технік подолання стресу. Він охоплює формальне (курси, сертифікації, вища освіта) та неформальне (самоосвіта, тренінги, наставництво, супервізія) навчання.

7. *Духовні та екзистенційні практики*, які допомагають глибше зрозуміти себе, своє місце у світі та сенс життя (віра у вищий сенс, волонтерство, читання надихаючих книг та історій). Вони можуть бути релігійними, філософськими або особистісними, залежно від індивідуальних переконань та цілей [5; 7].

Ці методи допоможуть педагогам краще адаптуватися до складних умов війни, підтримувати емоційну рівновагу та ефективно працювати з дітьми.

Висновки. Отже, емоційна стійкість в умовах війни набуває особливого значення для педагогів, які є емоційною опорою для дітей та молоді, важливою умовою збереження якості освіти та психологічного здоров'я освітян. Розвиток емоційної стійкості допомагає педагогам зберігати баланс між професійним і особистим життям, уникати вигорання та бути ефективними у своїй діяльності. Інвестуючи в своє психоемоційне благополуччя, вчитель не лише захищає себе, а й створює комфортне середовище для учнів. Ключовими методами розвитку емоційної стійкості педагога є психоемоційна саморегуляція, когнітивні методики, фізична активність, емоційна підтримка та комунікація, організація особистого простору та режиму дня, професійний розвиток та навчання, духовні та екзистенційні практики. Розвиток вміння використовувати дані методи може бути корисним для підвищення емоційної стійкості педагога та здатності справлятися зі стресом в умовах війни. Попри всі труднощі, українські педагоги продовжують навчати та підтримувати навчальний процес навіть у складних умовах, що є надзвичайно важливим для майбутнього України. Розвиток емоційної стійкості педагога є комплексним процесом, що потребує усвідомленого підходу та постійного вдосконалення.

Список використаних джерел

1. Аршава І.Ф. Підходи до операціоналізації феномену «емоційна стійкість» як основи для вдосконалення його діагностики. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Київ, 2006. Т.8. Ч.9. С.13-20.

2. Комар З. Психологічна стійкість воїна. Київ: Посольство Великої Британії в Україні, STABILIZATION SUPPORT SERVICES, 2017. 184 с.

3. Корольчук В. М. Психологічні засади дослідження стресостійкості особистості. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. Вип. 26. С. 183–192.

4. Малхазов О.Р. Технологія формування емоційної стійкості осіб, що переживають наслідки травматичних подій. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. 2018. Вип. 2. С. 132-147.

5. Мигаль Г. В., Протасенко О. Ф. Стресостійкість людини-оператора. Методи підвищення стресостійкості. URL: <https://docplayer.net/30299844-Stresostiykistyudini-operatora-metodi-pidvishchenya-stresostiykosti.html> (дата звернення: 22.02.2025).

6. Поліщук О. Психологічні компоненти стресостійкості особистості. URL: <http://oldconf.neas.mo.org.ua/node/1348> (дата звернення: 10.02.2025)

7. Тептюк Ю. О. Психологічні умови розвитку стресостійкості у соціальних працівників різних вікових категорій: автореф. дис. ...канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2021. 23 с.

8. Шпак М.М. Стресостійкість особистості в дискурсі сучасних психологічних досліджень. *Габітус. Психологія особистості*, 2022. № 39. С. 199-203.

Перетяцько Кристина Борисівна,
завідувачка гуманітарно-оздоровчого відділу
Комунального закладу Сумської обласної ради –
обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ У ЗАКЛАДАХ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У безпрецедентно складних обставинах, у яких перебуває вітчизняна освіта протягом останніх трьох років унаслідок пандемії COVID-19, а потім широкомасштабної військової агресії росії, освітяни роблять усе можливе, щоб забезпечити право молодого покоління на освіту. Іде усвідомлення, що проблеми в галузі освіти наростають, а успішність учнівства знижується. Заклади освіти усіх рівнів в Україні закрилися для відвідування офлайн, що фактично призупинило на деякий час освітній процес. Невдовзі більшість освітніх систем адаптувалися до нових умов, запровадивши дистанційний або змішаний формати навчання. Оцінити наслідки такого тривалого порушення освітнього процесу в Україні наразі дуже складно, тому що свого часу не було накопичено достатньо об'єктивних «доковідних» даних про якість вітчизняної освіти, а також через неможливість проведення повноцінних освітніх вимірювань в умовах повномасштабної війни та попри те, що відсутні належні обсяги даних щодо якості вітчизняної освіти, є всі підстави припускати, що проблема навчальних втрат і навчальних розривів в нашій країні є украй гострою і потребує якнайшвидшого напрацювання комплексу дій, спрямованих на її розв'язання.

Ключові слова: освітні втрати, навчальні втрати, освітні розриви.

Мета дослідження: розробка практичного кейсу щодо подолання освітніх втрат природничого напрямку в закладах позашкільної освіти.

Виклад основного змісту статті. У науковій літературі є значна кількість підходів до визначення навчальних втрат зокрема ці втрати розуміють як:

- втрату знань і навичок вихованця, що найчастіше пов'язано з перервою у формальній освіті, пропусками занять в гуртках тощо;
- втрату здобутих раніше знань, коли вихованці погіршують свою успішність, найчастіше це пов'язано з тимчасовою (нетривалою) перервою у формальній освіті (літні канікули);
- різницю між тим, чого навчався вихованець і тим чого він міг би навчитись на певному етапі свого навчання, наприклад, у певному віці, на рівні певного року навчання.

Узагальнюючи, навчальні втрати можна визначити як будь-яку втрату знань, умінь, навичок та/або уповільнення чи переривання академічного процесу через паузи в навчанні конкретного здобувача освіти. Ці втрати виникають як наслідок тривалих пропусків занять (наприклад, через проблеми зі здоров'ям), неефективного викладання, значних незапланованих перерв у навчанні, пов'язаними із соціальними кризами, війнами, природними катаклізмами тощо. Навчальні втрати можуть мати різний масштаб та, відповідно, різні наслідки в Україні. Втрати в навчанні вихованців пов'язані не лише з карантинном 2020-2021 років, а й із повномасштабною війною. Війна в Україні

значно ускладнила доступ вихованців до освіти та сильно впливає на її якість. До низки проблем, що можуть позначитися на результатах навчання українських вихованців в умовах війни:

1. проживання на тимчасово окупованих територіях;
2. проживання в зоні активних бойових дій;
3. зміна місця проживання;
4. руйнування закладів освіти;
5. повітряні тривоги;
6. відключення електроенергії

Говорячи про освітні втрати, більшість дослідників зосереджують свою увагу на втратах в навчанні. Водночас, з огляду на те, що освіту в Україні розуміють, як єдність навчання, виховання, розвитку й соціалізації особистості, втрати в освіті не варто ототожнювати лише з навчальними втратами. У широкому сенсі освіти втрати означають втрату можливостей до всебічного розвитку вихованця – інтелектуального, соціального, емоційного, психологічного тощо. Відповідно видається доцільним у межах родового поняття «освітні втрати» умовно виділяти три взаємопов'язані компоненти:

1. Навчальні втрати (у розумінні втрати знань, умінь, навичок, ставлень тощо);
2. Виховні втрати;
3. Зниження темпу розвитку особистості

Для того, аби адаптуватися до нових умов та налагодити освітній процес – в дистанційному форматі країнам знадобився час і ресурси. Те, як країни впроваджували дистанційні навчання, який доступ до необхідних ресурсів мали учасники освітнього процесу, що вплинуло на масштаб навчальних втрат у конкретних країнах та серед різних груп здобувачів освіти. Численні дослідження довели, що в країнах з низьким і середнім рівнем доходів вихованці зазвичай мали гірший доступ до технологічних ресурсів, а отже, і до освіти загалом, порівняно з більш багатими країнами світу. Крім того, через нерівний доступ до ресурсів, необхідний для дистанційного навчання поглиблювалася нерівність у доступі для освіти й серед вихованців із родин з низьким і високим рівнем доходів. Іншими словами, перехід освітнього процесу в дистанційний режим зумовили поглиблення навчальних розривів серед різних груп вихованців [2, с. 12-82].

Розглянемо шляхи подолання навчальних втрат. Експерти, зокрема з ОЕСР та Світового банку, описували та аналізували різні стратегії та кроки, що можуть сприяти зменшенню або подоланню навчальних втрат як наслідок закриття шкіл при пандемії Covid-19, а також з огляду на специфіку ситуації в галузі української загальної середньої освіти (через повномасштабне вторгнення росії) запропоновано перелік основних потенціальних механізмів подолання навчальних втрат, окреслено деякі переваги й недоліки кожного з них:

1. Організація додаткового року навчання для всіх вихованців або для вихованців які мають значні навчальні втрати – малоефективний складний в організації та дороговартісний захід.
2. Навчання під час канікул – може мати позитивний результат за правильної організації цієї активності: створення умов для вихованців та педагогів, «розподіл вихованців» між педагогами, з кожного навчального предмета розробити програми, орієнтовані на надолуження втраченого, недоотриманого, важливо не перевантажувати вихованців та педагогів, для більш якісної роботи варто організувати заняття в невеликих групах, бажано офлайн.

3. Репетиторство за державний кошт – може мати позитивний вплив у випадку продуманості й організованості процесу, мотивування вихованців до відвідування додаткових занять, перевага в індивідуальній роботі з вихованцями або робота у невеликих групах, які потребують роботи над тими самими навчальними темами.

4. Створення інтеграційних класів – добре продумати психологічну складову заходу, позитивно заохочувати вихованців, створення дружнього, психологічного клімату на рівні взаємодії вихованець – педагог і в навчальному закладі взагалі.

5. Перегляд та адаптація освітніх програм – позитивний метод при кропіткій підготовці, продумати як «вписати» заняття за оновленими програмами в чинні навчальні плани таким чином, аби не перевантажувати вихованців та не перешкоджати вивченню навчальних тем, що не увійдуть до основних програм.

6. Розробка додаткового контенту з ключових навчальних тем – корисний захід, важлива мотивація вихованців та педагогів, донести до вихованців і педагогів інформацію про такий контент і забезпечити до нього легкий і зручний доступ (наприклад, через стрімінгові платформи). Найбільший виклик – зробити такий контент, який буде актуальний для здобувачів освіти, зручним у використанні, базуватиметься на простому та цікавому викладі навчального матеріалу.

7. Методична підготовка педагогів із здобувачами освіти, які мають навчальні втрати – донесення до педагогів поєднання поточного освітнього процесу із заходами з надолуженням навчальних втрат, важливий метод проведення діагностики і напрацювання планів, шляхів та методик подолання навчальних втрат.

8. Посилення автономії в закладах позашкільної освіти та взаємодії й співпраці (колаборації педагогів) більш швидко й ефективно адаптуватися під потреби вихованців та, відповідно, швидше досягти бажаних результатів [3, с. 102-115].

Варто зауважити, що жоден з перелічених заходів не є панацеєю для подолання втрат у навчальних досягненнях вихованців. Усі ці, а також інші потенціально доцільні кроки можуть мати позитивний вплив лише в комплексі за продуманої їх організації та врахування ризиків.

Висновки. Навчальні втрати, або втрати в навчанні, - це будь-яка втрата знань, умінь, навичок тощо чи їх недотримання та/або уповільнення чи зупинка навчального процесу через паузи в навчанні конкретного вихованця. Навчальні втрати визначають відносно певних критеріїв (вимог освітніх стандартів для певного етапу здобуття освіти). Вивчення проблеми навчальних втрат значно інтенсифікувалися останнім часом через їх актуальність практично для всіх країн світу внаслідок пандемії Covid-19. Показуючи що із втратами в навчанні стикнулися майже усі системи освіти світу. Дослідники наголошують на таких важливих позиціях:

1. Навчальні втрати можуть спричинити значний негативний вплив як на розвиток особистості так і на добробут цілих суспільств у майбутньому.

2. Навчальні втрати мають накопичувальний (комулятивний) ефект, а отже, забуте чи занедбане сьогодні призведе до ще більших втрат у подальшому, на наступних етапах навчання.

3. Навчальні втрати можуть призвести до серйозних економічних наслідків у майбутньому.

4. Навчальні втрати в країнах із нижчими доходами потенційно мають більший масштаб, порівняно з багатшими країнами.

Кожна із цих позицій безпосередньо стосується України, зважаючи на те, що масштаби втрат у навчанні українського учнівства можуть бути неймовірними, адже вже четвертий рік

поспіль заклади освіти не мають змогу забезпечувати нормальний перебіг освітнього процесу. Гальмування розвитку негативних тенденцій у освіті, подолання навчальних втрат, має стати пріоритетом для стейкхолдерів різного рівня. Розроблені заходи, які можуть розглядати як потенційні для подолання навчальних втрат в Україні. Реалізація цих заходів має ґрунтуватися на узгодженій концепції, де будуть визначені ролі різних суб'єктів – від локального до загальнонаціонального рівня. Однак першочерговим завданням, яке має передувати впровадженню будь-яких заходів, є проведення якісної діагностики успішності вихованців на різних рівнях освіти з усіх ключових навчальних предметів. Це дасть змогу поставити точний «діагноз» українській шкільній освіті та виявити ті прогалини, які потребують навчального заповнення [3, с. 126-130].

Список використаних джерел

1. Вища освіта в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України: виклики і відповіді. Науково-аналітична доповідь В.Г. Кремень, В.І. Луговий, П.Ю. Саух, І.І. Драч, О.М.Слюсаренко, Ю.А. Скиба, О.В. Жабенко, С.А. Калашнікова, Ж.В. Таланова, О.М. Петроє, О.Ю.Оржель, І.Ю. Регейло, М.В. Набок; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ, 2023.
2. Кириченко М., Карташова Л., Сорочан Т. Відкритий університет як інноваційне освітньо-цифрове середовище професійного розвитку педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівних кадрів освіти (з досвіду українського відкритого ун-ту післядипломної освіти). *Науково-методичні засади модернізації системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників в інформаційному суспільстві*: моногр. за заг. ред. проф. В.П. Сергієнка. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2021. 338 с. С. 307–331. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732093/> (Зв.: 10.11.2023).
3. Кириченко М., Карташова Л., Сорочан Т. Цифрова екосистема «Український відкритий університет післядипломної освіти»: модель 6.0. «Вісник післядипломної освіти». Серія «Педагогічні науки». 2023. Вип. 25(54). С. 105–130.
4. Кремень В. Г. Звіт про діяльність Національної академії педагогічних наук України у 2022 р. Київ : НАПН України, 2023. https://doi.org/10.37472/zvit2022_19
5. Освіта для миру. Edukacja dla pokoju: зб. наук. праць: у 2-х т. редкол.: В.Г. Кремень (голова), В.П. Коцур, Н.Г. Ничкало, Ф. Шльосек (заст. голови). Київ: Вид-во ТОВ. «Юрка Любченка», 2019. Т. 1; 2.
6. Ситник Г.П. Філософія війни та миру : курс лекцій. Київ : ТОВ САК ЛТД, 2023. 118 с. URL: <https://ipacs.knu.ua/pages/dop/336/files/15bf2766-7d67-41dc-8d14-49d0c0b9d714.pdf> (Зв. 10.11.2023).
7. Сорочан Т., Гуржій А., Зайчук В., Карташова Л. Експерієнстехнології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті. Наука та освіта: зб. праць XVI Міжнар. наук. конф., 4–11 січ. 2022 р., м. Хайдусобосло, Угорщина за ред. А.В. Горошка. Хмельницький : ХНУ, 2021. 184 с. С. 26–31. (укр., рос., англ.). URL: <https://iftomm.ho.ua/docs/SE2022.pdf> (дата зв.: 10.11.2023).
8. Сорочан Т. М. Про дослідження проблеми трансформації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти: за матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України, 21 груд. 2023 р. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2023. № 5(2). С. 1–6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5235>

9. Bondarchuk O., & Pinchuk N. Professional psychological well-being of educators and features of their support in the current crisis conditions. *Kyiv Journal of Modern Psychology and Psychotherapy*. 2023. № 5(1). С. 5–14. <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.01>

10. Mezirow J. Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Learning*. 2003. № 1. С. 58–63.

Пінчук Діана Миколаївна,

*старша викладачка кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФІЛАКТИКИ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

Анотація. У статті розглядається супервізія як ефективний інструмент профілактики професійного вигорання педагогічних працівників. Аналізуються причини та наслідки емоційного вигорання в педагогічній діяльності, а також роль супервізії у підтримці психологічного здоров'я та професійного розвитку педагогів.

Ключові слова: супервізія, професійне вигорання, педагогічний працівник, профілактика, психологічне здоров'я, професійний розвиток.

Актуальність дослідження. Освітні реформи вимагають від педагогів безперервного професійного розвитку. Для успішної роботи, вчителям необхідна практична підтримка у формуванні індивідуальної траєкторії розвитку, що враховує їхні потреби. Це передбачає використання інноваційних методів, створення ресурсів для особистісного та професійного зростання. Супервізія, як ефективний інструмент, забезпечує професійну підтримку та сприяє розвитку педагогів відповідно до сучасних освітніх вимог.

Виклад основного змісту статті. Традиційно супервізія адресується фахівцям так званих «допомагаючих» професій, до яких, до речі, відносяться професії, пов'язані з освітою. Проте в цій сфері супервізія досі не зайняла гідного місця, незважаючи на серйозні успіхи її реалізації в інших областях: психіатрії, медицині, менеджменті, соціальній роботі та ін. Основоположниками дослідження проблеми супервізії вважаються Дж. Вінер, П. Девід, Р. Майзен, К. Рудестам, С. Фоукс, З. Фройд, А. Хесс, К.-Г. Юнг та ін. У сучасній вітчизняній науці ця проблема вивчається А. Говоровим, Г. Залевським, І. Кириловим, С. Кулаковим, В. Меновщikovим, А. Орловим та ін.

Педагогічна діяльність є однією з найбільш емоційно напружених професій. Високий рівень відповідальності, постійне спілкування з учнями, батьками та колегами, а також необхідність адаптуватися до змін в освітньому процесі можуть призвести до емоційного вигорання педагогічних працівників. Педагоги намагаються вирішувати шкільні проблеми самотужки або звертаючись за допомогою до колег і керівництва закладу освіти. «Наш принцип – я все можу, з усім упораюся». Проте часто ми залишаємося невдоволеними спілкуванням з колегами і зазначаємо про те, що ситуацію не вдалося вирішити. Прикладів стресових ситуацій і негативного досвіду їх вирішення є багато в роботі кожного педагога. І поступово негативний досвід накопичується, стрес стає хронічним і призводить до професійного вигорання.

Зростаючі вимоги до освітніх стандартів та очікування суспільства щодо знань і вмінь учнів спонукають вчителів до постійного професійного зростання та адаптації до нових викликів.

Супервізія надає вчителям необхідну підтримку, допомагаючи їм ефективно реагувати на зміни в освітньому середовищі, впроваджувати інноваційні методи та вдосконалювати свої професійні компетенції.

Відомо, що для впровадження будь-яких змін необхідно забезпечити підтримку. У всьому світі таку підтримку надають більш досвідчені педагоги ментори, наставники, супервізори тощо. Сьогодні в Україні набуває розвитку процес супервізії як процес професійної підтримки роботи вчителя в умовах концепції Нової української школи. Саме цей процес може стати підготовчим для тих вчителів, які заявлять про своє бажання взяти участь у процесі сертифікації [1].

Професійне вигорання – це стан емоційного, фізичного та психічного виснаження, що виникає внаслідок тривалого стресу на робочому місці. Воно характеризується почуттям втоми, цинізму, зниженням професійної ефективності та проблемами зі здоров'ям.

Враховуючи нашу культуру спілкування та спираючись на власний досвід упровадження програм з профілактики професійного вигорання для педагогів, багаторічне дослідження цієї проблематики та зворотний зв'язок від вчителів можна сказати, що супервізія базується на філософії розвитку та підтримки.

Ця специфічна форма допомагає педагогам:

- бачити більш широкий контекст взаємостосунків з учнями, колегами, адміністрацією, рефлексувати;

- розуміти емоційний вплив на процес взаємодії та навчання;

- мотивувати піклуватись про себе;

- стимулювати професійне навчання та пошук нових знань.

Це можливість розділити власні думки, сумніви, занепокоєння, зрозуміти свої складнощі, почути інший погляд та розділити відповідальність з іншими.

Супервізія – це абсолютно новий інструмент професійної підтримки та професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти в умовах реалізації завдань Нової української школи. Супервізія є необхідним напрямом у професійній діяльності, форму підтримки педагога, який може сфокусуватись на своїх труднощах у роботі з учнями, колегами, керівництвом, зрозуміти їх причину, мати можливість поділитися своїми думками, сумнівами, занепокоєнням, знайти шляхи вирішення, розділити відповідальність за ухвалення рішень із супервізором або групою.

Супервізія відіграє ключову роль у професійному зростанні вчителів, сприяючи їх безперервному розвитку та вдосконаленню педагогічної майстерності. Завдяки систематичним обговоренням та аналізу освітніх практик вчителі мають можливість отримати конструктивний зворотний зв'язок, виявити свої сильні сторони та визначити сфери, які потребують вдосконалення [1].

Супервізія заохочує педагогів до пошуку та впровадження інноваційних методів викладання, що, в свою чергу, суттєво покращує якість освітнього процесу. Систематичне вдосконалення стратегій і підходів викладання, яке забезпечує супервізія, безпосередньо впливає на результати навчання учнів. Вчителі, які беруть участь у програмах супервізії, демонструють більшу впевненість, ефективніше планують уроки та краще справляються з педагогічними викликами, створюючи динамічне та ефективне навчальне середовище.

Дослідження практики супервізії в Україні на сьогодні залишається досить затребуваним, оскільки вимагає пошуку не лише конкретизації цього поняття, а й пошуку більш дієвих моделей для організації якісного процесу надання професійної допомоги та в складних умовах війни. Нові виклики, та поява цілого ряду нових категорій учасників освітнього процесу, постійна загроза життю та здоров'ю українців, організація освітнього процесу в екстремальних умовах призводить до підвищення навантаження на виконання психологами своїх професійних обов'язків. Сьогодні вони потребують не лише професійного супроводу, а й консультування з особистісних питань, пов'язаних з професійним вигоранням, розвитком стресостійкості, збереженням ментального здоров'я тощо.

Супервізію ми розглядаємо як процес взаємодії супервізора та супервізованого. У цьому плані супервізія виконує через такі основні функції:

- освітницьку (формуючу), яка включає розвиток умінь, здібностей та навичок щодо професії. Супервізія забезпечує опанування супервізованим аспектів діяльності, пов'язаних із процедурами та стандартами роботи організації, ефективними підходами до надання послуг різним групам споживачів послуг; визначення індивідуальних потреб професійного розвитку; мобілізація особистісних ресурсів; стимулювання до професійного розвитку через систематичне навчання; управління стресом тощо.

- підтримуючу (тонізуючу), що включає підвищення стійкості впливу зі сторони проблем клієнтів. Саме у рамках супервізії проходить орієнтація на сильні особистісні якості, необхідні для виконання професійних обов'язків; підтримка професійної мотивації шляхом надання конструктивного зворотного зв'язку; наснаження до ефективного використання професійних повноважень; надання емоційної підтримки в ситуаціях стресу; визначення джерел підтримки для подолання професійних труднощів.

- спрямовуючу (нормативну), що включає контроль працівника над власною особистістю (недоліки, слабкі сторони, сліпі плями, осуд) [3].

Особливості профілактики професійного вигорання педагогічних працівників засобами супервізії:

- По-перше, супервізія сприяє професійному розвитку педагогічних працівників через рефлексивну практику, що дозволяє їм виявляти свої сильні та слабкі сторони, аналізувати результати власної фахової діяльності та розробляти стратегії для її покращення. Рефлексія допомагає працівникам усвідомлювати свої досягнення та помилки, що є важливим для зниження рівня стресу та підвищення задоволеності роботою.

- По-друге, колегіальна підтримка, яка є невід'ємною частиною супервізії, створює атмосферу взаємодії та обміну досвідом. Це дозволяє працівникам відчувати себе частиною професійної спільноти, отримувати зворотний зв'язок та підтримку від колег, що значно знижує ризик ізоляції та вигорання.

- По-третє, супервізія, орієнтована на сильні сторони працівників, підкреслює важливість розвитку їхніх професійних навичок та здібностей. Це сприяє підвищенню впевненості працівників у своїх силах та мотивує їх до подальшого професійного зростання.

- По-четверте, орієнтація супервізії на пошук рішення допомагає педагогічним працівникам знаходити ефективні та практичні підходи до вирішення проблем, з якими вони стикаються у своїй

роботі. Це дозволяє знижувати рівень стресу та запобігати вигоранню шляхом підвищення почуття контролю над ситуацією.

- По-п'яте, усвідомленість як частина супервізії дозволяє педагогічним працівникам залишатися зосередженими, знижувати рівень стресу та підтримувати емоційну рівновагу. Усвідомленість допомагає працівникам розвивати навички резильєнтності та краще долати професійні виклики [2].

Висновки. Таким чином, супервізія виступає як ефективний засіб профілактики професійного вигорання серед педагогічних працівників, оскільки забезпечує всебічну підтримку, спрямовану на зниження рівня емоційного навантаження, стабілізацію психоемоційного стану та підвищення професійної компетентності. Окрім того, регулярні супервізійні сесії допомагають вирішувати робочі конфлікти, знижувати рівень стресу. Рефлексивна практика, яка є невід'ємною складовою супервізії, стимулює усвідомлення соціальними працівниками власних сильних сторін і обмежень. А це сприяє професійному розвитку фахівців і підвищенню ефективності їхньої роботи.

Отже, професійне вигорання є багатокомпонентною проблемою, яка суттєво впливає на ефективність педагогічної роботи. При цьому одним із найбільш ефективних засобів профілактики професійного вигорання серед педагогічних працівників є супервізія, регулярне використання якої дозволяє знизити рівень емоційного виснаження фахівців, допомагає запобігти негативним наслідкам дії тривалого стресу, сприяє розвитку їхніх професійних компетентностей, знижує ризик деперсоналізації. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в необхідності аналізу специфіки проведення дистанційних супервізійних сесій, а також можливості адаптації супервізійних практик до цифрових інструментів.

Список використаних джерел

1. Апрелева І. Супервізія та інтервізія як інструменти педагогічної підтримки і професійного розвитку фахівців дошкільної освіти. Вісник науки та освіти. № 8(14) 2023. С.390-401.
2. Астремська І. В. Супервізія: профілактика та корекція емоційного вигорання працівників професій допомоги: монографія. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2024. 132 с.
3. Астремська І. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі: навчальний посібник Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. 396 с.
4. Лисенкова І.П., Гончарова Г.В. Діагностика, профілактика та корекція синдрому емоційного вигорання у соціальних робітників. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2018, Вип. 3. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/09/visnik_3_2018_psh.pdf

Поливко Людмила Борисівна,

вихователька, спеціалістка II категорії

Конотопського закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №4 «Сонечко» Конотопської міської ради

УПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ТРВЗ У КОМПЕТЕНТНІСНОМУ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКА

Анотація. У статті висвітлено можливості компетентнісного розвитку особистості дошкільника при використанні методів і прийомів ТРВЗ (теорії розв'язання винахідницьких задач) під час освітнього процесу.

Ключові слова: компетентність, творчі здібності, креативність, технологія ТРВЗ, методи, прийоми.

Постановка проблеми. Проблема формування та розвитку базових компетентностей дітей дошкільного віку є актуальною в контексті реалізації завдань сучасної дошкільної освіти. Це зумовлено змінами, що відбуваються в нашій державі, які потребують нового покоління, зорієнтованого на розв'язання складних інтелектуальних проблем.

Оптимізувати освітній процес, підвищувати ефективність обсягу та форм роботи з дошкільниками вже неможливо, керуючись лише традиційними методами та прийомами освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку. Тому вихователі закладів дошкільної освіти активно використовують у роботі з дошкільниками ефективні педагогічні технології. Серед яких технологія ТРВЗ, яка сприяє розвитку сучасної дитини, як творчої особистості, передбачає максимальну реалізацію нею своєї активності, самостійності, творчої ініціативи, самобутності, вміння розв'язувати проблеми не за шаблоном, а висувати свої ідеї та гіпотези.

Аналіз останніх публікацій. Інноваційні процеси в дошкільній освіті обґрунтовували у своїх дослідженнях О. Кононко, К. Крутій та ін.. Впровадження педагогічних технологій в дошкільному закладі стало об'єктом дослідження таких науковців-практиків як І. Дичківська, Л. Фесюкова та ін..

Теоретичні засади дослідження конструкторської творчості досліджував І. Воронюк та ін.. Зокрема М. Ветрякова з'ясовувала особливості формування творчої активності на заняттях. Технічний напрям у творчості досліджували Г. Альтшуллер, С. Василейський, які у своїх працях обґрунтували можливість навчання дітей винахідницької діяльності.

З'явилися спеціальні дослідження (А. Нестеренко, Т. Сидорчук та ін.), в яких було розроблено систему роботи з упровадження ТРВЗ в освітній процес навчальних закладів різного типу. Розвиток мислення дошкільників педагогікою ТРВЗ досліджувала Т. Присяжна. Використання елементів ТРВЗ для формування лексичної компетентності дітей старшого дошкільного віку досліджували О. Амаф'єва, С. Куліш. **Але пошук можливостей застосування прийомів і методів ТРВЗ у розвитку дітей дошкільного віку триває досі.**

Мета статті та її завданнями є висвітлення можливостей використання методів ТРВЗ у компетентнісному розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного змісту статті. Сьогоднішня педагогічна практика дошкільної освіти задіює цілий ряд педагогічних технологій, спрямованих на формування та розвиток компетентностей дітей дошкільного віку. Державний стандарт дошкільної освіти, оновлений у 2021 році, базовими компетентностями дошкільників визначає рухову, здоров'язбережувальну, особистісну, предметно-практичну та технологічну, сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну та дослідницьку, природничо-екологічну та навички, орієнтовані на сталий розвиток, ігрову, соціально-громадянську, мовленнєву, мистецько-творчу та інші [1].

Нинішні високі вимоги до компетентнісного розвитку дошкільників та якості освітнього процесу у дошкільному закладі зумовили застосування технології ТРВЗ (теорія розв'язування винахідницьких задач).

Зазначимо, що методологія ТРВЗ спрямована на формування у дитини пошукового мислення, яке дає змогу знизити стереотипність, шаблонність думок. Дослідження педагогів і психологів (І. Воронюк [5], О. Лесіна, В. Телячук [3]) показали, що період дошкільного віку є

сензитивним для розвитку творчої уяви, уваги, образного мислення. Тому вчити творчості треба з раннього віку, коли мислення ще не є стереотипним і у дитини відсутні усталені звички. Використання методів і прийомів ТРВЗ-технології мають допомогти особистості розв'язувати проблеми творчо, ефективно.

Цікавими є прийоми для розвитку уяви, запропоновані педагогом-практиком Л. Нестеренко, який пропонував на матеріалі загадок учити дітей фантазувати, самостійно шукати оригінальні шляхи розв'язання творчих завдань [2, с. 7].

Зазначимо, що ТРВЗ-технологія, спрямована на виховання та розвиток мислення людини, зацікавила сучасних педагогів і психологів, які адаптували її для роботи з дітьми в дошкільних навчальних закладах.

Робота з технологією ТРВЗ у дошкільному навчальному закладі має кілька напрямків:

- а) мовленнєва діяльність (складання казок, дидактичні ігри та ін.);
- б) пізнавальна діяльність;
- в) естетична діяльність;
- г) образотворча діяльність;
- д) дослідницька діяльність (розв'язування казкових завдань).

Основною ідеєю ТРВЗ є творчість в усьому – у постановці запитань, прийомах їх розв'язання, подачі матеріалу. Кожен день роботи з дітьми за цією методикою – це пошук, знахідки. Головне у розвивальному навчанні – дати змогу висловитись, не перебивати, навіть якщо відповідь неправильна. Найважливіше те, що дитина працює в атмосфері свободи мислення і творчості.

Робота з ТРВЗ у дитячому садку проходить у п'ять етапів і визначається такими послідовними завданнями:

Завдання першого етапу: навчити дитину знаходити і розв'язувати суперечності, не боятися негативного в об'єкті та явищі; навчання системного підходу, тобто бачення світу у взаємозв'язку його компонентів; формування вміння бачити і використовувати навколишні ресурси.

На другому етапі необхідно вчити дошкільників винаходити (наприклад, на заняттях з конструювання можна запропонувати придумати новий стілець). На цьому етапі навчання діти за допомогою ТРВЗ «оживляють» предмети та явища, приписують одним якості інших і навпаки, а також відкидають непотрібні і знаходять найкращі варіанти.

Третій етап – вирішення казкових завдань і придумування казок. Треба навчити кожну дитину уникати сумного закінчення казок, не змінюючи при цьому сюжету, складати нові казки на основі добре відомих.

Четвертий етап – використовувати нестандартні оригінальні рішення, спираючись на набуті знання та інтуїцію, дитина вчиться знаходити вихід із будь-якої життєвої ситуації.

П'ятий етап ТРВЗ – це проведення бесід з вихованцями на історичну тему. Дітям варто пропонувати прослідкувати історію виникнення книги, олівця, стола, вчити логічно обґрунтовувати свої вимисли [3].

Вважаємо, що вихователь завжди має керуватися інтересами дитини, ураховуючи особливості її різнобічного, повноцінного розвитку. В організованій пізнавальній діяльності діти не повинні бути пасивними спостерігачами. Вихователь повинен створити умови для розвитку

творчості дітей, їх талантів та здібностей. Краще це відбувається під час гри, при знайомстві з предметами і способами їх виготовлення.

Використовуючи у практичній освітній діяльності з дошкільниками методи та прийоми ТРВЗ, зокрема в ігрових і казкових завданнях, спонукаємо дітей самостійно вибирати тему, матеріал та вид діяльності. За допомогою цієї технології навчимо дітей міркувати, відстоювати власну думку, умінню робити висновки, розглядати проблему з різних точок зору, прислуховуватись до думки інших дітей та педагога.

Корисним для компетентнісного розвитку дітей дошкільного віку вважаємо метод **синектики**, який передбачає застосування чотирьох прийомів, що ґрунтуються на аналогіях: прямій, особистісній, символічній, фантастичній. Робота з прийомом аналогії, дозволяє об'єднати різні елементи системи (об'єкта, предмета), що досліджуємо.

Так, прийом **«Пряма синектика (аналогія)»** – це перенесення живих об'єктів у світ технічний, орієнтуючись на їх основні властивості та якості:

- формою (тарілка – диск, повний місяць, кришка від каструлі...);
- за структурою (пух – сніг, вата, поролон, хутро...);
- за функціями (машина – кінь, мураха, потяг, віслюк; вітер – пилосос, вентилятор, подих...; півень – будильник, радіо, сонце, зозуля...);
- за кольором (сонце – кульбаба, лампочка, лимон, лисиця, листок...);
- за властивостями (повітряна кулька – м'яч шина, гумові чобітки...);
- за ситуацією або за різним положенням (станом) різних предметів та явищ (переповнений автобус – іграшки в коробці, огірки в банці...);

Наприклад: що придумала людина, дивлячись на дощ (душ, поливалку...).

Для творчого процесу важливо навчити дітей перетворювати незвичне на звичне й навпаки, тобто побачити в новій, незвичній ситуації чи проблемі щось знайоме, що розв'язується відомими способами. Більш ефективним є використання комплексної аналогії, коли одночасне використання різних видів прямої аналогії призводить до комбінування різних її видів. На цьому побудований метод гірлянд та асоціацій [2].

Метод гірлянд та асоціацій – це ланцюжок слів, який може закінчуватися довільно або тим самим словом від якого починали. Наприклад: дорога – крута, звивиста – яйце – слизка – гірка – сніг – цукор – смачно – компот – фрукти – багато....

У своїй роботі за цим методом дотримуємося основної умови, коли кожна нова асоціація добирається до останнього слова. Наприклад: люди – діти – граються – прогулянка – іграшки – човник – калюжа – калоші – дощ – парасолька – люди. Створення ланцюга слів дозволяє активізувати й розширювати словниковий запас, удосконалювати навички асоціювання.

Одним із продуктивних методів творчого розвитку особистості вважаємо **метод «фокальних об'єктів»**. Його суть полягає в перенесенні властивостей одного предмета на інший. Об'єкт називається фокальним, оскільки він перебуває у «фокусі», у центрі уваги. Використання методу дозволяє дитині утворити асоціативні зв'язки, надаючи об'єкту, який розглядається, нових ознак, а потім скласти розповідь або казку з їх використанням.

Дієвими у компетентнісному розвитку дошкільників стали такі прийоми ТРВЗ як «Фантазери», «Добре-погано», «Щоб було б, коли...?», «Шифрувальники» та інші.

Отже, використовуючи технологію «Теорії розв'язання винахідницьких задач», треба робити наголос на створенні умов для розкриття творчих здібностей дитини, розвитку її уяви, фантазії. Головне – дати дітям змогу висловитися, не перебивати навіть, якщо відповідь здається вам неправильною. Треба, щоб дитина мислила в атмосфері свободи вибору, свободи творчості. Застосування технології ТРВЗ в дошкільній педагогіці дає змогу дітям отримати сильні емоційні відчуття, зіткнутися з дивом, таємницею, загадкою, чимось незвичним.

Висновки. За допомогою використання технології ТРВЗ в освітній діяльності з дошкільниками сприяємо розвитку у них компетентностей, творчої особистості, розкриваємо творчі здібності дитини, розвиваємо її уяву, фантазію. Застосовуючи різноманітні ігри, казки, методичні прийоми, навчаємо дошкільнят аналізувати конкретну ситуацію і знаходити оригінальні шляхи її розв'язання, розвиваємо вміння долати страх перед труднощами.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція). Київ. 2021. 37. с.
2. Нестеренко А. Методика ТРВЗ в практиці роботи сучасного ДНЗ. *Дошкільний навчальний заклад*. 2008. № 3. С. 2-19.
3. Лесіна О. В., Телячук В.П. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ. Харів: Вид. група «Основа», 2007. 112 с.
4. Теоретичні засади дослідження конструкторської творчості / За заг. ред. І.В. Воронюк. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. 100 с.

Руденко Ольга Валеріївна,

*викладачка математики, фізики, астрономії, вищої і прикладної математики,
Сумського фахового коледжу економіки і торгівлі*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

***Анотація.** Реалії сьогодення потребують від сучасних фахівців таких важливих для ринку праці якостей як винахідливе мислення та володіння сучасними технологіями, вміння швидко аналізувати ситуації та приймати рішення, знаходити шляхи розв'язання проблем та працювати у команді. Реалізувати цю мету в освітньому процесі можна за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).*

***Ключові слова:** ІКТ, Google Classroom, викладач, студент, дистанційне навчання.*

Актуальність дослідження. Сучасний світ з кожним днем стає більш цифровим. Кожна країна активно інвестує в розвиток smart-технологій. Не зважаючи на труднощі, з якими стикнулася наша держава, стратегія уряду України зорієнтована на виховання висококваліфікованих кадрів та розбудову цифрової держави. Тому не випадково, що технології стали невід'ємною складовою освіти. Не слід забувати про розробки у сфері робототехніки, безпілотних технологій, штучного інтелекту тощо, які можуть бути реалізовані за рахунок виховання висококваліфікованих кадрів, які не лише володіють ґрунтовними теоретичними знаннями, але й уміють їх добре застосовувати на практиці. Саме цю задачу дозволяє вирішити використання ІКТ. Пандемія COVID-19, а згодом і російсько-українська війна змусили навчальні

заклади перейти на змішане або дистанційне навчання та активно використовувати в освітньому процесі безкоштовну веб-платформу Google Classroom. Завдяки її інструментам між викладачами, студентами та батьками відбувається ефективна комунікація, навчання та співпраця.

Вище сказане дозволяє стверджувати, що завдяки використанню ІКТ та платформи Google Classroom освітній процес став більш гнучким та доступним, що зробило їх популярним явищем в українській освітній практиці.

Мета статті – проаналізувати особливості використання ІКТ в освітньому процесі й довести, що їх застосування дає нові можливості для змішаного та дистанційного навчання.

Виклад основного змісту статті. Проблема впровадження ІКТ у навчальний процес досліджувалась у працях Ю. Горошка, М. Жалдака, Т. Зайцевої, В. Ключка, Н. Кульчицької, Н. Морзе, А. Олійника та інших учених [2]. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як В. Биков, Я. Булахова, О. Бондаренко, В. Заболотний, Г. Козлакова, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопал та інші [7]. Дистанційне навчання змусило освітніх фахівців активно вивчати та досліджувати можливості дистанційного навчання. Сьогодні навчанням педагогічних працівників щодо впровадження цифрових інструментів Google в освітній процес спільно із МОН України за підтримки Google Україна опікується директорка Академії цифрового розвитку, Google for Education Certified Trainer, вчителька інформатики Білоцерківської ЗОШ I-III ступенів №18 Антоніна Букач [1]. В Україні створено Освітню Спільноту Google – це об'єднання працівників сфери освіти, де вони навчаються, діляться досвідом з використання веб-технологій.

Практика і реалії сьогодення показали, що дистанційне навчання виявилася чи не єдиною можливою і водночас сучасною. Онлайн-освіта дозволяє: насамперед зберігати безпеку учасників освітнього процесу; підтримувати постійний зв'язок між викладачами, студентами та їх батьками; надавати доступ до навчальних матеріалів у будь-який час. Найважливішими навичками XXI ст. є вміння ефективно працювати на відстані, добре розумітися на технологіях та бути медіаграмотним. Тому в таких умовах використання ІКТ стало єдиним можливим способом забезпечення освітнього процесу.

Що ж розуміємо під поняттям «інформаційно-комунікаційна технологія»? ІКТ – це сукупність методів і технічних засобів реалізації інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів забезпечення ефективного процесу.

Яким чином можна реалізувати всі запити онлайн-освіти? Здійснити їх стало можливим за допомогою безкоштовної веб-платформи Google Classroom.

Google Classroom – це онлайн-платформа, призначена для навчання та організації освітнього процесу. Вона базується на хмарних технологіях та доступна для всіх, хто має особистий обліковий запис у Google. На цій платформі можна [4]: створювати навчальні курси; організовувати відеоконференції та спільні обговорення; зберігати та систематизувати навчальні матеріали; ділитися освітніми матеріалами; створювати завдання; оцінювати роботу студентів та надавати зворотний зв'язок; відслідковувати прогрес успішності кожного студента.

Для того, щоб комп'ютер став надійним помічником у навчанні, викладач має сформувати у студента бажання застосовувати його з пізнавальною, навчальною та виховною метою. Саме тому у Сумському фаховому коледжі економіки і торгівлі була розроблена єдина логічна структура гугл-класу для усіх навчальних дисциплін. Кожен гугл-клас має включати наступні теми:

1) Посилання на відеоконференцію, де розміщено посилання на відеозустріч Google Meet, яке учасники освітнього процесу використовують під час усіх занять з даної дисципліни. Не слід забувати про емоційну складову під час освітнього процесу. Meet дає можливість миттєвої реакції за допомогою смайликів та підняття руки [3].

2) Загальна інформація містить тематичний план дисципліни, список літератури, критерії оцінювання, електронні підручники, довідкові матеріали тощо.

3) Лекції – виклад теоретичного матеріалу з теми. Може містити домашнє завдання для звітності.

4) Практичні заняття / Семінарські заняття / Лабораторні роботи – включають в себе виконання роботи студентом на оцінку.

5) За необхідності викладач може доповнити курс іншими темами. Наприклад, такими як «Контрольні роботи», «Тести», «Залік/Екзамен» тощо.

Відповідно до обраного блоку, матеріали в ньому можна додати з різних категорій: завдання, завдання з тестом, запитання, навчальний матеріал. Діалог між викладачем та студентами щодо організації освітнього процесу може здійснюватися у коментарях до відповідного заняття, або у вкладці «Стрічка», або у студентській viber-групі. Колективну співпрацю для студентів можна організувати через використання онлайн-дошок. Вони надають доступ до різноманітних інструментів, таких як олівець, фігури, текст, стікери, коментарі та шаблони. Успішність студентів можна переглядати на вкладці «Оцінки», яка відображає інформацію про виконані завдання, успішність в межах курсу кожного студента та середній бал групи.

Сучасні технології дають викладачу широкі можливості для планування та ефективної організації освітнього процесу під час дистанційного навчання. Він може обирати оптимальні онлайн-інструменти, електронні ресурси та веб-сервіси для синхронного та асинхронного навчання, а також використовувати індивідуальні консультації та самостійне опрацювання матеріалу, щоб студенти могли засвоїти максимальний обсяг знань за короткий час.

Гарним помічником для самоосвіти вчителя є такі інтернет-ресурси, як EdEra, iLearn, Prometheus, Освіторія, освітні Youtube-канали, відеоролики (зокрема, записані власноруч) і т. ін.

Зручним та ефективним інструментом для перевірки знань студентів під час занять є Google Форми. Вони дозволяють швидко створювати тести різних типів, анкети та опитування, що автоматично перевіряються системою, і гарантують візуалізацію відповідей, швидке оцінювання та можливість зворотного зв'язку. Корисним ресурсом для навчання є сервіс LearningApps.org, який пропонує систему готових інтерактивних вправ із можливістю автоматичної перевірки.

Окрім того викладач у своїй роботі може звернутися за допомогою до штучного інтелекту: Google Gemini (генерація текстів, відповідей на запитання, аналіз інформації), Gamma.app (створення інтерактивних презентацій, документів і слайдів), Kazka.fun (робота з аудіоказками), BriskTeaching.com (створення інтерактивних завдань), Microsoft Copilot (інтегровано в програми Microsoft, що допомагає автоматизувати робочі процеси, генерувати текст, аналізувати дані та надавати корисні поради). Це лише декілька прикладів застосування штучного інтелекту, які дозволяють викладачу економити час при підготовці до занять, підвищують продуктивність роботи та надають ефективний зворотний зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу.

Безумовно, навчання – це головний вид діяльності студента. Але не слід забувати і про важливість виховної роботи. Головне завдання якої – формування самодостатньої, всебічно

розвиненої особистості з креативним мисленням. Такий студент здатен наполягати на власній життєвій позиції, бути справжнім громадянином своєї держави та висококваліфікованим фахівцем. Тривалий досвід виховної роботи в умовах дистанційного навчання показав, що досягнути такої мети можливо за організації логічної системи заходів, які сприятимуть правильному вихованню студента: його моральних та етичних цінностей, емоційного та фізичного здоров'я, творчого та професійного розвитку. І все це також можна здійснювати за допомогою перелічених вище застосунків [6].

Висновки. Перераховані методи і форми роботи дозволяють викладачам утримувати зацікавленість студентів до освітнього процесу, зберігати його якість і створювати цікаве та ефективне навчальне середовище. ІКТ надають зручній інструментарій для ефективної організації освітнього процесу та є невід'ємним фактором у формуванні майбутнього професіонала. Їх використання сприяє: створенню єдиного освітнього простору; адаптації освітнього процесу до індивідуальних потреб кожного студента; підвищенню мотивації до навчання через інтерактивні технології; розвитку цифрової грамотності студентів. Усе це дозволяє реалізувати основну освітню задачу сучасного суспільства, яка полягає в тому, щоб навчити людину активно жити в умовах інформаційного середовища.

Список використаних джерел

1. Букач А. Google як платформа для організації дистанційного навчання <https://sites.google>.
2. Жалдак М.І., Лапінський В.В., Шут М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики: Посібник для вчителів. *Вкладка газети «Інформатика»*. 2004.
3. Руденко Ольга. Способи забезпечення інтерактивності в середовищі онлайн-конференцій. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 07-08.12.23*. Суми: СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2023. С.105-106.
4. Організація дистанційного навчання на платформі Classroom <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/3.-robota-v-google-classroom.pdf>
5. Роль і місце сучасних інформаційних технологій в математиці. Персональний сайт вчителя математики – Іванес Євдокії Степанівни. <http://ivan.es.simplesite.com/423271915>
6. Руденко О.В. Різноманітність форм організації виховної роботи в коледжі в умовах карантину. З досвіду виховної роботи в умовах карантину / Організація виховної роботи в ЗФПО в умовах адаптивного карантину. З досвіду роботи закладів фахової передвищої освіти: метод. реком. Науково-методичний центр ВФПО. Київ, 2021. С. 46-49.
7. Ставицька І.В. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: матеріали науково-практичної конференції «Новітні освітні технології». Київ, 2012.

Сердюк Ірина Олексіївна,

вчителька початкових класів

Стецьківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У СТВОРЕННІ БЕЗПЕЧНОГО ТА ПІДТРИМУЮЧОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ВІЙНИ

Анотація. У статті розглянуто роль учителів початкових класів у створенні безпечного та підтримуючого освітнього середовища в умовах війни. Особлива увага приділяється

психосоціальної підтримці учнів, а також необхідності самопомоги для вчителів, які працюють в умовах війни.

Ключові слова: *учитель початкової школи, безпечне освітнє середовище, підтримка учнів, освіта під час війни.*

Актуальність дослідження зумовлена повномасштабним вторгненням росії в Україну, що впливає на освіту молодших школярів, роблячи роль учителів початкових класів важливими у створенні безпечного та підтримуючого навчального середовища. В умовах війни діти стикаються з фізичними загрозами, психологічними травмами та перериванням навчання, тому вивчення стратегій, які застосовують педагоги для подолання цих викликів, є важливим для освіти сьогодні. Сучасні реалії підкреслюють необхідність аналізу ролі вчителів у підтримці учнів, що робить це дослідження своєчасним і практично значущим.

Мета дослідження полягає у визначенні функцій учителів початкових класів у створенні безпечного та підтримуючого освітнього середовища в умовах війни, а також у висвітленні їхнього впливу на фізичну, емоційну та академічну стабільність учнів.

Завдання дослідження, що поставлені задля реалізації цієї мети, включають аналіз способів забезпечення фізичної безпеки дітей у навчальних закладах під час війни, вивчення методів надання психосоціальної підтримки молодшим школярам, дослідження адаптації педагогічних підходів до воєнних реалій, оцінку співпраці вчителів із громадою для підтримки освіти, а також розгляд практик самопомоги для педагогів, які працюють у стресових умовах.

Аналіз останніх публікацій свідчить про зростання інтересу до проблем освіти в умовах війни, зокрема до ролі вчителів у підтримці учнів. Серед таких можемо зазначити доповідь «Забезпечення права на освіту через безпечне освітнє середовище» Є. Халюзова та В. Остропільця, у якій розглянуто важливість забезпечення права на освіту як конституційної та конвенційної гарантії з урахуванням судових рішень Конституційного Суду України та Європейського суду з прав людини. Зазначено про необхідність існування умов стійкого та безпечного освітнього середовища як необхідної складової для повної реалізації закріпленого у законодавстві права на освіту, що дозволить забезпечити подальший соціокультурний розвиток особистості у суспільстві.

О. Боровець у статті «Освітнє середовище початкової школи: сучасні підходи та вимоги» розкриває сутність поняття «освітнє середовище», що є складною системою інтелектуальних, культурних, методичних, організаційних, технічних ресурсів. Авторка акцентує увагу на тому, що у Новій українській школі освітнє середовище повинно стати таким, що належить учням, де кожна дитина незалежно від її фізичних та психологічних особливостей почуватиметься комфортно [1].

Цю думку поділяють і Н. Вікторчук у статті «Безпечне освітнє середовище в закладах дошкільної освіти» та Л. Іщенко, Т. Журавко у статті «Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти в умовах сьогодні» [4]. На думку авторів, необхідно, щоб освітнє середовище закладу освіти було захищеним, безпечним, а робота над створенням безпечного освітнього середовища має досягати певного результату. Насамперед, це безперервний процес реагування на нові виклики життя, пошук нових можливостей, ресурсів, генерування нових ідей і правил. Водночас необхідно, щоб всі учасники цього процесу (педагоги, діти, батьки) усвідомлювали спільну відповідальність, мали вміння, бажання та добру волю для такої

співпраці. Проаналізовано нормативні документи, що стосуються безпечного освітнього середовища закладу освіти в умовах сьогодення [2].

Психологічні чинники та практики самопомоги у стресових ситуаціях висвітлені у дослідженні В. Духневича «Готовність до надзвичайних ситуацій: формуємо безпечне середовище» [3].

Також не можна не відзначити погляди й інших вчених (Н. Бойчук, Н. Гонтаровська, В.Желанова, Н. Кириленко, О. Кононко, К. Крутій, О. Фунтікова), які розглядають безпечне освітнє середовище, як вагомий чинник освіти в умовах сьогодення.

Виклад основного змісту статті. Роль учителя початкової школи у створенні безпечного та підтримуючого освітнього середовища під час війни є провідною, адже саме він формує умови, у яких дитина може продовжувати навчання. Сучасні реалії, зумовлені війною, вимагають від педагогів не лише професійної компетентності, а й здатності до швидкої адаптації, психологічної стійкості та емпатії. Учитель початкової школи виступає не лише як носій знань, а й як провідник емоційної стабільності та підтримки для своїх учнів, які можуть переживати стрес, тривогу та втрату почуття безпеки.

Одним із першочергових завдань учителя є створення відчуття захищеності для дітей під час освітнього процесу, що охоплює як фізичну безпеку, що забезпечується відповідними заходами в школі, так і психологічну підтримку, яка допомагає дитині справлятися зі страхом і невизначеністю. Вагомим напрямом роботи є формування довірливих стосунків між учителем та учнями, що дозволяє дітям відкрито висловлювати свої почуття та переживання. Педагог має використовувати методи емоційної підтримки, зокрема ігрові технології, арт-терапію, техніки релаксації та інші підходи (під час ранкового кола, перерв, фізкультхвилинок тощо), що допомагають зменшити рівень стресу.

Значну роль відіграє адаптація навчального процесу до умов воєнного часу. Частина учнів може бути ВПО, навчатися тільки дистанційно або у змішаному форматі, що вимагає від педагога гнучкості та готовності змінювати методи викладання. Використання цифрових технологій, інтерактивних платформ та ресурсів дистанційного навчання стає необхідністю, щоб забезпечити доступ кожній дитині до якісної освіти. Водночас важливо підтримувати відчуття єдності класу, навіть якщо діти фізично перебувають у різних куточках країни або за її межами [5].

Не менш важливим є формування у дітей навичок безпечної поведінки, що включає алгоритми дій під час повітряної тривоги, розуміння небезпеки мін та інших загроз, які можуть виникати в умовах війни. Учитель має проводити роз'яснювальні хвилинки, залучати дітей до занять з безпеки та взаємодіяти з батьками щодо цього питання. Навички саморегуляції та психологічної самопомоги також є складовою освітнього процесу, оскільки допомагають дітям впоратися з тривожністю та страхами.

Окрім підтримки дітей, учитель повинен дбати і про власний психологічний стан. Постійний стрес, навантаження та відповідальність можуть призводити до емоційного вигорання. Тому важливо, щоб педагоги мали доступ до психологічної допомоги, ресурсів для саморегуляції та можливостей для професійного розвитку в умовах війни. Самопідтримка, взаємодія з колегами, тренінги з управління стресом допомагають зберегти професійну ефективність та особистісну рівновагу.

Роль учителя початкової школи в умовах війни виходить далеко за межі традиційного навчання. Він стає носієм безпеки, підтримки та емоційної стабільності для дітей, що робить його діяльність надзвичайно важливою. Від здатності вчителя створити безпечне та підтримуюче середовище залежить не лише успішність навчального процесу, а й психологічне благополуччя учнів, що є основою для їх подальшого розвитку в складних умовах сьогодення [2].

Висновки. Учитель початкової школи відіграє провідну роль у забезпеченні безпечного та підтримуючого освітнього середовища в умовах війни. Він не лише передає знання, а й створює атмосферу довіри, допомагає дітям долати емоційні труднощі та адаптуватися до реалій воєнного часу. Необхідним є не лише формування навичок безпечної поведінки, а й підтримка психологічного стану учнів через різноманітні методики та підходи. Окрім цього, педагоги повинні дбати про власний психологічний стан, щоб ефективно виконувати свої функції. Підтримка держави, громадських організацій та батьків у цьому процесі є критично важливою для збереження якісної освіти навіть у найскладніших умовах.

Список використаних джерел

1. Боровець О. В. Освітнє середовище початкової школи: сучасні підходи та вимоги. Інноватика у вихованні. 2019. № 9. С. 114–120. [URL:https://doi.org/10.35619/iiv.v0i9.6](https://doi.org/10.35619/iiv.v0i9.6) (дата звернення: 26.02.2025).
2. Вікторчук Н. В. Безпечне освітнє середовище в закладах дошкільної освіти. 2023. № 17. С. 43–50. [URL:https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.5](https://doi.org/10.32782/2410-2075-2023-17.5) (дата звернення: 26.02.2025).
3. Духневич В. Готовність до надзвичайних ситуацій: формуємо безпечне середовище. Проблеми політичної психології. 2023. Т. 13. [URL:https://doi.org/10.33120/popp-vol13-year2023-128](https://doi.org/10.33120/popp-vol13-year2023-128) (дата звернення: 26.02.2025).
4. Іщенко Л., Журавко Т. Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти в умовах сьогодення. 2023. № 11(30). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11\(30\)-146-155](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-11(30)-146-155) (дата звернення: 26.02.2025).
5. Кулешова О. Психологічно безпечне освітнє середовище як фактор впливу на результати навчання здобувачів освіти. «Вересень». 2023. Т.4. №99. [URL:https://doi.org/10.54662/veresen.4.2023.10](https://doi.org/10.54662/veresen.4.2023.10) (дата звернення: 26.02.2025).

Серих Лариса Володимирівна,

завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,

кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вітер Ольга Іванівна,

старша викладачка кафедри дошкільної педагогіки і психології

Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

ПОДОЛАННЯ ОСВІТНИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ ВИХОВАНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Анотація. У статті представлено загальні підходи до проблеми подолання освітніх і навчальних втрат та розкрито причини та механізм розвитку ключових компетентностей засобами естетичного виховання здобувачів освіти.

Ключові слова: пандемія, освітні та навчальні втрати, естетичне виховання.

Актуальність дослідження. Сьогодні освіта в Україні у зв'язку з пандемією COVID-19 та далі від початку повномасштабного вторгнення росії в Україну переживає не найкращі часи. Діти зазнали значних втрат у навчанні, особливо на територіях Сумської області, де відбувається активна фаза війни. Спочатку, дистанційне навчання, а згодом тимчасова окупація, бойові дії, повітряні тривоги й перебування в укриттях, постійне відключення електроенергії та нестабільний психологічний стан – ось неповний перелік зовнішніх чинників, які впливали і продовжують залишати свій слід на якості освіти дітей і сформованості в них необхідних навичок та компетентностей. Тож зараз гостро стоїть питання створення та впровадження програм, методики з надолуження освітніх втрат, а ще більше збереження психічного здоров'я учнів та їхнього гармонійного, зокрема естетичного розвитку.

Мета дослідження – показати шляхи подолання освітніх і навчальних втрат та розкрити причини й механізми розвитку ключових компетентностей засобами естетичного виховання підлітків.

Виклад основного змісту статті. У чому ж полягають проблеми (причини) з подолання освітніх втрат для вчителів, класних керівників базової середньої освіти та класоводів початкової школи:

- стомлюваність учительства в умовах постковіду й війни;
- самовпевненість учительства щодо власної спроможності;
- недостатня обізнаність учительства в теоретичних аспектах проблеми;
- недостатня обізнаність учительства про наявні рішення й пропозиції;
- недостатня готовність учительства до практичної реалізації [1].

Стомлюваності учительства в умовах постковіду й війни можна позбутися постійними тренінговими заняттями, які пропонує, наприклад І. Губеладзе – докторка психологічних наук, в.о. заступника директора з наукової роботи та завідувачка лабораторії психології мас і спільнот Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, президентка Асоціації політичних психологів України, сертифікована тренерка за програмою «Діти і війна», голова Ради молодих вчених Національної академії педагогічних наук України; інструментами на виявлення ознак підвищеної тривожності; вправами на впевненість у завтрашньому дні, які проводять психологи закладів освіти постійно й ефективно, вправами на подолання втоми; вчасний і достатній за повнотою відновлення відпочинок; підвищення емоційного стану різними засобами, зокрема вправи на стабілізацію психоемоційного стану, психологічний добробут вчителів тощо. Для виявлення проблем, **аби почути відповіді на питання про себе, сайт «Затишок» <https://zatyshok.net.ua/36204/> пропонує такий психологічний тест (рис.1) виберіть: яку кнопку ви б натиснули, щоб змінити своє життя?**

Рис.1. Психологічний тест на виявлення психоемоційного стану (аналіз своєї душі)

Відповіді розподілилися таким чином, якщо ви натискаєте:

Червону кнопку – ви людина, яка готова показати весь свій потенціал. У вас високі очікування і надії. Ви успішні в роботі, навчанні та особистих стосунках. Ви ідеальний партнер, тому що готові стати ідеальним для другої половинки. Ваше завдання – бути найкращим.

Зелену кнопку – ви любите комфорт і тишу, ви любите свободу. Оточуйте себе людьми, які роблять вас щасливими. Комфорт і безпека – це прекрасно, але спробуйте проявити сміливість і зробити щось нове і ризиковане.

Жовту кнопку – ви вірите у свої здібності, у вас оптимістичний погляд на світ. Ви готові ризикувати і знаєте точно, що досягнете успіху. Ви володієте рідкісним даром довіряти собі.

Помаранчеву кнопку – ви людина, яка радіє справжньому. Дрібні приємності заряджають вас. Ви мотивовані і знаєте, що крок за кроком ви наближаєтеся до своєї великої мети. У вас чіткий план, і з кожним днем ви реалізуєте якийсь пункт із нього.

Рожеву кнопку – якщо ви вибрали рожеву кнопку, це означає, що ви загалом задоволені своїм життям і прагнете насолоджуватися ним повною мірою. Ви цінуєте кожен момент свого життя, радієте і позитивним, і негативним емоціям. Не втрачайте з поля зору важливих речей і звертайте увагу на дрібниці.

Фіолетову кнопку – ви не так давно набули впевненості в собі. Якщо раніше ви залежали від думки суспільства, то зараз ви навчилися більше себе цінувати. Тепер вас мало хвилює те, що думають про вас люди, ви користуєтеся нагодою і реалізуєте задумане.

Синю кнопку – синій колір символізує гармонію і терпіння, і якщо ви вибрали синю кнопку, то це тому, що зараз для вас ці дві речі – головне в житті. У вас у балансі особисте життя і професійна сфера. Ви є прикладом для наслідування для оточуючих.

Сіру кнопку – ви втомилися від сильних і яскравих емоцій. Можливо також, ви просто вирішили, що настав час змінити ваше життя. У будь-якому разі, ви відчуваєте необхідність подумати про все раціонально і привести своє життя до ладу, щоб спокійно планувати своє майбутнє.

Самовпевненість учительства щодо власної спроможності, можна уникнути, якщо провести рейтингові контрольні, підсумкові, тематичні, тестові роботи й показати об'єктивні результати, які відповідають вимогам освіченості учнів, результати бліцопитування як на початку, так і в кінці навчального року; оволодіння ключовими компетентностями, знаннями, навичками; занурити здобувачів освіти до виконання завдань у нестандартних ситуаціях.

В естетичному вихованні – це спершу, оволодіння культурною компетентністю, уміннями та ставленнями, що визначені у Державному стандарті базової середньої освіти: «*Уміння*: орієнтуватися в культурному різноманітті, визначати вияви взаємодії між різними культурами та усвідомлювати їх внесок у сталий розвиток суспільства; аналізувати способи вираження і передачі ідей у різних культурах за допомогою мистецтва; розвивати власну емоційно-почуттєву сферу на основі сприйняття мистецтва і художньо-творчої діяльності; інтерпретувати, давати естетичну оцінку явищам і об'єктам навколишнього середовища; створювати художні образи засобами різних видів мистецтва; продукувати ідеї та реалізувати їх; відповідально ставитися до інтелектуальної і культурної власності; визначати різні способи художньої комунікації між суб'єктами мистецького діалогу; розуміти значення комунікації в креативних індустріях; *ставлення*: усвідомлення загальнолюдських, естетичних і художніх цінностей, транслятором яких

є мистецтво різних регіонів світу; виявлення пошани до мистецького надбання українського народу і гордості за нього, поваги і толерантного ставлення до культурного різноманіття регіонів світу; усвідомлення власної ідентичності у світовій культурній спадщині; потреба пропагування національної культури через власну мистецьку діяльність; розуміння необхідності збереження художнього надбання людства; розуміння важливості естетичних чинників у повсякденному житті [3, додаток 19; 20]. Усе це дозволяє упевнитися у власній спроможності педагога, його вмінні, знаннях, навичках подолання освітніх втрат учнів.

Недостатню обізнаність учительства в теоретичних аспектах проблеми можна надолужити, бо можливо, проблема непорозуміння – це частково проблема термінології:

Українська "термінологія"	Англомова "термінологія"
Освітні втрати	Learning loss
Втрати в освіті	Learning losses
Навчальні втрати	Lost of learning
Втрата навчання	Losses in learning
Втрати в навчанні	Loss of learning
Навчальні прогалини	Lost learning
Прогалини в навчанні	Schooling lost
Освітні розриви	School loss
Розриви в результатах навчання	Instructional loss
Розриви в навчальних досягненнях	Lost instructional time
Розриви в успішності	Learning gaps
Незавершене навчання	Achievement gaps
Недоотримані знання	Gap in performance
	Performance gap
	Unfinished learning

Рис. 2. Термінологія з надолуження освітніх втрат

по-перше, усвідомленням педагогів нової лексики, закріплення у свідомості понять (рис. 2): (для об'єктивності зауважимо, що іноді поняття «освітні втрати» й «освітні розриви» ми розглядаємо як синонімічні);

по-друге, опанування принципів, програм, методик, форм роботи з надолуження освітніх втрат. Так, міжвідомча мережа співпраці з питань освіти в умовах надзвичайних ситуацій (INEE) визначає «програму з надолуження освітніх втрат як короткострокову освітню програму для дітей та молоді, які активно відвідували школу до перерви в навчанні. Така програма надає учням можливість засвоїти пропущений матеріал для їх повернення до формальної системи освіти» [7].

Робочою групою з питань прискореного навчання (Accelerated Education Working Group – AEWG)¹ Міжвідомчої мережі з питань освіти з надзвичайних ситуацій (InterAgency Network for Education in Emergencies – INEE) були розроблені 10 принципів організації програм з надолуження освітніх втрат Вони є вичерпними та відповідають українському контексту» [7]:

Принципи, що стосуються учнів

Принцип 1: Програма з надолуження освітніх втрат відповідає всебічним потребам учнів.

Принцип 2: Освітнє середовище є фізично та емоційно безпечним; у ньому існують плани запобігання, готовності та реагування на надзвичайні ситуації.

Принцип 3: Навчальна програма з надолуження освітніх втрат скорочена; пріоритет надається найважливішим компетенціям, їхній інтеграції та закріпленню.

Принцип 4: Навчальний час, форма навчання та іспити можуть бути адаптовані.

Принцип 5: Програма з надолуження освітніх втрат ефективно використовує індивідуальний підхід до навчання

Принципи, що стосуються учителів

Принцип 6: Вчителі повертаються до освітнього процесу; їхнє благополуччя підтримується після перерви у викладанні.

Принцип 7: Учителям надаються можливості та ресурси для залучення всіх учнів та впровадження програми з надолуження освітніх втрат.

Принцип щодо управління програмою

Принцип 8: Учні, їхні сім'ї та громади отримують інформацію, залучаються до консультацій та беруть активну участь у розробленні та реалізації програми з надолуження освітніх втрат.

Відповідність національним освітнім стратегіям

Принцип 9: Програма з надолуження освітніх втрат визнана та узгоджена з національною системою освіти та має чіткі шляхи реалізації.

Принцип 10: Програма з надолуження освітніх втрат інтегрована в національну систему освіти та відповідну стратегію [7].

Розроблено зміст програм з надолуження освітніх втрат. Фокусом програм з надолуження освітніх втрат у наведених вище регіонах мають бути базові предмети [7].

Початкова школа:

- українська мова (читання та письмо);
- математика.

Середня школа (фокус на НУШ, 5-6 класи):

- українська мова та література;
- математика.

Для ефективного впровадження програм необхідно підготувати діагностичні тести. Починаючи з вересня 2023 року на платформі ВШО для учнів 5-9 класів доступні тести з усіх предметів.

ПЗПСП (психічне здоров'я та психосоціальна підтримка) як частина програм з надолуження освітніх втрат має передбачати [7]:

- навчання вчителів надання психосоціальної та психоемоційної підтримки;
- інтеграцію соціально-емоційного навчання в освітній процес;
- відслідковування психічного стану дітей;
- перенаправлення до професійної допомоги у складних випадках;
- супервізію для вчителів.

Серед механізмів та способів упровадження програм з надолуження освітніх втрат є:

робота вчителя під час освітнього процесу та поза ним заради надолуження освітніх втрат учнів;

залучення волонтерів, студентів, додаткових учителів для роботи з дітьми;

літні програми з надолуження освітніх втрат.

До вимог до кваліфікації викладача програм з надолуження освітніх втрат належать:

- знання теоретичних і практичних засад фасилітації освітнього процесу;
- методична підготовка щодо реалізації програм з надолуження освітніх втрат;
- володіння основами психологічних знань і травма-інформованого підходу;
- володіння стратегіями формування та підсумкового оцінювання;
- володіння цифровими технологіями [7].

Недостатню обізнаність учительства про наявні рішення й пропозиції та недостатню готовність учительства до практичної реалізації маємо вирішувати шляхом надання векторів задіяння практичних рекомендацій з надолуження освітніх втрат, практичних кейсів, майстерок, майстер-класів, практичних пропозицій вчителю, корисних посилань, інструментів подолання освітніх втрат тощо [1].

4 Ways to overcome learning loss and build social emotional skills

(<https://nearpod.com/blog/strategies-for-combatting-learning-loss-and-supporting-sel/>);

Six Steps to Helping Students Overcome Learning Loss (<https://medium.com/inspired-ideas-prek-12/six-steps-to-helping-students-overcome-learning-loss-3b44379e23f1>);

Education for Sustainable. Development in Asia and Europe. A Comparative Perspective (https://drive.google.com/file/d/1Kq_Wr14HpaER8orQWuQejdvnv-Xc2R7iR/view?usp=sharing);

The Implementation Of E-Learning To Overcome Learning Loss In Covid-19 Post-Pandemic In Islamic Education At Al-Ma'arif Junior High Jombang-Jember

(https://drive.google.com/file/d/1EZDZ_4uHdUYdnB_swz8jj_HUnbF9GnqaK6/view?usp=sharing);

Learning losses and educational inequalities in Europe: Mapping consequences of the COVID-19 crisis (<https://drive.google.com/file/d/1nYalzNKUYDEwyH9rOyn5lUfzIFs2ee4m/view?usp=sharing>) та інші.

Які шляхи надолуження? Фахівці пропонують використовувати як «дорожню карту» [1]:

другорічництво;

навчання під час канікул;

репетиторство за державний кошт;

створення інтеграційних класів;

перегляд та адаптація освітніх програм;

розроблення додаткового контенту з ключових навчальних тем;

розроблення додаткового якісного освітнього контенту, акцентованого на темах, що потребують надолуження; використання інтернет застосунків, ШІ, якісні онлайн платформи;

методична підготовка вчителів до роботи з учнями, які мають навчальні втрати;

курсознавча підготовка вчителів;

посилення шкільної автономії та взаємодії й співпраці вчительства.

Використовувати міжнародні тьюторингові проекти з подолання освітніх втрат в Україні (2023, 2024): «Освітній супровід», партнерами якого є: Save the Children, World Bank, UBS Optimus Foundation, Skolaris, який реалізовує освітня організація «Навчай для України» з дослідницьким компонентом від Світового банку (з березня 2023 року); «Освітній консорціум в Україні: безпечне повернення до навчання» чеської некомерційної неурядової організації «People in Need» (жовтень 2023 – квітень 2024 року);

Всеукраїнський державно-громадський проект «Освітня платформа «ПОВІР» від ГО «ЕдКемп Україна», у співпраці з громадською організацією «Смарт освіта», консультативною радою з питань сприяння розвитку системи загальної середньої освіти при Президентові України, МОН, УІРО, УЦОЯО та за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (діє з жовтня 2023 року);

«Освітній супровід» – проведення онлайн-занять для 5-10 учнів класів, «People in Need» – проведення очних занять для учнів 5, 9 класів на базі Be Smart;

Освітня платформа «ПОВІР» – корпоративний акаунт на платформі для проведення занять віч-на-віч: спринти, марафони;

Авторські матеріали (листопад 2023) для 5 і 9 класів з різних предметів (карти предмета, листи самооцінювання), що розташовано у збірнику проєкту «Освітній СУП» від міжнародної організації «Навчай для України» / Teach For Ukraine та International Academy of Tutoring для проєкту ECHO Education;

«Освітній консорціум в Україні: безпечне повернення до навчання» People in Need Ukraine

1) авторські сайти-навігатори;
2) дидактичні матеріали: криголами, нейровправи, арт-техніки, вправи на розрізання та складання фігур у контексті поєднання алгебри з геометрією; карти предмета, листи самооцінювання;

3) авторський інтерактивний контент (ігри, тести тощо) на платформі зі ШІ Genial.ly <http://surl.li/qygosl>;

4) авторські чек-листи за темами на сайті Canva, які розташовані на платформі «ПОВІР» <https://povir.in.ua/> та інше.

Висновки. З огляду на те, що проблема навчальних втрат і навчальних розривів в нашій країні є украй гострою й потребує якнайшвидшого напрацювання комплексу дій, спрямованих на її розв'язання, пропонуємо використовувати технологію персоналізованого навчання, технологію диференційованого навчання через призму подолання освітніх втрат, застосовувати формати вимірювання освітніх втрат, використовувати існуючі практичні кейси для подолання освітніх втрат – все це, на нашу думку, сприятиме гальмуванню негативних процесів у галузі вітчизняної освіти й поступовому подоланню освітніх й навчальних втрат, дозволить вивільнити потужності для естетичного виховання підлітків.

Список використаних джерел

1. Бичко Ганна, Терещенко Василь, Вакуленко Тетяна. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання. Київ. Український центр оцінювання якості освіти, 2023.

2. Визначення понять learning loss(es) й learning gap(s)

[URL:https://www.edglossary.org/learning-gap](https://www.edglossary.org/learning-gap)

3. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898. 2020. 471 с.

4. Звіт про результати другого циклу загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи закладів загальної середньої освіти» 2021 р.: у 2-х ч. Ч.І. Що знають і вміють випускники початкової школи та як змінилася ситуація за три роки / Г. Бичко (осн. автор), В.Терещенко, В. Горох, М. Мазорчук, Т. Лісова, Т. Вакуленко; наук. ред. Т. Вакуленко; за ред. О. Осадчої та В. Терещенка; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2022. 189 с. (+196с. додатків). [URL:https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Velykyj-zvit-CHastyna-I.pdf](https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Velykyj-zvit-CHastyna-I.pdf).

5. МОН планує виміряти «освітні розриви» у школярів за три роки – наразі в пошуку фінансування. [URL:https://nus.org.ua/news/mon-planuye-vymiryaty-osvitnih-rozryvy-u-shkolyariv-za-try-roky-narazi-v-poshuku-finansuvannya/](https://nus.org.ua/news/mon-planuye-vymiryaty-osvitnih-rozryvy-u-shkolyariv-za-try-roky-narazi-v-poshuku-finansuvannya/).

6. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол. авт.: М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков,

В. Горох та ін.; Український центр оцінювання якості освіти. Київ: УЦОЯО, 2019. 439 с.
[URL:https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf](https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/12/PISA_2018_Report_UKR.pdf)

7. Рекомендації щодо організації програм з надолуження освітніх втрат. Київ: МОН України. 2023. 8 с.

8. Стратегія розвитку освітніх оцінювань у сфері загальної середньої освіти в Україні до 2030 року. [URL:https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf](https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/190523_Strategiya-osvitnih-otsinyuvan_UTSOYAO.pdf)

Серих Тетяна Миколаївна,

*методистка КЗ Сумський Палац дітей та юнацтва,
керівниця гуртка, докторка філософії (PhD)*

ІНСТРУМЕНТИ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ З ВИХОВАНЦЯМИ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ (З АКЦЕНТОМ НА ПОЗИТИВНУ МОТИВАЦІЮ)

Анотація. У статті розкрито сучасні інструменти зворотного зв'язку з вихованцями закладу позашкільної освіти, які відповідають новим вимогам часу в освітній сфері, пов'язаних із науково-технічним прогресом, збільшенням інформаційних потоків. У статті розкриваються особливості використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема інструментів зворотного зв'язку у закладі позашкільної освіти, що значно інтенсифікуює освітній процес, підвищує позитивну мотивацію вихованців.

Ключові слова: заклад позашкільної освіти, мотивація, інструменти зворотного зв'язку.

Постановка проблеми. Кожного року інформаційно-комунікаційні технології стають більш доступними та інтегрованими у наше повсякденне життя, і це позитивно відображається в освітньому процесі. Традиційне навчання з цифровими технологіями – це не тренд, а вимога часу. Цифровізація навчання дозволяє збільшити віртуальну мобільність учнів, створити необхідні умови для саморозвитку учнівської молоді, активізації творчих здібностей, формування необхідних компетентностей.

Система освіти, застосовуючи нові технологічні інструменти та необмежені інформаційні ресурси, має навчитися ефективно їх впроваджувати в освітній процес. Це, безумовно, стосується й інструментів зворотного зв'язку.

Актуальність дослідження. Сучасні виклики, цифрова реальність, що стала невіддільною частиною нашого життя, певне переформатування позашкільної освіти в режим онлайн навчання, мотивують педагогів поглиблювати свої знання в напрямку використання сучасних цифрових технологій в роботі. Цей процес вимагає творчого спрямування засвоєння нових знань та навичок.

З одного боку, науковцями доведено, що педагог не може залишатися носієм готових знань, оскільки діти теж мають доступ до безмежного обсягу інформації. З іншого боку, «кількість інформації не завжди переходить в якість» [1]. Вчені наголошують, що в сучасному світі великий обсяг сторонньої інформації постійно перевантажує свідомість людини, ускладнює сприйняття потрібних відомостей, тому значною мірою погіршується результативність самоосвіти. Інформаційні масштаби здатні затягти у вирву навіть дорослих, а діти взагалі не мають необхідних

психолого-фізіологічних даних, що допоможуть виокремити головне серед другорядного та організувати свою діяльність найбільш ефективно з мінімальними затратами часу та сил.

Мета статті – вивчення впливу інструментів зворотного зв'язку на позитивну мотивацію вихованців закладу позашкільної освіти, а також визначення нових можливостей та викликів, що виникають у зв'язку з цим процесом.

Виклад основного змісту статті. Останніми роками значно зросла кількість досліджень, предметом яких є різні теоретичні та практичні аспекти цифрової трансформації в освіті, які стали предметом дослідження зарубіжних вчених, зокрема Дж. Мазурека; Н. Веріни та Дж. Тітко, Дж.Б. Вільямсона, Р. Ейнона та Дж. Поттера та ін. Наукові розвідки з проблеми цифровізації освіти та цифрової компетентності здійснюють і вітчизняні науковці В. Биков, М. Лещенко, Л. Тимчук; І. Іванюк та О. Овчарук; С. Карплюк; І. Кучерак; О. Медведовская; В. Сухонос, Ю. Гаруст, Я. Шевцов; К. Січкаренко та ін. Зокрема, у праці А. Джурило та О. Шпарик досліджено роль ІКТ в освіті як ключового компонента освітніх систем ЄС, США та України. У науковій розвідці О. Шпарик окреслено концептуальні засади цифрової трансформації освіти європейських країн та США та уточнено значення термінів «оцифрування», «цифровізація», «цифрова трансформація». Дослідниця С. Толочко теоретично обґрунтувала напрями цифровізації закладів загальної середньої, професійно-технічної та вищої освіти, сутність і специфіку цифрової компетентності педагогів в умовах дистанційного навчання. У працях О. Дуценко проаналізовано поняття «цифрова трансформація освіти», описано сучасний стан цифрової трансформації освіти та систематизовано досвід учених щодо використання цифрових технологій в освітньому процесі. На основі цих праць можна зробити висновок, що удосконалення, впровадження і розвиток сучасних цифрових технологій та їхнє широке застосування істотно впливають як на характер наукових досліджень, так і на освіту загалом.

Наскрізним для змісту освіти має бути посилення інформаційно-комунікаційної підтримки, інформаційної та інформатичної підготовки учнів, студентів і вчителів; впровадження ІКТ у викладання та навчання всіх дисциплін закладів освіти.

Розвиток позашкільної освітньої галузі в Україні шляхом використання цифрових технологій є ключовим засобом забезпечення широких можливостей вільного розвитку особистості, про що йдеться в законі України «Про освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» тощо [2].

Швидкий розвиток інформаційних технологій відкриває нові можливості для впровадження засобів отримання, аналізу, передачі та збереження інформації в навчальному процесі. Використання комп'ютерів та інших гаджетів як засобів мотивації для вивчення української мови в умовах дистанційного навчання є невід'ємним компонентом [1].

Комп'ютери, ноутбуки та смартфони можуть бути застосовані наступним чином:

- як інструмент для моніторингу стану педагогічної системи (учнів, класів, шкіл, вищих навчальних закладів) за допомогою контролю за результатами діяльності учасників навчального процесу;
- як джерело різноманітної навчальної інформації: текстової, графічної, відео-, анімаційної, аудіо-;
- як засіб для організації самостійної роботи учнів: розв'язування різних типів завдань, підготовка рефератів та повідомлень, набуття знань та вмінь, контроль та оцінювання досягнень;

- як комунікативний засіб, що забезпечує взаємодію учасників навчального процесу;
- як засіб наукової організації праці вчителів та учнів.

У сучасних умовах інформаційні технології виконують значно більше функцій, ніж просто забезпечення доступу до інформації та комунікації. Вони є основою для розробки та впровадження різноманітних дидактичних та розвивальних ігор, які сприяють ефективному засвоєнню навчального матеріалу з української мови в умовах дистанційного навчання.

Наукові дослідження підтверджують, що використання дидактичних ігор допомагає підвищити мотивацію учнів до вивчення української мови в умовах дистанційного навчання [4]. Правильно організовані ігри спонукають до пошуків і розвивають такі важливі навички, як логічне мислення, уяву та швидкість реакції. Таким чином, дослідження, пов'язані з впровадженням комп'ютерних ігор у навчальний процес, залишаються актуальними та важливими.

Ігри – це не тільки розваги, а й ефективний метод взаємодії з вихованцями з метою успішного досягнення поставлених цілей. Такі технології сьогодні, в умовах війни, надають можливість для інтерактивної взаємодії школярів і педагогів; створюють перспективи співпраці, обміну ідеями, допомагають зробити процес навчання більш ефективним та зацікавленим. Інтерактивні ігри можуть бути адаптовані до різних потреб та рівнів учнів, забезпечуючи індивідуальний підхід до кожного учня, створюють оптимальні умови для навчання.

Цифрова епоха в позашкільній освіті відкриває перед педагогами нові можливості для їх професійного розвитку, зокрема у *формуванні позитивної мотивації вихованців*:

педагоги мають бути готові до постійного оновлення своїх методів навчання, використання новітніх інструментів та інтеграції цифрових технологій у свою практику;

мати вільний доступ до різноманітних інтерактивних інструментів та онлайн-ресурсів, які розширюють можливості учнів у творчому вираженні та розвитку своїх художніх здібностей. наприклад, цифрові медіа-технології, які дозволяють створювати мультимедійні роботи, інтерактивні інсталяції, віртуальні тури, що робить процес навчання більш цікавим та захопливим, мотивує вихованців до навчання;

мати можливість отримати доступ до широкого спектру ресурсів з усього світу, що включає в себе онлайн-курси, вебінари, відеоуроки, віртуальні екскурсії в музеї та галереї, а також інтерактивні додатки для навчання;

збільшення зацікавленості учнів: від ігрових елементів до онлайн-змагань та спільного творчого процесу;

створення нових форматів навчання, які відкривають доступ до знань і навичок для широкої аудиторії, які можуть бути доступні в будь-який час та з будь-якого місця;

адаптація педагогів до технологічного середовища, який змінюється та розвитком цифрових компетенцій. Педагоги повинні постійно вдосконалювати свої навички у використанні новітніх технологій та розробляти стратегії для інтеграції цифрових інструментів у навчальний процес [3];

використання інтерактивних технологій, таких як віртуальна реальність та розширена реальність, які дають змогу створювати імерсивні навчальні середовища та сприяти активному залученню учнів до навчального процесу;

створення інтерактивних навчальних матеріалів, співпраці з вихованцями в онлайн-середовищі, а також виявляти і усувати можливі технічні проблеми, що виникають під час навчання;

пошук нових інструментів інтенсифікації освітнього процесу, що дозволяють домогтися опанування інформації за короткий час, підвищити якість сприйняття та засвоєння навчального матеріалу;

обирання арсеналу педагогічних онлайн-інструментів, інструментів візуалізації інформації, серед яких виокремлено ресурси для створення ребусів, хмар слів, інфографіки, яку ми створюємо за допомогою ресурсу Canva та інтерактивних плакатів ThingLink, за допомогою якого створюємо різні освітні матеріали;

застосування швидкого доступу до виконання завдань та проходження опитувань, що забезпечується використанням QR-кодів, які деякими ресурсами надаються автоматично, або створюються за допомогою спеціальних програм;

обирання для підвищення мотивації вихованців кросворди (Flippity), інтерактивні вправи (LearningApps, WordWall), інтерактивні робочі аркуші (Wizer.Me, LIVEWORKSHEETS), інтерактивні відео (Edpuzzles), LearningApps, WordWall, які є дієвим інструментом самостійної роботи вихованців над опрацюванням інформації

знаходження й використання ресурсів, які дозволяють отримати зворотний зв'язок, на особливу увагу заслуговують сервіси Kahoot, Plickers, Mentimeter, Answergarden, які дозволяють активно використовувати їх у режимі реального часу з миттєвим відображенням результатів голосування чи проходження тестових завдань на демонстраційному екрані.

Отже, мудре використання інтерактивних онлайн-сервісів на заняттях значно інтенсифікує освітній процес, підвищує його ефективність та сприяє реалізації активної співпраці з вихованцями. Використання інтерактивних ігор є інноваційним ефективним інструментом сучасної освіти особливо тому, що школярі зростають у середовищі, де поширені мобільні технології та Інтернет. Такий підхід сприяє не лише засвоєнню поданого матеріалу, але й психологічному комфорту та мотивації учнів до навчання.

Цифрова трансформація в позашкільній освіті вимагає від педагогів гнучкості, креативності та постійного самовдосконалення, вона відкриває можливості для зворотного зв'язку, розвитку здібностей учнів та підвищення їхньої мотивації до навчання.

Список використаних джерел

1. Гевко І., Невмержицька О. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в сучасній концепції дистанційного навчання. Молодь і ринок. 2019, №2 (169). С. 41-42.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas> .
3. Кучерак, І. Цифровізація та її вплив на освітній простір в контексті формування ключових компетентностей. Інноваційна педагогіка, (2). 2020, 91-94. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/22.pdf.
4. Словник-довідник з української лінгводидактики: Навч. посібн. / кол. авт. за ред. М.Пентиліюк. К.: Ленвіт, 2003. 149 с.
5. Терещенко В.М. Методика реалізації Українського правопису в нові редакції у закладах загальної середньої освіти: Навч. -метод. посібн: / В.М.Терещенко, А.О.Панченков. Харків: Соняшник, 2019. 256 с.

Соколовська Ірина Анатоліївна,

доцентка кафедри фізичного виховання і спорту

Хортицька національна академія, кандидатка медичних наук, доцентка

Нечипоренко Валентина Василівна,

ректорка

Хортицька національна академія докторка педагогічних наук, професорка

Позднякова Олена Леонтіївна,

перша проректорка

Хортицька національна академія, докторка педагогічних наук, професорка

Гордієнко Наталія Миколаївна,

проректорка з наукової та інноваційної діяльності

Хортицька національна академія докторка соціологічних наук, професорка

ІНСТРУМЕНТИ САМОРОЗВИТКУ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Анотація. У статті розглянуто сучасні підходи, а також нові методи та форми організації навчання педагогів у системі післядипломної освіти. Найбільш детально аналізуються способи компетентнісного розвитку педагога в умовах існуючої системи підвищення кваліфікації.

Ключові слова: професійна компетентність, професійне зростання, інструменти саморозвитку, підвищення кваліфікації

SELF-DEVELOPMENT TOOLS IN FORMING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF A MODERN TEACHER

Abstract. The article examines modern approaches, as well as new methods and forms of organizing teacher training in the postgraduate education system. The methods of teacher competence development in the existing system of advanced training are analyzed in the most detail.

Keywords: professional competence, professional growth, self-development tools, advanced training

Relevance of the study. The development of modern educational practice determines the emergence of new substantive and procedural characteristics of pedagogical activity, since any changes in the education system, one way or another, are limited to a specific performer - a teacher. It is the teacher who is the main figure in the implementation of the main innovations in practice. However, the given pace of introducing innovations into the educational process does not always correspond to the capabilities of the teacher in real working conditions, since in order to perform the assigned tasks, the teacher must have a sufficiently high level of professional competence. The problem of determining the professional competence of a teacher has become the subject of dispute and disagreement between psychologists, teachers, physiologists, and practicing specialists.

Purpose and tasks. Analysis of methods of competence development of a teacher in the conditions of the existing system of advanced training. Analyzing the concept of competence, it can be said that modern methods of certification of qualifications are not able to distinguish between the minimum and highest levels of competence, because competence can vary depending on the

professional service offered, and perhaps it would be better to consider competence as a state, and not as a characteristic feature [1]. Professional competence can also be considered as "the ability to perform actual reality", "the state of adequate task performance", "deep knowledge"

Presentation of the main material. With an integrative approach, professional competence is a characteristic that synthesizes the professional and personal qualities of a teacher, reflecting the level of knowledge, skills, experience necessary for solving professional problems, performing professional pedagogical functions in accordance with the norms and standards currently accepted in society. In our opinion, this definition is the most complete and exhaustive, directly related to today's reality. In turn, the problem of developing the professional competence of a teacher in the last decade has become the subject of close attention of both pedagogical and psychological sciences. This problem is solved by researchers based on general pedagogical ideas about development as a process of becoming a person in his social manifestation under the influence of various factors: economic, social, axiological, psychological, pedagogical, the result of which is the achievement of the level of professional maturity, the stability of basic professional and personal qualities [2]. The development of professional competence depends on various personality traits, and its main sources are training and subjective experience. The development of competence is a process that continues throughout the entire professional path, therefore one of the characteristics of professional competence is its constant dynamism and incompleteness. This is also a process of influence, which implies a certain standard, which the subject of influence is guided by, this is a controlled process of becoming professionalism, that is, this is the education and self-education of a specialist. If pedagogical universities at this stage of development of the education system are responsible for the development of already historically established, well-established professional knowledge and skills, then institutions of additional professional education are responsible for the development of relevant and innovative professional competencies. Taking into account the above, it is necessary to note the complex integrative nature of professional competence, both in its definition and in its development and assessment. Competence has a specific historical character, is dynamic and can serve as an indicator of the level of qualification. The combination of such characteristics of a specialist as his qualification and competence allows us to determine the dynamics of his personal and professional advancement. In accordance with this, competence can be formed and developed only in the presence of appropriate knowledge, skills, the formation of the inner world of the individual, attitudes, motives for activity, value ideas about oneself, one's professional qualities, the results of one's own activities. Taking into account the fact that professional and pedagogical competence does not develop by itself, but requires specially organized activity, it is necessary to solve the problem of constructing a model of this process, developing mechanisms and algorithms for its functioning, means and methods of organization and educational and methodological support. The creation, functioning and development of a special educational environment can be external to this process. A similar environment is the system of advanced training and professional retraining of education workers, since its primary task is the development and implementation of effective forms of improving the professional competence of a teacher. *Analysis of recent publications*. According to L.N. Makarova, the existing system of advanced training requires significant transformation. The integration of science, education and production has a significant impact on postgraduate education, the main functions of which include: compensatory, adaptive, corrective, developmental, innovative, integrative. The current system of advanced training is focused to a greater

extent on the first three functions and to a lesser extent on the developmental, innovative and integrative functions, which most fully meet the goal of continuous professional growth. The teachers themselves rate training in the system of organized advanced training (faculties and institutes of advanced training, theoretical and methodological seminars) lower than independent work. This can be explained by the fact that most common forms of advanced training are focused on increasing the scientific level, rather than pedagogical skills. Therefore, most often teachers improve their level of professional competence in the process of practical activities and through self-education. At the present stage of development of the professional school, the transition from periodic advanced training of teachers to their continuous education through the creation of a unified training system is relevant. The teachers themselves adhere to a similar point of view. [3, с. 58]. The current circumstances determine, in turn, the areas of work of the advanced training system for teachers. The solution to this problem can be implemented in a variety of ways. Today, the maximum efficiency is ensured by such forms of advanced training that provide for the independent design of the educational program by the teacher, involve the actualization of their own capabilities by the teacher, as well as the transition from practical-reproducing activities to practical-transformative ones. This may include:

- ✓ development of an individual educational program for the teacher;
- ✓ individual internships based on supporting methodological platforms, involving the development of a program by the teacher for the assimilation of advanced pedagogical experience;
- ✓ creation of virtual methodological offices as a form of network interaction of resource users, both in real time and in deferred time;
- ✓ a place on the Internet where you can exchange information, express your point of view on a forum, get "urgent" advice on a question of interest;
- ✓ implementation of a modular-cumulative system of advanced training, taking into account the individual educational program of the teacher

Let us consider in more detail the essence of the modular-cumulative system of advanced training. This form of advanced training provides for the teacher to choose the most acceptable training periods for themselves, the ability to satisfy their professional needs. The design of an individual educational program for advanced training of a teacher assumes the mandatory inclusion in its composition of a subject curriculum, from 36 to 72 hours in volume and a set of modules represented by supra-subject thematic (problem) programs of special courses devoted to current problems of the development of modern education, psychological and pedagogical theory, regulatory framework (for example, "Innovative activities of an educational institution", "Organization of scientific research activities of students", "Modern pedagogical technologies", "Organization of work with gifted students", "Health-preserving activities in a university"). For a balanced distribution of study time, educational programs provide for various forms of training:

- ✓ lectures,
- ✓ seminars and practical classes,
- ✓ seminars, webinars on experience exchange,
- ✓ conferences,
- ✓ internships,
- ✓ consultations,
- ✓ coursework, project, abstract and other educational work

Accounting for mastered modular educational programs is carried out on the basis of the principle of equivalence of additional professional education, according to which mastering several educational modules within the framework of a short-term advanced training program is considered equivalent to mastering a long-term advanced training program. Thus, when drawing up an individual plan for advanced training for a period of 3 to 5 years, the teacher provides for the completion of modules of 12 to 44 hours during one year. Based on the results of the implementation of an individual plan for advanced training in the amount of 72 to 100 hours, the educational institution issues a certificate, over 100 hours – a certificate. The introduction of such forms into the advanced training system allows us to talk about high technology and dynamism, which are ensured by filling the modules, using interactive methods of working with students and the possibility of building an educational route by combining modular courses. *Conclusions.* The teacher himself becomes the designer of an additional professional educational program, which is considered in this case as a set of subject curricula and special course programs selected by the teacher in the logic of the designated direction or problem of advanced training, indicating specific deadlines for their development. The modular-cumulative system of advanced training will ensure the required level of competence of specialists, flexibility, continuity, openness and individualization of the advanced training process, while overcoming such an urgent problem as the crisis of professional competence of the teacher.

List of sources used

1. The procedure for advanced training of pedagogical and scientific-pedagogical workers, approved by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 800 of August 21, 2019, with amendments put into effect by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine №1133 of December 27, 2019.
2. Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №1504 dated 04.12.2020 “Some issues of professional development of scientific and pedagogical workers.
3. Sayuk V.I. Professional competence as the basis for the development of a modern teacher in the system of postgraduate pedagogical education. *New pedagogical thought.* 2012. №3 (71). P.58-61.

Ступакова Анна Миколаївна,

інструкторка з фізкультури другої категорії, (реабілітологиня)

Глухівського дошкільного навчального закладу:

центр розвитку дитини «Світлячок» Глухівської міської ради Сумської області.

ЗАВДАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-РЕАБІЛОЛОГА У ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті сформульовано ключові питання корекційної роботи вчителя-реабілолога у дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку, їх готовності до корекційної роботи, а саме готовність до педагогічної діяльності, практична готовність, психологічна готовність, науково-теоретична готовність, сукупність яких є цілісним особистісним утворенням. Проаналізовано чинники, які впливають на організацію ефективної корекційної роботи вчителів-реабілологів з дітьми з особливими освітніми потребами у дошкільному закладі.

Ключові слова: дошкільний вік, діти з особливими освітніми потребами, готовність, корекційна робота, вчитель-реабілітолог, інклюзія.

Постановка проблеми. Учитель-реабілітолог є незамінною частиною команди фахівців у дошкільному навчальному закладу, де навчаються діти з особливими освітніми потребами (далі – ООП) та входить до постійного складу команди супроводу в закладі освіти. Саме від вчителя-реабілітолога залежить створення індивідуальної програми розвитку дитини та її майбутня адаптація в соціальне середовище. Тому професійна діяльність такого фахівця представляє неабиякий інтерес і мають значущий вплив на майбутнє його підопічних з особливостями розвитку.

Інклюзивний підхід передбачає розуміння різних освітніх потреб дітей та надання послуг відповідно до цих потреб через більш повну участь в освітньому процесі, залучення громадськості та усунення дискримінації в освіті.

Мета статті – проаналізувати аспекти, вимоги до професійної діяльності вчителя-реабілітолога у питанні корекційної роботи дітей з особливими освітніми потребами дошкільного віку.

Виклад основного змісту статті. Питання професійної діяльності вчителя-реабілітолога до інклюзивного навчання дітей з ООП досліджували такі науковці: Е. Агафонова, М. Алексєєва, С. Альохіна, І. Болотнікова, М. Буйняк, Л. Волоснікова, М. Гриб, А. Колупаєва, Н. Малярчук, С. Миронова, Г. Сизко, Н. Тюрина, В. Хитрюк, С. Черкасова, В. Шевченко та інші. Зростає низка досліджень, у яких дошкільний етап дитинства розглядається в контексті проблеми реформування системи дошкільної освіти в умовах інклюзії (М. Малофєєв, О. Самсонова, Т. Соловійова, С. Сорокумова, Н. Шматко та ін.). У дослідженнях Є. Калініної стверджується, що в дошкільному віці інклюзивна освіта у дітей з ООП сприяє нормалізації життєвого циклу та освіти відповідно до індивідуальних можливостей та освітніх потреб, впевненості в собі та майбутньому. Створюються можливості разом зі своїми однолітками змінювати суспільну думку, а також здійснюється виховання толерантності у батьків та дітей щодо спільного навчання з дітьми [2, с. 125]. Тому ефективність співпраці спеціалістів та батьків дає свої результати. Актуальність фізичних вправ з вчителем-реабілітологом для корекції порушень моторики і недоліків фізичного розвитку підкреслюється в роботах багатьох вчених (П. Павлов, П. Лєсгафт, В. Торіневській, Л. Запорожець та ін.). Практика підтверджує, що, якщо для здорових людей рухова активність – звичайна потреба, що реалізується повсякденно, то для осіб з обмеженими можливостями здоров'я заняття фізичною культурою життєво необхідні, так як вони є ефективнішим засобом і методом одночасно фізичної, психічної, соціальної адаптації. Фізичні вправи, будучи могутнім засобом впливу на організм, розширюють діапазон можливостей в першу чергу рухової сфери, порушеної стійким дефектом. Можна навести безліч прикладів з практики, коли за допомогою фізичних вправ і спеціального тренування з реабілітологом виправляються порушення ходьби. Діти з проблемами інтелекту освоюють складні гімнастичні програми, незрячі починають впевнено орієнтуватися в просторі [2, с. 78].

Інклюзивна освіта висуває особливі вимоги до педагогів, які працюють в умовах інклюзивної освіти (не тільки до професійних якостей, а й до особистих). Існує ряд серйозних перешкод у розвитку інклюзивної діяльності педагогів і в самих освітніх організаціях. Серед них: психологічна,

методична та організаційна неготовність педагогічних колективів до реалізації інклюзивної освіти; низький рівень компетентності педагогів в питаннях інклюзії дітей різних гетерогенних груп в освітній процес [4, с. 32].

Діти з особливостями розвитку повинні мати рівні можливості з іншими дітьми в отриманні освіти. Уже сьогодні існує потреба у впровадженні такої форми навчання, яка створить дітям з обмеженими можливостями оптимальні умови навчання [5, с. 25]. Питання до професійної діяльності вчителя-реабілітолога у корекційній роботі з дітьми з ООП дошкільного віку висвітлено Г. Сизко [1, с. 94]. У своїй статті вона виділяє три групи аспектів професійної діяльності реабілітологів у роботі з дітьми з ООП: когнітивний (база знань про особливості дітей з різними вадами розвитку, їх особливості навчання, теоретична підготовка до роботи з конкретною групою дітей), практичний аспект (володіння методиками, бажаний практичний досвід їх впровадження, розуміння власних професійних та особистісних кордонів, актуалізація співпраці з фахівцями суміжних до реабілітології професій, такими як лікарі, дефектологи, логопеди) та емоційно-оцінний аспект, що включає гуманне ставлення до осіб з вадами розвитку та трансформацію власних емоцій та почуттів (в тому числі неоднозначних, одночасно позитивних і негативних) [1, с. 43].

Підготовка фахівців у сфері реабілітації для роботи в умовах інклюзивної освіти ускладнена проблемою середовищних «бар'єрів» (вибір навчального матеріалу, відповідного інтересам і можливостям дитини; підвищене психологічне напруження педагога; складності спілкування учнів з особливими освітніми потребами як зі здоровими однолітками, так і з педагогом та ін.). Крім цього, вчитель-реабілітолог працює в умовах підвищеного психологічного напруження, так як в значній мірі ускладнюються виконання вимоги безпеки занять фізичними вправами для всіх учасників освітнього процесу. Адже педагогу необхідно більше уваги приділяти дітям, які мають відхилення в стані здоров'я [3, с. 28].

Використання диференційованого навчання з метою більшої індивідуалізації навчання, ніж потрібно за нормального розвитку дитини, це: введення спеціальних розділів в робочу програму для дітей з обмеженими можливостями здоров'я, відсутніх в освітніх програмах для школярів з нормальним розвитком; систематизація вправ і завдань по виду захворювань (якщо такі є): слабозорі, слабочуючі, діти із затримкою психічного розвитку, діти з порушенням функцій опорно-рухового апарату, з викривленням хребта; Готуючись до занять, для цих дітей необхідно приготувати індивідуальні картки-завдання. При підготовці спортивних змагань для них комбінувати варіанти завдань, які вони відпрацьовуватимуть в рамках занять з позаурочної діяльності. Способи організації дітей на занятті – фронтальний, потоковий, індивідуальний. Використовувати різноманітні засоби для запобігання втоми: чергування рухової і практичної діяльності, виконання спортивних завдань і вправ невеликими дозами, використання цікавого і барвистого дидактичного матеріалу і засобів наочності для активізації дітей, фізичні вправи; коригуючі вправи; корекційні рухливі ігри, елементи спортивних ігор; матеріально-технічні засоби адаптивної фізичної культури: спортивні тренажери, спортивний інвентар; нетрадиційне обладнання. Необхідно підвищувати рівень активності дітей. Активність є однією з найважливіших характеристик усіх психічних процесів, багато в чому визначає успішність їх протікання. Це необхідна умова успішності процесу навчання дошкільнят з ООП на заняттях з вчителем-реабілітологом [7, с. 93].

Учитель-реабілітолог упродовж навчального року надає комплексну допомогу вихованцям з ООП, впливаючи на моторну сферу та фізичний розвиток дітей, у яких порушена функція опорно-рухового апарату, а також сприяє максимально можливому розвитку (фізичному, моторному тощо) дитини з особливими освітніми потребами, підтримує та відновлює втрачені або послаблені рухові функції у форматі індивідуальних занять [4, с. 36].

Метою роботи реабілітолога у закладі дошкільної освіти є: визначення особливих освітніх потреб дитини, її сильних сторін; сприяння формуванню правильних рухових стереотипів на всіх етапах розвитку дитини з особливими потребами.

Під час індивідуальних занять з дітьми вчитель-реабілітолог працює над формуванням основних рухових функцій дітей відповідно до онтогенетичного розвитку, сприяє створенню відповідних умов для розвитку дитини в домашньому середовищі. Спрямовує зусилля на пригнічення впливу патологічних процесів та нормалізацію м'язового тону дітей з особливими потребами.

Після проведення обстеження основних рухових навичок складається програма корекційних занять, за основу якої беруться програми МОН для дітей з ООП.

Програма реалізовується шляхом:

- застосування фізичних вправ різного спрямування,
- застосування допоміжних засобів і обладнання;
- проведення навчання та інструктажу дитини та її батьків.

Реабілітолог для кожної дитини підбирає індивідуальні комплекси вправ в залежності від тяжкості ураження і форми захворювання. Шляхи реалізації реабілітаційного втручання залежать від індивідуальних можливостей та потреб дитини.

Завдання фізичної реабілітації:

- забезпечення психічного та фізичного благополуччя;
- формування необхідних навичок і умінь дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей;
- створення умов, за яких реалізуються потреби дітей;
- розвиток фізичних якостей;
- зміцнення та охорона здоров'я дітей.

Висновки. Проведений аналіз наукових джерел дає можливість стверджувати, що дослідження питання професійної діяльності вчителів-реабілітологів у дітей з особливими освітніми потребами вимагає подальшої ґрунтовності та систематизації та напрацювання досвіду в корекційній роботі з дітьми даної категорії. Крім того, нині ми бачимо обмаль наукових праць з проблеми діяльності реабілітологів в дитячому садку з дітьми з ООП. У дослідженнях учених розглядаються лише окремі аспекти психологічної готовності, професійних аспектів без встановлення взаємозв'язків між компонентами її структури та визначення показників їх сформованості, тому цей момент потребує додаткового дослідження.

Також варто зазначити, що потребує доопрацювання вмінь складати індивідуальну програму розвитку вчителем-реабілітологом в дошкільному закладі з добором ефективних методів, прийомів фізичних вправ для корекційної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Предмет теорії і розвиток фізичного виховання дітей дошкільного віку: веб-сайт. Всеосвіта. [URL:https://salo.li/4d6c979](https://salo.li/4d6c979)
2. Борисенко Л.Л. Фізична культура як інклюзивне середовище. [URL:https://salo.li/1D5E185](https://salo.li/1D5E185)
3. Данілавичюте Е., Литовченко С.. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. Київ: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
4. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка): навч.-метод. посіб. / укл. О. Гаяш. Ужгород: ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021. 255 с.
5. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2023/2024 навчальному році : Лист Міністерства освіти і науки України від 31.08.2023 № 1/13094-23. [URL:https://salo.li/ADE1390](https://salo.li/ADE1390)
6. Чайка М., Усатенко Г., Кривоногова О. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. Київ: ФОП Усатенко Г., 2021. 80 с.
7. Щекотиліна Н. Інклюзія в фізичній культурі. [URL:https://salo.li/EC1ba9d](https://salo.li/EC1ba9d)

Суркова Тетяна Миколаївна,

*вчителька вищої категорії, старша викладачка
Сумської дитячої художньої школи імені М.Г. Лисенка*

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЗАСОБАМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДО ЗАНЯТЬ
ТРАДИЦІЙНИМИ ВИДАМИ НАРОДНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА**

Анотація. У статті розкриті засоби проведення занять традиційними видами народного декоративно-ужиткового мистецтва, що забезпечують патріотичне виховання учнівської молоді.

Ключові слова: патріотичне виховання, види мистецтва.

Постановка проблеми. Під патріотизмом розуміють широку гаму почуттів – від любові до всього, що знаходиться у межах держави проживання, до відданості інтересам тієї чи іншої політичної сили. Ми під патріотизмом розумітимемо діяльну любов до культури своєї батьківщини у зв'язку зі світовою культурою.

Мета дослідження – показати вплив народного мистецтва на патріотичне виховання учнів.

Виклад основного змісту статті. Культура народу – успадкована та розвиваємо діяльність народу і результат цієї діяльності, матеріальна та нематеріальна: промисловість та сільське господарство, наука, література, мистецтво тощо. Дитина не може прийняти на свої плечі успадковану діяльність і навіть не в змозі скільки-небудь повно познайомитися з нею.

Тому виховання патріотичного почуття через мистецтво, особливо традиційне, підходить йому найбільше. Воно дає можливість розпочати безпосередньо з діяльності, а через діяльність – знайомитись як із мистецтвом свого народу, так і з творами світового мистецтва; через творіння краси вчитися поважати працю рідних та близьких, нинішніх та минулих поколінь, народів, що населяють і колись населяли нашу планету. Цей висновок зроблено на основі особистого досвіду

з власної роботи в галузі декоративно-ужиткового мистецтва та навчання з писанкарства, витинанки, лялькарства, ткацтва, малярства, а також з мистецтва батика [1].

Розглянемо для прикладу деякі з них, наприклад **писанкарство**.

Яйце – древній міфопоетичний символ зародження світу та людини. Як говорить латинська приказка – ab ovo, «від яйця», що означає – від початку.

У християнстві яйце символізує нове життя, яке освятив своєю кров'ю Христос. На згадку про це приблизно з X-XII століть виникла традиція дарувати один одному забарвлені в червоний колір яйця. Ця традиція зберіглася до наших днів, хоча християни Австралії великодні яйця забарвлюють у зелений колір – колір весни та надії, а християни Стамбула – у жовтий колір, колір сонця.

В Україні набула поширення прикраса великодніх яєць візерунком – так обивателі налаштовували себе на свято. При цьому виявлялася винахідливість, смак, вправність. Шкаралупу подряпували, протруювали, на ній малювали і робили аплікації. Намагалися висловити почуття, викликані святом, відобразити побажання рідним та близьким. Візерунки набували сенсу символів, символи складалися у візерунки.

Одна з найцікавіших технік прикраси великодніх яєць – воскова техніка. Вона поєднує доступність та великі можливості для самовираження. Суть її полягає у наступному. На шкаралупу наносять візерунок розплавленим воском. Яйце занурюють у барвник, який забарвлює незахищені воском місця. Після видалення воску візерунок проявляється. Використовуючи різні барвники, багаторазове нанесення елементів візерунка та фарбування можна отримувати складні композиції.

Завдяки ентузіазму завідувачки декоративного відділу Сумського обласного художнього музею Людмили Федевич, у 1994 р. у Сумах було організовано виставку писанки «Писанкова магія», яка познайомила сумчан із розписною писанкою. Незабаром нам вдалося запозичити основи воскової техніки писанкарства у майстрів західної України та розвинути її до рівня декоративно-ужиткового мистецтва. Було створено «Клуб писанкарів», проведено майстер-класи, писанкарству почали навчати дітей [2-4]. Деякі з них виростили у зрілих майстрів.

Рис.1. Учні за створенням писанок. Фото автора

У процесі навчання діти знайомляться з історією української писанки, найкращими її зразками, характерними для нашого регіону візерунками (рослинними), іменами значних майстрів (таких як Зоя Сташук та Оксана Білоус). Нині писанки стали незмінними атрибутами місцевих та всеукраїнських виставок, їх зображення розміщують у спеціальних журналах та каталогах; мистецтвознавці намагаються сформувану уніфіковану мову символів писанки, переоцінюючи її у минуле, а професійні художники створюють писанкові шедеври.

Воскова техніка споріднена з таким видом мистецтва як батик – розписом по тканині. Його батьківщина – Південно-Східна Азія, проте в даний час він став популярний у всьому світі. У Сумах вже багато років діє студія батика. Студійці, створюючи композиції на тканині, нерідко користуються елементами декоративного розпису, характерними для писанки [2].

Інший вид ДУМ – **витинанка**. Витинанка – це вирізний орнамент чи картинка з паперу. Мистецтво вирізання з паперу – «Цзяньчжі» – виникло на батьківщині паперу в Китаї та поширилося разом із папером по всьому світу. А може, було й перевідкрито зі своїми особливостями та назвою: «вичинанка» – у Польщі, «вицінанка» – у Білорусі, «кіріє» – у Японії. У нас за цим мистецтвом закріпилася назва «витинанка».

Нині мистецтво витинанки стало в нашій країні популярним. Високого мистецького рівня у ньому досягли і Сумські художниці Світлана Бідна та Ганна Гаранжа [2]. Багатометрові витинанки-фіранки майстрині зі Львова Дарії Альошкіної стали окрасою інтер'єру та знайшли визнання не лише в нашій країні, а й за кордоном [4].

Сучасні матеріали роблять витинанку довговічною. І все ж таки початкове призначення її – недовговічна святкова прикраса, надання новизни і свіжості інтер'єру житла. Результат важливий, але його створення важливіше. Зміст декоративної композиції може відбивати особливості свята – Новий рік, Різдво, Великдень, сімейне торжество тощо – або бути безсимвольним. Освоєння витинанки учнями художньої школи не викликає труднощів, оскільки вони знайомі із силуетом, симетрією та ритмом. Але важливо домогтися настрою піднесеності. Створюючи витинанки, митці надихаються знахідками споріднених видів мистецтва – силуетом, популярним у Китаї тіньовим театром, а також мистецтвом писанки.

Наступний вид – **лялькарство**.

Предметних істот створювала людина завжди. В них вона втілювала своє антропоморфне уявлення про світ. У них вона уречевлювала свої надії та страхи, через них намагалася домовитися про поблажливість з невідомими силами природи, з ними поділяла свої радощі та прикрощі, а в дитинстві грала ними, готуючись до дорослого життя. Ляльки можуть бути витвором мистецтва – їх виготовленням займаються професійні художники, одягають у національний одяг, прикрашають національною вишивкою. Із сумських майстрів, які створюють ляльки, назвемо Ірину Дмитренко [3].

За старих часів ляльок робили з того, що було під рукою: камінчиків, дерева, ниток, соломи, ганчірочок. Традиційні слов'янські ляльки не мають обличчя. Місце для обличчя є, а самого обличчя немає – порожнє місце чи хрест. Для чого так робили? Чи то для того, щоб уникнути схожості на когось реально існуючого, а значить і можливості «оволодіння» його душею, чи для того, щоб відокремити втілену в ляльці сутність від звичайної людини.

У дітей найбільший інтерес викликає виготовлення ляльок-мотанок із клаптиків матерії. В українському побуті вони були своєрідним оберегом, іграшкою для дитини. Щоб розвивати дрібну моторику і заспокоювати маленьку дитину, йому в руки давали ляльку, наповнену зерном або крупою. Для того, щоб оберігати подорожнього від всіляких негараздів, йому давали як оберіг ляльку-путницю. В руках ця лялька мала маленький вузлик, в якому обов'язково була дрібка рідної землі, грошик і одне зернятко. Традиційні ляльки-мотанки роблять без використання голки, нічого не пришиваючи, все замотується нитками. Основою для ляльки може бути качанчик від кукурудзи, але можна обійтися і без нього.

Рис.2. Фото автора

Щорічно проводяться виставки-конкурси «Найкращий твір року» [3]. Струмками стікаються на обласні, а потім всеукраїнську виставку творчі роботи, створені професійними художниками та аматорами. 2015 року така виставка проводилася під девізом «Учитель – учень». Завідувачка декоративного відділу Сумського обласного художнього музею Людмила Федевич писала тоді: «Цього разу, крім свого основного естетичного призначення, виставка має ще додаткову місію: вона демонструє спадкоємність і наставництво майстрів народної творчості, безперервність творчого процесу від вчителя – до ученика, від батька – до сина, від матері – до доньки; відкриває нові імена, навчає, адже поряд із шедеврами досвідчених творців, педагогів експонуються й витвори їхніх учнів, дітей, послідовників». З повним правом ці слова можна віднести до всіх виставок декоративно-ужиткового мистецтва, до всіх майстрів народного мистецтва [2].

Велику освітню та виховну роботу проводить Сумський осередок Національної спілки майстрів народного мистецтва України (у нашій області він діє з 1993 р.) [2], Сумський обласний художній музей, Сумська дитяча художня школа ім. М.Г. Лисенка, Палац дітей та юнацтва, шкільні та позашкільні гуртки художньої творчості.

Висновки. Ми розглянули лише три види народного мистецтва, які можна використовувати задля виховання діяльного почуття патріотизму у дитячому віку. Їх значно більше. Назвемо ще кілька з розповсюджених: вишивка, розпис, рушникарство, різблення, гончарство, соломоплетіння, бісероплетіння... Багато з цього буває представлено на виставках робіт майстрів народного мистецтва. Майстри вивчають різноманітну художню спадщину регіонів країни, інших країн та народів, запозичують корисні ідеї та прийоми, застосовують сучасну техніку та матеріали, намагаючись зберегти художню стилістику рідного краю – саме нею він цікавий іншим. Але головне, вони намагаються зберегти дух співтворчості, вміння бачити і створювати красу в повсякденності. Це заразливо та важливо для виховання патріотизму. Бо тільки гарне та позитивне гідно світової культури.

Список використаних джерел

1. Майстри декоративно-ужиткового мистецтва Сумщини. м.Суми, в-во «ВіН'ок», 2008, с.36; Майстри: Суркова Т.М. <https://cnt.sumy.ua/maistry/27/>
2. Сумський обласний науково-методичний центр культури і мистецтв КЗ Сумської обласної ради: сайт: <http://cnt.sumy.ua/maistry/>
3. Авторська студія «Батик» Тетяни Суркової. <https://www.facebook.com/>
4. Федевич Л. Котилася писанка. Газета «Сходина», №3, 2004.
5. Відродження, збереження та розвиток писанкарства на Сумщині. Ілюстрований альбом. Укладач Валентина Коздровська. Суми, 2001.

6. Чегусова З. Батік у громадському інтер'єрі. В каталозі виставки та тезах наукової конференції «Презентація'94», Львів, ТОВ «Компанія Гердан», 1994.

7. Майстри декоративно-ужиткового мистецтва Сумщини: Бідна Світлана Петрівна. <https://cnt.sumy.ua/maistry/4/>; Гаранжа Анна Володимирівна <https://cnt.sumy.ua/maistry/7/>

8. Майстри декоративно-ужиткового мистецтва Сумщини: Дмитренко Ірина Петрівна. <https://cnt.sumy.ua/maistry/12/>

9. Кращий твір року-2016, 2017, 2018. Всеукраїнська виставка-конкурс народного мистецтва / Автори-упоряд.: Є. Шевченко, В. Корниєнкою. Київ: Народні джерела, 2019.

Сьома Світлана Олексіївна,

заступниця директорки комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, кандидатка педагогічних наук

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ЦЕНТРІВ НА БАЗІ КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Анотація. Представлено роботу цифрових освітніх центрів, зокрема центру на базі комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю.

Ключові слова: освітні центри, подолання освітніх втрат, заклади позашкільної освіти.

Актуальність. Руйнівна, кризована, небезпечна ситуація в Україні вимагає пошуку шляхів створення безпечного освітнього середовища здобувачів освіти.

Виклад основного змісту статті. Наведемо декілька прикладів створення в Сумській області цифрових освітніх центрів, які забезпечують надолуження освітніх й навчальних втрат здобувачів освіти (це заклади ЗЗСО та ЗПО освіти), відновлюють навчання в школах, надають гуманітарну допомогу та цивільний захист закладам освіти області.

1. У 2024 році завдяки міжнародній підтримці організовано роботу Цифрових освітніх центрів на базі комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, Сумської початкової школи № 30 «Унікум» Сумської міської ради, комунального закладу «Роменська Мала академія наук учнівської молоді», відокремленого структурного підрозділу «Класичний фаховий коледж СумДУ».

Партнери проєкту

«Підтримка інтегрованих, заснованих на доказах, засобів мінімізації ризику та профілактики, включаючи відновлення навчання у школах через DLC та акцентуючи увагу на запобіганні насильству стосовно гендерної рівності та дотриманні гігієнічних норм у школах»

Проект Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) реалізується командою благодійної організації «Світло надії» за кошти Глобального партнерства в галузі освіти (GPE).

2. У 2025 році діяльність Цифрових освітніх центрів продовжується в межах Проєкту «Інноваційні освітні та соціальні ініціативи для підтримки вразливих груп населення Сумської області», що реалізується завдяки підтримці Благодійною організацією «Світло надії».

3. У 2024-2025 роках в Сумській області реалізується Проєкт «Комплексна підтримка постраждалого від війни населення у важкодоступних громадах Сумської області».

Проект реалізується в межах мультидонорського проєкту «Посилення потенціалу спільнот на півдні та сході України через місцеві ініціативи (EMPOWER)», що фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) спільно з Генеральним Директоратом Європейської Комісії з питань цивільного захисту та гуманітарної допомоги та реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) в межах якого Цифрові освітні хаби запрацювали в с. Голубівка Садівської громади, с. Куянівка Білопільської громади, с. Зінове Путивльської громади та с. Миколаївка Сумського району.

Партнери проєкту GIZ

Проект здійснюється в межах мультидонорського проєкту «Посилення потенціалу спільнот на півдні та сході України через місцеві ініціативи (EMPOWER)», що фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) спільно з Генеральним Директоратом Європейської Комісії з питань цивільного захисту та гуманітарної допомоги та реалізується Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ)

Тарасенко Олена Дмитрівна,

вчителька біології і хімії, інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»,

вчителька вищої категорії, старша вчителька

Павленківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів

Лебединської міської ради Сумської області

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ НА ДОПОМОГУ ВЧИТЕЛЮ: МОЖЛИВОСТІ SLIDESGO В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. Сучасна освіта вимагає використання інтерактивних і візуально привабливих матеріалів для підвищення ефективності навчального процесу. Одним із популярних інструментів для створення презентацій є Slidesgo – онлайн-платформа, що пропонує широкий вибір готових шаблонів. У статті йдеться про можливості її використання в освіті, переваги для викладачів і студентів, а також інтеграцію в навчальний процес.

Ключові слова: Slidesgo, цифрові технології, презентації, освітній процес, мультимедійні ресурси.

Актуальність дослідження. Візуалізація інформації змінює ключову роль у навчальному процесі, оскільки вона сприяє кращому сприйняттю та закріпленню матеріалу. З появою сучасних онлайн-інструментів створення навчальних матеріалів стало простим та ефективнішим. [Slidesgo](#) [3] – це платформа, яка надає шаблони презентацій для Power Point і Google Slides з допомогою ШІ. Містить величезну бібліотеку якісних шаблонів, інфографік, ілюстрацій та іконок. До презентацій долучає анімацію.

Мета статті – дослідити можливості використання Slidesgo у навчальному процесі, проаналізувати її переваги та запропонувати механізм її інтеграції в освітній процес.

Виклад основного змісту статті. Slidesgo можна використовувати для створення навчальних матеріалів, уроків, лекцій або семінарів, візуалізації навчального контенту, створення креативних слайдів для виступів на конференціях чи майстер-класах, для презентації роботи учнів у проєктах, розробки презентацій для особистих досягнень, портфоліо чи хобі. Slidesgo корисний завдяки сучасним дизайнам, інтуїтивному інтерфейсу, легкій адаптації шаблонів і можливості економити час на створення презентацій з нуля.

Переваги використання Slidesgo в освіті:

1. **Доступність** – багато шаблонів доступні безкоштовно.
2. **Економія часу** – викладачі та студенти можуть швидко створювати якісні презентації.
3. **Професійний дизайн** – готові шаблони відповідають сучасним стандартам оформлення.
4. **Інтерактивність** – можливість додавання анімації та інфографіки.
5. **Гнучкість налаштування** – адаптація дизайну до індивідуальних потреб користувачів.
6. **Інтеграція з іншими платформами** – підтримка **Google Slides** та **PowerPoint** дозволяє легко редагувати та презентувати матеріали онлайн.

Покрокова інструкція використання та створення презентацій в Slidesgo

Крок 1: Реєстрація або вхід	1. Перейдіть на офіційний сайт Slidesgo: https://slidesgo.com/ [1] 2. Якщо у вас ще немає облікового запису, зареєструйтеся, використовуючи електронну пошту або через Google. 3. Якщо обліковий запис вже є, увійдіть у систему.
Крок 2: Пошук шаблону	1. На головній сторінці знайдіть поле пошуку або перегляньте категорії (наприклад, «Бізнес», «Освіта», «Творчість» тощо). 2. Виберіть опцію «Освітній центр» – «Інструменти ШІ для освіти» – «Почати роботу» – «Спробуйте зараз» і починайте створювати презентацію за допомогою ШІ. 3. Виберіть шаблон, який вам подобається.
Крок 3: Завантаження шаблону	1. Натисніть на обраний шаблон, щоб відкрити його сторінку. 2. Перегляньте опис шаблону та доступні функції. 3. Натисніть кнопку «Завантажити безкоштовно» (якщо шаблон безкоштовний) або «Завантажити Premium» (шаблон доступний тільки для платних користувачів). 4. Оберіть формат завантаження: PowerPoint (PPT), Google Slides

	Продовження таблиці
Крок 4: Редагування презентації	<p>У Google Slides:</p> <ol style="list-style-type: none"> Після завантаження шаблону відкрийте файл у Google Slides. Змінійте текст, зображення, кольори та інші елементи за допомогою інструментів Google Slides. Додавайте нові слайди, якщо потрібно. <p>У PowerPoint:</p> <ol style="list-style-type: none"> Завантажте файл на комп'ютер. Відкрийте файл у програмі Microsoft PowerPoint. Редагуйте слайди, додавайте власний текст, зображення, графіки тощо.
Крок 5: Налаштування дизайну	<ol style="list-style-type: none"> Змінійте кольорову гаму шаблону, якщо це необхідно. Додавайте логотипи, іконки або інші графічні елементи. Використовуйте вбудовані шрифти або завантажуйте нові, якщо це дозволяє платформа.
Крок 6: Збереження та експорт	<ol style="list-style-type: none"> Після завершення редагування збережіть презентацію. <ul style="list-style-type: none"> У Google Slides: файл автоматично зберігається у вашому Google Drive. У PowerPoint: натисніть «Файл» - «Зберегти як». Оберіть потрібний формат (PPTX, PDF тощо).
Крок 7: Презентація	<ol style="list-style-type: none"> Відкрийте готову презентацію на комп'ютері або проекторі. Використовуйте режим презентації для показу слайдів. Якщо ви працюєте в Google Slides, ви можете демонструвати презентацію онлайн, поділившись посиланням.

Додаткові поради з використання Slidesgo: використовуйте власні зображення або іконки для більшої унікальності; переконайтесь, що шрифти та кольори відповідають стилю вашої презентації. Для безкоштовного використання шаблонів обов'язково збережіть посилання на авторів у презентації, якщо це вимагається.

Інші можливості онлайн-платформи Slidesgo. У меню «Освітній центр» Slidesgo пропонуються опції [1]:

- Генератор планів уроків ШІ;
- Генератор криголамів (наприклад, створення криголамів (генератор AI Icebreaker) – вправ на знайомство та активізацію початку заняття. Задайте промпт (текстовий опис теми заняття) і система запропонує текст вправи).
- Генератор квитків на вихід. Ідеально підходить для узагальнення уроку будь-якого класу та теми. Пропонує персоналізовані вихідні квитки на всіх учнів. Слід ввести ключові питання уроку, а ШІ створить змістовні запитання чи завдання. Це цікавий інтерактивний спосіб оцінити прогрес і покращити навчання в кожному класі.
- Створення комплексних тестів з будь-якого матеріалу.

Slidesgo – це зручний інструмент для створення презентацій, який може значно покращити освітній процес, зокрема, з навчальних предметів / інтегрованих курсів соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (СЗО). Ось кілька ідей, як використовувати Slidesgo в СЗО (згенеровано Chatgpt [2]):

1. Інтерактивні лекції. Створюйте презентації з інтерактивними елементами (питання, вікторини, опитування) для обговорення тем, пов'язаних з соціальними нормами, етикою, правами

людини, толерантністю тощо. Використовуйте шаблони для демонстрації інформації про здорове харчування, фізичну активність, профілактику захворювань, психологічне здоров'я.

2. Навчальні проекти. Учні можуть створювати презентації про соціальні проблеми (наприклад, булінг, дискримінація, екологічні виклики) та пропонувати рішення. Проекти про здорові звички, безпеку життєдіяльності, профілактику шкідливих звичок (куріння, алкоголь, наркотики).

3. Візуалізація складних концепцій. Використовуйте діаграми, інфографіку та схеми для пояснення соціальних процесів, ієрархії потреб (за Маслоу), моделей поведінки. Демонструйте анатомічні схеми, процеси в організмі, вплив шкідливих речовин на здоров'я.

4. Ігрові методи навчання. Створюйте презентації для ігор-симуляцій, де учні розігрують соціальні ситуації (наприклад, вирішення конфліктів, діалоги між культурами). Використовуйте шаблони для створення ігор-вікторин про здоров'я, безпеку, першу допомогу.

5. Мотиваційні презентації. Створюйте матеріали, які надихають учнів на соціально корисну діяльність (волонтерство, екологічні ініціативи). Презентації про переваги здорового способу життя, історії успіху людей, які подолали залежності чи захворювання.

6. Методичні матеріали для вчителів. Створюйте шаблони для планування уроків, роздаткових матеріалів, інструкцій для учнів. Використовуйте презентації для проведення тренінгів чи семінарів для колег.

7. Рефлексія та оцінювання. Презентації для підсумкових обговорень, де учні аналізують свої досягнення та труднощі. Створюйте матеріали для самооцінювання здорового способу життя учнів.

8. Мультимедійні ресурси. Додавайте до презентацій відео, аудіо, анімацію для кращого засвоєння матеріалу. Використовуйте шаблони для створення інтерактивних карток, тестів, кросвордів.

9. Міжпредметні зв'язки. Інтегруйте теми з інших предметів (наприклад, біологія, екологія, історія) у презентації з СЗО.

10. Дистанційне навчання. Використовуйте Slidesgo для створення презентацій, які можна легко транслювати під час онлайн-уроків або розсилати учням для самостійного вивчення.

Slidesgo дозволяє робити презентації яскравими, зручними для сприйняття та інтерактивними, що робить навчання більш ефективним і цікавим для учнів [2]. Це популярний інструмент для створення презентацій, який пропонує безліч шаблонів для різних сфер, включаючи освіту. Використання Slidesgo в освітньому процесі може значно полегшити підготовку матеріалів, зробити навчання більш інтерактивним і цікавим.

Список використаних джерел

1. Відкрийте для себе наше програмне забезпечення для онлайн-презентацій: Slidesgo. URL: <https://cutt.ly/Le4bjgqi> (дата звернення 27.02.2025).

2. Chatgpt: текстовий чатбот. URL: <https://chatgpt.com/> (дата звернення 27.02.2025).

3. Slidesgo: онлайн-сервіс. URL: <https://slidesgo.com/> (дата звернення 25.02.2025).

Трофимович Тетяна Миколаївна,*вчителька початкових класів, спеціалістка вищої категорії**Осоївського ліцею Краснопільської селищної ради*

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті розглядаються теоретичні та практичні аспекти формування особистісно-професійної компетентності вчителя початкової школи в умовах сучасної освіти. Досліджено основні компоненти професійної компетентності та шляхи її розвитку. Проаналізовано вплив інноваційних технологій та методів навчання на формування професійних якостей педагога. Визначено ключові фактори успішного професійного розвитку вчителя початкової школи та запропоновані рекомендації щодо підвищення рівня його компетентності.

Ключові слова: професійна компетентність, початкова освіта, педагогічна майстерність, професійний розвиток.

Актуальність дослідження. В умовах реформування системи освіти України та запровадження Нової української школи особливої актуальності набуває питання формування професійної компетентності вчителя початкової школи. Сучасні освітні виклики вимагають від педагога не лише обґрунтованих знань та вмінь, але й здатності до постійного професійного розвитку, творчого мислення та інноваційної діяльності. Сучасна освіта висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителя початкової школи. Важливим аспектом стає формування особистісно-професійної компетентності, яка забезпечує ефективну педагогічну діяльність та адаптацію до викликів сучасного освітнього простору.

Постановка проблеми. Особистісно-професійна компетентність вчителя початкової школи представляє собою складну багатовимірну систему діяльності, яка формується та розвивається в течії усїєї професійної педагогіки. Ця система складається із взаємопов'язаних компонентів, кожен з яких має важливу роль у професійному становленні вчителя [1].

Виклад основного змісту статті. Когнітивний компонент професійної компетентності є фундаментальною складовою, що забезпечує теоретичну готовність педагога до професійної діяльності. Він охоплює систему фундаментальних знань з педагогіки, психології та методики викладання, яка є основою професійної діяльності. Сучасний вчитель повинен володіти глибокими знаннями про інноваційні освітні технології та методи навчання, розуміти психологічні особливості молодших школярів. Важливим аспектом когнітивного компоненту є розвинене критичне та аналітичне мислення, а також постійна готовність до оновлення своїх знань. Формування цієї складової відбувається через систематичне підвищення кваліфікації, участь у науково-практичних конференціях, самостійне опрацювання фахової літератури та вивчення передового педагогічного досвіду.

Діяльнісний компонент відображає практичну готовність вчителя до здійснення професійної діяльності. Він включає широкий спектр методичних умінь, серед яких особливе місце займає здатність до ефективного планування навчального процесу, розробки навчальних матеріалів, використання інтерактивних методів навчання. Важливою складовою є вміння впроваджувати

проектну діяльність та організувати інклюзивне навчання. У сучасних умовах особливого значення набуваються технологічні навички, пов'язані з використанням цифрових освітніх ресурсів, створенням мультимедійного контенту та організацією дистанційного навчання. Організаційні можливості вчителя проявляються у вмінні керувати класним колективом, створювати сприятливе освітнє середовище та налагоджувати ефективну взаємодію з батьками та колегами.

Особистісний компонент відображає індивідуальні якості та характеристики педагога, а саме успішність його професійної діяльності. Ключовими якостями є педагогічна спрямованість, емоційна стійкість, креативність, емпатія. Особливе значення має гнучкість мислення, яка дозволяє адаптуватися до мінливих умов освітнього середовища. Професійна мотивація є головною в розвитку особистості педагога та включає прагнення до самовдосконалення, інтерес до інновацій, бажання досягти високих результатів у роботі та відповідальність за результати своєї діяльності.

Комунікативний компонент є основою ефективної педагогічної взаємодії. Він охоплює культуру педагогічного спілкування, що проявляється у володінні технікою мовлення, здатності до активного слухання, формує навички публічного виступу. Особливу увагу слід приділити здатності створювати позитивний психологічний клімат у класі, організувати ефективну співпрацю з батьками та налагоджувати професійні контакти в педагогічній спільноті.

Інноваційний компонент відображає готовність педагога до впровадження нових ідей та підходів у навчальний процес. Він характеризується розвиненим інноваційним мисленням, що проявляється у здатності генерувати нові ідеї, готовності до експериментування та відкритості до змін. Важливим аспектом є критичне осмислення педагогічного досвіду та здатність створювати авторські методики. Інноваційна діяльність вчителя реалізується через участь в експериментальній роботі, створенні інноваційних освітніх продуктів та впровадженні передових педагогічних технологій. Впровадження інноваційних технологій забезпечує активне освоєння сучасних цифрових інструментів та освітніх платформ. Вчителі повинні вміти використовувати інтерактивні методи навчання та проєктні технології. Важливим є впровадження елементів STEM-освіти та розробка власних авторських методик навчання, що відповідають потребам сучасних учнів [6].

Формування професійної компетентності відбувається через різні форми освіти та самоосвіти. Формальна освіта забезпечується навчанням у закладах вищої освіти, курсами підвищення кваліфікації та професійними стажуваннями. Неформальна освіта реалізується через участь у професійних тренінгах, вебінарах, онлайн-курсах та майстер-класах. Особливе значення має самоосвіта, яка включає роботу з фаховою літературою, ведення професійного блогу, створення власного методичного портфоліо та постійну рефлексію педагогічного досвіду [4].

Важливим аспектом формування професійної компетентності є систематичний моніторинг професійного розвитку. Самооцінка формується через ведення щоденника професійного розвитку, аналіз результатів педагогічної діяльності та планування подальшого розвитку. Зовнішнє оцінювання реалізується через атестацію, сертифікацію та експертну оцінку колег і батьків.

Для ефективного формування професійної компетентності необхідно розробити індивідуальну траєкторію професійного розвитку, регулярно оновлювати професійні знання та

навички, брати активну участь у професійних спільнотах. Особливу увагу слід приділяти впровадженню інноваційних методів навчання, веденню професійного портфоліо та розвитку навичок рефлексії. У сучасних умовах важливо ефективно використовувати можливості цифрових технологій для професійного розвитку та вдосконалення педагогічної майстерності. Проблема формування професійної компетентності вчителя початкової школи широко висвітлюється у роботах науковців. Теоретичні завдання компетентнісного підходу розглядаються у роботах О. Савченко, Н. Бібік, О. Пометун. Питання професійного розвитку педагога досліджували В. Бондар, І. Зязюн, Л. Хоружа. Сучасний вчитель має бути відкритим до нових знань та саморозвитку. Важливими чинниками є використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Професійний розвиток реалізується через активну участь у методичних об'єднаннях та педагогічних конференціях. Вчителі мають можливість обмінюватися досвідом з колегами через професійні спільноти, проводити відкриті уроки та публікувати власні методичні розробки. Педагогічний коучинг та наставництво передбачають тісну співпрацю з досвідченими педагогами-наставниками. Участь у програмах педагогічного коучингу дозволяє отримати професійну підтримку та зворотній зв'язок. Досвідчені вчителі можуть надавати підтримку молодшим колегам, створюючи професійні тандеми для взаємного навчання. Усі ці напрямки взаємопов'язані та комплексно реалізуються для досягнення високого рівня професійної компетентності вчителя початкової школи [3;4].

Отже, формування особистісно-професійної компетентності вчителя початкової школи є безперервним процесом, що вимагає системного підходу та створення відповідних умов. Ефективність цього процесу забезпечується через [5]:

Інтеграцію теоретичної та практичної підготовки, що забезпечує гармонійне поєднання фундаментальних знань з педагогіки, психології та методики викладання з практичним досвідом роботи в класі.

Використання інноваційних форм професійного розвитку, що охоплює впровадження сучасних освітніх технологій, таких як змішане навчання, перевернутий клас, проєктне навчання.

Створення мотиваційного середовища. Це може включати матеріальне забезпечення, можливості для кар'єрного зростання, визнання професійних досягнень, створення умов для творчої самореалізації. Важливим є формування атмосфери підтримки та взаємодопомоги в педагогічному колективі, де цінується інноваційність та прагнення до самовдосконалення.

Забезпечення можливостей для професійного зростання. Реалізується через створення різноманітних форм підвищення кваліфікації: курси, тренінги, майстер-класи, стажування. Важливим є надання вчителям автономії у виборі напрямків професійного розвитку та форм навчання.

Важливим є також формування навичок дослідницької діяльності, що дозволяє вчителям аналізувати та вдосконалювати власну практику.

Перспективи подальших досліджень є багатограними та охоплюють різні аспекти професійного розвитку вчителів. Розробка індивідуальних траєкторій професійного розвитку передбачає створення гнучких моделей навчання, що враховують особисті потреби та професійні інтереси кожного педагога.

Висновки. Формування професійної компетентності вчителя початкової школи вимагає комплексного підходу, що враховує як традиційні, так і інноваційні форми професійного розвитку,

створює відповідне мотиваційне середовище та забезпечує можливості для неперервного професійного зростання.

Список використаних джерел

1. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2021. С. 45-50.
2. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти. Київ: Грамота, 2022. 504 с.
3. Хоружа Л.Л. Теоретичні засади формування методологічної культури майбутнього вчителя початкової школи. Київ: НПУ, 2023. 365 с.
4. Пометун О.І. Теорія та практика стратегічної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Київ: К.І.С., 2021. С. 16-25.
5. Освітні інновації та професійний розвиток педагогів: матеріали наук.-практ. конф. Київ: Національна академія педагогічних наук України, 2021. 312 с.
6. Пісоцька Л. О. Цифрові технології в початковій школі: практичний посібник. Харків: Основа, 2020. 176 с.

Успенська Валентина Миколаївна,

доцентка кафедри теорії і методики змісту освіти.

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,

кандидатка педагогічних наук, доцентка

СТВОРЕННЯ ШКІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА CLASSDOJO В СОЦІАЛЬНІЙ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІЙ ОСВІТНІЙ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті запропоновано огляд цифрового сервісу ClassDojo, сучасного і доречного інструмента для організації шкільного онлайн-середовища й зручної комунікації вчителів, учнів та їх батьків. Пропонуються кроки долучення до сервісу та можливості ClassDojo для організації діяльності учнів у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі.

Ключові слова: ClassDojo, онлайн-середовище, цифрові інструменти, соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь.

Актуальність дослідження. Дистанційне та змішане навчання, яке стало потребою сьогодення, вимагає від освітянської спільноти володіння цифровими інструментами та сервісами, які допомагають швидко та доречно й зручно організувати освітнє середовище. Один із таких інструментів – ClassDojo (<https://www.classdojo.com/>) – безкоштовний, зручний, гейміфікований і простий інструмент для роботи класу в режимі реального часу.

Мета статті – розкрити можливості цифрового сервісу ClassDojo в освітньому процесі з навчальних предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.

Виклад основного змісту статті. ClassDojo є безкоштовною закритою освітньою соцмережею, розробленою британськими вчителями та ІТ-технологами. Вона має високий ступінь захисту особистих даних. Використовується як на стаціонарних персональних комп'ютерах, так і ноутбуках, планшетах. Для використання на смартфонах потребує завантаження застосунку. Налаштування роботи відбувається в лічені хвилини. Має зручний, яскравий, українізований інтерфейс [1].

Ідея ClassDojo полягає в створенні зручної, наочної, легко керованої системи занять, заохочення учнів, пропозицій різних ролей і рівнів доступу. Перевага цього сервісу в можливості зареєструватися учителями, учнями (за надісланим персональним кодом), батькам (за доступом до профілю своєї дитини). Учителі створюють стікери формульованого оцінювання – бейджі, формують цілі, роблять пости, створюють диференційовані завдання для портфоліо (сторінка «Щоденник»), в якому працюватиме кожен учень, використовують статистику. Інструмент організовує учнів для роботи в групах. Отримуючи бали в групі за сумою напрацювань учнів, а опісля – спільний командний бейдж для оцінки кожного, інструмент ClassDojo розвиває в учнів навички командної роботи, здатності співпрацювати з іншими, виявляти ініціативу.

Кроки долучення:

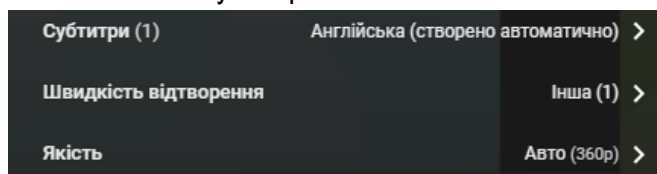
1. Зареєструватися на сайті ClassDojo, обрати роль вчителя. Учень після реєстрації працюватиме за кодом доступу.

2. Зайти у віртуальний клас. У налаштуваннях «опції» перейти до створення класу.

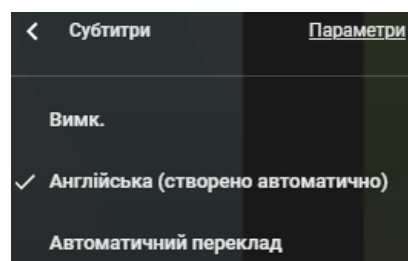
3. Створити клас: дати назву; додати учнів; налаштувати заохочувальні бейджі (позитивні й негативні відгуки про діяльність учнів). Надсилати коди учням для приєднання до системи. Учні працюватимуть за запропонованими чи зміненими ними аватарками. Класів можна створювати необмежену кількість.

У «Ресурсах» – «Тренінг» пропонуються короткі відеоуроки (https://www.classdojo.com/uk-ua/training/?utm_source=newnav) англійською мовою про всі способи використання ClassDojo. Налаштуйте субтитри українською мовою наступним чином:

- активізуйте кнопку «субтитри», щоб було її підкреслення червоною рисою;
- перейдіть поряд на кнопку налаштувань ;
- натисніть «Субтитри».

Натисніть «Автоматичний переклад» і у випадаючому списку оберіть українську мову).

Classdojo має анімації і зацікавлює дітей молодшого і середнього шкільного віку. Зокрема, анімовані аватарки радіють, коли учні отримують похвалу від учителя і сумують, коли отримують негативну оцінку [4].

В інструмент долучено шаблони квестів, миттєві інструменти для організації роботи (таймер, випадковий вибір, швидке об'єднання в групи, рівень шуму, інструкції, швидкі питання «Подумай, обговори, поділися» та інші).

Завдання учням даються у вкладці «Portfolios». У журналі автоматично генерується статистика прогресу як усього класу, так і кожного учня за заданим періодом – день, тиждень, місяць, весь час, або інший період. У вкладці статистики можна відстежувати відвідуваність. Усі зібрані сервісом дані візуалізуються у вигляді графіка або таблиці [4]. ClassDojo допомагає вчителям та сім'ям співпрацювати, щоб підтримувати соціально-емоційне навчання за допомогою балів і великих ідей, а портфоліо дасть можливість учням висловитися чи проявити себе.

У вкладці «Чати» відправляються повідомлення окремим учням або цілій групі адресатів. Система обміну повідомленнями спрощує спілкування вчителів, учнів, сімей у будь-який час і в будь-якому місці. Можна нагадати учням про домашнє завдання або сповістити батьків про збори. Отримані кожним учнем оцінки оновлюються також в акаунті їхніх батьків, тому вчителю не потрібно додатково повідомляти батькам про успішність їхньої дитини. Можна написати і відправити батькам додаткові рекомендації або коментарі, що виникли під час уроку [4].

За допомогою Історії вчителі можуть безпечно ділитися фото, відео та новинами в приватній стрічці, щоб батьки на власні очі бачили магію в класі. До календаря можна додавати заходи й автоматичні нагадування надійдуть всім [3].

Детально про інструмент та способи його використання – у відеоролику «ClassDojo. Дистанційне навчання як гра (онлайн-курс «Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання»)» [2].

Можливості ClassDojo для організації діяльності учнів у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі:

1. Створення учнями / ученицями власного цифрового Портфолію, що допомагає їм відстежувати свій прогрес і розвиток. Вони розміщують тут свої роботи (текст, відео, фото, малюнок, відповідь, робочий аркуш), учитель здійснює їх формувальне оцінювання. Контент учні/учениці створюють самі.

2. Організація групових проєктів та обговорення завдань.

3. Використання для самооцінки учнями/ученицями своїх досягнень і встановлення цілей.

Ідеї для використання ClassDojo в освітньому процесі з предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі

(згенеровано [Gemini](#) [5])

ClassDojo – це чудовий інструмент для створення позитивного навчального середовища та залучення учнів до вивчення важливих питань здоров'я, безпеки та добробуту. Ось кілька ідей для його використання:

1. Створення тематичних стін:

– «Стіна здорового харчування». Учні можуть ділитися рецептами здорових страв, порадами щодо збалансованого харчування та фотографіями своїх страв.

– «Стіна фізичної активності». Створення колажу з фотографіями учнів, які займаються спортом, або відеороликів з виконання вправ.

– «Стіна ментального здоров'я». Ділитися цитатами, які надихають, порадами щодо управління стресом та ресурсами для підтримки психічного здоров'я.

– «Стіна безпеки». Розмістити інформацію про безпечну поведінку в різних ситуаціях (дорожній рух, інтернет, домашня безпека).

2. Проведення віртуальних виставок та конкурсів:

– «Моя мрія про здорове майбутнє». Учні можуть створювати колажі, малюнки або презентації, які відображають їх бачення здорового суспільства.

– «Історія однієї хвороби». Створення інформативних матеріалів про різні захворювання, їх причини, симптоми та способи профілактики.

– «Мій здоровий день». Провести конкурс на найкраще фото або відео, яке відображає здоровий спосіб життя учня.

3. Створення інтерактивних завдань:

– «Вікторини здоров'я». Створити вікторини з різними рівнями складності, щоб перевірити знання учнів.

– «Розв'яжи квест». Створити квест, де учні виконують різні завдання, щоб отримати відповіді на запитання про здоров'я.

– «Створи комікс». Запропонувати учням створити комікс на тему безпеки або здорового харчування.

4. Створення груп за інтересами:

– «Клуб любителів спорту». Обмін досвідом, організація спільних тренувань (віртуальних або реальних).

– «Клуб здорового харчування». Обговорення нових продуктів, рецептів, організація кулінарних батлів.

– «Клуб волонтерів». Обговорення соціальних проєктів, пошук можливостей для волонтерської діяльності.

5. Співпраця з батьками:

– «Стіна для батьків»: створити спеціальну стіну, де вчителі можуть ділитися корисною інформацією для батьків.

– «Спільні проєкти»: запропонувати батькам взяти участь у спільних проєктах з дітьми, наприклад, приготувати здорову вечерю або зробити сімейну зарядку.

6. Використання стікерів для оцінювання та зворотного зв'язку:

– «Стікери настрою»: учні можуть щодня оцінювати свій емоційний стан за допомогою різних смайликів.

– «Стікери досягнень»: відзначати свої успіхи у дотриманні здорового способу життя.

– «Стікери питань»: задавати вчителю питання, які виникли під час вивчення матеріалу.

– «Стікер позитиву»: використовувати стікери для заохочення учнів та відзначення їхніх досягнень.

– «Коментарі до завдань»: залишати детальні коментарі до робіт учнів, щоб допомогти їм зрозуміти свої помилки та досягти кращих результатів.

7. Створення спільних проєктів:

– «Створення відеоролика про здоровий спосіб життя».

– «Розробка інформаційного буклету про першу допомогу».

– «Створення інстаграм-акаунту про здорове харчування».

8. Проведення віртуальних конференцій:

– «Здоров'я підлітків: проблеми та рішення».

– «Як подолати стрес?»

– «Добробут людини в цифрову епоху».

Переваги використання ClassDojo:

– Залучення учнів: інтерактивні елементи та можливість спілкування роблять навчання цікавішим.

- Зв'язок з батьками: батьки можуть бачити прогрес своїх дітей та брати участь у навчальному процесі.
- Створення позитивної атмосфери: ClassDojo допомагає створити дружельбну та підтримувальну атмосферу в класі.

Важливо: При використанні ClassDojo дотримуйтесь принципів безпеки та конфіденційності. Обговоріть з учнями правила поведінки в онлайн-просторі та забезпечте безпечне середовище для спілкування.

Використовуючи ClassDojo, ви зможете зробити уроки з предметів / інтегрованих курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі більш цікавими, ефективними та актуальними для сучасних підлітків [3].

Список використаних джерел

1. Дистанційне навчання за допомогою ClassDojo для учителів, учнів та їх батьків: національна освітня платформа «Всеосвіта». [URL:https://vseosvita.ua/c/news/post/14577](https://vseosvita.ua/c/news/post/14577) (дата звернення 22.02.2025).
2. ClassDojo. Дистанційне навчання як гра: онлайн-курс «Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання». [URL:https://youtu.be/dxp02c4IV80?si=snLaXxjY_b77KVfy](https://youtu.be/dxp02c4IV80?si=snLaXxjY_b77KVfy) (дата звернення 22.02.2025).
3. ClassDojo: онлайн-сервіс. [URL:https://www.classdojo.com/](https://www.classdojo.com/) (дата звернення 20.02.2025).
4. ClassDojo: освітня платформа «Вчимо». [URL:https://vchymo.com/app/application/ClassDojo](https://vchymo.com/app/application/ClassDojo) (дата звернення 22.02.2025).
5. Gemini: текстовий чатбот. [URL:https://gemini.google.com/](https://gemini.google.com/) (дата звернення 20.02.2025).

Харламова Лариса Дмитрівна,

*викладачка математики та інформатики вищої кваліфікаційної категорії
ВСП «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж
Сумського державного університету»*

Малиновська Валерія Олександрівна,

*здобувачка освіти ВСП «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж
Сумського державного університету»*

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

Анотація. У статті розглядається інтеграція цифрових технологій у викладання математики в закладах фахової передвищої освіти. Увага приділяється використанню освітніх платформ, штучного інтелекту та онлайн-ресурсів, які сприяють персоналізації навчання, мотивації здобувачів освіти та їх підготовці до вступу у заклади вищої освіти.

Ключові слова: цифрові технології, викладання математики, освітні ресурси, штучний інтелект, адаптоване навчання, мотивація, самоосвіта.

Постановка проблеми. У сучасних умовах швидкого розвитку цифрових технологій їх інтеграція в освітній процес набуває особливої значущості, зокрема у викладанні математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти та підготовці випускників до навчання у закладах вищої освіти. Використання інтерактивних платформ, штучного інтелекту (ШІ) та онлайн-ресурсів сприяє персоналізації навчання, підвищенню його інтерактивності, мотивації здобувачів освіти,

результативності засвоєння матеріалу та розвитку критичного мислення. Вивчення математичних дисциплін вимагає від учасників освітнього процесу не лише ґрунтовних знань теоретичного матеріалу, необхідного для виконання практичних завдань, уміння застосовувати їх при розв'язанні практичних завдань, але й робити це швидко та якісно при виконанні диференційованих тестових завдань різних типів. Тому для здобуття компетентностей, зазначених в освітньо-професійних програмах спеціальностей фахової передвищої освіти, необхідно впроваджувати ефективні освітні та цифрові технології.

Метою дослідження є аналіз сучасних цифрових інструментів (онлайн платформ, мобільних додатків, безоплатних інтерактивних курсів, ресурсів із підтримкою штучного інтелекту тощо), спрямованих на вивчення математичних дисциплін та ефективну самостійну підготовку здобувачів освіти до продовження навчання в закладах вищої освіти.

Виклад основного змісту статті. Для реалізації мети проведено дослідження Інтернет-ресурсів, що підтримують самостійне вивчення математичних дисциплін, зокрема вищої математики, а також програм підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з математики. Проаналізовано вимоги та процеси вступу до закладів вищої освіти в Україні та країнах Європейського Союзу (ЄС). Встановлено, що у країнах ЄС застосовуються різні стандартизовані екзамени та тестування для вступників, проте вони значною мірою відрізняються за форматом і вимогами залежно від країни. Екзамени або тестування з математики здебільшого використовуються для вступу на технічні, економічні або природничі спеціальності, виконуючи функцію, подібну до зовнішнього незалежного оцінювання з математики, і відповідають аналогічній програмі підготовки. Вступ до провідних університетів країн ЄС передбачає високий рівень математичної підготовки, що значно перевищує вимоги програми математики рівня стандарту [1-3].

Вивчення математичних дисциплін у закладах фахової передвищої освіти передбачає опанування курсами математики, вищої математики, теорії ймовірності, математичної статистики, дискретної математики, зокрема в галузі інформаційних технологій. Це сприяє формуванню загальних та спеціальних компетентностей здобувачів фахової передвищої освіти. Математична підготовка є важливою частиною професійного розвитку майбутнього фахового молодшого бакалавра, що сприяє успішному навчанню протягом життя та в університеті. Однак для вступу до закладів вищої освіти студентам коледжів необхідно здійснити додаткову самостійну підготовку, що може бути в процесі навчання на перших курсах коледжу, або відкладене до останнього курсу.

Для здобуття ґрунтовних математичних знань та умінь існує достатня кількість якісних освітніх ресурсів, розташованих в Україні та закордоном, які пропонують широкий спектр математичних завдань, прикладів їх виконання та різномірних тренувальних вправ, призначених для учнів, студентів, батьків, викладачів та всіх любителів математики. Наприклад, сайти *YukhymCommunity* (<https://yukhym.com/uk/>), *Math-Exercises.com* (<https://www.math-exercises.com/>) охоплюють матеріали від середньої школи до університетського рівня, допомагають у підготовці до екзаменів (тестування) з математики та вищої математики. Більшість освітніх ресурсів, які містять повне навчально-методичне забезпечення для вивчення математичних дисциплін (теоретичний матеріал, приклади з поясненнями, інтерактивними вправами, тестами, практичними завданнями) знаходяться на сайтах закладів освіти. Деякі платформи надають доступ до

математичних курсів викладачів університетів світу (наприклад, *Coursera*, *edX*, *Udemy*). Навчання на таких курсах відбувається тільки після реєстрації, систематично та з оцінюванням.

В умовах воєнного стану багато української молоді перебуває за кордоном, де стикається з необхідністю адаптації до нових освітніх умов, що вимагають визначення шляхів подальшого здобуття освіти. Для успішного навчання, здійснення самоконтролю, підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання в Україні або вступних екзаменів з математики за кордоном, важливу підтримку надають:

- освітні платформи *Освіта.ua*, *Всеосвіта*, *Classtime* та інші, які містять рекомендації, навчальні матеріали, онлайн тести за темами курсу, пробні та тести ЗНО/НМТ минулих років;

- платформи для систематичної підготовки до НМТ з математики в закладах вищої освіти, Українських Освітніх Хабах, освітніх платформах *Prometheus*, *EdEra* та *Khan Academy*, які забезпечують зворотний зв'язок з викладачами та участь в обговоренні проблемних питань;

- навчальні матеріали на сайтах викладачів математики (waytomathematics.blogspot.com/, mathbase.online/, courses.ihornechai.online/ тощо), освітніх ютуб-каналах та у відкритих електронних бібліотеках. Ці ресурси містять авторські конспекти, інтерактивні вправи, тестові завдання, навчальні відео та методичні рекомендації для здобувачів освіти;

- предметні канали в соціальних мережах *Facebook*, *Instagram* та месенджері *Telegram*. Майбутні абітурієнти отримують актуальну інформацію про організацію НМТ, тематичні вебінари, пропозиції взяти участь у дискусіях та обговореннях способів виконання завдань, проходження підготовчих курсів, залучаються до активного навчання. На каналах публікується навчальний контент з анонімним тестуванням у вигляді вікторин, практичними завданнями та поясненнями до них. Більшість каналів є безоплатними та доступними для всіх охочих навчатися, деякі створені педагогами, які надають як платні, так і безоплатні послуги з підготовки до тестування, поради, завдання та їх пояснення. Підписники каналів можуть обмінюватися власним досвідом підготовки, надавати поради один одному, ділитися корисними ресурсами у коментарях, звертатися з питаннями та пропозиціями до адміністраторів;

- електронні навчальні посібники та інтерактивні тренувальні тести, зокрема розроблені Істером О. С. [4], які є зручними інструментами для самостійного повторення, тренування та здійснення самоконтролю під час підготовки до тестування з математики навіть за відсутності мережі Інтернет;

- мобільні додатки з інтерактивними вправами, тестами та теоретичними матеріалами (Просте ЗНО: Всі предмети НМТ!, *Khan Academy* та інші). Додатки *Photomath*, *Microsoft Math Solver*, знайомлять з алгоритмами розв'язання складних завдань, візуалізують математичні процеси, допомагають у перевірці власних розв'язків та пошуку помилок на конкретних прикладах. Покрокові пояснення, які пропонують застосунки, відповідають на запитання щодо математичних завдань без сторонньої кваліфікованої допомоги. Додаток *GeoGebra 3D* дозволяє створювати інтерактивні математичні моделі для навчання, взаємодіяти з ними, підтримує доповнену реальність через мобільний додаток *GeoGebra 3D Calculator*.

- Системи штучного інтелекту (ШІ), які допомагають у реалізації персоналізованого навчання та адаптації матеріалу до наявних знань та умінь здобувача освіти з елементами гейміфікації. Освітня онлайн платформа *Brilliant* використовує елементи ШІ для адаптивного навчання, але не генерує унікальні пояснення та не відповідає на запитання студентів в

реальному часі. Роботу чат-боту на задану тему за допомогою ШІ можна налаштувати на платформі *MagicSchool* та отримати автоматизоване оцінювання результатів, розв'язання задач, оперативну інформацію про помилки, прогрес у навчанні, позитивний настрій та мотивацію до здобуття знань.

У світі активно інтегруються технології ШІ в освіту, що сприяє підвищенню її якості та конкурентоспроможності випускників. В Естонії, зокрема, у рамках проєкту *AI Leap* з 2025 року 20000 учнів і 3000 вчителів отримають доступ до програм на основі ШІ, а до 2026 року це охоплення розшириться до 38000 учнів і 2000 вчителів [5]. В Україні також впроваджуються ці технології для вдосконалення освітнього процесу:

– «Міністерство освіти і науки України разом із Міністерством цифрової трансформації України розробили інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах загальної середньої освіти на основі актуальних міжнародних практик» [6];

– Міністерство економіки України, Мінцифра та *Google* Україна запустили платформу з безоплатними ресурсами для вивчення ШІ, доступними українською та англійською мовами [7].

Впровадження технологій ШІ сприяє рівному доступу до якісного навчання математики для всіх здобувачів освіти. Віртуальні асистенти засновані на штучному інтелекті (*ChatGPT*, *Gemini*, *Microsoft Copilot*, *Anthropic*) можуть надавати додаткові пояснення з тих тем, які виявилися проблемними та (або) викликати труднощі, реалізувати адаптоване навчання.

Велика кількість джерел інформації для навчання математики може ускладнити вибір ресурсу, який найбільше відповідає потребам і можливостям здобувачів освіти для досягнення бажаного результату. Тому ефективно навчання повинно здійснюватися під керівництвом викладача, який допоможе зорієнтуватися у цифрових інструментах та адаптувати їх до індивідуальних потреб студентів.

Висновки. Використання сучасних цифрових інструментів при здобутті фундаментальних математичних знань в сучасних умовах сприяє забезпеченню індивідуального підходу, темпу та диференціацію процесу навчання, підвищенню ефективності освітнього процесу. Цифрові технології є цінними інструментами для самопідготовки студентів коледжів та абітурієнтів, які прагнуть поглибити знання з математики.

Список використаних джерел

1. Печерна А. Навчання за кордоном: Як підготуватися до вступу в іноземний університет. 2024. [URL:https://osvitanova.com.ua/posts/6372-navchannia-za-kordonom-yak-pidhotuvatysia-do-vstupu-v-inozemnyi-universytet](https://osvitanova.com.ua/posts/6372-navchannia-za-kordonom-yak-pidhotuvatysia-do-vstupu-v-inozemnyi-universytet)
2. Нечипуренко Г. Тести SCIO – вступні іспити у Чехії. Блог. 10.12.2024. [URL:https://www.educationcenter.cz/ua/blog-ua/testi-scio-vstupni-ispiti-v-chehii-z-bezlichchyu-sprob/?utm_source=chatgpt.com](https://www.educationcenter.cz/ua/blog-ua/testi-scio-vstupni-ispiti-v-chehii-z-bezlichchyu-sprob/?utm_source=chatgpt.com)
3. Scio. Matematika. [URL:https://www.scio.cz/matematika](https://www.scio.cz/matematika)
4. Істер О. С. ЗНО 2024, Комплексна підготовка. Математика + Інтерактивні тести. [URL:https://www.geneza.ua/product/889](https://www.geneza.ua/product/889)
5. A New Chapter in e-Estonia's Development. [URL:https://aileap.ee/en?fbclid=IwY2xjawlvPpdIeHRuA2FibQixMAABHWV3tl-P5nzNj3_ryWE2xSnhXRU9ns2I-ZxYu_Vj0rmBvrZIPz7K5JhxAw_aem_76](https://aileap.ee/en?fbclid=IwY2xjawlvPpdIeHRuA2FibQixMAABHWV3tl-P5nzNj3_ryWE2xSnhXRU9ns2I-ZxYu_Vj0rmBvrZIPz7K5JhxAw_aem_76)
6. МОН і Мінцифра. Рекомендації із використання ШІ в школах. 22.05.24. [URL:https://mon.gov.ua/news/mon-i-mintsyfra-rozroblyly-proiekt-rekomendatsii-iz-vykorystannia-shi-v-sh-kolakh](https://mon.gov.ua/news/mon-i-mintsyfra-rozroblyly-proiekt-rekomendatsii-iz-vykorystannia-shi-v-sh-kolakh)

7. Навчайтеся штучному інтелекту (ШІ) із Google. 2024. URL:<https://grow.google/intl/ua/ai-trainings/>

Химченко Оксана Петрівна,

методистка з профорієнтаційної роботи, спеціалістка

КУ «Міський міжшкільний навчально-виробничий комбінат» Сумської міської ради

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті проаналізовано стан з професійної орієнтації, а також важливість проведення системної роботи з профорієнтації для здобувачів освіти, особливо під час воєнних подій, що відбуваються на території України. Вказано на кардинальні зміни у підходах до проведення профорієнтаційної роботи, зокрема перехід на дистанційне навчання, появу тимчасово переміщених осіб, відсутність якісного підключення до інтернету.

Ключові слова: професійна орієнтація, профорієнтаційна робота, професійне самовизначення, профорієнтація.

Актуальність дослідження. Одним із найважливіших рішень в житті кожної людини стає вибір майбутньої професії, адже саме цей вибір буде вирішальним чинником соціального становлення особистості. Більшість людей відчуває певні труднощі у виборі майбутньої професії та способу її опанування, а тому необхідність усвідомленого вибору професії набуває найбільшого значення в підлітковому та юнацькому віці.

Постановка проблеми. Незважаючи на те, що деякі міністерства України та Державна служба зайнятості намагаються проводити окремі заходи з професійної орієнтації, ми можемо говорити про відсутність системного підходу та єдиної політики до системи профорієнтації.

Враховуючи діяльність державних органів влади та громадських організацій в галузі профорієнтації населення, педагоги, психологи та профконсультанти наголошують на тому, що в Україні сьогодні відсутнє спільне бачення розвитку системи професійної орієнтації. Відповідальні державні органи безсистемно надають послуги з професійної орієнтації різним верствам населення [3, с. 96-101].

Результатом відсутності системності у проведенні профорієнтаційної роботи є те, що школярі не знайомі з професіограмами, системою класифікації типів професій, умовами правильного вибору майбутньої професії, не усвідомлюють його важливості, що проявляється в другорядності факторів, які впливають на вибір, легковажному ставленні та поверховості мотивів вибору. Випускники затрудняються визначити власні домінуючі здібності, інтереси, вони не готові до здійснення осмисленого, обґрунтованого професійного вибору. Так, згідно соціологічних опитувань, близько 75 % старшокласників відчувають серйозні труднощі в ухваленні рішення про вибір шляху продовження освіти та працевлаштування, 22 % – взагалі не замислювалися над своїм професійним майбутнім, 24 % – профіль подальшого навчання в старшій школі та в закладах вищої освіти вибирають за компанію зі своїми однолітками, 18% – здійснюють вибір під впливом другорядних факторів (десь чув, розповіли вчителі, батьки). [3, с. 98].

Метою статті є обґрунтування важливості професійної орієнтації в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО); аналіз можливостей надання освітніх послуг з

профорієнтації в умовах воєнного стану; розгляд напрямів оновлення профорієнтації у воєнний та поствоєнний час з урахуванням особливостей ринку праці.

Виклад основного змісту статті. Профорієнтаційна робота в ЗЗСО є складовою частиною цілісної системи навчально-виховної роботи, метою якої є: формування в особистості здатності вибрати певний тип професійної діяльності, що оптимально відповідає її індивідуально-психологічним особливостям, можливостям, інтересам та потребам ринку праці у кадрах; сприяння специфічними методами посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення.

Цілі профорієнтаційної роботи. Якісно і правильно проведена профорієнтаційна робота досягає ряд цілей: допомагає вступникові зробити правильний професійний вибір; забезпечує ринок праці необхідними робітничими кадрами.

Профорієнтація має ставити знак рівності між життєвими прагненнями вступників, молоді і суспільними потребами в трудових ресурсах на ринку праці.

Завдання професійної орієнтації полягають у тому, щоб кожен учень засвоїв у школі універсальні способи діяльності, розвинув свої людські ресурси, міг відповісти собі на просте і закономірне запитання, де і як він може продовжити цей розвиток, включаючи й підготовку в професійних навчальних закладах; де і як він потім зможе конвертувати, капіталізувати набуті знання, свої ресурси. Він повинен зрозуміти, що професійна підготовка потрібна йому як засіб професійної самореалізації.

З введенням на території України воєнного стану з'явилися певні труднощі у проведенні профорієнтаційної роботи:

1. Перехід на дистанційну форму навчання обмежило проведення очних зустрічей з випускниками ЗЗСО.

2. Війна спричинила появу тимчасово переміщених осіб, серед них є діти, яких потрібно включити в систему профорієнтаційного інформування та консультування.

3. Не всі мають якісне підключення до інтернету, що ускладнює доступ до інформації [2, с. 452-458].

4. Зосередженість змісту освіти протягом останнього десятиліття на когнітивній (знаннєвій) підготовці, ігноруючи операційно-технологічну (діяльнісну) складову психологічної сфери спричинила культ отримання знань без умілого застосування їх на практиці [5, с. 185]. Так, можемо констатувати значне скорочення годин на навчальний предмет «трудове навчання (технології)» та відсутність годин на систематичний, цілеспрямований процес професійної орієнтації у навчальних планах.

5. У результаті тривалих воєнних дій травмується психіка людини. На думку фахівців, найбільш вразливими є учні підліткового віку. Саме для підлітків спілкування з однолітками, активне пізнання себе, участь у позашкільній освіті, позаяк – професійній орієнтації, презентація себе, самоутвердження є важливими напрямками самореалізації. Однак, ці види діяльності стали обмеженими або недоступними під час війни.

Зазначене дозволяє стверджувати, що освітній процес в умовах воєнного стану повинен бути спрямованим не лише на отримання певних знань, а й мати психотерапевтичну дію, що має безпосередньо втілюватися у зміні ролі вчителя і оптимізації освітнього процесу. Психологи для

зменшення психологічної травматизації радять в умовах війни приділяти увагу трьом сферам: фізичному тілу, спілкуванню і діяльності («Вчимося жити у війні: поради психолога» [4, с. 67]).

6. Мінімальна кількість годин у навчальних планах ЗЗСО на трудове навчання і відсутність годин на професійну орієнтацію здобувачів освіти.

7. Не врахування потреб учнів в освітньому процесі на отримання навичок трудової діяльності (професійні проби).

8. Відсутність систематичного профорієнтаційного супроводу учнів.

Детальний аналіз проблеми професійної орієнтації дозволяє зробити такі узагальнення:

1. За попередніх років відбулося суттєве зменшення ролі профорієнтації в освітньому процесі, що негативно позначилось на процесі професійного самовизначення і професійного становлення здобувачів освіти.

2. Військові події додали до існуючих в освіті ще ряд проблем, пов'язаних з перебуванням дітей у стані гострого та хронічного стресу. У таких умовах дистанційна освіта в більшій мірі виконує психотерапевтичну функцію, ніж освітню.

3. Профорієнтація є доволі дієвим засобом, який дозволяє здійснювати освітню, психотерапевтичну й профорієнтаційну функції.

4. В умовах воєнного і поствоєнного стану надзвичайно зростає роль профорієнтації, яка може в повній мірі задовольнити нагальні потреби дітей і надати ціннісний зміст сьогоденню й майбутньому [1, с. 86-89].

Ураховуючи вищезазначені чинники труднощів профорієнтаційної роботи, профорієнтаційну пропаганду слід проводити в різних напрямках та широкого інформування через:

1. Молодіжні соціальні мережі короткими, цікавими, динамічними і мотивуючими відеороликами та відеопрезентаціями.

2. Аудіо-інформативні меседжі на місцевому радіо, ринку, в транспорті, супермаркетах.

3. Розміщення інформативно-профорієнтаційних листівок в місцях масового скупчення людей, в тому числі і в центрах надання соціальних послуг різним категоріям населення, волонтерських пунктах, на зупинках, в транспорті, скрізь, де це є можливим.

Проведений аналіз засвідчив, що попри актуальність питання професійного самовизначення на економічному, соціальному, особистісному рівнях, процес формування готовності учнівської молоді до здійснення професійного вибору досі відбувається переважно стихійно. Для підвищення рівня забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді необхідно застосовувати системний технологічний підхід від постановки цілей до аналізу результатів діяльності.

Профорієнтація як важлива складова освітнього процесу у ЗЗСО має підтримуватися на рівні державної політики, освітан, громадських організацій, роботодавців та ін.

Зважаючи на роль профорієнтації в сучасних умовах, важливим є оновлення змісту навчальних планів, яке б базувалось на наукових положеннях особистісного, діалогічного навчання і було максимально наближене до освітніх потреб здобувачів освіти. Відповідно важливо:

- збільшити кількість годин на навчальний предмет «Трудове навчання (технології)» та оновити його зміст з урахуванням вимог сьогодення;

- виділити години у навчальних планах на профорієнтацію в основній та профільній школі;

- методологічно забезпечити проведення профорієнтації у основній та старшій школі з урахуванням дистанційного навчання;

- систематично здійснювати моніторинг ефективності впроваджених в освітній процес інноваційних форм і методів профорієнтації;

- запровадити методологічну підтримку для фахівців означеного напрямку.

Зрілість особистості випускників ЗЗСО визначається не лише глибиною набутих знань, але й рівнем їх підготовленості до самостійного життя.

Саме тому у Концепції Нової української школи чітко представлена головна ідея – навчання для життя, що передбачає активне впровадження в освітній процес формування цілого ряду цінностей: цінності праці, цінності різних професій, цінність самореалізації, цінність особистісного розвитку та професійного зростання. [6, с. 23].

Такі ініціативи Концепції Нової української школи представлені ключовими компетентностями для життя, що позиціонуються як «канва» розвитку учня, а саме: ініціативність та підприємливість; вміння раціонально вести себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя; соціальна та громадянська компетентності.

Висновки. Проблема профорієнтації завжди залишається актуальною, оскільки вона стосується вибору життєвого шляху та кар'єри людини і особливо зростає в період воєнного та повоєнного стану, коли життєві обставини можуть раптово змінитися.

Профорієнтаційні заходи мають бути гнучкими та адаптованими до поточних умов.

Профорієнтація дозволяє абітурієнтам зробити свідомий вибір професії, що відповідає їхнім здібностям та інтересам, а також забезпечує можливість пристосування до змінних умов життя на ринку праці.

Список використаних джерел

1. Охріменко З. В. Професійна орієнтація як сучасна виховна технологія. *Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології*: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 березня 2020 р.) / за ред. Ю.М. Швалба. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. С. 86-89.

2. Хромов М. І. Проблеми організації профорієнтаційної роботи в Україні та перспективи її розвитку. *Педагогіка*. Вип. 64. Т. 2, 2023. С. 452-458.

3. Гриценко Л. І. Курси профорієнтаційного спрямування як системоутворюючий засіб педагогічного забезпечення професійного самовизначення учнівської молоді. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення у контексті подолання кризи ринку праці*: матер. VIII Міжнар. наук.-пр. конф. (1 грудня 2015 р.) / уклад.: Л. М. Капченко та ін. Київ: ІПК ДСЗУ, 2015. 356 с.

4. Вчимося жити у війні: поради психолога Олени Любченко. [URL:https://surl.li/cdaioj](https://surl.li/cdaioj) .

5. Піддячий М. І. Соціально-професійна орієнтація учнів: державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. *Проблеми сучасного підручника*. 2013. № 13. С. 185–198.

6. Концепція державної системи професійної орієнтації населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.2008 № 842. [URL:http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF)

Чернов Артем Анатолійович,

*інструктор ЗСУ з надання першої психологічної допомоги та відновлення,
асистент кафедри кризової психології*

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Атаманчук Ніна Михайлівна,

завідувачка, доцентка кафедри кризової психології

Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка,

кандидатка психологічних наук, доцентка

Заїка Віталій Миколайович,

доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти

Полтавського інституту економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет

розвитку людини «Україна», кандидат психологічних наук, доцент

Лебедєв Віктор Альбертович,

майор ЗСУ у відставці, практичний психолог

КП «2-а міська клінічна лікарня Полтавської міської ради»

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ В СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглядаються ключові аспекти формування необхідних компетентностей педагогічних працівників у системі сучасної української освіти для подолання викликів, пов'язаних із війною. Акцентується увага на важливості психологічної компетентності освітян у роботі з різними цільовими групами, які постраждали від воєнних дій: військовослужбовцями, демобілізованими особами, родинами, які втратили близьких, та людьми, що пережили обстріли.

Ключові слова: компетентності педагогічних працівників, військові виклики, професійний розвиток, психологічна підтримка, адаптивні методики, освітній процес.

Постановка проблеми. Широкомасштабна війна впливає на функціонування всіх суспільних інституцій. Повітряні тривоги та перебування в укриттях задля збереження власного життя стали для нас буденністю. Постійний стрес, надмірне психологічне навантаження та емоційне вигорання супроводжують людину в умовах невизначеності та загрози життю.

Актуальність дослідження. Однією з ключових проблем, що безпосередньо стосується освітніх закладів, є надання освітніх послуг широкому колу споживачів, серед яких військовослужбовці, цивільні, які перебували під обстрілами, та родини, які втратили близьких через війну. Несприятлива атмосфера війни призводить до значного зростання кількості психологічних і психічних розладів, перевантаження медичної системи та системи психологічного супроводу в освіті.

Попри четвертий рік широкомасштабного вторгнення російської федерації, потреба у психологічній допомозі значно перевищує наявні ресурси. Кількість фахівців, компетентних у клінічній психології, наданні першої психологічної допомоги, роботі з втратою та тривожними розладами, залишається недостатньою, адже попит значно перевищує пропозицію.

Виклад основного змісту статті. Вирішення цієї проблеми може бути досягнуте через підвищення психологічної компетентності працівників освітніх установ [3]. Це передбачає ознайомлення з психологічними особливостями цільових груп осіб, які постраждали від війни. Представлене дослідження присвячене налагодженню співпраці з учасниками освітнього процесу, які зазнали негативного впливу воєнних дій.

Перша велика група, що має власну психологічну специфіку та є безпосереднім учасником війни, – це військовослужбовці. Робота з демобілізованими особами буде розглянута нижче. У цьому абзаці йдеться лише про чинних військових, які вирішили здобувати освіту. Такі випадки непоодинокі, і з огляду на кількість мобілізованих, ця категорія споживачів освітніх послуг буде лише зростати.

Призов до лав Збройних сил України є кризовим явищем, пов'язаним зі зміною соціальної ролі та середовища перебування. Виникає необхідність адаптації до нових умов, де патогенними факторами виступають постійна загроза життю, невизначеність, обмеження свободи дій. Успішне проходження адаптаційних процесів сприяє формуванню зосередженості, вмінню планувати час, проте більшість військових живуть одним днем, не будуючи довгострокових планів на майбутнє. Нерідко виникає недовіра або навіть образа до цивільних осіб, особливо у випадках мобілізації, а не добровільного вступу до війська. Це створює додаткове емоційне напруження та може провокувати проєкцію власних претензій на оточення.

При взаємодії з цією цільовою групою важливо підтримувати ідентичність студента, акцентуючи увагу на спільності, а не відмінності в соціальному статусі. Необхідно проявляти повагу, розуміння та враховувати психоемоційний стан військовослужбовця. Оскільки служба пов'язана з обмеженим вільним часом і нервово-психічним виснаженням, особливо серед мобілізованих у 2022 році, доцільно уникати перевантаження навчальними завданнями, надавати завдання поетапно та враховувати індивідуальні потреби кожного студента.

Другою категорією, запропонованою в огляді, є демобілізовані особи. Демобілізація з лав ЗСУ під час воєнного стану можлива лише за наявності вагомих причин, серед яких найчастіше зустрічаються поранення або інвалідність, отримані внаслідок бойових дій [7]. Перебуваючи на військовій службі, особистість проходить через адаптивні та дезадаптивні зміни, характер яких залежить від контексту навколишньої дійсності. Адаптивні реакції, які є необхідними на полі бою, можуть виявитися дезадаптивними в умовах цивільного суспільства.

Серед типових адаптивних змін можна виділити миттєві рефлексорні відповіді, постійне дослідження середовища, аналіз поточної ситуації, загальне напруження, підвищену пильність і готовність до дій. Ці риси формуються як сталі конструкти психіки військовослужбовців. До них часто додається досвід втрати товаришів, поранення, ампутації кінцівок, що супроводжується фантомними болями, а також реакція горювання. Не менш поширеним є комплекс вцілілого або симптоматика ПТСР з неадекватною реакцією на безпечні тригери у цивільному середовищі.

Описаний спектр психологічних проблем демобілізованих осіб вимагає індивідуального підходу з боку педагогічного працівника, тісної співпраці з психологічною службою закладу освіти та обізнаності щодо системи психологічної та психіатричної допомоги. Це дозволить своєчасно спрямувати людину до компетентних фахівців. Однак базові знання про основні симптоми психічних розладів військового часу та особливості взаємодії з даною цільовою групою мають бути обов'язковими для кожного педагогічного працівника [5].

Третьою великою групою осіб, які здобувають освіту, є ті, хто втратив одного з членів родини через війну. Переживання втрати може мати різний характер залежно від віку особи. У дорослому віці нормальне горювання триває до півроку, і психологічна підтримка в цей період полягає у поблажливому ставленні, словах підтримки та емоційній присутності. Такий підхід називається фасилітацією. Типові реакції дорослих на втрату включають почуття провини, пригнічений емоційний стан, епізоди гніву та злості на оточення, а також прагнення до самоізоляції. Самоізоляція значно ускладнює процес адаптації та погіршує прогноз одужання, тоді як соціальна підтримка сприяє збереженню психічного здоров'я.

Аномальне горювання, що триває понад шість місяців або супроводжується важкими психічними симптомами, внесене до Міжнародної класифікації хвороб 11-го перегляду (МКХ-11) як психічний розлад [6]. У таких випадках людину необхідно направити на консультацію до лікаря-психіатра, оскільки стан може перерости в депресивний розлад і супроводжуватися суїцидальними тенденціями. Універсальних алгоритмів підтримки в подібних ситуаціях не існує через індивідуальну феноменологію переживання втрати. Основна рекомендація – не залишати людину наодинці зі своїм болем, виявляти щире увагу до її психоемоційного стану.

Особливості переживання втрати в дитячому віці відрізняються від реакцій дорослих. На початковому етапі у дітей часто спостерігаються гострі психічні реакції, які можна полегшити першою психологічною допомогою. У період гострої афективної реакції важливо бути поряд із дитиною, створюючи атмосферу безпеки та підтримки. Часто батьки намагаються захистити дитину від інформації про втрату, вигадуючи легенди про зникнення близької людини. Однак таке приховування ускладнює ситуацію: коли правда стає відомою, дитина може відчувати образу та втрату довіри до дорослих.

Дитячий егоцентризм, описаний Ж. Піаже, змушує дитину пов'язувати події з собою, що може спричинити почуття провини. У такому випадку психологічна травма може призвести до розвитку психічних розладів і регресії в розвитку. Педагогічний працівник повинен уважно ставитися до дітей, які пережили втрату, забезпечуючи їх підтримкою та сприяючи адаптації в соціальному середовищі.

Четвертою групою є особи, які пережили обстріли та ракетний терор російської федерації. Одним із найбільш поширених наслідків вибухових уражень, окрім психологічних травм, є мінно-вибухова травма. Вона супроводжується шумом у вухах (тинітусом), підвищеною втомлюваністю та загальним зниженням когнітивних функцій. Цей симптомокомплекс майже завжди поєднується зі зміною чутливості до сенсорних подразнень – як підвищенням, так і зниженням.

Складність ситуації посилюється тим, що ракетний терор не припиняється, а загроза ударів по навчальних закладах залишається високою. Мінно-вибухове ураження є найпоширенішим видом травм під час бойових дій, тому заклади освіти мають бути готовими до надання першої психологічної допомоги та проведення дебрифінгу після надзвичайних ситуацій.

Вимоги часу диктують необхідність обізнаності працівників сфери діяльності «людина-людина» щодо гострих та посттравматичних психічних розладів [4]. Надання допомоги дітям та дорослим у таких випадках має різну специфіку. Основою психологічної допомоги є вправи, які слід відпрацьовувати до рівня автоматизму – аналогічно до підготовки військових медиків і психологів. Влучно відображає цей підхід теза військової психології: *«Під час екстремальної ситуації людина з рівня своїх очікувань спускається до рівня своїх навичок»*.

Для освітніх закладів важливо організувати спеціалізовані тренування, вивчати протоколи першої психологічної допомоги та проводити процедури дебрифінгу. У подоланні віддалених наслідків ефективною є програма «Діти та війна», навчання тренерів якої проводиться безкоштовно [2].

При мінно-вибухових ураженнях засвоєння навчального матеріалу відбувається повільніше, тому рекомендовано ділити інформацію на невеликі частини, частіше робити перерви та створювати комфортні умови для навчання. З медичними та психологічними аспектами мінно-вибухових травм можна ознайомитися у книзі «Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати?» – довіднику для широкого кола фахівців. Рекомендації, наведені у виданні, мають стати основою для створення адаптивних навчальних програм.

Реальний стан речей свідчить, що люди, які страждають на гострий травматичний стресовий розлад (ГТСР) або посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), часто не звертаються за спеціалізованою допомогою [1]. Натомість вони займаються самолікуванням, призначаючи собі рецептурні або безрецептурні психотропні препарати, чи вдаються до алкоголю для зниження симптоматики. Однак таке самостійне лікування лише тимчасово полегшує стан, а згодом призводить до нових проблем, включно із залежністю та поглибленням психічних розладів.

Медична психіатрична служба, через інтенсивність бойових дій, евакуацію медичних закладів та велику кількість постраждалих унаслідок війни, не спроможна задовольнити потребу в психологічній допомозі. Водночас психологічна служба в системі освіти не завжди має фахівців, які володіють компетенціями в галузі клінічної психології, першої психологічної допомоги, психотерапії та профілактики психічних розладів.

Висока ймовірність того, що дитина, дорослий, батько чи мати можуть мати симптоматику ГТСР або ПТСР. У такому випадку вчитель, викладач закладу вищої освіти або вихователь дитячого садка можуть першими стикнутися з проявами цих розладів. При ГТСР людина перебуває у неадекватному стані, що вимагає негайного надання першої психологічної допомоги. Ми переконані, що кожен працівник освітнього закладу має бути обізнаний з основами цієї допомоги.

Варто відзначити позитивну тенденцію завдяки програмі «Ти як?» та державній політиці в галузі ментального здоров'я. Однак, на нашу думку, бракує практичних тренувань із моделювання ситуацій катастроф, що є логічним та послідовним кроком для збереження життя цивільного населення.

ПТСР, своєю чергою, характеризується уникненням та миттєвою реакцією на тригери. На жаль, тригером може стати будь-що – звук, запах, слово чи ситуація. Це підкреслює важливість індивідуального підходу до кожного студента, вихованця чи учня, особливо в умовах війни.

Унаслідок військових дій в Україні значно зросла кількість осіб, які потребують психологічної допомоги через гострі та посттравматичні стресові розлади. Особливого значення набуває роль освітніх закладів як осередків надання першої психологічної підтримки дітям та дорослим. Наявність базових знань із психічного здоров'я серед педагогічних працівників є важливим фактором у збереженні психологічного благополуччя учасників освітнього процесу.

Запровадження тренувальних програм, таких як «Ти як?», та впровадження заходів із моделювання кризових ситуацій сприятиме підвищенню рівня готовності персоналу до реагування

в надзвичайних умовах. Особливий акцент слід робити на індивідуальному підході до кожного учасника освітнього процесу, враховуючи його психоемоційний стан та можливі тригери.

Висновки. Подальші дослідження та розробка єдиних протоколів надання першої психологічної допомоги в освітніх закладах можуть значно підвищити ефективність соціальної підтримки постраждалих осіб, сприяти їхній адаптації та запобігти розвитку психічних розладів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Герасименко Л.О., Скрипніков А.М., Ісаков Р.І. Реакція на важкий стрес та розлади адаптації. Посттравматичний стресовий розлад: навч. посіб. Київ: ВСВ «Медицина», 2023. 120 с.
2. Діти та Війна. Навчання технік зцілення. Для дітей віком від 8 до 18 років / Патрік Сміт, Атле Дирегров, Вільям Юле / пер. з англ. О. Антонишин; наук. ред. Катерини Явної. Львів: Галицька Видавнича Спілка, 2022. 108 с.
3. Заїка В., Басенко Р. Особливості мотивації педагогічної діяльності як чинник становлення особистості в освітньому інноваційному середовищі. *Імідж сучасного педагога*. № 2 (203). 2022. С. 30–35. [doi: URL:https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2\(203\)-30-35](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2(203)-30-35)
4. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців. Київ, 2023. 164 с.
5. Повернення з війни: соціально-психологічні особливості реадаптації та ресоціалізації ветеранів і ветеранок до умов цивільного життя: колективна монографія / [А. Чернов, В. Заїка, В. Лебедев та ін.]. Полтава: ПУЕТ, 2024. 249 с. URL: <http://surl.li/txfmur>
6. Чабан О.С., Хаустава О.О., Омелянович В.Ю. Психічні розлади воєнного часу: монографія. Київ: Видавничий дім Медкнига, 2023. 232 с.
7. Чернов А.А., Заїка В.М., Лебедев В.А. Особливості психологічного консультування військовослужбовців, які були звільнені в запас або у відставку за станом здоров'я, під час дії воєнного стану. *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості*: зб. наук. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф., 1-2 червня 2023 р. Полтава: Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 246–255.

Churkina V. G.,

Candidate of Art History, Master of Management, Sligo, Ireland (Kharkiv, Ukraine)

Gryshchenko T.M.,

Master of Culture and Art, Sligo, Ireland (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

PROFESSIONAL SOCIAL AND HUMANITARIAN COMPETENCE OF A PEDAGOGIST AND ART TEACHER

Annotation. *This article emphasizes the crucial role of art education in Ukraine's wartime and post-war reconstruction, highlighting its function in fostering patriotic identity and creative potential through the development of essential communication skills. It underscores the necessity of socio-humanitarian competence for art educators, including communicative abilities, cultural awareness, ethical principles, and social activity, to effectively navigate the challenges of modern education. The text details how art education, from preschool to primary and secondary school, integrates traditional and digital methods, with a focus on preserving cultural heritage and adapting to the needs of diverse learners, including those with special needs and displaced individuals. The article stresses the*

significance of art therapy and psychological support techniques within art education, particularly during wartime, to aid in emotional healing and the restoration of mental well-being for both children and adults. Actualizes investing in art education and the development of teachers' socio-humanitarian competence as a strategic approach to building a resilient, creative, and unified Ukrainian society capable of thriving in a period of national renewal.

Key words: *Ukraine, art, education, teachers, socio-humanitarian competence, knowledge, skills.*

The modern development of Ukrainian society in the conditions of war and reconstruction largely depends on human resources, the formation of a patriotic personality and the development of its creative potential. In this context, art education plays a key role in ensuring the sustainable development of the individual, contributing not only to the acquisition of art-practical knowledge, but also to the formation of important communication skills necessary for life in modern society[1]. It is a powerful means of emotional expression, psychosocial adaptation and cultural identification, which is especially relevant in periods of social transformation.

International documents, in particular UNESCO, emphasize the importance of continuous artistic education, which contributes to the harmonious development of the individual, the strengthening of cultural identity and social cohesion. Culture and art are an integral part of general education, as they ensure the comprehensive development of the individual, the formation of his aesthetic worldview, empathy and social responsibility. Art keywords is of particular importance for children with special educational needs, internally displaced persons and representatives of cultural minorities, helping them adapt to new conditions and find themselves in society [2].

In conditions of war, the involvement of the individual in the world of art becomes critical, especially in the aspect of national and cultural identification. Art contributes not only to the preservation of cultural heritage, but also becomes a means of emotional support, rehabilitation and therapy.

The experience of the COVID-19 pandemic has shown the importance of digital art platforms and hybrid forms of creativity, which are now actively used in art education. In wartime, these tools expand access to art, allowing to overcome physical and emotional barriers. In particular Socio-humanitarian competence encompasses the knowledge, skills and personal qualities of a teacher necessary for the formation of a harmonious social environment in the educational process. It includes the following components:

- Communicative competence – the ability to effectively interact with students, parents, colleagues, build trusting relationships and avoid conflict situations.
- Cultural awareness - understanding of national and world cultural traditions, their integration into the educational process to form tolerance and respect for diversity.
- Ethical and moral principles – awareness of pedagogical ethics, adherence to the principles of humanity, justice and professional responsibility.
- Social activity – participation in public life, implementation of socio-educational initiatives, involvement of students in socially useful activities [2].

Developed socio-humanitarian competence contributes to improving the quality of education, creating a comfortable psychological climate in an educational institution and educating socially responsible citizens. In particular, it helps the teacher find an approach to different categories of students, taking into account their individual characteristics. Resolve conflict situations peacefully, forming a culture of dialogue. Use modern interactive teaching methods that contribute to the socialization of students. Support critical thinking and civic activity of young people [7].

The Ukrainian system of art education is based on the principles of integrating traditional and modern teaching methods. The concepts of "teaching art" and "learning through art" are fundamental approaches that reveal the creative potential of students and contribute to the formation of their artistic competence.

Considerable attention is paid to the preservation of cultural heritage as a source of inspiration for new generations. In this context, the role of teachers is important, who must have a high level of socio-humanitarian competence in order to effectively adapt artistic methods to modern challenges [4-5].

Preschool art education is implemented through the Basic Component of Preschool Education of Ukraine, which provides for the formation of artistic competences in children. Educational programs such as "Education and Care" and "The Leader Lives in Everyone" integrate different types of art, stimulating children to actively express their own emotions and creative abilities. In war conditions, preschools adapt their programs, focusing on psychological support for children and the integration of art therapy techniques.

In primary school, art education contributes to the formation of national identity, the development of creative thinking and emotional resilience. The integration of music, visual arts, theater and choreography allows students to express their feelings through artistic activities, develop emotional intelligence and social interaction. An important aspect is the introduction of digital technologies into art education, which expands the opportunities for students' creative self-realization and their participation in international art initiatives. The use of online resources, virtual galleries and interactive platforms contributes to the accessibility of art education regardless of the child's physical location [6-7].

In the war and post-war period, art therapy and art practices play an important role in supporting the mental health of children and adults. Through creativity, people can process their experiences, find internal resources to overcome stress and restore emotional balance. The use of art in the educational process helps to strengthen social cohesion, promotes patriotic upbringing and support for children who have experienced traumatic events. Teachers working in the field of art education must possess psychological support techniques in order to effectively help their students overcome the negative consequences of stressful situations [3].

Engaging individuals in the world of art in times of war and reconstruction is a strategic task that contributes to the restoration of the nation, the formation of a new generation capable of building a peaceful, sustainable and creative society. Investments in arts education and the development of socio-humanitarian competence of teachers are an important step towards creating a harmonious future for Ukraine, where culture and art will play a leading role in the processes of renewal, unity and national formation.

References

1. Kontsepsiia «Novoi ukrainskoi shkoly». MON Ukrainy, 2016. Available at <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
2. Michelle Carey The limits of cultural competence: an Indigenous Studies perspective Available at <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07294360.2015.1011097>
3. Osvita i nauka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu Available at <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.rozv.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>
4. Pikanova N. V. Chynnyky sotsialnoho intehruvannia ditei z osoblyvymy osvitynymi potrebamy v inkluzyivnykh hrupakh doshkilnykh zakladiv osvity // Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskyi kolehium» imeni T.H. Shevchenka, 2020. Vyp. 6 (162) P. 120–124.
5. Prohramy rozvytku ditei Available at <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditei>
6. Resili Art 100 Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000382692?posInSet=2&queryId=0ee067a2-16d3-4f6d-b634-8866cb720c12>
7. The right to education for persons with disabilities Available at: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000371249?posInSet=15&queryId=0ee067a2-16d3-4f6d-b634-8866cb720c12>

Шевченко Світлана Володимирівна,*викладачка предметів професійно-теоретичної підготовки будівельного профілю**Державного навчального закладу «Білопільське вище професійне училище»*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ БУДІВЕЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У РАМКАХ ЗМІШАНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Анотація. У статті розглядаються інноваційні підходи у викладання будівельних дисциплін у закладі вищої професійної освіти, зокрема під час проведення занять у змішаній формі навчання.

Ключові слова: вище професійне училище, будівельні дисципліни, інноваційні підходи.

Постановка проблеми. Під час пандемії та обмежень, пов'язаних з війною, в нашій державі виникла загальна потреба організації освітнього процесу в дистанційному та змішаному форматі із широким застосуванням інтернет-технологій. У сучасних умовах швидкого розвитку технологій та зростання вимог до кваліфікованих кадрів будівельної галузі, навчальні заклади стикаються з необхідністю впровадження інноваційних підходів до викладання будівельних дисциплін. Особливу актуальність ці підходи набувають у рамках змішаної форми навчання, яка поєднує традиційні методи аудиторного навчання з дистанційними технологіями.

Основні виклики, що постають перед впровадженням змішаної форми навчання у будівельних дисциплінах, включають:

- потребу в адаптації навчальних планів до нових умов;
- забезпечення доступу здобувачів освіти до необхідних технічних ресурсів;
- підвищення цифрової компетентності як педагогів, так і учнів;
- ефективну інтеграцію практичних занять у онлайн-форматі.

Однак, попри зазначені труднощі, змішане навчання також відкриває значні можливості для підвищення якості освіти. Інноваційні підходи дозволяють використовувати широкий спектр інтернет-ресурсів, програмного забезпечення та віртуальних симуляцій, що сприяють більш глибокому розумінню матеріалу та підвищенню мотивації здобувачів освіти.

Так, для майбутніх кваліфікованих робітників будівельної галузі досить важливими є навички навчання впродовж життя, що пов'язано із стрімкими темпами розвитку технологій будівництва, появою сучасних матеріалів, інструментів та обладнання. Така здатність може бути реалізована через систему самоосвіти та саморозвитку, систематичного удосконалення професійних навичок та виробничої культури шляхом використання різноманітних джерел інформації – перегляду відеоматеріалів, вивчення інструкцій з використання матеріалів на сайтах компаній-виробників, онлайн-консультування із фахівцями, спілкування в чатах із колегами тощо. Роль педагогів ЗП(ПТ)О тут полягає у тому, щоб ознайомити здобувачів світи із такими інформаційними ресурсами, принципом роботи з ними та сформуванню високий рівень мотивації до саморозвитку та самовдосконалення. [1, с. 33].

Мета статті полягає в необхідності дослідження інноваційних підходів до викладання будівельних дисциплін у рамках змішаної форми навчання, аналіз викликів та можливостей, що виникають у процесі їх впровадження, а також розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності цього процесу. Основне завдання організації змішаного навчання, в основу якого

покладено компетентнісну модель, полягає у формуванні тих компетенцій, що дозволять майбутньому фахівцеві повноцінно функціонувати як у професійному середовищі, так і в суспільному житті.

Виклад основного змісту статті. Змішане навчання є поєднанням офлайн (очного) та онлайн (дистанційного) навчання у один самодостатній логічний курс чи предмет. Офлайн-навчання – це взаємодія здобувача освіти з педагогом та навчальною групою, що відбувається в реальному часі в закладі освіти, без посередництва комунікаційних технологій. В офлайн форматі всі активності відбуваються в закладі освіти та пов'язані із практичним закріпленням знань які отримані здобувачем при самостійній роботі онлайн [2, с. 142].

Розрізняють кілька цільових моделей змішаного навчання, що використовується у професійній підготовці фахівців: модель формування вмінь і навичок – поєднує самостійне навчання з підтримкою викладача у процесі освоєння знань, формування і розвитку вмінь і навичок; модель формування професійних цінностей і ставлення, в основу якої покладено різні види діяльності, використання різних цифрових технологій із метою розвитку професійної культури; компетентнісна модель змішаного навчання, що зорієнтована на розвиток професійної компетентності фахівця за допомогою інструментарію підтримки, ресурсів управління знаннями, а також наставництва [2, с. 10].

У загальному розумінні змішане навчання – це навчання, за якого частина пізнавальної діяльності учнів відбувається на уроці під безпосереднім керівництвом учителя, а інша – у самостійній роботі з електронними ресурсами. Є кілька варіантів «змішування»:

- поєднання очної форми із дистанційною;
- поєднання різних форматів навчання у межах однієї групи (основне очне навчання із використанням технологій дистанційного навчання та різних форм роботи з електронними ресурсами, онлайн-курсами тощо);
- поєднання самостійного навчання та співпраці в групі;
- змішування основного навчального контенту (підручників та навчальних матеріалів) із зовнішніми матеріалами (електронними ресурсами).

Основне завдання організації змішаного навчання, в основу якого покладено компетентнісну модель, полягає у формуванні тих компетенцій, що дозволять майбутньому фахівцеві повноцінно функціонувати як у професійному середовищі, так і в суспільному житті.

Змішане навчання дозволяє здобувачеві поглиблено опрацювати певний важливий або цікавий для нього матеріал курсу завдяки додатковим відкритим ресурсам, за потреби повернутися до перегляду навчального відео або відкласти його на певний час, багаторазово вправлятися у виконанні тестових завдань та вправ-симуляторів з метою усунення помилок чи вдосконалення професійно значущих умінь і навичок, переглядати та коментувати роботи інших здобувачів, приватно консультуватися з викладачем щодо проблемних питань тощо. За таких умов здобувач отримує можливість свідомо й активно сприймати і опрацювати навчальний матеріал, а відтак стає суб'єктом самоосвіти, саморозвитку, саморефлексії. Важливим елементом є створення позитивного емоційного клімату, мотиваційного забезпечення діяльності й системи відносин, соціалізація здобувачів та живе спілкування.

Перехід до змішаної форми організації навчання ставить учителя в ситуацію, коли він змушений підвищувати власну професійну кваліфікацію і набувати нових компетентностей у

використанні освітніх цифрових інструментів. Зокрема він вчиться користуватися сервісами комунікації, спільної онлайн-діяльності, соціальними інструментами, системами управління навчанням тощо. Також він вчиться використовувати нові форми взаємодії зі здобувачами освіти та нові форми контролю за результатами діяльності; набуває навичок створювати навчальний зміст, оскільки існуючі цифрові ресурси не завжди задовольняють потреби змішаного навчання; розвиває уміння диференціювати навчальний процес з урахуванням особливостей кожного здобувача [2, с. 34].

Обов'язковою складовою підготовки педагогічних працівників закладів професійної освіти до впровадження змішаного навчання кваліфікованих робітників є практичне навчання щодо створення електронних навчальних ресурсів, застосування можливостей систем дистанційного навчання для організації освітнього процесу у синхронному, асинхронному та біхронних режимах.

Поняттям «інновація» позначають новизну, введення чогось нового. У перекладі з італ. «innovation» означає – новина, нововведення; нові форми організації праці й управління, нові види технологій. Нами покладено в основу підходу до зазначеного поняття загальноприйняте значення, за яким під інновацією розуміють введення нового в педагогічну практику; а саме – введення нового в мету, завдання, зміст, форми, методи, засоби навчання і виховання, в організацію спільної діяльності того, хто навчає та того, хто навчається [1, с. 87].

Інформаційно – комунікаційні технології при змішаній формі навчання дозволяють значно підвищити ефективність навчального процесу під час самостійної роботи здобувачів освіти: на лекціях, бесідах, лабораторних та практичних заняттях.

Одним із інноваційних підходів під час викладання предметів професійно-теоретичної підготовки будівельного профілю є створення Е-контенту, який включає низку матеріалів: теоретичні відомості, мультимедійні презентації, інтерактивні вправи, виробничі ситуації, відеоролики, ситуаційні задачі.

В нашому закладі, при змішаній формі навчання, впроваджена платформа Google Classroom на яку розміщені матеріали для змішаного навчання. Для предметів професійно-теоретичної підготовки будівельного профілю («Технологія штукатурних робіт», «Технологія малярних робіт», «Технологія лицевальних та плиткових робіт», «Матеріалознавство») розроблений комплекс Е-контент, який включає завдання створені за допомогою різноманітних застосунків та інтернет-ресурсів: «Мої ПАЗЛИ», Classtime, LearningApps.org, На урок, Всеосвіта, Online Test Pad, Quizlet, Kahoot, Thingling та інші. А також різні презентація з використанням сервісів: Genially, Gamma, Canva, Power Point та інші.

Запропоновані здобувачам освіти на вибір різні вправи, завдання та рішення – дає їм можливість реалізувати потребу в автономності. Це може бути вибір між усною відповіддю чи письмовою, вибір часу виконання завдання (асинхронні завдання), вибір при роботі з лекцією між переглядом відео та читанням тексту, вибір форми виконання завдання (постер, презентація, відео) тощо.

Створення засобів навчального призначення є досить трудомістким процесом. Е-контент повинен бути не тільки освітнім ресурсом, він повинен акумулювати в собі дидактичний досвід викладача, актуальне та наукове інформаційне наповнення з певної навчальної дисципліни.

Використання зазначеної парадигми в освітньому процесі визначає незаперечні переваги такої форми підготовки фахівців, зокрема, щодо: індивідуалізації навчання, виконання частини

роботи у звичних комфортних умовах; економічності за рахунок скорочення витрат часу для поїздок в заклад освіти; урахування індивідуальних характеристик здобувачів освіти при організації взаємодії з викладачем тощо. Змішане навчання, в першу чергу, спрямоване на оптимізацію умов та підвищення ефективності освітнього процесу в цілому. При цьому, надзвичайно важливою для викладача є вимога правильно організувати освітній процес, розробити належне навчально-методичне забезпечення, обравши доцільні форми, методи та засоби навчання, врахувати індивідуальні особливості здобувачів та індивідуальну освітню траєкторію кожного здобувача тощо. Такий підхід дозволяє створити умови для самореалізації кожного здобувача через можливість вибору типу, виду і форми діяльності відповідно до індивідуальних особливостей та особистих запитів, що забезпечує підвищення мотивації до навчання, його ефективність та рівень якості знань здобувачів освіти [2, с. 91].

Слід зазначити, що самостійна навчальна робота сприяє не лише формуванню теоретичних і прикладних знань, практичних умінь й навичок, а й розвитку мислення, пізнавального інтересу, мовлення, самостійності, здатності брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати професійні завдання тощо. Правильно організована самостійна робота педагогічними працівниками та самостійність майбутніх кваліфікованих робітників у навчанні є запорукою оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками.

Використовуючи означений інструмент викладачі закладів професійної освіти мають можливість оцінювати результати навчання здобувачів освіти через тести, есе та інші інтерактивні завдання, які займають певний час. Зауважимо, що викладач може відстежувати прогрес та вносити правки, виставляти оцінки з позначками та надсилати роботу на доопрацювання [2, с. 85-86].

Висновок. Отже, інноваційні підходи до викладання будівельних дисциплін у рамках змішаної форми навчання відкривають нові перспективи для підвищення якості освіти. Використання сучасних технологій та інтеграція дистанційних та аудиторних методів навчання дозволяє більш ефективно передавати знання та навички здобувачам освіти, відповідаючи на сучасні виклики.

Попри існуючі труднощі, такі як необхідність адаптації навчальних планів, підвищення цифрової компетентності учасників освітнього процесу та забезпечення доступу до технічних ресурсів, змішане навчання пропонує значні можливості для розвитку. Використання віртуальних симуляцій, онлайн-ресурсів та програмного забезпечення сприяє глибшому розумінню матеріалу та мотивує учнів до активної участі в навчальному процесі.

Для успішної реалізації змішаного навчання у будівельних дисциплінах важливо продовжувати дослідження та впровадження інноваційних підходів, враховуючи потреби здобувачів освіти та особливості професійної підготовки. Розробка Е-контентів допоможе підвищити ефективність освітнього процесу та забезпечити підготовку висококваліфікованих фахівців будівельної галузі.

Список використаних джерел

1. Єрмоленко А.Б., Кулішова В.С., Шевчук С.С. Інноваційні технології при підготовці фахівців будівельної галузі: електронний збірник. Біла Церква: БІНПО ДЗВО УМО НАПН України, 2020. 197 с. [URL:https://surl.gd/npzocs](https://surl.gd/npzocs)

2. Змішане навчання майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час: методичний посібник / О.Л. Єршова та ін.; Київ: Ін-т проф. освіти НАПН України, 2023. 186 с. [URL:https://surl.li/nfnhma](https://surl.li/nfnhma)

3. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. [URL:https://surl.li/qgegqm](https://surl.li/qgegqm)

4. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу за допомогою технологій дистанційного навчання: Навчально-методичний Центр професійно-технічної освіти у Вінницькій області. [URL:https://surl.li/ewrffr](https://surl.li/ewrffr)

5. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти: Міністерство освіти і науки України. [URL:https://surl.li/avfgvp](https://surl.li/avfgvp)

Шевченко Тетяна Олександрівна,

*старша викладачка кафедри освітніх та інформаційних технологій
КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

ВПЛИВ МЕДІАСФЕРИ НА ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Анотація. У статті розглядаються основні поняття і тенденції впливу медіасфери в контексті виховання культури споживання і обробки інформації сучасною молоддю. Розкривається понятійний апарат медіасфери, як складової медіапедагогіки.

Ключові слова: медіаграмотність, медіапедагогіка, інформаційно-цифрова грамотність, критичне мислення, культура медіаособистості.

Актуальність дослідження. Сьогодні нас повсюди оточує інформація. У ЗМІ новинна стрічка оновлюється щохвилини, а кожен новий день приносить свої сенсації. Те, що було мега-новиною вчорашнього ранку, завтра може взагалі не афішуватися. Коли інформації забагато, вона не лише швидко забувається, а й розмиває наші ціннісні орієнтири. Ми вже фізично не здатні (хоча б мінімально) перевірити кожну прочитану новину. Тому й піддаємося на маніпуляції та віримо фейкам.

Постановка проблеми. Поняття «медіа» містить у собі всі засоби комунікації для передачі інформаційного повідомлення: текст, музику або зображення.

У сфері медіа є чимало сучасних професій, якими захоплюється та розвивається молодь Z. Можна працювати журналістом, телеведучим, кореспондентом, редактором та диктором. Якщо є бажання пов'язати себе із соцмережами та просуванням брендів - тоді тобі варто знати про такі професії як: SMM-ник, PR-менеджер, Event-менеджер, бренд-менеджер

Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є збільшення потоків інформації, вдосконалення інформаційно-цифрових технологій і комп'ютерної техніки. Досить складно адаптуватися в сучасному світі підростаючому поколінню, молоді з їх максималізмом, підвищеною емоційністю, а також з ще не усталеними поглядами на життя і цінностями сучасного світобудови.

Метою статті є аналіз тезаурусу цих явищ та визначення основних принципів функціонування медіасфери щодо формування загальної культури та критичного мислення сучасної молоді.

Виклад основного змісту статті. Експериментуючи в соціальних ЗМІ, діти й підлітки піддаються певному ризику через обмежену здатність до саморегуляції та сприйнятливості до тиску з боку однолітків. що створює проблеми «кіберпереслідування», збереження конфіденційності та секстингу. Іншими проблемами є інтернет-залежність.

Переваги від використання соціальних ЗМІ дітьми та підлітками.

Соціалізація і зв'язок

Сайти соціальних ЗМІ дають змогу підліткам виконувати в режимі онлайн багато важливих у реальному житті завдань: залишатися на зв'язку з рідними та друзями, знаходити нових друзів, обмінюватися фотографіями та ідеями. Користування соціальними ЗМІ також може надати підліткам значні переваги, які впливають на їхню самооцінку, формування думки про себе, суспільство й світ.

Розширення можливостей навчання

Для користувачів середніх та старших класів можна використовують соціальні ЗМІ для сумісного виконання домашніх завдань і групових проєктів. Багато соціальних програм дають змогу збиратися за межами класу для спільної роботи й обміну ідеями з приводу завдань. Деякі навчальні заклади успішно використовують блоги, сайти та інші сервіси як навчально-методичні посібники, що зміцнює навички з вивчення предметів, викладення думок і творчості. Але є певні ризики, що пов'язані з використанням соціальних мереж, усіма віковими категоріями.

Використання соціальних ЗМІ створює ризик частіше, ніж це можна уявити. Основні ризики умовно діляться на такі категорії: «від рівного рівному» (peer-to-peer); небажаний контент; відсутність розуміння онлайн-недоторканності приватного життя; зовнішній вплив сторонніх рекламних груп.

«Кіберпереслідування» та «онлайн-домагання»

Кіберпереслідування – зумисне використання цифрових ЗМІ для передачі хибної, непристойної чи несприятливої інформації про іншу людину. Це найбільш поширений онлайн-ризик типу «від рівного рівному» для всіх підлітків.

Хоча «онлайн-домагання» часто використовується нарівні з терміном «кіберпереслідування», це насправді різні речі. Є дані про те, що «онлайн-домагання» трапляється не так часто, як переслідування в реальності, й участь у соціальних мережах не пов'язана для більшості дітей із ризиком «онлайн-домагань».

З іншого боку, кіберпереслідування трапляється досить часто, може загрожувати будь-якій молодій особі онлайн і призвести до глибоких психосоціальних наслідків – депресії, неспокою, тяжкої ізоляції і, на жаль, самогубства.

Секстинг можна визначити як «передачу, прийом та пересилання сексуальних повідомлень, фотографій або інших зображень за допомогою мобільного телефона, комп'ютера чи інших цифрових пристроїв». Безліч цих зображень швидко розповсюджуються через мобільні телефони або інтернет. Це явище поширене серед підлітків; нещодавнє опитування показало, що 20% підлітків відсиляли або розміщували фото чи відео, на яких вони зображені оголеними чи напівоголеними. Додатковими наслідками є припинення відвідування школи винуватцями та емоційні розлади з супутніми психічними захворюваннями у жертв. Але здебільшого секстинг-інцидент не поширюється за межі однієї-двох невеликих груп однолітків і не має серйозних наслідків.

«Facebook-депресія»

Визначається як депресія, що розвивається, коли діти й підлітки витрачають багато часу на відвідування сайтів соціальних ЗМІ, таких як Facebook, а потім починають проявляти класичні симптоми депресії. Можливість бути прийнятими такими ж підлітками, як вони самі, і контактувати з ними є важливим елементом підліткового життя. Надмірна активність в онлайн-світі вважається чинником, який може викликати депресію. Як і при депресії, викликаній умовами реального світу, діти й підлітки піддаються ризику соціальної ізоляції, а іноді звертаються до ризикованих інтернет-сайтів і блогів за «допомогою», що може призвести до зловживання психоактивними речовинами, небезпечного сексу, агресивної або саморуйнівної поведінки.

Питання конфіденційності та «цифровий відбиток»

Основними ризиками для дітей і підлітків у мережі сьогодні є: ризик «від кожного для кожного», неналежного використання технологій, недотримання конфіденційності, обмін занадто великою кількістю інформації або розміщення недостовірної інформації про себе або інших. Ці типи поведінки створюють небезпеку для їхнього приватного життя.

Коли інтернет-користувачі відвідують різні веб-сайти, вони можуть залишити певні докази того, які саме сайти вони відвідали. Цей поточний запис усієї веб-активності особи називається «цифровий відбиток». Однією з найсерйозніших загроз для майбутньої репутації молодих людей на сайтах соціальних ЗМІ є їхній «цифровий відбиток». Діти й підлітки, яким не вистачає усвідомлення поняття приватного життя, часто надсилають недоречні повідомлення, фото й відео, не розуміючи, що «те, що потрапляє в інтернет, залишається в інтернеті». У результаті майбутній вступ до коледжу чи отримання робочого місця можуть опинитися під загрозою через необдумані й поспішні кліки мишкою. Безладна інтернет-активність також може зробити дітей і підлітків більш легкою мішенню.

Медіасфера та її складові представляється як серйозна та важлива область, що пов'язана з більшістю соціальних структур демократичного суспільства. Вона актуальна, втілює принцип «тут і зараз» в широкому ідеологічному та історичному контексті. Зміст в медіаосвіті означає розвиток варіативних аналітичних інструментів. Її ефективність може бути оцінена двома основними критеріями: здатністю застосовувати своє критичне мислення у нових ситуаціях і кількістю зобов'язань і мотивацій, висловлених ними по відношенню до медіа застосунків. Крім того, медіаосвіта пробує змінити відношення між суб'єктами освітнього процесу, даючи можливість для роздумів та діалогів.

Оскільки сучасна медіаосвіта тісно пов'язана з інформатизацією навчального процесу, методологічні та методичні проблеми їх упровадження мають вирішуватися комплексно. При всіх перевагах інформаційно-комунікаційних технологій існує небезпека виникнення «псевдоінформаційної» технології навчання, коли робота з мультимедіа в межах різних дисциплін стає самоціллю, а не засобом досягнення навчальної мети.

Важливу роль відіграє розуміння медіасфери як автономного утворення, по відношенню до якого людина має відігравати активну та самостійну роль, не тільки не ідентифікуючи себе з медіа, але й займаючи до них постійну критичну позицію.

Важливість медіаосвіти в сучасному світі обумовлена тим, що мас-медіа в умовах глобалізації та інформаційного суспільства часто вирішально впливають на те, яким ми

сприймаємо навколишній світ. Але часто медіа безвідповідально ставляться до своєї функції чесно та правдиво інформувати про події та факти дійсності.

Одним з індикаторів тотальної та незворотної медіатизації всіх сфер життя соціуму початку XXI століття є той самоочевидний факт, що ледь не до кожного концептуально напруженого поняття зараз цілком обґрунтовано додається префікс «медіа»: людина постає «медіасуб'єктом», що живе в «медіареальності», створює і споживає продукти «медіакультури», спілкується за допомогою різноманітних «медіамов» і неминуче потрапляє в пастки безмежних мереж «медіакомунікацій».

Важливий напрям розповсюдження медіасфери в навчальних закладах, варіабельність ІКТ-забезпечення (смарт-дошки, класи нет-буків, шкільні портали / недостатньо технічно оснащені школи), варіанти медіаосвіти для різних профілів та інтегрованої медіасфери, різні організаційні моделі інтеграції медіасфери та психологічний супровід медіаосвіти, різноманітні форми взаємодії з позашкільною освітою, медіаіндустрією та широкою громадськістю.

Висновки. Безперечно, медіа істотно впливає на освіту й психічне здоров'я учнів. Потрібно своєчасно і грамотно використовувати масмедіа в умовах інформатизації освітнього простору.

Список використаних джерел

1. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навчальний посібник / О.Т.Баришполець, Л.А.Найдьонова, Г.В.Мироненко, О.Є.Голубєва, В.В.Різун та ін.; За ред. Л.А.Найдьонової, О.Т.Баришпольця. К.: Міленіум, 2010. 440 с.
2. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / В. Іванов. Педагогічні науки: *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*: зб. наук. праць. Глухів, 2016. Вип. 27. С. 177–184.
3. Сєрих Л. В. Методика взаємодії загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів в естетичному вихованні підлітків. Педагогічні науки: *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*: зб.наук.праць. Глухів, 2016(27). С.177–184.
4. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія / О.Т.Баришполець, О.Л. Вознесенська, О.Є. Голубєва та ін.; за наук. ред. Л.А. Найдьонової, Н.І. Череповської; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Міленіум, 2014. С.348.
5. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. С. 244.

Швачунова Вікторія Василівна,

викладачка спеціальних дисциплін

Сумської дитячої художньої школи імені М.Г. Лисенка

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті розкрито способи здійснення інформаційної безпеки учасників освітнього процесу закладу початкової мистецької освіти.

Ключові слова: інформаційна безпека, учасники освітнього процесу, заклад початкової мистецької освіти.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. У сучасному світі інформаційні технології стали невід'ємною частиною освітнього процесу. Вони відкривають перед учнями та педагогами безмежні можливості для навчання, спілкування та обміну інформацією. Проте, разом з тим, зростає і кількість загроз, пов'язаних з інформаційною безпекою.

Учні можуть стати жертвами кібербулінгу, шахрайства, або ж зіткнутися з небезпечним контентом. Педагоги, в свою чергу, можуть постраждати від втрати особистих даних, або ж стати мішенню для хакерських атак. Тому, питання інформаційної безпеки учасників освітнього процесу є надзвичайно актуальним та потребує комплексного вирішення.

Одним з ключових завдань є забезпечення захисту дітей від негативного впливу інформації. Важливо навчити їх критично мислити, розрізняти правдиву інформацію від фейкової, а також безпечно поводитися в Інтернеті.

Іншим важливим завданням є захист персональних даних учасників освітнього процесу. Необхідно розробити та впровадити ефективні механізми захисту від несанкціонованого доступу до особистої інформації.

Обґрунтування актуальності та важливості обраної проблеми

Актуальність проблеми інформаційної безпеки в освіті зумовлена кількома факторами:

* Зростання кількості кіберзлочинів: За даними правоохоронних органів, кількість злочинів, пов'язаних з використанням інформаційних технологій, постійно зростає.

* Поширення кібербулінгу: Кібербулінг є серйозною проблемою, яка може призвести до негативних наслідків для психічного здоров'я дітей.

* Доступність небезпечного контенту: В Інтернеті існує велика кількість небезпечного контенту, який може завдати шкоди дітям.

Аналіз останніх публікацій. Останні дослідження свідчать про те, що проблема інформаційної безпеки в освіті є глобальною. Згідно з даними ЮНЕСКО, кожна третя дитина у світі стикалася з кібербулінгом. Крім того, зростає кількість випадків фішингу та інших видів інтернет-шахрайства, спрямованих проти учнів та педагогів.

Мета і основна ідея дослідження. Метою дослідження є аналіз існуючих проблем інформаційної безпеки учасників освітнього процесу, а також розробка рекомендацій щодо їх вирішення. Основна ідея дослідження полягає в тому, щоб показати, як важливо забезпечити інформаційну безпеку в освітньому середовищі, та запропонувати шляхи вирішення існуючих проблем.

Виклад основного змісту статті. Важливість цієї проблеми полягає в тому, що від її вирішення залежить безпека та здоров'я дітей, а також успіх розвитку освіти в цілому.

В Україні також спостерігається негативна тенденція. За даними Національної поліції, кількість злочинів, пов'язаних з використанням інформаційних технологій, постійно зростає. Особливо вразливими до таких злочинів є діти та підлітки.

У зв'язку з цим, питання інформаційної безпеки в освіті потребує пильної уваги з боку держави, педагогів та батьків. Необхідно розробляти та впроваджувати ефективні механізми захисту дітей від інформаційних загроз, а також проводити просвітницьку роботу серед учасників освітнього процесу.

Інформаційна безпека є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. По-перше, педагог має бути обізнаний і гарно володіти інформаційними технологіями, бути в безпеці. По-

друге, діти мають вміти безпечно користуватися Інтернетом та критично ставитися до інформації, яку вони отримують. Педагоги, в свою чергу, повинні володіти необхідними знаннями та навичками для забезпечення інформаційної безпеки учнів.

Інформаційна безпека учасників освітнього процесу є важливою та актуальною проблемою, яка потребує комплексного вирішення. Для ефективного вирішення цієї проблеми необхідно:

- * Розробити та впровадити національну стратегію з інформаційної безпеки в освіті.
- * Забезпечити заклади освіти сучасними засобами захисту від інформаційних загроз.
- * Проводити систематичну просвітницьку роботу серед учнів та педагогів щодо правил безпечної поведінки в Інтернеті.
- * Залучати батьків до процесу забезпечення інформаційної безпеки дітей.

Висновки. Використання інформаційних технологій сьогодні є нагальне питання. Вони доповнюють освітній процес, розвивають навички комунікації, дозволяють глибше зрозуміти ті, чи інші навчальні теми. Але, маємо пам'ятати, що лише спільними зусиллями зможемо створити безпечне та комфортне освітнє середовище для наших дітей.

Список використаних джерел

1. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. Вісник Кафедри ЮНЕСКО. *Неперервна професійна освіта XXI століття*. 1. 2020 / гол. ред. Г.І. Сотська. Київ: ТОВ «Талком», 2020. С. 27–36. DOI:<https://doi.org/10.35387/ucj.2.2020.1.27-36>
2. Цифрова трансформація освіти України в умовах воєнного стану. Digital Library NAES of Ukraine. URL:<https://lib.iifta.gov.ua/id/eprint/735053/20%D1%84%D1%96%D0%BD-1.pdf>
3. Цифровізація освітнього процесу: корисні інструменти. *Всеосвіта*. URL:<https://vseosvita.ua/library/tsyfrovizatsiia-osvitnoho-protsesu-korysni-instrumenty-878295.html>
4. Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. *На урок*. URL:<https://naurok.com.ua/stattya-cyfrovizaciya-ta-vpliv-na-osvitniy-prostir-u-konteksti-formuvannya-klyuchovih-kompetentnostey-383676.html>
5. Реалії та особливості цифрової трансформації професійної освіти і педагогіки. URL:<https://lib.iifta.gov.ua/id/eprint/736359/1/VNIASO>

Шкурдода Людмила Олександрівна,

викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВІРТУАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Анотація. У статті розглянуто потенціал і переваги використання технологій віртуальної реальності в професійній освіті. Аналізуються основні напрямки застосування віртуальної реальності у навчальних процесах, зокрема за такими професіями як кухар, будівельник, перукар, бджоляр. Окрему увагу приділено перевагам та недолікам впровадження віртуальних технологій в навчальний процес.

Ключові слова: віртуальна реальність, професійна освіта, навчальний процес.

Актуальність дослідження. Професійна освіта повинна відповідати вимогам сучасного ринку праці, забезпечуючи студентам необхідні навички та компетенції для виконання складних завдань. Сучасні тенденції в освіті вимагають інтеграції новітніх технологій, що дозволяють створювати інноваційні методи навчання та підвищувати ефективність освітнього процесу.

Постановка проблеми. Віртуальна реальність є однією з таких технологій, яка все більше застосовується в різних сферах, зокрема й у професійній (професійно-технічній) освіті. Вона створює можливості для реалізації нових підходів до навчання, зокрема в галузях, де практичний досвід є критично важливим. Використання віртуальної реальності в професійно-технічній освіті дає можливість учням здобувати навички, які важко або неможливо відтворити в реальному середовищі. Технології віртуальної реальності стають важливим інструментом для досягнення цієї мети, оскільки вони дозволяють створювати умовно безпечне середовище для навчання, що відтворює реальні умови роботи.

Впровадження віртуальних технологій у навчальний процес розглянуто в роботах С.Литвиної, О.Гулінського, Т.Совкової, О.Гриб'юк, О.Соколюк, Н.Сороко та інших. Дослідження технологій віртуальної реальності залишаться актуальною і у подальшому. Адже невинними кроками відбувається інформатизація навчання.

Мета статті – дослідження та аналіз можливостей застосування технологій віртуальної реальності в освітньому процесі професійної (професійно-технічної) освіти.

Виклад основного змісту статті. Віртуальна реальність є однією з найбільш інноваційних технологій, що активно впроваджується в різні сфери життя, зокрема в освіту. Ці технології дозволяють створювати інтерактивні, захоплюючі навчальні середовища, які значно підвищують ефективність процесу навчання. Віртуальна реальність змінює способи, якими студенти взаємодіють з матеріалом, і відкриває нові можливості для вивчення складних предметів та концепцій. У контексті професійно-технічної освіти, віртуальна реальність використовується для моделювання різноманітних робочих ситуацій, що допомагають студентам відпрацьовувати професійні навички в умовах, максимально наближених до реальних.

В.Климнюк зазначає, що «віртуалізація освіти відкриває принципово нові можливості для вирішення двох найважливіших і актуальніших проблем сучасності: підвищення доступності якісної освіти (у тому числі для осіб з обмеженими фізичними можливостями); безперервності процесу освіти протягом усього людського життя, що вже сьогодні є загально визнаною вимогою, яка проголошена в документах ЮНЕСКО» [1, с. 209].

З розвитком технологій віртуальної реальності з'явилася можливість значно покращити процес професійного навчання. Використання віртуальної реальності у навчанні кухарів, бджолярів, перукарів і будівельників відкриває нові горизонти для покращення якості освіти, зниження витрат та ризиків, пов'язаних з практичним навчанням.

Віртуальні середовища дозволяють кухарам тренуватися в умовах, наближених до реальних, без необхідності використовувати фактичні інгредієнти та обладнання. Це може допомогти студентам відпрацьовувати техніки приготування страв, зрозуміти технологічні процеси та безпеку на кухні. Студенти можуть отримувати миттєвий зворотний зв'язок щодо своїх дій, що підвищує ефективність навчання. Віртуальні тренування можуть включати моделювання небезпечних ситуацій, таких як порізи, опіки або неправильне використання кухонних приладів, що дозволяє учням навчатися уникати таких помилок у реальному житті.

Віртуальні симуляції дозволяють майбутнім бджолярам вивчати роботу з бджолами, розпізнавати їхні поведінкові реакції та взаємодіяти з вуликами без ризику для здоров'я та без необхідності працювати з реальними бджолами. Студенти можуть отримати досвід в управлінні вуликами, відслідковуванні розвитку бджолиних колоній, способів збільшення врожаю меду та спостереження за станом здоров'я бджіл. Технології віртуальної реальності можуть використовуватись для моделювання різних погодних умов, шкідників або хвороб бджіл, даючи змогу студентам зрозуміти, як реагувати на них.

Використання технологій віртуальної реальності може значно полегшити процес навчання майбутнім перукарям, надаючи студентам можливість тренуватися в різних ситуаціях, що виникають під час роботи з клієнтами. Адже перукарська справа вимагає високої точності, творчого підходу і хороших практичних навичок.

Можна вибілити такі напрямки використання технологій віртуальної реальності у перукарській справі як:

- моделювання процедур. Де студенти можуть практикувати різні техніки стрижки, фарбування, укладки волосся в віртуальних умовах. Це дозволяє їм відпрацьовувати навички без ризику пошкодити волосся клієнта та без витрат на реальні матеріали;

- симуляція роботи з клієнтами. Коли технології віртуальної реальності можуть створювати віртуальних клієнтів з різними типами волосся та вимогами, що дозволяє студентам розвивати здатність працювати з різними запитами та індивідуальними особливостями;

- навчання техніці безпеки. Віртуальне навчання дає змогу розвивати навички безпеки, наприклад, при використанні гарячих інструментів (фени, плойки), та правильного поводження з інструментами;

- розвиток креативних навичок. Студенти можуть створювати складні зачіски, без обмежень часу або необхідності в додаткових витратах на матеріали. Віртуальне середовище дозволяє експериментувати з різними стилями.

Будівельна індустрія вимагає високої кваліфікації та точності, а також великої уваги до безпеки. Використання технологій віртуальної реальності у навчанні будівельників дозволяє підготувати фахівців до роботи в умовах, що вимагають значних фізичних та технічних навичок, а також дозволяє моделювати потенційно небезпечні ситуації.

Окреслимо основні напрямки використання технологій віртуальної реальності у навчанні будівельників:

- моделювання будівельних процесів. Студенти можуть вивчати різні етапи будівництва — від розробки проєкту до завершення об'єкта. Це дозволяє зрозуміти послідовність робіт, застосування технологій та матеріалів у віртуальному середовищі.

- безпека на будівництві. Технології віртуальної реальності дозволяють створювати реалістичні симуляції небезпечних ситуацій, таких як обвал будівель, пожежі або нещасні випадки. Студенти можуть навчатися приймати правильні рішення в таких умовах, не наражаючи себе та інших на небезпеку.

- навчання роботі з інструментами та технікою. Використання технологій віртуальної реальності дозволяє студентам освоїти роботу з будівельними інструментами та технікою, такими як крани, електричні інструменти, без реального контакту з ними, що знижує ймовірність травм.

– проектування та 3D-моделювання. Студенти можуть працювати з програмами для проектування будівель, створюючи віртуальні моделі, що дозволяє розвивати навички проектування та планування будівельних робіт.

Переваги використання технологій віртуальної реальності у професійному навчанні:

– безпека. Технології віртуальної реальності дозволяють проводити тренування в безпечних умовах, де відсутні реальні фізичні ризики, що особливо важливо в навчанні перукарів і будівельників, кухарів та бджолярів, де неправильні дії можуть призвести до травм.

– економія ресурсів. Використання віртуальних симуляцій знижує витрати на матеріали, інструменти, а також дозволяє скоротити час, який витрачається на практичні заняття.

– індивідуальний підхід. Студенти можуть працювати в своєму власному темпі, повторюючи уроки стільки разів, скільки їм потрібно для освоєння навичок, без обмежень, характерних для традиційного навчання.

– реалістичність навчання. Віртуальне середовище може максимально точно відтворювати реальні умови роботи, що дозволяє студентам отримати досвід у ситуаціях, з якими вони можуть зіткнутися в реальному житті.

– Інтерактивність. Віртуальна реальність надає можливість для інтерактивного навчання, коли студенти можуть взаємодіяти з віртуальними об'єктами, отримувати зворотний зв'язок і вдосконалювати свої навички.

Незважаючи на численні переваги, технології віртуальної реальності в освіті мають і певні виклики. Це висока вартість обладнання, потреба в спеціалізованому програмному забезпеченні та необхідність навчання викладачів для ефективного використання технологій віртуальної реальності у навчальному процесі. Однак, з розвитком технологій простежується зниження вартості обладнання і програмного забезпечення створюючи позитивні умови для впровадження технологій віртуальної реальності в освітні установи на глобальному рівні.

Як відмічає Н.Половая «у той же самий час потрібно пам'ятати, що віртуальна система освіти не може бути визнана повноцінною тому, що вона принципово не в змозі повністю замінити особистий контакт студента та викладача, процеси їх особистого спілкування та взаємодії» [2, с. 62].

Загалом, технології віртуальної реальності відкривають нові горизонти в освіті, роблячи її більш інтерактивною, доступною та ефективною. Вони сприяють розвитку критичного мислення, творчості та практичних навичок у студентів, що дозволяє підготувати їх до реальних викликів у різних сферах діяльності.

Висновки. Віртуальна реальність є потужним інструментом для підвищення ефективності навчання в професійній освіті. Вона дозволяє створювати безпечні і реалістичні умови для відпрацювання професійних навичок, що допомагає студентам краще підготуватися до майбутньої професійної діяльності. З огляду на ці переваги, віртуальна реальність може стати важливою складовою сучасної освіти в багатьох робітничих спеціальностях.

Список використаних джерел

1.Климнюк В. Є. Віртуальна реальність в освітньому процесі. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. 2018. № 2. С. 207–212.

2.Половая Н. О. Віртуальне навчання як головний вектор нової інформаційної епохи. *Грані*. 2015. № 10 (126). С. 92–97.

Якушева Ірина Олександрівна,

вихователька, Комунальна організація (установа, заклад) Шосткинський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №5 «Теремок» Шосткинської міської ради Сумської області

ЗАСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. У статті розглядаються ефективні засоби стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови. Акцент робиться на використанні ігрових форм, інтерактивних технологій, аудіовізуальних матеріалів, співу, рухливих ігор та творчих завдань для розвитку мовлення. Стаття надає поради для вихователів та вчителів, які працюють з дошкільнятами, з метою підвищення ефективності занять та розвитку мовленнєвих навичок.

Ключові слова: мовленнєва активність, дошкільний вік, англійська мова, стимулювання, ігрові форми, інтерактивні технології, аудіовізуальні засоби, розвиток мовлення, навчання дошкільнят.

Актуальність дослідження. Проблема стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови є однією з ключових у сучасній дошкільній освіті. Вивчення іноземної мови на ранніх етапах життя створює унікальні можливості для розвитку мовних навичок, але водночас супроводжується низкою викликів.

По-перше, діти дошкільного віку мають обмежений словниковий запас, що ускладнює їхню мовленнєву активність. Використання іноземної мови вимагає від них опанування нових лексичних одиниць та граматичних структур, що часто супроводжується страхом зробити помилку або невпевненістю у своїх здібностях. Це створює бар'єр для активного спілкування під час занять.

По-друге, важливим чинником є коротка тривалість концентрації уваги у дітей цього віку. Відсутність постійної зацікавленості та мотивації до спілкування іноземною мовою може призводити до пасивності, що обмежує процес інтерактивного навчання. Крім того, традиційні методи викладання часто не враховують потреби дошкільнят у грі та активній участі, що є важливим елементом їхнього розвитку.

По-третє, дошкільні групи, як правило, є неоднорідними за рівнем підготовки та мовних навичок. Це створює додаткові труднощі для вихователів у забезпеченні індивідуального підходу до кожної дитини та організації ефективного навчання всієї групи.

Таким чином, перед педагогами постає завдання розробки та впровадження ефективних засобів стимулювання мовленнєвої активності, що враховують вікові особливості дітей, їхню природну потребу в грі, а також забезпечують позитивну мотивацію до вивчення англійської мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій українських вчених щодо засобів стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови демонструє значний інтерес до розробки ефективних методів навчання та залучення дітей до активної мовленнєвої діяльності.

Зокрема, Н. Камінська зазначає, що мовленнєва активність дітей дошкільного віку напряму залежить від використання ігрових методів навчання, вона створює мотиваційний простір для

спонтанного використання нових слів і фраз. На її думку, ігри з картками, пісні, рухливі ігри та сценки стимулюють дітей до комунікації іноземною мовою в невимушеній атмосфері [6]

В наш час педагоги все частіше звертають увагу на важливість емоційної підтримки під час навчання, бо позитивний емоційний клімат на заняттях з іноземної мови є запорукою мовленнєвої активності дітей, адже емоції сприяють зниженню тривожності та підвищенню впевненості у власних силах. Тому важливо підтримувати інтерес дитини за допомогою постійного схвалення та заохочення до самовираження через мову [9].

Н. Бабенко зазначає, що стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку тісно пов'язане з використанням ігор та творчих завдань: ігрові технології є невід'ємною частиною навчання дітей іноземної мови. Вони не лише зацікавлюють, але й дозволяють дитині без страху помилитися проявити свої мовленнєві здібності. Такі ігри, як рольові ігри та пісенні вправи, дають змогу дітям активно включитися в мовленнєвий процес та практикувати нові слова у контексті гри [2].

Важливим аспектом стимулювання мовленнєвої активності є створення емоційно позитивної атмосфери на заняттях. К. Віттенберг у своїх дослідженнях підкреслює, що емоційна підтримка та мотивація є ключовими елементами в розвитку мовленнєвої активності у дошкільнят. Діти, які відчувають себе комфортно, більш охоче беруть участь у мовленнєвих завданнях та активніше використовують нову лексику [4].

Таким чином, українські науковці наголошують на важливості використання ігрових методів, емоційної підтримки, інтерактивних технологій для стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови. Ці засоби не лише роблять навчання цікавішим для дітей, але й забезпечують ефективне засвоєння нових мовних навичок у природний і невимушений спосіб.

Мета статті полягає в дослідженні та аналізі засобів стимулювання мовленнєвої активності дітей дошкільного віку на заняттях з англійської мови.

Виклад основного змісту статті. У процесі навчання англійської мови дітей дошкільного віку я акцентую увагу на важливості стимулювання мовленнєвої активності через різноманітні методичні засоби. Для цього я розробила та впровадила у навчальний процес три основні методичні матеріали: посібник для вихователя «Hello, English», універсальний дидактичний посібник з англійської мови та універсальний робочий зошит з англійської мови. Кожен з цих посібників виконує свою функцію у формуванні мовленнєвої активності дітей, надаючи їм можливість активно залучатися до процесу навчання.

Методичні матеріали

Медіафайли

Фейсбук сторінка

«Hello, English» посібник для вихователя – це посібник, який призначений у цікавій і доступній формі спонукати дошкільнят до активного вивчення англійської мови. Він містить

найуживаніші слова та конструкції базових тем англійської, розроблених саме для початкового рівня вивчення мови дітей 3-6 років. Виконання різноманітних завдань, спрямованих насамперед для розвитку усного мовлення, зокрема веселих віршиків і пісенок, допоможе сформувати найпростіші навички спілкування англійською. Рекомендовано для роботи педагогів та батьків з дітьми дошкільного віку в онлайн та офлайн навчанні.

«Універсальний робочий зошит з англійської мови – дітям дошкільного віку» – це представлений матеріал робочого зошита, який спрямований на всебічний розвиток дитини віком від 3 до 6 років. Завдання поділені за кількома напрямками: кольори, форми, цифри, лічба, малюємо, штрихуємо тощо. Численні яскраві ілюстрації та виконання завдань в ігровій формі полегшать сприйняття матеріалу та зроблять процес навчання цікавим і захопливим.

Ці посібники дозволяють вихователям зробити процес навчання більш цікавим, динамічним і, головне, ефективним. А для дітей це справжня пригода — вони вивчають англійську не просто через сухі правила, а через вірші, рими, веселі завдання і яскраві картинки. І що найкраще – вони це запам'ятовують із задоволенням. Наприклад, Can you hop like a rabbit? Can you jump like a frog? Can you walk like a duck? Can you run like a dog? Can you fly like a bird? Can you swim like a fish? And be still, like a good child, As still as you wish? (Можеш стрибати, як зайчик? Можеш скакати, як жабка? Можеш ходити, як качка? Можеш бігати, як собачка? Можеш літати, як пташка? Можеш плавати, як рибка? А тепер стій, як слухняна дитина, Тихо, скільки захочеш, без жодного звуку). Цей вірш допоміг дітям не лише запам'ятати нові слова, такі як rabbit, frog, duck, dog, bird, fish, good child, wish, але й асоціювати їх з рухами. Під час читання вірша діти імітували рухи тварин, що зробило процес запам'ятовування активним і веселим. Вони не тільки повторювали слова, але й фізично взаємодіяли з матеріалом, що значно полегшувало запам'ятовування.

Також для закріплення теми я написала коротку історію про лісових тварин. In a quiet forest, a big bear named Ben was walking near a tall tree. Suddenly, a little rabbit named Rosie hopped by. «Hello, Ben!» said Rosie. «Let's play!» They ran around the tree and played hide-and-seek in the forest all day. Ben and Rosie were the best of friends in their beautiful forest home. (У тихому лісі великий ведмідь на ім'я Бен гуляв біля високого дерева. Раптом повз нього підстрибнув маленький кролик на ім'я Розі. «Привіт, Бене!» – сказала Розі. «Давай гратися!» Вони бігали навколо дерева і грали в хованки в лісі весь день. Бен і Розі були найкращими друзями в своєму прекрасному лісовому домі.

У цій історії фігурували нові слова, які ми вивчали протягом кількох занять: bear, rabbit, forest, tree. Діти слухали історію і відповідали на питання по сюжету, використовуючи нові слова. Це дозволило їм не лише запам'ятати лексику, але й навчитися використовувати її в контексті.

Після цього ми провели гру, де діти повинні були скласти пазли із зображеннями тварин, називаючи їх англійською. Таке поєднання віршів, історій і завдань дозволило урізноманітнити заняття і зацікавити дітей, роблячи навчання не просто корисним, а й захопливим.

Робочий зошит з англійської мови містить цікаві творчі вправи мови для дошкільнят, що спрямовані на ефективне повторення й закріплення лексики та ознайомлення із простими граматичними конструкціями. Завдяки яскравим ігровим завданням, діти легко запам'ятовують нові слова, вивчають основні вирази й удосконалюють свої мовні навички. Зошит пропонує вправи, що включають малюнки, розмальовки, з'єднання слів з картинками, побудову простих речень, а також інтерактивні ігри, що допомагають дітям активно використовувати нову лексику та

граматику в різних контекстах. Такі завдання дозволяють перетворити процес навчання в захопливу гру, де кожен маленький крок робить дітей ближчими до впевненого володіння англійською мовою.

Реалізація поданих методичних матеріалів у навчальному процесі дозволяє створити активну, мотивуючу та підтримуючу атмосферу для дітей, що, у свою чергу, сприяє розвитку їхньої мовленнєвої активності. Впроваджуючи ці матеріали, я спостерігала зростання інтересу дітей до англійської мови, покращення їхніх комунікативних навичок та формування позитивного ставлення до навчання.

Як вихователь англійської мови для дошкільнят, я дійшла висновку, що використання сучасних технологій може значно підвищити ефективність навчального процесу. Сьогодні діти зростають у цифровому світі, і впровадження різноманітних платформ, таких як Facebook, YouTube, Viber та Telegram допомагає зробити навчання англійської мови більш інтерактивним та захоплюючим. Мій власний досвід роботи з цими платформами показав, що вони є потужним інструментом для стимулювання мовленнєвої активності дітей під час занять.

Поєднання технологій з традиційними методами навчання дає низку переваг. По-перше, це дозволяє розширити доступ до матеріалів і повторення тем вдома. Діти можуть переглядати навчальні відео та повторювати вивчені слова у зручний для них час, що допомагає закріпити знання.

По-друге, використання даних платформ робить навчання більш інтерактивним. Діти люблять переглядати відео, співати пісні, виконувати прості завдання разом із батьками або самостійно. Це не тільки робить процес цікавим і захопливим для дітей, але й забезпечує ефективне повторення і закріплення матеріалу.

Висновки. Належне використання засобів стимулювання мовленнєвої активності дітей є запорукою успішного вивчення англійської мови, що відкриває нові можливості для їхнього розвитку та соціалізації.

Ігрові методи є найефективнішими засобами стимулювання мовленнєвої активності, оскільки вони створюють невимушену атмосферу, що заохочує дітей до спілкування та експериментування з мовою. Використання ігор сприяє активному залученню дітей у навчальний процес і дозволяє їм вчитися в розважальній формі.

Інтерактивні технології, такі як відеоматеріали, інтерактивні дошки та онлайн-ресурси, надають можливість створення динамічного навчального середовища. Вони допомагають візуалізувати навчальний матеріал, що підвищує зацікавленість і мотивує дітей до участі у заняттях.

Система емоційної підтримки та позитивний емоційний клімат у групі є критично важливими для розвитку мовленнєвої активності дітей. Вихователь, який створює безпечне середовище, стимулює дітей висловлювати свої думки і почуття, що підвищує їхню впевненість у власних силах.

Мультисенсорний підхід до навчання, що включає в себе різні канали сприйняття (зоровий, слуховий, тактильний), сприяє кращому запам'ятовуванню та засвоєнню матеріалу. Це дозволяє дітям глибше взаємодіяти з мовою та розвивати свої навички.

Важливість індивідуального підходу до кожної дитини під час заняття: адаптація методів та засобів до потреб і можливостей дітей допомагає забезпечити більш ефективне навчання.

Список використаних джерел

1. Англійська для дошкільнят / укл. Т. Жирова, В. Федієнко. Харків: ВД «ШКОЛА», 2018. 48 с. (Серія «Подарунок маленькому генію»).
2. Бабенко Н. А. Англійська мова для дошкільнят та першокласників. Дидактичні матеріали. Розробки занять Харків: Вид. група «Основа», 2008. 141. 3 с. (Серія «ДНЗ + школа»).
3. Базовий компонент дошкільної освіти України. Наказ МОН від 12.01.21. [URL:http://surl.li/jyzz](http://surl.li/jyzz)
4. Віттенберг К.Ю., Білоущенко І.Б. Повний курс англійської мови в ДНЗ (за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»). 1-й рік навчання. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 398, [2] с. (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Вихователю»).
5. Доценко І., Євчук О. Вчать англійську малюки. Для дітей віком 3-6 років. Тернопіль: Підручники і посібники, 2017. 72 с.
6. Камінська Н. Ігрові моменти на уроках англійської мови. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 80 с.
7. Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В., Березенська Л.І. Your English-Speaking World: Letter Land. 2 клас. Харків: Веста: Вид-во «Ранок», 2006. 240 с.
8. Кулікова І.А., Шкваріна Т.М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації / за заг. ред. О.В. Низковської. 3-тє вид., зі змін. та доповн. Тернопіль: Мандрівець, 2015. 48 с.
9. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник / Л.С. Панова, І.Ф. Андрійко, С.В. Тезікова та ін. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 328 с. (Серія «Альма-матер»).

**Кайдалова Жанна Борисівна,
Дрантусова Олена Миколаївна,
Вісневська Любов Олександрівна,**

*учительки вищої категорії, учительки-методистки, учительки зарубіжної літератури
комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»*

ТЕХНОЛОГІЇ ТА НАВЧАННЯ: ЯК ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЗМІНЮЄ ОСВІТУ

Анотація. У статті розглядається вплив діджиталізації на сучасну освіту. Досліджується сутність цифрових технологій у навчальному процесі та їх роль у трансформації традиційних методів навчання. Визначаються ключові тенденції цифрової освіти, зокрема використання онлайн-платформ, адаптивного навчання, штучного інтелекту та доповненої реальності. Аналізуються основні методологічні принципи впровадження цифрових технологій у навчальний процес, а також їхній вплив на якість освіти та підготовку фахівців відповідно до міжнародних стандартів.

Ключові слова: діджиталізація освіти, цифрові технології, онлайн-навчання, адаптивне навчання, персоналізований підхід, EdTech.

Постановка проблеми. Українська освіта переживає значну трансформацію під впливом цифрових технологій, що змінюють підходи до навчання, викладання та оцінювання знань. Діджиталізація освіти – це об'єктивна необхідність, яка визначає майбутнє навчального процесу. В умовах глобалізації, розвитку штучного інтелекту, доступності інтернету та поширення

мобільних технологій традиційні методи навчання потребують адаптації до нових реалій. Цифрові технології впливають на всі рівні освіти: від початкової школи до вищої освіти та професійного навчання. Вони сприяють створенню нових форматів взаємодії між учителями та учнями, відкривають шлях до знань незалежно від місця проживання, дозволяють впроваджувати персоналізовані підходи до навчання та створюють умови для безперервного професійного розвитку [3].

Виклад основного змісту статті. Одним із найбільш помітних наслідків цифрової трансформації освіти є активне впровадження онлайн-платформ, які забезпечують доступ до навчальних матеріалів у будь-який час та з будь-якої точки світу. Такі платформи, як Classroom, Coursera, edX, Udemy, Khan Academy, а також національні освітні системи дистанційного навчання, дозволяють учням самостійно опановувати нові теми, переглядати матеріали до уроків. Онлайн-навчання стало особливо актуальним під час пандемії COVID-19, коли більшість освітніх установ перейшли на дистанційне навчання, і зараз в складних умовах воєнного стану. Використання цифрових технологій забезпечує безперервність навчального процесу [1].

Популярні навчальні додатки, такі як Duolingo, Quizlet, використовують рейтинги, нагороди, бали та змагання, що робить процес навчання більш цікавим і захопливим [2].

Сьогодні ми маємо доступ до численних цифрових інструментів, які змінюють традиційні методи навчання. Одним з найбільш популярних є інтерактивні платформи для навчання, які дозволяють учням працювати в зручному для них режимі, а вчителям — стежити за прогресом.

Платформи Google Classroom, Moodle або Edmodo також дозволяють учителям створювати завдання, ділитися матеріалами, вести онлайн-уроки та оцінювати роботи учнів в реальному часі. Учителі використовують ці інструменти для групових завдань, обговорень, а також для створення інтерактивних відео або онлайн-опитувань, що сприяють активному залученню учнів до процесу навчання.

У навчальному процесі актуальне також змішане навчання — це підхід, при якому традиційні заняття поєднуються з онлайн-освітою. Учні отримують можливість учитися як в класі (на даний час це здійснюється в окремих регіонах України або в метрошколах, якщо брати Харків), так і через цифрові ресурси вдома. Учителі можуть використовувати онлайн-уроки для теоретичних частин теми, а практичні завдання виконувати на уроках у класі. Це дозволить учням краще засвоювати матеріал, а вчителям – приділяти більше часу індивідуальній роботі з учнями.

Діджиталізація дозволяє створювати персоналізовані траєкторії навчання, що допомагає враховувати індивідуальні потреби та інтереси кожного учня. Використання адаптивних технологій дає змогу учням отримувати завдання відповідно до їх рівня знань і прогресу [4].

Віртуальна (VR) та доповнена реальність (AR) набирають популярності в освітньому процесі. Ці технології дозволяють учням занурюватися в інтерактивні навчальні середовища, що значно підвищує мотивацію та рівень засвоєння матеріалу.

З допомогою VR можна організувати віртуальні екскурсії в музеї, архітектурні пам'ятки [5].

Сучасні технології відкривають нові можливості для співпраці між учнями, а також між учнями та вчителями. Віртуальні класні кімнати, відеоконференції, чати та форуми дозволяють підтримувати безперервний зв'язок та ефективну комунікацію.

Використання таких інструментів, як Zoom, Microsoft Teams або Slack, дає можливість організувати онлайн-заняття, вебінари або групові обговорення, навіть якщо учні перебувають

вдома або в іншому місті. Це особливо важливо, коли традиційна форма навчання тимчасово недоступна, наприклад, через карантин, а зараз – в умовах воєнного стану, на жаль.

Цифрові технології дозволяють збирати та аналізувати велику кількість даних про успішність учнів. Це дає змогу вчителям оперативного коригувати навчальний процес, виявляючи прогалини в знаннях школярів ще до того, коли вони стануть серйозними.

Використання навчальних платформ для оцінювання та електронних журналів дозволяє вчителям швидко отримувати зворотний зв'язок від учнів про рівень засвоєння матеріалу. Так можна виявити прогалини в знаннях і своєчасно скоригувати план уроків.

Висновки. Отже, діджиталізація освіти відкриває безліч нових можливостей для учнів та вчителів, дозволяючи зробити навчання більш персоналізованим, доступним і ефективним. Проте, як і будь-яка зміна, вона потребує правильного підходу до впровадження. Учителі стали не лише користувачами технологій, а й наставниками, які вміють правильно поєднувати традиційні методи та нові цифрові інструменти для досягнення найкращих результатів.

Список використаних джерел

1. Сіліна Л. О. Модернізація вітчизняної освіти в контексті діджиталізації // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2021. № 1(53). С. 112–118.
2. Фамілярська Л. Л. Діджиталізація процесу педагогіки партнерства в умовах Нової української школи // Науково-практична конференція. 2020. URL:<https://conf.zipro.net.ua/?p=152> (дата звернення: 17.03.2025).
3. Педагогічна Академія: наукові записки. URL:<https://pedagogical-academy.com/index.php/journal> (дата звернення: 17.03.2025).
4. Прометейан (Promethean). Діджиталізація освіти та суспільства // Promethean. 2021. URL:<https://prometheanworld.com.ua/dydzhytalizatsiya-osvity-ta-suspilstva/> (дата звернення: 17.03.2025).
5. Всеосвіта. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття // Всеосвіта. 2021. URL:<https://vseosvita.ua/library/didzitalizacia-osviti-kompetencii-hhi-stolitta-172970.html> (дата звернення: 17.03.2025).

Ковальова Світлана Михайлівна,

*директорка комунального закладу «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»
вчителька вищої категорії, вчителька-методистка, вчителька хімії*

Медведєва Вікторія Вікторівна,

*заступниця директора з навчальної роботи, вчителька вищої категорії, вчителька-методистка, вчителька географії
комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»*

ОСВІТА В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Анотація. У статті «Освіта в цифрову епоху: виклики та можливості для вчителя» розглядається вплив цифрових технологій на освітній процес та роль учителя в умовах цифровізації. Аналізуються можливості, які надають онлайн-ресурси, дистанційне навчання та автоматизація процесів, а також виклики, що постають перед педагогами. Автори наголошують на зміні ролі вчителя – від традиційного джерела знань до фасилітатора

навчального процесу, який підтримує самостійне навчання учнів і сприяє розвитку критичного мислення.

Авторами підкреслюється важливість використання інтерактивних методів навчання та цифрових платформ, таких як Google Classroom, Zoom, Moodle, Quizlet, які дозволяють персоналізувати навчальний процес і забезпечити ефективний зворотний зв'язок. Також розглядається роль штучного інтелекту та адаптивних навчальних систем, які сприяють індивідуалізації освіти та підвищенню її якості. Окрему увагу приділено необхідності професійного розвитку вчителів та їхній інтеграції в міжнародні освітні спільноти для обміну досвідом і співпраці. Визначено, що цифровізація освіти є не лише викликом, а й можливістю для створення більш ефективної, доступної та гнучкої системи навчання. У статті наголошується на важливості підтримки з боку держави та освітніх установ для забезпечення педагогів необхідними ресурсами та навчанням у цифровому середовищі.

Ключові слова: освіта, вчителі, цифрові технології, цифрові платформи інноваційні технології.

Постановка проблеми. Цифрова епоха не лише змінює способи взаємодії людей, але й радикально трансформує освітні процеси. Використання технологій у навчанні, онлайн-ресурси, дистанційна освіта та автоматизація процесів – усе це створює нові можливості для розвитку освіти, одночасно ставлячи перед вчителями низку викликів. Сучасний педагог має адаптуватися до технологічних змін, оскільки це безпосередньо впливає на його професійну діяльність та взаємодію з учнями.

Виклад основного змісту статті. Цифрові технології значно змінили доступність інформації. Учителі тепер мають безпрецедентний доступ до широкого спектра освітніх ресурсів, таких як електронні підручники, статті, онлайн-курси, відеоуроки, вебінари і багато іншого [1]. Це дозволяє організувати навчальний процес, орієнтуючись на індивідуальні потреби учнів і використовувати різноманітні джерела, які спрямовані на розвиток школярів і більш глибокого та різнобічного розуміння матеріалу. Водночас учні також отримали змогу доступу до ресурсів, які раніше були важкодоступними, незалежно від їхнього місцезнаходження. Інтернет і цифрові платформи дозволяють здійснювати навчання без обмежень у часі та просторі, що, в свою чергу, надає можливість учням у будь-якому куточку світу отримувати якісну освіту.

Цифровізація також змінює роль учителя в класі. У традиційній системі навчання вчитель виступає в основному як джерело знань, тоді як в цифрову епоху його роль значно розширюється. Учитель перестає бути єдиним носієм знань і стає фасилітатором навчального процесу. Замість того, щоб просто передавати інформацію, він підтримує учнів у їхній самостійній роботі, допомагає знайти потрібні ресурси та організує взаємодію між учнями в цифровому середовищі. Учитель має бути здатний мотивувати учнів до самостійного навчання, розвивати у них навички критичного мислення та сприяти формуванню здатності до самоосвіти особливо зараз, коли наша країна переживає непрості часи [2-3].

Однією з важливих складових сучасного навчального процесу є інтерактивні методи навчання. Цифрові платформи, такі як Google Classroom, Google Meet, Zoom, Edmodo, Moodle, дозволяють учителям проводити відеоуроки, онлайн-заняття, створювати інтерактивні завдання та курси, давати щоденні завдання, проводити тести через Google Forms, а після цього

автоматично оцінювати результати учнів. Крім того, учні можуть завантажувати свої роботи на платформу, а вчитель надавати зворотний зв'язок в режимі реального часу, що забезпечує більш персоналізований підхід до кожного учня.

Наприклад, платформа Quizlet дозволяє вчителю створювати флеш-карти для запам'ятовування термінів, фактів, інших навчальних матеріалів. За допомогою цієї платформи можна створювати тести, інтерактивні завдання для самоперевірки та підготовки до контрольних робіт, вивчення теми. Платформа дозволяє відстежувати прогрес учнів і допомагає вчителям знаходити прогалини у знаннях школярів, щоб зосередитися на підтримці тих, хто потребує додаткової уваги. Водночас це дає змогу учням отримувати миттєвий зворотний зв'язок, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу [4-5].

Цифровізація освіти відкриває широкі можливості для розвитку учнів, а сучасний педагог має постійно вдосконалювати свої цифрові навички, бути готовим до змін та використовувати нові можливості для створення більш ефективного і рівного освітнього процесу. У той же час важливою є підтримка з боку держави та адміністрацій навчальних закладів, яка прагне забезпечити вчителів необхідними ресурсами та навчанням, щоб вони могли ефективно працювати в цифровому середовищі, особливо під час воєнного стану.

За допомогою цифрових платформ та програм учителі можуть створити персоналізовані навчальні плани, що враховують індивідуальні потреби учнів. Штучний інтелект і адаптивні навчальні системи, такі як Duolingo або Smart Learning Systems автоматично коригують рівень складності завдань залежно від прогресу учня, що дозволяє кожному працювати у своєму темпі.

Учитель також може створити індивідуальну програму для учня з особливими потребами, використовуючи доступні онлайн-ресурси, що дозволяє забезпечити максимальну підтримку і розвиток[6].

Цифрові платформи відкривають можливості для вчителів з різних куточків світу обмінюватися досвідом і співпрацювати. Учителі можуть приєднуватися до міжнародних онлайн-спільнот, таких як TeachMeet або Edmodo, де обговорюють нові підходи до викладання, діляться корисними матеріалами та організовують спільні проєкти.

Учителі з різних населених пунктів, країн можуть обмінюватися досвідом через платформи для професійного розвитку, проводити спільні уроки, використовуючи інструменти для відеоконференцій, наприклад, Zoom чи Google Meet.

Так цифровізація освіти змінює не лише методи навчання, але й саму роль учителя. Сучасний педагог має бути не тільки наставником, але й медіатором між учнем і новими технологіями, допомагаючи адаптувати їх до навчального процесу. Виклики, які постають перед вчителями, пов'язані з адаптацією до нових інструментів, технічними труднощами та необхідністю підтримки емоційного зв'язку з учнями. Проте цифрові можливості також відкривають нові горизонти для індивідуалізації навчання, інтерактивних методів та глобальної співпраці. Тому, незважаючи на труднощі, цифровізація освіти стає потужним каталізатором для розвитку освітнього процесу.

Таким чином, освіта в цифрову епоху — це не просто виклик для вчителя. Вона є глибокою трансформацією підходів до навчального процесу і вимагає від педагогів постійного вдосконалення, висуває нові вимоги до вчителів, які мають адаптуватися до актуальних реалій і є основним інструментом для розвитку освіти в XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Міщенко, О. В., Овчарук, О. В., Кузь, Л. В. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: виклики та практичні рішення // Цифрова компетентність вчителя нової української школи: безпечне середовище для учнів та вчителів: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 3 березня 2022 р.) / за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ: Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2022. С. 5–12. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731095/1/ЦИФРОВА%20КОМПЕТЕНТНІСТЬ%20вчителя_2022.pdf
2. Морзе, Н. В., Буїньцька, О. В. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника // Open educational e-environment of modern University. 2019. Спецвип. С. 2–45. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>
3. Євтух, М. Б. Особливості підготовки сучасного вчителя нової української школи (передумови стандартизації) // Педагогічні технології у формуванні риторичної компетентності майбутнього вчителя початкової школи: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Черкаси, 26 лютого 2021 р.) / за ред. І. І. Киричок. Черкаси: Черкаський нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького, 2021. С. 15–18. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?2_S21P03=VTYP%3D&2
4. Глузман, О. В., Ігнатенко, М. Я., Заслуженюк, В. С., Редькіна, Л. І., Гребенюк, Г. Є., Горбунова, Н. В. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб. статей. – Ялта: РВВ КГУ, 2014. Вип. 42. Ч.2. 316 с. URL: <https://science.cfuv.ru/wp-content/uploads/2015/10/212>
5. Анафієва, Е. Р. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки». 2010. В. 25. С. 5–12. URL: https://vspu.edu.ua/faculty/imad/files/z/v_25_10.pdf
6. Прокопенко, С. В. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника. Open educational e-environment of modern University. 2019. Спецвипуск. С. 2–45. URL: <https://www.academia.edu/70248516>

**Ковтун Ірина Іванівна,
Луган Олена Вікторівна,
Ляхович-Зверсва Євгенія Олександрівна,**
*вчительки української мови та літератури вищої категорії
комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»*

**ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ГРОМАДЯНСЬКОЇ, КУЛЬТУРНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТЕЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ**

Анотація. Стаття присвячена дослідженню формування особистісної, соціальної, громадянської та культурної ідентичностей учнів через уроки української мови та літератури. Проаналізовано, як інтеграція літературних творів, мовних явищ та інтерактивних методів навчання сприяє розвитку критичного мислення, самовираження та соціальної відповідальності учнів. Розглядаються конкретні методи, такі як автобіографічне письмо, аналіз літературних персонажів, рольові ігри та дискусії, які допомагають учням усвідомити своє місце в суспільстві та глибше зрозуміти культурну спадщину. У статті підкреслюється важливість використання української літератури як інструменту для формування активної громадянської позиції та збереження національної ідентичності.

Ключові слова: особистісна, соціальна, громадянська, культурна ідентичність, автобіографічне письмо, есе, культурна спадщина.

Постановка проблеми. Формування особистої, особистісної, соціальної, громадянської та культурної ідентичностей на уроках мови та літератури є ключовим завданням сучасної освіти. Через художні тексти, аналіз мовних явищ та інтерактивні методи навчання учні усвідомлюють власне місце в суспільстві, історію та культуру свого народу, а також розвивають критичне мислення і навички самовираження [1-3].

Особистісна ідентичність – це те, ким людина вважає себе в глибині душі. Як вона відповідає на питання: «Хто я?». Ідентичність – це одне з ключових понять у психології, що визначає почуття самосвідомості та саморозуміння особистості.

Виклад основного змісту статті. Особиста ідентичність визначає, як учень сприймає себе як унікальну особистість. Це усвідомлення своїх переконань, цінностей, інтересів, характеру, а також здатність рефлексувати на власні думки й дії. У процесі вивчення української мови та літератури важливим є розвиток самосвідомості через різноманітні методи, що допомагають учням осмислити своє місце у світі[6].

Один із найбільш ефективних методів формування особистої ідентичності – це *автобіографічне письмо*. Завдання написати есе на тему «Моя мовна біографія» сприяє не лише усвідомленню ролі мови у формуванні особистості, але й допомагає учням зрозуміти, які слова чи вислови найбільше вплинули на їх світогляд. Додатково важливим є аналіз персонажів літературних творів, адже через обговорення змін, що відбуваються з героями, учні можуть віднайти власні емоційні та моральні орієнтири. Наприклад, образи Марічки та Івана з твору Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків» наочно демонструють, як традиції, мова і навколишнє середовище впливають на формування особистості.

Ще одним важливим завданням, що сприяє розвитку самосвідомості та креативного мислення учнів, є створення власних художніх текстів, в яких учні мають можливість висловити свої думки про процес самопошуку. Це може бути написання казки чи новели, де герой шукає власну ідентичність і розуміє свої переконання.

Соціальна ідентичність полягає в усвідомленні себе як частини певної соціальної групи, будь то сім'я, школа, або професійне середовище. Важливим завданням освіти є допомогти учням зрозуміти, як їх взаємодія з іншими людьми визначає їх місце у соціумі [4, с.70-75].

Для формування соціальної ідентичності пропонуємо застосовувати рольові ігри та дискусії. Наприклад, завдання: «Як би ви вчинили на місці героя?» — дозволяє учням проаналізувати соціальні взаємодії в літературі та побудувати власну точку зору. Аналіз учинків героїв твору Ольги Кобилянської «Людина» дозволяє учням зрозуміти вплив соціуму на особистість, розкриває ідею необхідності боротьби жіноцтва за свої права на освіту, працю, рівноправність із чоловіками, а також сприяє роздумам над проблемами, які постають у реальному житті, зокрема проблем емансипації жінки в аспекті становища людини в суспільстві взагалі.

Написання діалогів або есе на соціальні теми, наприклад, «Як мова формує мої стосунки з іншими людьми?», дає учням можливість критично осмислити, як мова стає засобом соціальної взаємодії. Аналіз публічних виступів видатних діячів, таких як Леся Українка, Іван Франко чи

Сергій Жадан, допомагає усвідомити значення мови в суспільстві та її роль у формуванні соціальної думки.

Громадянська ідентичність базується на усвідомленні себе як активного учасника суспільних процесів та відповідального громадянина, який має вплив на розвиток своєї країни. Уроки української мови та літератури можуть стати важливим етапом у формуванні цієї ідентичності через роботу з історичними текстами та літературними творами, що висвітлюють національну боротьбу [5-6].

Аналіз історичних текстів, а також творів українських письменників, таких як Іван Франко («Каменярі») чи Василь Симоненко (поезії про боротьбу за українську державність), дозволяє учням зрозуміти роль мови та культури у становленні української нації. Написання звернень або відкритих листів, зокрема до сучасного суспільства з теми збереження української мови, допомагає формувати активну громадянську позицію учнів [7].

Проектна діяльність на тему «Українська мова в моїй громаді», дозволяє учням досліджувати мовне середовище свого міста чи села, а також створювати соціальні відео чи інші матеріали, що підвищують обізнаність про важливість мови в житті громади.

Культурна ідентичність полягає в усвідомленні приналежності до певної культури, її традицій, мови та мистецтва. Уроки української мови та літератури сприяють глибшому розумінню національної культурної спадщини, а це є важливим аспектом розвитку особистості.

Дослідження фольклору, народних традицій, аналіз народних пісень, казок і приказок допомагає учням глибше зануритися в культурну спадщину свого народу. Наприклад, через читання творів Миколи Гоголя, Михайла Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького та багатьох інших митців, учні можуть дізнатися більше про українські звичаї та традиції.

Вивчення фольклору, народних пісень або навіть створення мультимедійних проєктів («Що для мене означає українська культура?») дозволяє учням по-новому осмислити свою культурну ідентичність. Інтерактивні екскурсії, зокрема віртуальні тури культурними місцями України, такими як Софія Київська чи Хортиця, допомагають учням відчувати себе частиною величної культурної спадщини.

Висновки. Загалом, інтеграція аспектів ідентичності на уроках української мови та літератури сприяє всебічному розвитку учнів, формуючи в них активну громадянську позицію, глибоке розуміння власної культури та соціальної відповідальності.

Таким чином, формування ідентичностей на уроках мови та літератури є важливим елементом виховання сучасної особистості. Через роботу з текстами, інтерактивні методи та творчі завдання учні навчаються не лише розуміти себе, а й активно взаємодіяти з соціумом, відчувати відповідальність за свою країну та зберігати культурну спадщину.

Список використаних джерел

1. Бондаренко Н.В., Косянчук С.В. Формування громадянської компетентності і розвиток національно-патріотичної свідомості учнівства: ціннісні концепти <https://lib.iifta.gov.ua/id/eprint/734212/1/BNV%20KSV%202023%20Lviv.pdf>

2. Іващенко О.В. Формування соціальної компетентності учнів на уроках української мови та літератури на засадах міжпредметних зв'язків. <http://www.metod.iolya.com.ua/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%202018.pdf> (дата звернення 02.03.2025)

3. Рябовол Л. Шкільна громадянська освіта як чинник утвердження української громадянської ідентичності учнів. *Український педагогічний журнал*. 2022. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/771> (дата звернення 02.03.2025)
4. Удовиченко Л. Проблема культурно національних ідентичності шляхом вирішення у новій українській школі. *Педагогічна освіта*. 2022. №37. С 70-75.
5. Формування української національної та громадянської ідентичності засобами української літератури. *Вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2024. С. 166–172.
6. Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах (констатувальний етап дослідження): науково-метод. посібник / авт. кол. за заг. кер. К.О. Журби. Черкаси: ЧОІПОПП, 2017. 83 с.
7. Швець Т. Е. Громадянськість особистості як основний критерій становлення громадянського суспільства [URL:https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp15/shvec_tezi.pdf](https://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp15/shvec_tezi.pdf) (дата звернення 01.03.2025)

Никифорова Ірина Іллівна,

Рябко Ірина Миколаївна,

учителі-методисти, учителі початкових класів

Кирилюк Наталя Володимирівна,

вчителька початкових класів та інформатики, учитель-методист, заступник директора комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається використання сучасних інноваційних технологій у навчальному процесі початкової школи. Автори аналізують роль цифрових інструментів, таких як інтерактивні дошки, мультимедійні засоби, навчальні платформи (Quizlet, Google Classroom, Wordwall), мобільні додатки (Duolingo, ABCmouse, Khan Academy Kids) та віртуальні екскурсії у підвищенні мотивації та ефективності навчання.

Особливу увагу приділено персоналізованому підходу до навчання, можливості адаптації матеріалу до індивідуальних потреб учнів, а також використанню технологій для розвитку критичного мислення, творчих здібностей і соціальної взаємодії. Робиться висновок про необхідність збалансованого поєднання традиційних та цифрових методів навчання для створення гармонійного освітнього середовища.

Ключові слова: уроки, технології, цифрові інструменти, критичне мислення, навчання.

Постановка проблеми. У сучасній освітній системі технології стають важливим інструментом для забезпечення ефективності навчального процесу. Інноваційні цифрові технології, завдяки своїй універсальності, створюють нові можливості для розвитку учнів, особливо в початковій школі. Використання технологій на уроках дозволяє зробити навчання більш інтерактивним, доступним та цікавим, що в свою чергу сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку ключових компетенцій.

Виклад основного змісту статті. Цифрові технології стають важливим засобом для активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Вони дають змогу вчителю ефективно

демонструвати матеріал, інтегруючи в уроки мультимедійні засоби, інтерактивні дошки, комп'ютери та інші пристрої. Використання таких інструментів надає можливість навчати не лише за допомогою тексту чи усного викладу, але й через візуальні, аудіо- та відео ресурси, що значно підвищує рівень залученості учнів до навчального процесу [1, с.100-108].

Одним з найбільш поширених інструментів для вчителів початкової школи є інтерактивні дошки. Вони дозволяють створювати динамічні уроки, в яких учні можуть брати участь у різноманітних завданнях: розв'язувати задачі, працювати з картами, тестами чи іншими інтерактивними матеріалами. Наприклад, під час вивчення теми «Іменник» учні можуть за допомогою інтерактивної дошки розташовувати героїв, предмети або картки з малюнками, відповідно до завдання, що дозволяє наочно вивчати матеріал.

Цифрові навчальні платформи Quizlet, Google Classroom дають можливість створювати цікаві вікторини, тести, завдання для учнів. Учителі можуть використовувати ці програми для створення індивідуальних чи групових завдань, тим самим допомагають учням активніше взаємодіяти з матеріалом. Наприклад, на платформі Wordwall учитель може створити гру на тему «Математика», де учні змагаються, відповідаючи на питання, виконуючи завдання за допомогою своїх мобільних пристроїв, збирають бали, проходячі рівні [1, 4].

До важливих інноваційних технологій належать також віртуальні екскурсії, які дозволяють учням «відвідати» важливі історичні, культурні або наукові об'єкти, не виходячи з класу. Це особливо корисно для тем, які пов'язані з вивченням природи, мистецтва, історії чи культури. Учитель може запропонувати учням віртуальну екскурсію до будь-якого міста, країни, музеїв, де учні знайомляться з культурними пам'ятками без необхідності відвідувати ці місця фізично [2, с.146-151, 3, с. 69-73].

Мобільні додатки для навчання, такі як Duolingo, ABCmouse, Khan Academy Kids, дають змогу дітям вивчати нові мови, математику та інші предмети в інтерактивному режимі. Діти можуть займатися в будь-який зручний для них час, що підвищує ефективність навчання та дозволяє адаптувати темп вивчення під індивідуальні потреби кожного учня.

Інтерактивні завдання та ігрові елементи підвищують мотивацію учнів, роблять навчання цікавішим і захопливішим. Замість традиційних методів навчання діти отримують змогу активно взаємодіяти з матеріалом, що сприяє кращому засвоєнню та розвитку критичного мислення.

Цифрові технології дозволяють дітям створювати власні проєкти, мультиплікації, анімації, графіки, що значно розвиває їхні творчі здібності. Це також сприяє формуванню навичок самостійної роботи та командної взаємодії.

Такі технології надають однакові можливості для всіх учнів, включаючи тих, які мають особливі освітні потреби. За допомогою адаптивних програм можна забезпечити доступність навчання для дітей з обмеженими можливостями [5].

Таким чином, використання сучасних інноваційних технологій учителем на уроках в початковій школі відкриває нові горизонти для розвитку учнів, підвищує ефективність навчального процесу та сприяє розвитку критичного мислення, творчих здібностей і навичок, необхідних для успішного життя в сучасному світі. Однак важливо пам'ятати, що технології повинні бути лише допоміжним інструментом у процесі навчання, а не заміною традиційних методів, які продовжують відігравати важливу роль у розвитку особистості учня. Тому важливим є баланс у використанні технологій для створення ефективного та гармонійного навчального середовища.

Список використаних джерел

1. Білик Т. Інтеграція інноваційних елементів та інтерактивних технологій на уроках математики в початковій школі. (2021). *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 100-108.
2. Тягур, В.М. Використання сучасних інноваційних технологій на уроках трудового навчання в початковій школі / В.М. Тягур, А.В. Петьовка. *Наука майбутнього: зб. наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених* / гол. ред. В.В. Гоблик. Мукачево, 2021. Випуск 1(7). С.146—51.
3. Паламар, С., & Линник, О. (2021). Впровадження медіазасобів в початковій школі на уроках гуманітарного циклу. *Молодий вчений*, 8 (96), 69-73.
4. Дементієвська Н.П., Морзе Н.В. Як можна комп'ютерні технології використати для розвитку учнів та вчителів. Київ: Міленіум, 2005. Т. 8. 238 с.
5. Петухова Л. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2009. 564 с.

Пашина Олена Іванівна,

*вчителька української мови та літератури вищої категорії,
комунальний заклад «Харківський ліцей №122 Харківської міської ради»*

СУЧАСНА СИСТЕМА ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. *Стаття аналізує сучасний стан освітньої системи України в умовах воєнного стану та окреслює основні виклики, з якими вона стикається. Описано масштаби освітньої мережі та вплив воєнних дій на її функціонування, зокрема руйнування закладів освіти. Виокремлено ключові аспекти адаптації: забезпечення безпеки учасників освітнього процесу, доступність навчання, психологічна підтримка учнів і вчителів. Особливу увагу приділено цифровізації освіти, впровадженню онлайн-навчання та сучасних технологій. Підкреслюється важливість формування критичного мислення та розвитку компетенцій, необхідних у сучасному світі. Незважаючи на складні обставини, система освіти продовжує вдосконалювати методику навчання, готуючи молоде покоління до майбутніх викликів.*

Ключові слова; *система освіти, воєний стан, виклики, Україна, молодь.*

Постановка проблеми. Україна, подібно до багатьох інших країн, переживає непрості часи через події, які відбуваються на її території. Цей період став серйозним випробуванням для сучасної системи освіти, яка змушена адаптуватися до нових реалій та повинна шукати ефективні стратегії для підготовки молодого покоління. «За статистичними даними, на початок 2023 р. в Україні функціонувало 13 875 закладів дошкільної освіти (ЗДО), 12 976 закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО), 670 закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), 332 заклади вищої освіти (ЗВО), 740 закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО). У цих закладах загалом навчалася близько 6,5 млн здобувачів освіти й працювало майже 0,7 млн педагогічних і науково-педагогічних працівників. У 2022 / 2023 н. р. статутна діяльність провадилася закладами

освіти в очному, дистанційному та змішаному режимах. Унаслідок збройної агресії РФ проти України станом на кінець липня 2023 р. зруйновано 337, пошкоджено 3 199 закладів освіти» [3].

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, одним з головних викликів для української освіти є забезпечення захисту учасників навчального процесу в умовах війни. Заклади освіти стають потенційними мішенями для обстрілів, що ставить під загрозу життя людини. Уряд України вживає заходів для безпеки та захисту, включаючи будівництво бункерів тощо.

Наступним важливим аспектом є забезпечення доступу до якісної освіти для всіх дітей, незалежно від їхнього місця проживання. Зокрема, місто Харків, де тисячі дітей втрачають можливість навчання через руйнування шкіл та втрату доступу до навчальних закладів. Проте Уряд спільно з міською адміністрацією розробляє програми для забезпечення доступності освіти: онлайн-школи та метрошколи.

Психологічна підготовка учнів та вчителів до навчання в умовах війни є ще одним важливим аспектом. Стрес, тривога негативно впливають на навчальний процес та загальний стан психічного здоров'я. Тому проведення тренінгів стає складовим елементом підтримки освітнього процесу.

Незважаючи на війну, Україна продовжує розвиватись. Молодь країни готова до змін та відкрита для інновацій. Цей час стає періодом трансформації, де кожен громадянин може внести свій вклад у майбутнє країни[1-3].

Сучасні реалії вимагають від системи освіти не лише передачі знань учням, а й формування у них критичного мислення, розвитку комунікативних та інформаційних навичок, готовності до постійного самовдосконалення. Українська освітня система, незважаючи на воєнний стан, активно працює над вдосконаленням методик навчання, з метою підготовки конкурентоспроможного та адаптивного покоління громадян.

Одним із напрямів розвитку є впровадження вчителями в освітній процес сучасних навчальних технологій. Використання інтерактивних методів навчання, онлайн-курсів та дистанційних платформ дозволяє забезпечити доступ до освіти навіть в умовах воєнного стану. Крім того, це сприяє залученню школярів до активного навчання та впливає на розвиток інформаційних та технологічних компетенцій.

Цифровізація освіти стала одним із головних аспектів розвитку сучасного навчання. Технології змінюють підходи до викладання та навчання, що відкриває нові можливості, але одночасно ставить перед вчителями нові виклики. Від використання онлайн-платформ до інтеграції штучного інтелекту, цифрові інструменти формують нову освітню реальність. Учителі, зі свого боку, повинні адаптуватися до цих змін і використовувати нові технології[4].

Щоб забезпечити якісне сучасне навчання для своїх учнів пропоную вчителям використовувати такі сервіси:

Padlet і Linoit – це сервіси спільної роботи в інтернеті, які дозволяють учасникам освітнього процесу обмінюватися коментарями та іншою інформацією на віртуальних дошках.

Kahoot, Quizlet, Classcraft – різноманітні платформи для проведення вікторин, ігор, тестів, що допомагають учням активно залучатися до навчального процесу. Інтерактивні технології та гейміфікація допомагають зробити навчання більш захоплюючим і мотивуючим для учнів

Word Art – це сервіс, який дозволяє створювати хмари слів, що візуально відтворюють список слів або концепцій на єдиному зображенні, що сприяє кращому їх сприйняттю та запам'ятовуванню.

Хмари слів дозволяють переглядати термінологію певної теми більш візуально, дозволяючи швидше згадувати інформацію.

Wordwall – багатофункціональний інструмент для створення інтерактивних та друкованих матеріалів. Ігрові вправи можна використовувати для відпрацювання та повторення матеріалу, як навчальні завдання на інтерактивній дошці або як домашнє завдання.

Google Arts & Culture – дослідження світових колекцій мистецтва.

VR/AR-тури – створення віртуальних екскурсій історичними місцями, Google Arts & Culture – віртуальна подорож

Tinkercad, Blender, SketchUp – створення цифрових 3D-моделей пам'яток, робота з віртуальними музеями та 3D-моделюванням.

Python та бібліотеки обробки тексту (NLTK, spaCy) для аналізу історичних документів.

Я вважаю, що вчителі сьогодення повинні не лише володіти фаховими знаннями, а й мати навички міжособистісного спілкування, лідерства та мотивації. Важливо також надавати учням можливості для розвитку творчих та практичних навичок. Це може включати в себе організацію проєктних робіт, участь у конкурсах та олімпіадах, відвідування майстерень, виставок. Зокрема, використання проєктних робіт допоможе учням не тільки набути знання, а й практичний досвід, навички критичного мислення та керування часом, оскільки учні будуть працювати над реальними завданнями, вирішувати проблеми, працювати в команді. Також можна залучити школярів до майстер-класів, де вони зможуть засвоїти нові навички у мовознавчих або мистецьких сферах, щоб зануритися в практичні аспекти майбутньої своєї професії чи хобі [1].

Українська освітня система активно працює над вирішенням проблем, пов'язаних з воєнними діями на її території. Незважаючи на складні умови, вона залишається наполегливою в своєму зобов'язанні забезпечувати доступну та якісну освіту для всіх дітей країни.

У період надзвичайного напруження освіта стає не лише інструментом передачі знань, але й справжнім каталізатором дитячої активності та розвитку особистості. Вона формує молодь не лише з відповідними навичками, але й з критичним мисленням, готовою до вирішення складних проблем та адаптації до змін.

Висновки. Таким чином, трансформація освітньої системи в умовах воєнного стану свідчить про силу та непохитність українського народу, готового до подолання будь-яких перешкод.

Список використаних джерел

1. Князева М.О. Виклики системи освіти в умовах воєнного стану <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738355/1/14.12.2023%20%D0%9A%D0%BD%D1%8F%D0%B7%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf>
2. Освіта в умовах війни. [URL:https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/](https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/)
3. Освіта в умовах воєнного стану. [URL:https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2023/22.08.2023)
4. Сидоренко, В. В., Кулішов, В. С., & Торба, Н. Г. (2023). інноваційні підходи до організації видів практик здобувачів вищої освіти в період воєнного стану. Вісник Національної академії педагогічних наук України, 5(1), 1-15. [URL:https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5110](https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5110)

Покатіло Світлана Ігорівна,
Пуляєва Валентина Петрівна,
вчительки вищої категорії, вчительки-методистки, вчительки початкових класів
Покатіло Ганна Володимирівна,
вчителька англійської мови,
комунальний заклад «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У тексті наведено конкретні приклади цифрових інструментів та технологій, які можна використовувати на уроках. Важливими є Google My Maps та ArcGIS для створення інтерактивних карт історичних місць, Scratch та App Inventor для розробки навчальних ігор, чат-боти для взаємодії з цифровими архівами та онлайн-сервіс Kahoot для створення інтерактивних вікторин. Також підкреслюється необхідність використання гейміфікації, інтерактивних сторітелінгів та віртуальних музеїв для залучення учнів до активного пізнання культури.

Ключові слова. Діджиталізація, культура, інноваційні технології, навчання, освіта.

Постановка проблеми. Діджиталізація культурної спадщини на уроках відкриває нові можливості для інтеграції сучасних технологій у вивчення мистецтва, англійської мови, читання та інших предметів. Учні можуть створювати цифрові проєкти, застосовувати штучний інтелект, програмувати віртуальні тури та працювати з 3D-моделюванням для збереження та популяризації культурної спадщини.

Виклад основного змісту статті. Сучасні цифрові інструменти, наприклад, Google My Maps, ArcGIS дозволяють зробити інтерактивні карти історичних місць та пам'яток. Scratch, App Inventor можна використати для створення навчальних ігор про культурну спадщину. Чат-боти в Telegram та Viber існують для взаємодії з цифровими архівами тощо. А для створення інтерактивних вікторин з різних навчальних предметів у початковій школі та з англійської мови для вчителів пропонуємо онлайн сервіс Kahoot, до речі, цю платформу можна використовувати у роботі з будь-якими віковими категоріями [5].

Це зручний і доступний інструмент, який дозволяє створювати вікторини, тести та опитування у форматі, що сприяє активному навчанню учнів. Використовуючи Kahoot, вчителі можуть залучати дітей до навчального процесу через ігрові елементи, що значно підвищує інтерес до навчання.

Сервіс підтримує різноманітні формати запитань, зокрема множинний вибір, вірно/не вірно, заповнення пропусків, що дозволяє організувати заняття на будь-яку тему. Крім того, можливість користуватися вже готовими вікторинами, які створили інші вчителі, значно економить час та додає варіативності у навчальний процес.

Kahoot також дозволяє відслідковувати результати та оцінювати рівень засвоєння матеріалу, що є корисним для вчителів для аналізу прогресу учнів і надання зворотного зв'язку [5].

Для зручності використання в класі цей сервіс можна поєднувати з інтерактивними дошками, проекторами або навіть учнівськими мобільними пристроями, що додає мобільності та гнучкості в організацію навчання.

Також використання прийомів гейміфікації, інтерактивних сторітелінгів в навчальному процесі, створення віртуальних музеїв мистецтва допомагають зберегти та популяризувати культурну спадщину, одночасно залучаючи учнів до активного пізнання, мистецтва та традицій [3-5]. Гейміфікація — це застосування елементів гри (наприклад, досягнень, балів чи зворотного зв'язку) в навчальний процес, щоб мотивувати учнів. Це не означає, що уроки перетворюються на гру або, що потрібно використовувати гаджети. Гейміфікація не тільки робить навчання більш захоплюючим і цікавим, але й сприяє розвитку критичного мислення, комунікаційних навичок та командної роботи серед учнів. За допомогою ігор, які інтегрують елементи культурної спадщини, діти можуть глибше зануритися в історичні події та творчі процеси, що відбувалися у різних культурах і епохах.

Інтерактивні сторітелінги – це ще один потужний інструмент для розвитку емоційного інтелекту та креативного підходу в навчанні. Вони дозволяють учням не тільки слухати історії, але й ставати їхніми учасниками. Створюючи власні історії чи працюючи з готовими сценаріями, діти можуть краще розуміти культурні контексти, адже кожна історія має свою унікальну атмосферу, персонажів і розвиток подій. Це дозволяє учням бачити культурні аспекти через призму особистого досвіду, створюючи тим самим більш глибоке й емоційно забарвлене сприйняття.

Ще один важливий елемент – це віртуальний музей мистецтва. Завдяки сучасним технологіям, учні можуть відвідувати музеї, не покидаючи класу. Віртуальні виставки дозволяють досліджувати художні твори з різних куточків світу, дізнаватися про їх історію, контекст та значення в культурному середовищі. Це також відкриває можливості для створення власних цифрових музеїв, де учні можуть не тільки виставляти власні роботи, а й взаємодіяти з творчістю однокласників. Такі інноваційні підходи сприяють розвитку креативного мислення, художніх навичок і підвищують зацікавленість учнів до історії мистецтва.

Можна запропонувати учням записати інформацію про певні об'єкти (про які дізнались завдяки віртуальному музею мистецтв), а потім сформулювати власні питання до експонатів або вигадати історії про них англійською мовою [1]. Також нехай, учні створять власний віртуальний музей, вибравши різні категорії (наприклад, художні твори, історичні артефакти, наукові досягнення) і здійнять опис для кожного об'єкта англійською мовою [2]. Це може бути як презентація на платформі, так і віртуальний музей за допомогою інструментів Google Slides або Canva.

Висновки. Таким чином, завдяки використанню технологій та інтерактивних підходів можна не лише зберегти культурну спадщину, але й зробити її доступною для нових поколінь, забезпечуючи цінні знання та досвід через інноваційні методи. Ці практики створюють не лише інтерес до навчання, але й виховують у молоді глибоке розуміння важливості збереження та розвитку культурних традицій. Це робить навчання практичним, сучасним і сприяє формуванню у школярів навичок XXI століття. Діджиталізація культурної спадщини та використання інноваційних технологій сприяють розвитку критичного мислення, креативності, комунікаційних навичок, що є важливими для успіху в сучасному світі. Крім того, такі методи допомагають учням краще адаптуватися до технологічних змін і працювати в умовах швидкого розвитку інформаційних

технологій. Інтеграція гейміфікації в навчальний процес підвищує мотивацію, залучає до активної участі в уроці та дає можливість учням розвивати важливі навички для майбутнього.

Список використаних джерел

1. Александрова Є.В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. Історія України. 2020. № 10. С. 22–24.
2. Вивчення та презентація культурної спадщини через призму міста в школах та університетах. [URL:https://lia.lvivcenter.org/edu/tag/hejmifikatsiia/](https://lia.lvivcenter.org/edu/tag/hejmifikatsiia/)
3. Мазуренок О. Р., Скасків Г. М. Динаміка розвитку сучасної STEM-освіти в освітньому просторі України. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання: досвід, тенденції, перспективи: матер. IV міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м.Тернопіль, 7-8 листопада 2019 р. Тернопіль, 2019. [URL:http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/14433/1/Mazurenok_Sk.asliv](http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/14433/1/Mazurenok_Sk.asliv).
4. Стратегії збереження та популяризації елементів нематеріальної культурної спадщини за допомогою діджиталізації [URL:https://locnt.com.ua/nkc/nauk/934-mnkdd.html](https://locnt.com.ua/nkc/nauk/934-mnkdd.html)
5. Kahoot. [URL:https://kahoot.com/schools/how-it-works/](https://kahoot.com/schools/how-it-works/)

**Шкода Катерина Валеріївна,
Давидова Ольга Миколаївна,**
учительки англійської мови,

комунальний заклад «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради»

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Анотація. У статті розглядається роль цифрових технологій у професійній діяльності педагога, зокрема в контексті викладання англійської мови. Аналізується вплив цифрових ресурсів, таких як онлайн-платформи (Duolingo, Memrise, Quizlet), інструменти для персоналізації навчання (Google Classroom, Edmodo) та інтерактивні методи (відеоуроки, онлайн-дискусії) на навчальний процес. Визначається значення цифрових технологій у підвищенні ефективності навчання, мотивації учнів, розвитку комунікативних навичок та професійному зростанні вчителів. Робиться висновок, що інтеграція сучасних технологій у педагогічну діяльність сприяє формуванню інноваційного освітнього середовища, яке відповідає викликам сучасного світу.

Ключові слова: цифрові технології, педагог, освіта, англійська мова.

Постановка проблеми. У світі, де цифрові технології стають невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, роль цих інструментів у професійній діяльності педагога стає не тільки актуальною, а й життєво необхідною. Використання новітніх технологій змінює підхід до навчання, роблячи його більш інтерактивним, захоплюючим та персоналізованим, зокрема на уроках англійської мови [1-3].

Виклад основного змісту статті. Перш за все, технології дозволяють учителям виходити за межі традиційного навчання, використовуючи ресурси, які неможливо знайти в підручниках. Онлайн-платформи, такі як Duolingo, Memrise, Quizlet – не просто надають матеріали для вивчення англійської мови, а й пропонують інтерактивні вправи, що дозволяють учням активно

взаємодіяти з мовою. Наприклад, Платформа Quizlet є надає можливість створювати інтерактивні матеріали для навчання та оцінювання знань учнів. Використання Quizlet допомагає зробити процес навчання більш динамічним і залучаючим, даючи змогу вчителям створювати персоналізовані набори карток, тести та ігри із новими словами, фразами або виразами для вивчення, що дозволяє учням швидко і зручно запам'ятовувати нові слова, терміни, сприяють кращому засвоєнню матеріал. Пропонуємо вчителям також створити набір карток для вивчення фразових дієслів, де спочатку буде фраза, потім— її переклад і приклад використання в реченні. Це дозволяє учням не лише вивчати нові слова, а й практикувати їх у контекст [7, с. 419–424].

Використання цифрових технологій є пріоритетним також тому, що учні можуть навчатися не лише в класі, а й у будь-який зручний для них час. Інтерактивні ігри, відеоуроки, онлайн-тести – все це створює багатосаровий навчальний процес, який підтримує інтерес і мотивацію до вивчення мови та будь-якого іншого предмету, напрямку [5, с.78–82].

Крім того, завдяки відеоконференціям, платформам для онлайн-спілкування, учні можуть спілкуватися з носіями мови, брати участь в онлайн-дискусіях або навіть виконувати мовні вправи в реальному часі з учнями з різних куточків світу. Це не тільки підвищує рівень володіння мовою, а й розвиває соціальні та комунікативні навички, відкриваючи нові перспективи для міжкультурного обміну [4-6].

Але однією з найбільших переваг цифрових технологій є здатність персоналізувати навчання. Завдяки інструментам, таким як Google Classroom чи Edmodo, вчителі можуть створювати індивідуальні плани для кожного учня, враховуючи їхні сильні та слабкі сторони. Це дає можливість не лише гнучко адаптувати навчальний процес, а й максимально ефективно підтримувати кожного учня на його шляху до успіху. Більше того, можливість миттєвого оцінювання через онлайн-тести або платформи для автоматизованого зворотного зв'язку допомагає учням швидко коригувати свої помилки, а вчителям – оперативно коригувати свої стратегії викладання.

Технології також змінюють підхід до оцінювання і зворотного зв'язку. Завдяки онлайн-платформам можна швидко отримувати відгуки і поради, а учням – бачити свої помилки одразу після виконання завдання. Крім того, це відкриває можливості для більш творчого підходу до оцінювання. Учні можуть створювати власні блоги, відео чи презентації, що дозволяє не тільки продемонструвати знання мови, але й розвинути навички сучасних медіа та технологій.

Не можна не сказати і про професійний розвиток учителів. Цифрові технології відкривають перед педагогами нові можливості для самовдосконалення. Вебінари, онлайн-курси, професійні платформи дозволяють учителям залишатися в курсі новітніх методик у педагогіці. Вони можуть обмінюватися досвідом з колегами по всьому світу, а також брати участь у міжнародних онлайн-конференціях, що, без сумніву, підвищує їхню кваліфікацію та професіоналізм[3].

Водночас, незважаючи на всі ці можливості, цифрові технології вимагають від учителя не лише знань у галузі технологій, а й уміння інтегрувати їх у навчальний процес так, щоб не втратити контакт із традиційними методами викладання. Вчитель має бути гнучким і відкритим до нових ідей, постійно навчаючись і пристосовуючи технології до потреб своїх учнів.

Висновки. Отже, цифрові технології для педагогів, зокрема і для вчителів англійської мови – це не просто новий інструмент, а цілий новий світ можливостей. Вони створюють більш гнучке, цікаве та доступне навчання, відкривають перед учнями нові горизонти та допомагають педагогу

стати проводирем у світі знань і технологій, це не просто модернізація освіти, а створення нового покоління учнів, готових до викликів сучасного світу.

Список використаних джерел

1. Бойко Я.А. Використання цифрових технологій у процесі навчання англійської мови в початковій школі [URL:https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11857/1/](https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11857/1/)
2. Близнюк Л.М., Хойна Д. МЦифрові технології в шкільній освіті та у вивченні іноземної мови. [URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20392/1/bll.pdf](https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20392/1/bll.pdf)
3. Горун Г. Використання нових інформаційних технологій на заняттях з англійської мови. Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей: збірник наукових статей. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 140 с.
4. Близнюк Л. М., Козак А. В. Вивчення іноземної мови в часи пандемії: криза чи шанс. Інноваційна педагогіка. 2021. №38. С. 103–104. [URL:https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.20](https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/38.20)
5. Лукіна, Л. (2023). Теоретичні основи використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці майбутніх учителів польської мови. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки, (206), 78–82.
6. Тесцова, О., & Лопата, І. (2023). Роль цифрових технологій у процесі вивчення іноземної мови. *Наукові записки*. Серія: Філологічні науки, (204), 71–76.
7. Четверик В. К. Роль цифрових технологій у самостійному вивченні іноземної мови: переваги та недоліки. *Інформаційні технології в освіті та науці: зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. Мелітополь; Запоріжжя: ФОП Однорог Т.В., 2023. Вип. 13. С. 419–424.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

1. **БЕХ Іван Дмитрович**, директор Інституту проблем виховання Національної Академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, академік
2. **АЗАРОВ Сергій Володимирович**, викладач, Державний навчальний заклад «Сумське вище професійне училище будівництва та автотранспорту», Сумська область
3. **АТАМАНЧУК Ніна Михайлівна**, завідувачка, доцентка кафедри кризової психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, кандидатка психологічних наук, доцентка
4. **БЄЛІНСЬКА Любов Анатоліївна**, старша викладачка Сумської дитячої художньої школи імені Михайла Лисенка, Сумська міська рада
5. **БІЛІЧЕНКО Тетяна Михайлівна**, викладачка ВСП «Професійно-педагогічний фаховий коледж Глухівського Національного педагогічного університету імені Олександра Довженка», докторка філософії
6. **БІЛЯВСЬКА Марина Володимирівна**, викладачка, Державний професійно-технічний навчальний заклад «Шосткинське вище професійне училище», Сумська область
7. **БОРИКА Катерина Іванівна**, старша викладачка Сумської дитячої художньої школи імені Михайла Лисенка Сумська міська рада
8. **БУЙМЕР Наталія Володимирівна**, директорка комунальної установи «Інклюзивно-ресурсний центр Охтирської міської ради Сумської області»
9. **ВИСОЦЬКА Ірина Володимирівна**, вихователька дітей дошкільного віку Кролевецького закладу дошкільної освіти (ясла-садок)/5 Кролевецької міської ради
10. **ВІСНЕВСЬКА Любов Олександрівна**, учителька вищої категорії, учителька-методистка, учителька зарубіжної літератури комунального закладу «Харківський лицей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
11. **ВІТЕР Ольга Іванівна**, старша викладачка кафедри дошкільної педагогіки і психології Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, м. Глухів, Сумська область
12. **ВОРОНІНА Галина Леонідівна**, доцентка кафедри виховання й розвитку особистості КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», кандидатка педагогічних наук
13. **ГОЛІНСЬКА Олена Григорівна**, вихователька-методистка Сумської початкової школи № 14 Сумської міської ради
14. **ГОРБАНЬ Галина Григорівна**, учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», учителька вищої категорії, старша учителька Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 22 імені Ігоря Гольченка Сумської міської ради
15. **ГОРДІЄНКО Наталія Миколаївна**, проректорка з наукової та інноваційної діяльності, Хортицька національна академія Запорізької обласної ради, докторка соціологічних наук, професорка
16. **ГРИЩЕНКО Т.М. / GRYSHCENKO T.M.**, Master of Culture and Art Sligo, Ireland (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

17. **ДАВИДОВА Ольга Миколаївна**, учителька вищої категорії, учителька англійської мови; комунальний заклад «Харківський лицей №43 Харківської міської ради» Харківської області
18. **ДЕКУНОВА Зоя Володимирівна**, старший викладач кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
19. **ДЕРЕВ'ЯНКО Юлія Олександрівна**, учитель біології, Комунальна установа Сумська спеціалізована школа I-III ступенів № 7 імені Максима Савченка Сумської міської ради
20. **ДРАНТУСОВА Олена Миколаївна**, учителька вищої категорії, учителька-методистка, учителька зарубіжної літератури комунального закладу «Харківський лицей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
21. **ЗАЙКА Віталій Миколайович**, доцент кафедри соціальної роботи та спеціальної освіти Полтавського інституту економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна» кандидат психологічних наук, доцент
22. **ЗИМОВЕЦЬ Олена Олексіївна**, заступниця директора з навчально-виховної роботи, вчителька біології, Конотопського лицю №1 Конотопської міської ради Сумської області
23. **ЗУДІНОВА Ірина Віталіївна**, методистка комунального закладу – центр позашкільної роботи Путивльської міської ради Сумської області
24. **ІВАЩЕНКО Інна Іванівна**, заступниця директора з навчально-виховної роботи Державного навчального закладу «Сумський центр професійно-технічної освіти харчових технологій, торгівлі та ресторанного сервісу», Сумська міська рада
25. **КАЙДАЛОВА Жанна Борисівна**, учителька вищої категорії, учителька-методистка, учителька зарубіжної літератури комунального закладу «Харківський лицей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
26. **КАЛМИКОВА Тетяна Василівна**, учителька інформатики, Охтирська загальноосвітня школа I-III ступенів №2 Охтирської міської ради Сумської області
27. **КАПЛЕНКО Анна Валеріївна**, учителька біології, Сумський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів № 26 Сумської міської ради
28. **КИРИЛЮК Наталя Володимирівна**, учителька вищої категорії, учителька початкових класів та інформатики, учителька-методистка, заступниця директорки; комунальний заклад «Харківський лицей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
29. **КІСІЛЬОВА Марина Вікторівна**, викладачка комунального закладу Сумської обласної ради «Сумський фаховий медичний коледж», Сумська міська рада
30. **КІЦАНЕНКО Дар'я Миколаївна**, керівниця гуртка, комунальний заклад – центр позашкільної роботи Путивльської міської ради Сумської області
31. **КНЯГНИЦЬКА Вікторія Миколаївна**, учителька соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі, ІКТ, учителька вищої категорії, старша вчителька, Комунальна організація (установа, заклад) «Шосткинська загальноосвітня школа I-III ступенів № 4 Шосткинської міської ради Сумської області»
32. **КОВАЛЬОВА Світлана Михайлівна**, директорка комунального закладу «Харківський лицей № 43 Харківської міської ради», учителька вищої категорії, учитель-методист, учителька хімії
33. **КОВТУН Єлизавета Федорівна**, старший викладач кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

34. **КОВТУН Ірина Іванівна**, учителька вищої категорії, учитель української мови та літератури; комунальний заклад «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради»
35. **КОЖЕМ'ЯКІНА Ірина Володимирівна**, доцентка кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка
36. **КОСТЕНЕЦЬКА Ірина Володимирівна**, учителька географії; Сумський заклад загальної середньої освіти I-III ступенів № 26 Сумської міської ради
37. **КУЖЕЛЬ Людмила Миколаївна**, учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут»; Олешнянський ліцей Чупахівської селищної ради Охтирського району Сумської області
38. **КУЛІНІЧ Сергій Володимирович**, учитель інформатики Комишанського ліцею Комишанської сільської ради Охтирського району Сумської області
39. **ЛАВСЬКА Алла Михайлівна**, старша викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
40. **ЛЕБЕДЄВ Віктор Альбертович**, майор ЗСУ у відставці, практичний психолог КП «2-а міська клінічна лікарня Полтавської міської ради»
41. **ЛОБОДА Вікторія Володимирівна**, викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
42. **ЛУГАН Олена Вікторівна**, учителька-методистка, учителька вищої категорії, учителька української мови та літератури; комунальний заклад «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради» Харківської області
43. **ЛЯХОВИЧ-ЗВЕРЄВА Євгенія Олександрівна**, учителька вищої категорії, учителька української мови та літератури; комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
44. **МАЛИНОВСЬКА Валерія Олександрівна**, здобувачка освіти, Відокремлений структурний підрозділ «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж Сумського державного університету»
45. **МЕДВЕДСЬКА Вікторія Вікторівна**, заступниця директорки з навчальної роботи, учитель вищої категорії, учителька-методистка, учителька географії; комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»
46. **МОЗУЛЬ Ірина Вікторівна**, доцентка кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, кандидатка педагогічних наук, доцентка; учителька англійської мови Сопицької філії Есманьської ЗОШ I-III ступенів Глухівської районної ради Сумської області
47. **НЕЧИПОРЕНКО Валентина Василівна**, ректорка Хортицької національної академії Запорізької обласної ради, докторка педагогічних наук, професорка
48. **НИКИФОРОВА Ірина Іллівна**, учителька вищої категорії, учителька-методистка, учителька початкових класів; комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради» Харківської області
49. **НІКОЛАЄНКО Михайло Сергійович**, старший викладач кафедри освітніх інформаційних технологій Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

50. **ОРЄХОВА Світлана Володимирівна**, завідувачка відділом комунального закладу – центр позашкільної роботи Путивльської міської ради Сумської області
51. **ПАВЛЕНКО Ірина Миколаївна**, старша викладачка кафедри освітніх інформаційних технологій Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
52. **ПАНЧЕНКО Світлана Миколаївна**, проректорка з науково-педагогічної та навчальної роботи Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидатка психологічних наук, доцентка
53. **ПАШИНА Олена Іванівна**, учителька української мови та літератури; Комунальний заклад «Харківський ліцей №122 Харківської міської ради» Харківської області
54. **ПЕРЕТЯТЬКО Кристина Борисівна**, завідувачка гуманітарно-оздоровчого відділу Комунального закладу Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю
55. **ПІНЧУК Діана Миколаївна**, старша викладачка кафедри педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
56. **ПОЗДНЯКОВА Олена Леонтіївна**, перша проректорка Хортицької національної академії Запорізької обласної ради, докторка педагогічних наук, професорка
57. **ПОКАТІЛО Ганна Володимирівна**, учителька англійської мови, комунальний заклад «Харківський Ліцей №43 Харківської міської ради» Харківської області
58. **ПОКАТІЛО Світлана Ігорівна**, учителька початкових класів комунального закладу «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради» Харківської області
59. **ПОЛИВКО Людмила Борисівна**, вихователька Конотопського закладу дошкільної освіти (ясла – садок) № 4 «Сонечко», вихователька-методистка Сумської області
60. **ПУЛЯЄВА Валентина Петрівна**, учителька початкових класів комунального закладу «Харківський ліцей №43 Харківської міської ради» Харківської області
61. **РУДЕНКО Ольга Валеріївна**, викладачка Сумського фахового коледжу економіки і торгівлі Сумської міської ради
62. **РЯБКО Ірина Миколаївна**, учителька вищої категорії, учителька-методистка, учителька початкових класів; комунальний заклад «Харківський ліцей № 43 Харківської міської ради»
63. **СЕРДЮК Ірина Олексіївна**, учителька початкових класів Стецьківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської міської ради
64. **СЄРИХ Лариса Володимирівна**, завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка
65. **СЄРИХ Тетяна Миколаївна**, методистка комунального закладу Сумський палац дітей та юнацтва Сумської міської ради, докторка філософії
66. **СОКОЛОВСЬКА Ірина Анатоліївна**, доцентка кафедри фізичного виховання і спорту Хортицької національної академії Запорізької обласної ради, кандидатка медичних наук, доцентка
67. **СТУПАКОВА Анна Миколаївна**, інструкторка з фізкультури, Глухівський дошкільний навчальний заклад: центр розвитку дитини «Світлячок»
68. **СУРКОВА Тетяна Миколаївна**, учителька вищої категорії, старша викладачка Сумської дитячої художньої школи імені Михайла Лисенка Сумської міської ради

69. **СЬОМА Світлана Олексіївна**, заступниця директорки Комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю, кандидатка педагогічних наук
70. **ТАРАСЕНКО Олена Дмитрівна**, учителька інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут», Павленківського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Сумської області
71. **ТРОФИМОВИЧ Тетяна Миколаївна**, учителька початкових класів, Осоївський лицей Краснопільської селищної ради Сумської області
72. **УСПЕНСЬКА Валентина Миколаївна**, доцентка кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, кандидатка педагогічних наук, доцентка
73. **ХАРЛАМОВА Лариса Дмитрівна**, викладачка, Відокремлений структурний підрозділ «Конотопський індустріально-педагогічний фаховий коледж Сумського державного університету»
74. **ХИМЧЕНКО Оксана Петрівна**, методистка з профорієнтаційної роботи Комунальної установи «Міський міжшкільний навчально-виробничий комбінат» Сумської міської ради
75. **ЧЕРНОВ Артем Анатолійович**, асистент кафедри кризової психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка
76. **ЧУРКІНА Вікторія Григорівна, CHURKINA V. G.**, Candidate of Art History, Master of Management, Sligo, Ireland (Kharkiv, Ukraine)
77. **ШЕВЧЕНКО Світлана Володимирівна**, викладачка предметів професійно-теоретичної підготовки будівельного профілю, Державний навчальний заклад «Білопільське вище професійне училище» Сумської області
78. **ШЕВЧЕНКО Тетяна Олександрівна**, старша викладачка кафедри освітніх інформаційних технологій Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
79. **ШВАЧУНОВА Вікторія Василівна**, старша викладачка Сумської дитячої художньої школи імені Михайла Лисенка Сумської міської ради Сумської області
80. **ШКОДА Катерина Валеріївна**, учителька I категорії, учителька англійської мови; комунальний заклад «Харківський лицей №43 Харківської міської ради»
81. **ШКУРДОДА Людмила Олександрівна**, викладачка кафедри теорії і методики змісту освіти Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
82. **ЯКУШЕВА Ірина Олександрівна**, вихователька, Комунальна організація (установа, заклад) Шосткинський заклад дошкільної освіти (ясла-садок) №5 «Теремок» Шосткинської міської ради Сумської області

Наукове видання

**Особистісно-професійна компетентність педагога:
теорія і практика**

Збірник наукових статей

Головний редактор: **Сєрих Лариса Володимирівна**,
завідувачка кафедри теорії і методики змісту освіти
Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
кандидатка педагогічних наук, доцентка

Комп'ютерний набір авторів
Комп'ютерне верстання М.С. Ніколаєнко

Підписано до друку 27.03.2025 Гарнітура Arial Narrow
Формат 60x84/16 Папір офсетний
Друк цифровий Ум. друк. арк. 7,5
Тираж 300 пр. Зам. № 1/22

Видавництво НІКО м. Суми, вул. Харківська, 54 (066)270-64-68
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи України
серія СМв № 044 від 15.10.2012
E-mail: ms.niko@i.ua

